

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IMPACT STRATEGIC

Nr. 2 [79]/2021

Revistă științifică trimestrială,
cu acces liber și prestigiu recunoscut de CNATDCU,
indexată în baze de date internaționale (BDI):
CEEOL, EBSCO, ProQuest, WorldCat, ROAD

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI

CONSILIU EDITORIAL

Dorin Corneliu PLEȘCAN, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, președinte
Prof. univ. dr. Daniel DUMITRU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Daniel GHIBA, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Valentin DRAGOMIRESCU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Conf. univ. dr. Marius-Victor ROȘCA, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect. univ. dr. Florian CÎRCIUMARU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Florian RĂPAN, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Conf. univ. dr. Florin DIACONU, Universitatea din București
Dr. Robert ANTIS, Universitatea Națională de Apărare, SUA
Conf. univ. dr. John F. TROXELL, Institutul de Studii Strategice, Colegiul de Război al Forțelor Terestre, SUA
Dirk DUBOIS, Șeful Colegiului European de Securitate și Apărare, Belgia
Prof. univ. dr. John L. CLARKE, Centrul „George C. Marshall”, Germania
Prof. univ. dr. ing. Pavel NECAS, Universitatea de Management al Securității, Slovacia
Conf. univ. dr. Igor SOFRONESCU, Academia Militară „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova
Dr. Péter TÁLAS, Universitatea Națională pentru Servicii Publice, Ungaria

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

CS II dr. Mirela ATANASIU	Lect. univ. dr. Cristian ICHIMESCU
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU	CS III dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ
Conf. univ. dr. János BESENYŐ	Lect. univ. dr. Dan-Lucian PETRESCU
CS II dr. Cristina BOGZEANU	CS II dr. Alexandra SARCINSCHI
	CS III dr. Mihai ZODIAN

COLEGIU DE REDACȚIE

Redactor-șef: lect. univ. dr. Florian CÎRCIUMARU
Redactor-șef adjunct: CS III dr. Daniela LICĂ
Redactor: Iolanda-Andreea TUDOR
Secretar de redacție: Iulia-Alexandra COJOCARU
Redactor supliment *Colocviu strategic*:
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU

ADRESĂ

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49;
Fax: (021) 319.57.80
Website: <https://cssas.unap.ro>
E-mail: impactstrategic@unap.ro

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a sursei.

Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin strict autorilor și nu reprezintă poziția CSSAS/UNap.

CUPRINS

CUVÂNTUL EDITORULUI Dr. Florian CÎRCIUMARU	5
GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII: TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE	
<i>Diplomația economică a Chinei în Europa: Inițiativa „17+1” și implicații pentru securitatea flancului estic al NATO</i> Tudor CHERHAȚ	7
<i>Actori relevanți și interdependențe în securitatea regională: relația UE-Turcia</i> Romeo-Dacian BUHAI	23
DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE	
<i>Dinamica securității în Nordul Africii și în regiunea Sahel în prima parte a anului 2021</i> Dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ	42
<i>Multilateralitatea conflictualității din Palestina – istoric, prezent și tendințe</i> Dr. Mirela ATANASIU	57
AMENINȚAREA TERORISTĂ	
<i>Religie și politică în contextul asaltului din 6 ianuarie 2021 asupra Congresului SUA</i> Dr. Iulian DINULESCU	80
<i>Hezbollah – între mit și realitate</i> Daniel ȘOIMARU	95

CONCEPTE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

*Relevanța lui Walter Lippmann pentru sensul atribuit
securității de către Arnold Wolfers*

Dr. Alexandru LUCINESCU 112

*Integrarea proceselor de dezvoltare a capabilităților – demers necesar
în vederea creșterii eficacității acțiunilor militare*

Ionuț CIORANU

Dr. Ion CHIORCEA 125

STUDII DE INTELLIGENCE

*Rolul serviciilor de intelligence în politica externă americană.
Studiu de caz: războiul din Afganistan (1979-1989)*

Daniel- Mihai DUȚU

Teodor BADIU 136

EVENIMENT ȘTIINȚIFIC

*Seminarul științific internațional cu tema „Efecte ale pandemiei asupra
securității internaționale”, organizat de CSSAS în data de 20 mai 2021*

Raluca STAN 148

GHID PENTRU AUTORI 150

CUVÂNTUL EDITORULUI

În ediția cu numărul 79, cea de-a doua din anul 2021, vă propunem spre lectură o serie de nouă articole care acoperă o tematică variată, de la Inițiativa 17+1, la relația UE-Turcia, aspecte privind politica SUA, conflictualitatea în MENA, precum și alte subiecte de interes din sfera studiilor de securitate.

Revista este deschisă cu rubrica **Geopolitici și geostrategii: tendințe și perspective**, unde regăsiți o analiză pe tema *diplomației economice a Chinei în Europa Centrală și de Est*, ce are drept scop extinderea influenței politice regionale și *implicațiile acesteia pentru securitatea flancului estic al NATO*, articol elaborat de domnul Tudor Cherhaț, doctorand în Relații internaționale și studii europene la Universitatea „Babeș-Bolyai”.

În cadrul aceleiași rubrici, am inclus o analiză cu privire la relația UE-Turcia, care tratează atât avantajele pe care ambii actori le pot obține din aderarea Turciei, cât și aspectele tensionate, lucrarea fiind semnată de către domnul Romeo-Dacian Buhai, doctorand UNAp.

Sub titlul **Dinamica mediului de securitate**, doi dintre colegii noștri cercetători abordează tema conflictualității în MENA. În primul articol, CS III Crăișor-Constantin Ioniță aduce în atenție situația alarmantă din Nordul Africii și din regiunea Sahel, în contextul pandemiei de COVID-19, în prima jumătate a anului 2021.

În continuare, CS II Mirela Atanasiu evidențiază atât sursele istorice, cât și formele actuale ale conflictualității în Palestina, cu accent pe dezvoltările din prima jumătate a anului 2021, precum și posibile tendințe în evoluția problemei palestinienilor.

Rubrica **Amenințarea teroristă** vă aduce spre lectură studiul domnului dr. Iulian Dinulescu, care creionează atitudinea comunității creștine în raport cu asaltul asupra Congresului SUA, relevându-se rezultatul manifestării ultrareligiozității îmbinate cu o ideologie politică extremistă; demersul vine în continuarea articolului său publicat în numărul anterior al revistei.

În cel de-al doilea material, domnul Daniel Șoimaru, pornind de la contextul istoric al Libanului în anii '80, analizează principalii factori care au determinat materializarea Hezbollah, subliniind relația dintre Iran și Hezbollah din perspectiva motivațiilor și intereselor pe care decidenții de la Teheran le au în raport cu creșterea influenței iraniene în Orientul Mijlociu.

În cadrul rubricii **Concepte de apărare și securitate**, domnul conferențiar universitar dr. Alexandru Lucinescu avansează o analiză aprofundată a legăturilor de natură logică dintre două definiții atribuite securității, una aparținând lui Arnold Wolfers, iar cealaltă lui Walter Lippmann.

Al doilea material, scris în coautorat de către domnul Ionuț Cioranu, doctorand UNAp, și domnul profesor universitar dr. Ion Chiorcea, afiliat Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”, subliniază faptul că integrarea eficientă a elementelor care conduc la obținerea și menținerea capabilităților optime trebuie să reprezinte o acțiune sinergică în demersul creșterii eficacității acțiunilor militare.

Cea de-a cincea rubrică, **Studii de intelligence**, aduce în atenția cititorilor o analiză aparținând domnilor Daniel-Mihai Duțu, în colaborare cu domnul Teodor Badiu, în care autorii

prezintă rolul serviciilor de intelligence în politica externă americană, utilizând drept studiu de caz conflictul din Afganistan din perioada 1979-1989.

Ediția de față cuprinde și titlul ***Eveniment științific***, unde vă prezentăm în sinteză aspecte de la *Seminarul științific internațional organizat de CSSAS online, în 20 mai 2021, cu tema „Efecte ale pandemiei asupra securității internaționale”*. Adresăm celor interesați invitația de a se înscrie cu lucrare la Conferința științifică internațională STRATEGII XXI cu tema *„Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”*, care în acest an va fi organizată în perioada 9-10 decembrie 2021.

În încheierea ediției, vă semnalăm ***Ghidul pentru autori***, acesta fiind o lectură obligatorie pentru cei care doresc să disemineze rezultatele cercetării în revista noastră.

Pentru cei care descoperă pentru prima dată *Impact strategic*, publicația, realizată de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate și editată cu sprijinul Editurii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, este revistă științifică cu prestigiu recunoscut din domeniul științe militare, informații și ordine publică, conform Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU).

Publicația apare de douăzeci și unu de ani în limba română și de șaisprezece ani în limba engleză și abordează o arie tematică complexă – actualitatea politico-militară, strategii de securitate, strategie militară, politici, strategii și acțiuni NATO și UE, problematica păcii și a războiului viitorului, societatea informațională, elemente și aspecte privind comunitatea de informații, sau aspecte aparținând domeniului de istorie militară. Cititorii găsesc în paginile publicației analize, sinteze și evaluări de nivel strategic, puncte de vedere în care se studiază impactul dinamicii acțiunilor pe plan național, regional și global.

În ceea ce privește vizibilitatea pe plan internațional – obiectiv primordial al publicației –, recunoașterea calității științifice a revistei este confirmată prin indexarea în bazele de date internaționale CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Germania), EBSCO (SUA), ProQuest (SUA), la acestea adăugându-se, recent, WorldCat și ROAD ISSN, dar și prin prezența în cataloagele virtuale ale bibliotecilor din instituții prestigioase de peste hotare, precum NATO, și ale unor universități cu profil militar din Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Estonia etc.

Impact strategic se tipărește în două ediții distincte, în limba română și în limba engleză. Revista este difuzată gratuit în principalele instituții din sfera securității și apărării, în mediul științific și în cel academic din țară și din străinătate – în Europa, Asia și America.

În încheiere, îi încurajăm pe cei interesați să publice în paginile revistei, să prospecteze și să evalueze cu rigoare dinamica mediului de securitate și, totodată, lansăm invitația către studenții, masteranzii și doctoranzii interesați să trimită articole spre publicare în suplimentul lunar al revistei, *Colocviu strategic*, disponibil pe internet la <http://cssas.unap.ro/ro/cs.htm>, indexat în baza de date internaționale CEEOL, Google Scholar și ROAD ISSN.

Redactor-șef, colonel dr. Florian CÎRCIUMARU
Directorul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate

DIPLOMAȚIA ECONOMICĂ A CHINEI ÎN EUROPA: INIȚIATIVA „17+1” ȘI IMPLICAȚII PENTRU SECURITATEA FLANCULUI ESTIC AL NATO

Tudor CHERHAȚ*

Această lucrare susține că Republica Populară Chineză a aplicat o formă de diplomație economică în Europa Centrală și de Est, pentru a-și extinde influența politică regională. Folosind Inițiativa „17+1”, China a încercat să ofere privilegiile financiare statelor membre pentru ca acestea să devină ulterior dependente de viziunile politico-economice ale Beijingului. În pofida îngrijorării Uniunii Europene, rezultatele proiectului nu au fost cele așteptate, existând mari îndoieli cu privire la viitorul Inițiativei. Acestea au fost confirmate de poziția NATO, care a considerat că demersurile chineze nu reprezintă o problemă de securitate pentru flancul estic al Alianței.

***Cuvinte-cheie:** China; diplomație economică; Europa Centrală și de Est; Inițiativa „17+1”; flancul estic al NATO.*

Introducere

De-a lungul ultimului deceniu, Republica Populară Chineză a dezvoltat o strategie globală bazată pe diplomație economică, folosindu-și capacitățile financiare pentru a încerca să-și extindă influența în mai multe țări. În acest scop, au fost create mai multe cadre de dezvoltare bilaterale și multilaterale, inclusiv în centrul și estul Europei, unde China a stabilit o rețea economică cunoscută sub

---

** Tudor CHERHAȚ este doctorand în domeniul Relații internaționale și studii europene la Facultatea de Istorie și Filosofie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.
E-mail: tudor_cherhat@yahoo.com*

numele de *Inițiativa 17+1* (anterior *16+1*). Fiind parte a marelui proiect chinezesc *Inițiativa „Centura și drumul” (Belt and Road Initiative – BRI)*, aceasta a urmărit să stimuleze influența regională chineză în detrimentul NATO și al UE.

Luând în calcul aceste considerente, prezentul articol ilustrează evoluția *Inițiativei 17+1* și analizează implicațiile politice și de securitate pentru flancul estic al NATO. Astfel, vom identifica în ce măsură diplomația economică a Chinei servește ca instrument analitic pentru înțelegerea intențiilor sale geostrategice. Prima secțiune examinează politica externă a Chinei dintr-o perspectivă economică, așa cum este prezentată în literatura de specialitate existentă. A doua parte este dedicată inițiativei chineze din Europa Centrală și de Est (CEE) și explorează rezultatul acestui acord multilateral. Ultima parte evaluează provocările geopolitice ale strategiei chineze și oferă o perspectivă a viitoarelor dileme de securitate ale NATO la frontiera sa estică.

1. Dezbateri teoretice privind *diplomația economică* a Chinei

Există numeroase studii academice care au analizat politica externă chineză din perspectivă economică, accentul fiind pus pe modul în care China se va integra în sistemul internațional, odată ce va deveni o putere economică majoră. În acest sens, Joseph Nye de la Universitatea Harvard a definit *soft power* ca fiind capacitatea unui stat de a-și impune viziunea politică prin atractivitate, afirmând că „atunci când o țară convinge alte țări să își dorească ceea ce aceasta își dorește s-ar putea numi putere de influențare sau *soft*, spre deosebire de puterea *hard* prin care li se impune să facă ceea ce aceasta dorește”.¹ Ipoteza lui Nye a devenit populară în mediul academic chinez la începutul anilor 2000, deoarece era un mod convenabil prin care China putea arăta lumii că a realizat o tranziție ideologică pașnică. Ca atare, numărul publicațiilor științifice pe această temă a crescut considerabil, prefigurând o competiție Est-Vest, pentru a consolida filosofia chineză.² Termenul a devenit notoriu și la nivel oficial, fiind folosit constant de liderii chinezi – chiar și actualul președinte Xi Jinping a declarat că mesajul Chinei poate fi mai ușor de înțeles prin conceptul de *soft power*.³

Cu toate acestea, alți cercetători s-au străduit să înțeleagă modul în care China încearcă să-și proiecteze dezvoltarea pașnică într-o strategie globală. De exemplu, Niall Ferguson și Ernest Wilson au considerat că nu se poate face o distincție clară între o

---

¹ Joseph S. Nye, „The Changing Nature of World Power”, în *Political Science Quarterly*, vol. 105, nr. 2, vara 1990, pp. 181-182.

² Hongyi Lai, „Introduction: the soft power concept and a rising China”, în Hongyi Lai; Yiyi Lu, *China's Soft Power and International Relations*, Routledge, New York, 2012, pp. 2-3 și 5-6.

³ *Ibidem*, pp. 11-12; David Shambaugh, „China's Soft-Power Push: The Search for Respect”, în *Foreign Affairs*, vol. 94, nr. 4, 2015, p. 99.

strategie bazată pe *soft power* și una axată de *hard power*, deoarece puterea militară este direct proporțională cu capacitățile economice. Prin urmare, capacitățile *soft power* nu pot îndeplini singure obiectivele strategice ale unui stat.⁴ Acest aspect a condus la ideea potrivit căreia China încearcă să summarizeze conceptul de *soft power* ca o incluziune treptată a principiilor socialiste în monopolul capitalismului occidental.

Dezbaterile privind dinamica politicii externe s-au îndreptat apoi către apariția noilor concepte teoretice, precum *diplomația economică*. Deoarece reformele interne au devenit tema centrală a guvernului chinez după moartea lui Mao Zedong, China a încercat să îmbunătățească competitivitatea internațională a țării, iar strategia sa a început să fie analizată din perspectiva diplomației economice. În acest sens, Evan Medeiros a observat că instrumente financiare, precum schimbul de bunuri sau accesul pe piețele globale, au devenit variabile elementare pentru scopurile diplomatice ale Chinei.⁵ Andreas Fuchs a concluzionat că Beijingul preferă ca relațiile economice să fie precedate de legături politice puternice. Descoperirile sale empirice sugerează că liderii chinezi acordă atenție problemelor politice și diplomatice atunci când vine vorba de parteneriate economice, ceea ce se datorează faptului că aceștia urmăresc obținerea unor beneficii financiare consistente în detrimentul unor motive cu substrat altruist.⁶ Shuxiu Zhang a explicat modul în care liderii chinezi au reformat diplomația economică pentru a servi intereselor proprii, renunțând la diplomația lor tradițională bazată pe ideologie, pe care au clasificat-o ca fiind ineficientă în raport cu extinderea parteneriatelor economice. În prezent, China este conștientă de beneficiile politice care pot fi obținute din influența economică, reușind să-și îmbunătățească considerabil relațiile cu actori importanți, precum UE sau SUA.⁷

Au existat de asemenea cercetători care au observat cum China își exportă modelul economic diferit, în funcție de nivelul de dezvoltare al țărilor țintă. Pentru statele dezvoltate, guvernul chinez marșează pe investiții și diplomație culturală, în timp ce în cazul celor aflate în curs de dezvoltare încearcă să implementeze programe economice la scară largă, pentru a-și proiecta influența politică.⁸ Alții au acuzat

---

⁴ Niall Ferguson, „Think Again: Power”, *Foreign Policy*, 3 noiembrie 2009, URL: <https://foreignpolicy.com/2009/11/03/think-again-power>, accesat la 20.02.2021; Ernest J. Wilson, „Hard Power, Soft Power, Smart Power”, în *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 616, 2008, p. 114 și 117.

⁵ Evan Medeiros, *China's International Behavior: Activism, Opportunities, and Diversification*, RAND Corporation, Santa Monica, 2009, p. 61.

⁶ Andreas Fuchs, *China's Economic Diplomacy and the Politics-Trade Nexus*, Discussion Paper Series, nr. 609, Alfred Weber Institute, University of Heidelberg, 2016, pp. 3, 5 și 7-8.

⁷ Shuxiu Zhang, *Chinese Economic Diplomacy: Decision-making actors and processes*, Routledge, New York, 2016, pp. 10 și 12-13.

⁸ Nilgün Eliküçük Yildirim, Mesut Aslan, „China's Charm Defensive: Image Protection by Acquiring Mass Entertainment”, în *Pacific Focus*, vol. XXXV, nr. 1, 2020, pp. 141-142 și 145-146.

Beijingul că exercită o formă de imperialism prin extragerea resurselor naturale din țările subdezvoltate și promovarea proiectelor economice inechitabile.⁹

Cercetări privind modul în care China își poate impune influența economică pot fi găsite și în sfera academică chineză. Încă din anii '90, s-a încercat formularea unei strategii naționale bazate pe diplomația economică, studiile concentrându-se pe subiecte, precum geopolitica și geoeconomia, și pe examinarea modalităților prin care Beijingul își poate maximiza beneficiile economice și politice.¹⁰ Această tendință a fost menținută până în zilele noastre, semn că declinul economic internațional al Chinei a rămas o problemă majoră pentru liderii chinezi. De exemplu, Yong Deng consideră că extinderea influenței economice este esențială pentru ca statul chinez să fie recunoscut ca un jucător puternic și responsabil pe scena internațională și pentru a-și menține stabilitatea internă.¹¹ Wang Yiwei face o comparație între diferențele cu privire la percepția puterii în Occident și în Orient și susține că este de datoria liderilor chinezi să își exporte propriul model de dezvoltare către civilizațiile occidentale, pentru a-și consolida imaginea unei puteri benigne.¹² Opiniile sale sunt împărtășite de Luo Jianbo, care consideră că un stat este recunoscut cu adevărat ca putere globală numai atunci când își exportă propriile politici economice.¹³ Zhen Binxi merge mai departe și consideră că diplomația economică funcționează într-un cadru mai larg, încapsulând chiar și caracteristici militare sau culturale, atât timp cât promovează câștiguri economice.¹⁴

În ceea ce privește inițiativele economice ale Chinei în Europa, observatorii s-au străduit să identifice inferențe cauzale între dorința guvernului chinez de a face investiții masive în mai multe regiuni ale lumii și contextul geopolitic actual. Deși este clar că inițiativele economice ale unui stat conțin automat unele stimulente politice, dezbateră a perpetuat două curente majore de opinie: posibilitatea ca proiectele Chinei să urmărească cu preponderență beneficii economice de tip câștig-câștig și suspiciuni cu privire la agenda politică secretă a Beijingului. De exemplu, Richard Turcsanyi și Eva Kachilkova au sugerat că Belt and Road Initiative (BRI) și

---

⁹ Yang Yao, „Chinese Approach to Economic Diplomacy”, în John G. Ikenberry, Wang Jisi, Zhu Feng, *America, China and the Struggle for World Order: Ideas, Traditions, Historical Legacies, and Global Visions*, Palgrave Macmillan, New York, 2015, p. 161.

¹⁰ Jeremy Garlick, „China’s Economic Diplomacy in Central and Eastern Europe: A Case of Offensive Mercantilism?”, în *Europe-Asia Studies*, vol. 71, nr. 8, 2019, p. 4.

¹¹ Yong Deng, „The New Hard Realities: ‘Soft Power’ and China in Transition”, în Li Mingjiang (ed.), *Soft Power: China’s Emerging Strategy in International Politics*, Lexington Books, Lanham, 2009, p. 64.

¹² Yiwei Wang, „Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft Power,” în *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 616, 2008, pp. 262-263.

¹³ Nilgün Eliküçük Yıldırım, Mesut Aslan, *op. cit.*, 2020, p. 143.

¹⁴ Timothy R. Heath, „China’s Evolving Approach to Economic Diplomacy”, în *Asia Policy*, vol. 22, 2016, p. 163.

„17+1” reprezintă o modalitate economică convenabilă pentru obținerea de capital politic, în special prin mass-media¹⁵, în timp ce Francois Godement și Abigail Vasselier au susținut că proiectele respective fac parte din marea strategie a Chinei de slăbire a UE prin tactica „dezbină și cucerește”.¹⁶ Această ultimă opinie a fost împărtășită și de Angela Stanzel, care a considerat că membrii inițiativei (11 țări UE și 5 țări din afara UE) au fost selectați în mod deliberat pentru a submina politicile comunitare.¹⁷ Au existat, de asemenea, voci care au împărtășit ideea conform căreia principalele riscuri sunt reprezentate mai degrabă de impasuri economice și juridice, decât de aspecte politice, și pot include restricții asupra investițiilor străine, reglementărilor antitrust sau prevederilor de mediu.¹⁸

Se poate observa, așadar, că interesul Chinei pentru exportul propriului model economic conține atât inserții politice, cât și strategice. Dobândirea influenței internaționale este un proces lent care necesită, pe lângă parteneriate economice puternice, un climat politic și diplomatic favorabil. Astfel, inițiativele chineze trebuie analizate în funcție de capacitatea lor de a conduce la un posibil sistem de alianțe politice sau ideologice favorabile Chinei. În acest sens, este necesar un studiu aprofundat al inițiativei „17+1” pentru a extrage modele distinctive ale abordării chineze față de CEE.

2. „Ofensiva” economică a Chinei pe plan internațional: de la BRI la „17+1”

Odată cu încheierea erei maoiste, China a urmat o strategie axată pe reforme interne menită să îi stimuleze creșterea economică, guvernul concentrându-se, în primul rând, pe extinderea exporturilor și absorbția investițiilor străine directe. Primele semne de îmbunătățire au apărut în anii '80, după ce Deng Xiaoping a devenit liderul suprem al Partidului Comunist Chinez, iar faimoasa sa teorie a *socialismului cu caracteristici chinezești* un reper al noilor reforme socio-economice. Drept urmare, toți succesorii săi au continuat într-o oarecare măsură aceste reforme și au subliniat importanța menținerii ascensiunii economice a Chinei, în contextul unui nou concept de securitate.¹⁹

---

¹⁵ Richard Q. Turcsanyi, Eva Kachlikova, „The BRI and China’s Soft Power in Europe: Why Chinese Narratives (Initially) Won”, în *Journal of Current Chinese Affairs*, vol. 49, nr. 1, 2020, pp. 72-73.

¹⁶ Francois Godement, Abigail Vasselier, *China at the Gates: A New Power Audit of EU-China Relations*, European Council on Foreign Relations, London, 2017, pp. 64-65.

¹⁷ Angela Stanzel, *China’s Investment in Influence: The Future of 16+1 Cooperation*, European Council on Foreign Relations, London, 2016, p. 2.

¹⁸ Baker McKenzie, *Belt & Road: Opportunity & Risk. The prospects and perils of China’s New Silk Road*, Silk Road Associates, 2017, pp. 22-24.

¹⁹ Mădălina Virginia Antonescu, „The New Chinese Security Concept and the “Peaceful Rise of China” as two basic pillars of the contemporary Chinese Foreign Policy”, în *Polis*, vol. 3, nr. 1(7), 2015, pp. 59-62.

După patru decenii, China a reușit să devină a doua cea mai puternică economie din lume, conform PIB-ului, și cea mai mare, având în vedere paritatea puterii de cumpărare, cu șanse mari de a depăși SUA în viitorul apropiat. De asemenea, acest model de guvernare economică orientat spre exterior a transformat China într-un actor global dispus să se implice mai intens în dezvoltarea relațiilor internaționale. Criza financiară din 2008 a fost oportunitatea ideală pentru Beijing de a include piața europeană în politica de tip „going out”. Principala țintă a investițiilor străine directe chineze au fost proiectele de infrastructură inițiate prin acorduri bilaterale.²⁰

Totodată, China a început să demareze inițiative economice proprii și să preia roluri de conducere în organizațiile internaționale. Pentru a-și demonstra abordarea proactivă, Beijingul s-a angajat în mai multe proiecte multilaterale, cum ar fi Parteneriatul Economic Cuprinzător Regional (Regional Comprehensive Economic Partnership – RCEP), Zona de liber schimb China-ASEAN sau ASEAN Plus Trei. Guvernul chinez a reușit chiar să creeze Banca Asiatică de Investiții în Infrastructură, o instituție financiară multilaterală cu sediul la Beijing, al cărei scop principal este îmbunătățirea misiunii de susținere socio-economică.²¹

Proiectul de referință însă a fost reprezentat de *Inițiativa „Centura și drumul”* (*Belt and Road Initiative – BRI*), cunoscută anterior sub titulatura de „O centură, un drum” (*One Belt One Road*). BRI urmărește să consolideze diplomația economică a Chinei, promovând dezvoltarea infrastructurii și integrarea financiară pe tot globul, și se concentrează în principal pe extinderea comunicațiilor rutiere, feroviare și maritime, având potențialul de a deveni cea mai mare platformă de cooperare economică din lume. Proiectul a fost propus de liderul chinez, Xi Jinping, în 2013, și s-a estimat că va costa aproximativ 4-8 trilioane de dolari, fiind cea mai mare inițiativă economică contemporană. De asemenea, BRI a fost integrat, în 2017, în Constituția Chinei.²²

După cum sugerează numele său, proiectul BRI dorește să conecteze economiile din estul Asiei cu cele din Europa și să ofere noi perspective de dezvoltare țărilor din Orientul Mijlociu și din nord-estul Africii. Este alcătuit dintr-un coridor terestru care include țări din centrul și vestul Asiei, Orientului Mijlociu și Europei. De asemenea, conține o rută maritimă care pornește din zonele costiere chineze și străbate Marea Chinei de Sud, Golful Bengal, Marea Arabiei și Marea Roșie, până în regiunea Adriatică. Ca atare, a fost prezentat de președintele chinez ca un proiect

---

²⁰ Philippe Le Corre, „Chinese Investments in European Countries: Experiences and Lessons for the „Belt and Road” Initiative”, în Maximilian Mayer (ed.), *Rethinking the Silk Road*, Palgrave Macmillan, Singapore, 2018, pp. 162-163.

²¹ Hideo Ohashi, „The Belt and Road Initiative (BRI) in the context of China’s opening-up policy”, în *Journal of Contemporary East Asia Studies*, vol. 7, nr. 2, 2019, p. 92.

²² *Ibidem*, p. 86.

gigantic, care dorește să devină noul „Drum al Mătăsii”.²³

Pe lângă componenta comercială, BRI conține și un substrat geopolitic, esențial pentru Beijing. Implementarea sa poate modifica semnificativ dinamica relațiilor Chinei cu Europa, Federația Rusă și SUA, având în vedere că un eventual succes al proiectului ar atrage numeroase economii emergente către sfera de influență chineză.²⁴ De asemenea, inițiativa vizează îmbunătățirea imaginii internaționale a Chinei, ca urmare a disponibilității acesteia de a investi masiv pe piețele occidentale.

Nu în ultimul rând, proiectul BRI constituie un reper de factură domestică pentru Partidul Comunist Chinez. Economia chineză a cunoscut o contracție constantă după criza financiară din 2008, nereușind să mai înregistreze creșteri anuale de peste 7%. Printre cauze se regăsesc populația îmbătrânită, creșterea costurilor forței de muncă și supraproducția din sectorul manufacturier.²⁵ Aceste considerente pot periclita imaginea și legitimitatea internă a Partidului Comunist Chinez, care a fost perceput în ultimele trei decenii ca un model de stabilitate și modernizare economică, în special pentru clasa mijlocie chineză și pentru sferele de influență din jurul partidului.²⁶

În pofida optimismului liderilor chinezi însă, au existat mai multe voci care au pus la îndoială aplicabilitatea proiectului ca urmare a numărului consistent de actori guvernamentali necesari. Au fost ridicate, de asemenea, numeroase întrebări cu privire la mijloacele concrete de implementare a proiectului și la perspectiva ca BRI să reprezinte doar un instrument pentru retorică politică. Alte voci au corelat inițiativa chineză cu politica neocolonială, ca urmare a disponibilității de a accepta acorduri cu state recunoscute pentru nivelul lor de corupție și pentru abuzurile împotriva drepturilor omului. În general, guvernul chinez urmărește o strategie de achiziție a resurselor naturale în schimbul realizării de produse și, ca atare, încurajează investițiile străine ale companiilor de stat chinezești în paralel cu creșterea independenței energetice.²⁷ Totodată, inițiativa Chinei a fost catalogată ca reprezentând un „împrumut capcană”, din cauza faptului că încorporează numeroase aranjamente politice. Oficialii SUA au atras atenția asupra vulnerabilităților strategice pe care le generează proiectul chinez în Europa și, în principal, în zona

---

²³ Zhao Minghao, „The Belt and Road Initiative and its Implications for China-Europe Relations”, în *The International Spectator*, vol. 51, nr. 4, 2016, p. 109.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, p. 110.

²⁶ Linda Glawe, Helmut Wagner, *The People's Republic of China in the Middle-Income Trap?*, Asian Development Bank Institute Working Paper, nr. 749, iunie 2017, pp. 12-15; Ruixue Jia, Masayuki Kudamatsu, David Seim, „Political Selection in China: The Complementary Roles of Connections and Performance”, în *Journal of the European Economic Association*, vol. 13, nr. 4, august 2015, p. 666.

²⁷ Yang Yao, *op. cit.*, 2015, pp. 181-182.

Balcanilor.²⁸

Având în vedere că BRI a fost conceput ca un proiect global și că Europa este o piață strategică majoră, guvernul chinez a dezvoltat în acest sens un format de cooperare economică regională cunoscut sub numele de *Cooperare între China și țările Europei Centrale și de Est* sau *Inițiativa „17+1”*. Formatul a fost stabilit în 2012 și include 16 țări (Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cehia, Croația, Estonia, Letonia, Lituania, Macedonia de Nord, Muntenegru, Polonia, România, Serbia, Slovacia, Slovenia și Ungaria), fiind extins, în 2019, la 17 țări (Grecia).²⁹

Conform prezentării oficiale, Inițiativa își propune să consolideze cooperarea economică între China și CEE, prin îmbunătățirea sectorului de afaceri și a altor domenii financiare practice, organizarea de întâlniri la nivel oficial, coordonarea forurilor comerciale și implementarea rezultatelor obținute.³⁰ De asemenea, formatul „17+1” este proiectat să îmbunătățească cooperarea în segmentele de transport și infrastructură, deoarece reprezintă un proiect complementar BRI. În acest sens, cele două inițiative au fost promovate intens de liderii chinezi drept pilonii unui parteneriat sustenabil între China și Europa.³¹

Începând cu 2012, în fiecare an are loc un summit în care sunt analizate nivelul de implementare a proiectului și viabilitatea investițiilor viitoare. În 2021 a fost organizat un summit virtual, în care președintele Xi Jinping a oferit asigurări că toate părțile implicate vor împărtăși beneficiile acestei cooperări.³² Pe parcursul ultimului deceniu, China a investit peste 15 miliarde de dolari în infrastructură, energie, comunicații și transporturi, printre cele mai importante obiective numărându-se construcția de autostrăzi în Serbia, Ungaria, Muntenegru și Cehia, alături de exploatarea petrolului în Albania.³³ Astfel, este ușor să identificăm un

---

²⁸ Karen P. Y. Lai, Shaun Lin, James D. Sidaway, „Financing the Belt and Road Initiative (BRI): research agendas beyond the “dept-trap” discourse”, în *Eurasian Geography and Economics*, vol. 61, nr. 2, 2020, p. 110.

²⁹ ***, *Embassies of CEE Countries to China*, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2021, URL: http://www.china-ceec.org/eng/lj_5/zgzdo16gsg/t1410687.htm, accesat la 24.02.2021.

³⁰ ***, *Introduction of the Secretariat for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries*, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2013, URL: http://www.china-ceec.org/eng/msc_1/mscjj/t1411097.htm, accesat la 24.02.2021.

³¹ ***, „16+1” mechanism set to bolster China-Europe ties, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2018, URL: http://www.china-ceec.org/eng/zdogjhz_1/t1575579.htm, accesat la 24.02.2021; Astrid Pepermans, „China’s 16+1 and Belt and Road Initiative in Central and Eastern Europe: economic and political influence at a cheap price”, în *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, vol. 26, nr. 2-3, 2018, p. 184.

³² ***, „Full Text: Keynote Speech by Chinese President Xi Jinping at the China-CEEC Summit”, în *China Daily*, 9 februarie 2021, URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202102/09/WS6022920ba31024ad0baa8699.html>, accesat la 26.02.2021.

³³ Jeremy Garlick, *op. cit.*, 2019, p. 18.

„model” concentrat pe dezvoltarea infrastructurii, achiziționarea de active strategice și promovarea unor linii mari de credit de către guvernul chinez.

Apariția proiectului „17+1” a confirmat rolul pivotal pe care relațiile comerciale sino-europene îl dețin în politica externă chineză. La momentul actual, Uniunea Europeană este principalul partener al Chinei, în timp ce statul chinez este al doilea partener comercial al UE, după SUA.³⁴ De asemenea, nu există niciun conflict de natură geopolitică între cele două entități, care să nu permită dezvoltarea parteneriatului. Inițiativa a fost abordată cu optimism și de liderii din Europa central-estică, care au perceput-o ca pe o oportunitate de dezvoltare a infrastructurii și de intensificare a exporturilor către China.³⁵ Regiunea CEE a rămas deficitară în ceea ce privește rețeaua drumurilor de mare viteză, fiind necesare investiții de aproximativ 615 miliarde de dolari pentru a ajunge la nivelul infrastructurilor din vestul continentului, și se confruntă cu un deficit comercial negativ în raport cu China. În acest context, proiectul „17+1” a fost privit și ca o modalitate de diminuare a acestui dezechilibru.³⁶

3. Evoluția Inițiativei „17+1” și implicațiile strategice pentru flancul estic al NATO

Deși formatul „17+1” a fost configurat drept o inițiativă economică, a început să fie văzut mai mult o declarație politică din partea Chinei, deoarece toți membrii, cu excepția Greciei, proveneau din vechiul bloc comunist. Drept urmare, posibilitatea extinderii influenței politice a Beijingului în regiunea CEE a ridicat problema securității flancului estic al NATO. Preocupările partizanilor euroatlantici au fost justificate, având în vedere că strategia Chinei a ilustrat o serie de acțiuni care au vizat extinderea pârgurilor sale politice.

În primul rând, analiza investițiilor chinezești a evidențiat faptul că 70% dintre acestea erau destinate țărilor din afara UE, în ciuda faptului că doar cinci dintre cele 17 țări nu fac parte din UE, iar PIB-ul lor combinat reprezintă doar 6% din grup.³⁷ În al doilea rând, investițiile chinezești au vizat țările cu cele mai înalte niveluri de corupție, potrivit Transparency International.³⁸ Nu în ultimul rând, analizele au arătat că, la fel ca în cazul Chinei, curente naționaliste sunt prezente în conștiința

---

³⁴ ***, *Countries and regions: China*, European Commission, 22 aprilie 2021, URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china>, accesat la 10.05.2021.

³⁵ Astrid Pepermans, *op. cit.*, 2018, p. 185.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Jonathan E. Hillman, Maesea McCalpin, “Will China’s “16+1” Format Divide Europe?”, Center for Strategic and International Studies, URL: <https://www.csis.org/analysis/will-chinas-161-format-divide-europe>, accesat la 26.02.2021.

³⁸ ***, „Corruption Perceptions Index”, *Transparency International*, URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>, accesat la 26.02.2021.

colectivă a țărilor din CEE. Serbia este un exemplu elocvent din cauza numeroaselor sale conflicte etnice din anii '90, asemănătoare tensiunilor dintre China și regiunile sale autonome. În același timp, bombardarea ambasadei chineze din Belgrad din aceeași perioadă a marcat un moment care a consolidat relațiile diplomatice dintre cele două țări. La rândul său, Ungaria a anunțat, în 2011, o politică de deschidere către Est, pentru a crește oportunitățile economice și pentru a reduce dependența de Occident. Și Polonia și Cehia au promovat o formă de naționalism economic, bazată pe intervenționism și conservatorism.³⁹

Toate aceste aspecte pot fi privite și din perspectiva unei oportunități strategice pentru guvernul chinez de a-și reînnoi conexiunile istorice cu regiunea CEE. Au apărut temeri la nivelul oficialilor de la Bruxelles cu privire la modul în care Inițiativa „17+1” va influența unitatea politică a UE și dinamica reformelor din Balcanii de Vest, în contextul în care mai multe țări europene au exprimat poziții diplomatice favorabile Beijingului, în detrimentul intereselor politice comunitare (disputele din Marea Chinei de Sud, drepturile minorităților).⁴⁰ Drept urmare, UE a insistat asupra evaluării oricărui acord bilateral cu China pentru a se asigura că sunt respectate legislația și politicile europene⁴¹ și a propus o nouă agendă strategică de cooperare pentru a-și consolida relațiile cu această țară.⁴²

În același timp, au existat dezbateri cu privire la strategia Chinei de a oferi o linie de credit de 10 miliarde de euro pentru investiții, situație care a fost asociată cu așa-numita *diplomație a prinderii în capcana îndatorării (debt-trap diplomacy)*, aplicată de autoritățile de la Beijing în Africa sau Asia.⁴³ Au fost ridicate semne de întrebare cu privire la sustenabilitatea investițiilor chinezești și la modul în care China va profita de vulnerabilitatea economiilor europene pentru a-și asigura accesul la anumite obiective strategice. Conform studiilor existente, toate statele membre ale Inițiativei „17+1” sunt expuse pericolului îndatorării, în eventualitatea unor împrumuturi excesive.⁴⁴

---

³⁹ Andreea Budeanu, The “16+1” Platform: China’s Opportunities for Central and Eastern Europe, Asia Focus #86, Institut de Relations Internationales et Stratégiques, octombrie 2018, p. 4; Mihai Varga, „The return of economic nationalism to East Central Europe: Right-wing intellectual milieus and anti-liberal resentment”, în Nations and Nationalism, vol. 27, nr. 1, Association for the Study of Ethnicity and Nationalism, ianuarie 2021, pp. 208 și 214.

⁴⁰ Gisela Grieger, China, the 16+1 format and the EU, European Parliamentary Research Service, septembrie 2018, pp. 2-3.

⁴¹ ***, *State of EU-China relations*, European Parliament resolution, 12 September 2018, p. 1.

⁴² ***, *Elements for a new EU strategy on China*, Joint Communication to the Parliament and the Council, Brussels, 22 June 2016, pp. 1 și 4-5.

⁴³ Jeremy Garlick, *op. cit.*, 2019, p. 16.

⁴⁴ John Hurley, Scott Morris, Gailyn Portelance, „Examining the debt implications of the Belt and Road Initiative from a policy perspective”, în *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, vol. 3, nr. 1, 2019, pp. 141 și 146; Henrik Larsen, *The Western Balkans between the EU, NATO, Russia and China*, CSS Analyses in Security Policy, nr. 263, Zurich, 2020, p. 3.

Cu toate acestea, există suficiente date care indică faptul că eforturile economice ale Chinei nu ar genera în mod necesar instabilitate politico-militară în CEE. În primul rând, povestea economică a Inițiativei „17+1” este departe de a fi un succes. Deși guvernul chinez a lăudat și a promovat acest proiect, rezultatele economice au rămas modeste în comparație cu cele din alte regiuni, precum Africa sau chiar Europa de Vest.⁴⁵ Dovezi empirice au arătat că investițiile străine directe ale Chinei nu au crescut semnificativ de la lansarea proiectului. Modul de implementare a Inițiativei a fost, la rândul său, criticat, fiind subliniată lipsa unor politici coordonate care să convergă către obiective concrete. De exemplu, în România niciun proiect nu a fost implementat până acum, în pofida numeroaselor discuții purtate între cele două guverne.⁴⁶ Situația este similară în Serbia, unde modernizarea căii ferate dintre Belgrad și Budapesta se află în faza inițială, deși a fost anunțată încă din anul 2015.⁴⁷ Nemulțumiri cu privire la lipsa investițiilor relevante au apărut și din partea principalilor susținători ai proiectului, Polonia, Cehia și Ungaria.⁴⁸ Astfel, inițiativa a oferit mai degrabă impresia unei platforme politice și diplomatice decât cea a unui plan regional capabil să stimuleze cooperarea economică.

În al doilea rând, deși consolidarea legăturilor economice ar fi trebuit să atenueze pozițiile politice ale guvernelor europene, atitudinea lor a devenit mult mai reticentă în ceea ce privește viitorul acestui proiect. Ca atare, la cel mai recent summit (februarie 2021) nu mai puțin de șase țări nu au fost reprezentate la cel mai înalt nivel (președinte sau premier), ci au preferat să delege responsabilitățile miniștrilor.⁴⁹ Mesajul a fost destul de clar având în vedere cât de mult accent pun liderii chinezi pe protocoalele diplomatice, atitudinea statelor respective ilustrând importanța pe care o acordă umbrelei de securitate NATO. Pentru statele baltice, Alianța Nord-Atlantică reprezintă o garanție a securității în fața Rusiei, în timp ce România și Polonia formează „stâlpii” scutului de apărare antirachetă al NATO.

În al treilea rând, proiectul Huawei de infrastructură 5G propus de China, față de care SUA și-au exprimat cele mai mari îngrijorări, pare să fi ajuns într-un impas. Inițial, se părea că acesta va umbri celelalte mișcări economice ale Beijingului, datorită potențialului său de a pătrunde în rețelele digitale esențiale pentru

---

⁴⁵ Andreea Budeanu, *op. cit.*, octombrie 2018, p. 7.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 10.

⁴⁷ Samuel Rogers, „China, Hungary, and the Belgrade-Budapest Railway Upgrade: New Politically-Induced Dimensions of FDI and the Trajectory of Hungarian Economic Development”, în *Journal of East-West Business*, vol. 25, nr. 1, 2019, pp. 93-94.

⁴⁸ Jeremy Garlick, *op. cit.*, 2019, pp. 3 și 17.

⁴⁹ Stuart Lau, „China’s Eastern Europe Strategy gets the cold shoulder”, *Politico*, 9 februarie 2021, URL: <https://www.politico.eu/article/china-xi-jinping-eastern-europe-trade-agriculture-strategy-gets-the-cold-shoulder>, accesat la 28.02.2021.

funcționarea NATO.⁵⁰ Cu toate acestea, ultimele evoluții au arătat o reticență a statelor din Europa central-estică față de intrarea Chinei în rețeaua europeană 5G și față de accesul acesteia la infrastructura digitală de pe întregul continent. Aproape toți membrii „17+1” (exceptând Bosnia și Herțegovina, Croația, Ungaria și Muntenegru) au semnat acorduri cu SUA sau și-au declarat intenția de a se alătura programului *5G Clean Network* demarat de guvernul american. Acest proiect își propune să limiteze accesul la piața euroatlantică pentru companiile chinezești care nu respectă regulile occidentale referitoare la transmiterea și protecția datelor sau securitatea cibernetică.⁵¹ Inițiativa a fost salutăată de secretarul general adjunct al NATO, Mircea Geoană, care a subliniat importanța strategică a unei rețele digitale securizate.⁵²

Un alt factor care trebuie menționat este că Inițiativa „17+1” nu a atras atenția Alianței Nord-Atlantice în ceea ce privește securitatea flancului său estic. Deși China își propune să dezvolte o sferă de influență prin abordarea obiectivelor strategice, precum *hub*-urile de transport, liderii NATO se îndoiesc că această Inițiativă va avea un impact semnificativ asupra securității regionale. De asemenea, ei cred că implicarea companiilor chinezești este destul de modestă și nu poate fi folosită ca instrument politico-militar împotriva NATO. China este văzută, mai degrabă, ca un amalgam de oportunități și amenințări care pot fi gestionate printr-o abordare responsabilă.⁵³ Ca atare, nu a existat nicio poziție oficială a Alianței cu privire la inițiativa chineză. Potrivit secretarului general al NATO, Jens Stoltenberg, China nu constituie o amenințare militară directă în acest moment și este puțin probabil ca acest aspect să se modifice în curând. În opinia sa, Rusia va reprezenta principala amenințare pentru flancul estic în următorul deceniu și, de aceea, Alianța ar trebui să se concentreze asupra gestionării amenințărilor asimetrice ale Moscovei.⁵⁴

Toate aceste aspecte întăresc percepția generală cu privire la utilitatea și evoluția Inițiativei „17+1”, care tinde să rămână un proiect ambițios la nivel declarativ, concretizat în principal prin forumuri și programe de schimb. Prin urmare, viitorul politic al proiectului este unul incert.

---

⁵⁰ Andrew A. Michta, *China in Europe and Transatlantic Security*, International Centre for Defence and Security, Tallinn, 2020, p. 1; Francois Heisbourg, „NATO 4.0: The Atlantic Alliance and the Rise of China”, în *Survival*, vol. 62, nr. 2, 2020, pp. 96 și 99.

⁵¹ Andreea Brînză, „How China’s 17+1 Became a Zombie Mechanism”, *The Diplomat*, 10 februarie 2021, URL: <https://thediplomat.com/2021/02/how-chinas-171-became-a-zombie-mechanism>, accesat la 28.02.2021.

⁵² ***, *Remarks by NATO Deputy Secretary General Mircea Geoană at the Brussels Forum*, NATO, 29 iunie 2020, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176949.htm, accesat la 28.02.2021.

⁵³ ***, *NATO 2030: United for a New Era*, Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General, 25 noiembrie 2020, pp. 27-28.

⁵⁴ ***, *Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg on launching #NATO2030 - Strengthening the Alliance in an increasingly competitive world*, NATO, 8 iunie 2020, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176197.htm, accesat la 02.03.2021.

Concluzii

Prezentul studiu a oferit o evaluare a *diplomației economice* chineze din Europa Centrală și de Est și a implicațiilor geopolitice pentru flancul estic al NATO. Conștientă de atuurile financiare și de necesitatea investițiilor străine în regiune, China a lansat Inițiativa „17+1” pentru a-și facilita accesul pe piețele emergente din CEE. Proiectul a fost promovat sub forma unor fluxuri financiare direcționate de China către aceste țări, care urmau să fie folosite pentru dezvoltarea infrastructurii și a schimburilor comerciale. Configurația sa a cuprins majoritatea statelor din fostul bloc sovietic, fiind perceput de o parte însemnată a mediului academic și a elitelor politice europene mai degrabă ca o modalitate prin care China să își extindă influența politică, decât ca un demers economic. Opiniile acestora s-au concentrat în jurul ideii potrivit căreia guvernul chinez încearcă să speculeze oportunități strategice de reînnoire a legăturilor istorice cu regiunea CEE, provocând temeri la nivelul UE.

În pofida optimismului inițial al membrilor săi, Inițiativa „17+1” nu s-a bucurat de succesul așteptat. Investițiile chineze au fost modeste, iar majoritatea proiectelor de anvergură nu au fost implementate, existând carențe vizibile în coordonarea lor. Drept urmare, încrederea membrilor în viitorul Inițiativei a scăzut considerabil, aspect confirmat de interesul scăzut pe care liderii europeni l-au afișat cu ocazia ultimului summit. Lipsa de orizont a proiectului a fost remarcată și de liderii NATO, care au considerat suficientă perpetuarea unor relații cordiale cu China, pentru a menține actualul climat de securitate în flancul său estic.

De cealaltă parte, statul chinez a păstrat o retorică optimistă vizavi de evoluția parteneriatelor sino-europene, insistând asupra unei cooperări de tip câștig-câștig, prin schimburi comerciale echitabile și câștiguri mutuale. Acest discurs trebuie privit, însă, dintr-o perspectivă de ansamblu, conturată în jurul ambițiilor geopolitice ale Chinei și pe care liderii săi încearcă să o expună sub forma unei puteri *soft* multifacetate.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „16+1” mechanism set to bolster China-Europe ties, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2018, URL: http://www.china-ceec.org/eng/zdogjhz_1/t1575579.htm
2. ***, „Corruption Perceptions Index”, *Transparency International*, URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>
3. ***, *Countries and regions: China*, European Commission, 22 aprilie 2021, URL: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china>
4. ***, *Elements for a new EU strategy on China*, Joint Communication to the Parliament and the Council, Brussels, 22 iunie 2016.

5. ***, *Embassies of CEE Countries to China*, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2021, URL: http://www.china-ceec.org/eng/lj_5/zgzzdo16gsg/t1410687.htm
6. ***, „Full Text: Keynote Speech by Chinese President Xi Jinping at the China–CEEC Summit”, în *China Daily*, 9 februarie 2021, URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202102/09/WS6022920ba31024ad0baa8699.html>
7. ***, *Introduction of the Secretariat for Cooperation between China and Central and Eastern European Countries*, Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, 2013, URL: http://www.china-ceec.org/eng/msc_1/mscjj/t1411097.htm
8. ***, *Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg on launching #NATO2030 – Strengthening the Alliance in an increasingly competitive world*, NATO, 8 iunie 2020, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176197.htm
9. ***, *Remarks by NATO Deputy Secretary General Mircea Geoana at the Brussels Forum*, NATO, 29 iunie 2020, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176949.htm
10. ***, *State of EU-China relations*, European Parliament resolution, 12 septembrie 2018.
11. ANTONESCU, Mădălina Virginia, „The New Chinese Security Concept and the “Peaceful Rise of China” as two basic pillars of the contemporary Chinese Foreign Policy”, în *Polis*, vol. 3, nr. 1(7), 2015.
12. BRÎNZĂ, Andreea, „How China’s 17+1 Became a Zombie Mechanism”, *The Diplomat*, 10 februarie 2021, URL: <https://thediplomat.com/2021/02/how-chinas-171-became-a-zombie-mechanism>
13. BUDEANU, Andreea, *The “16+1” Platform: China’s Opportunities for Central and Eastern Europe*, Asia Focus #86, Institut de Relations Internationales Et Strategiques, octombrie 2018.
14. DENG, Yong, „The New Hard Realities: ‘Soft Power’ and China in Transition”, în MINJIANG, Li (ed.), *Soft Power: China’s Emerging Strategy in International Politics*, Lexington Books, Lanham, 2009.
15. FERGUSON, Niall, „Think Again: Power”, *Foreign Policy*, 3 noiembrie 2009, URL: <https://foreignpolicy.com/2009/11/03/think-again-power/>
16. FUCHS, Andreas, *China’s Economic Diplomacy and the Politics-Trade Nexus*, Discussion Paper Series nr. 609, Alfred Weber Institute, University of Heidelberg, 2016.
17. GARLICK, Jeremy, „China’s Economic Diplomacy in Central and Eastern Europe: A Case of Offensive Mercantilism?”, în *Europe-Asia Studies*, vol. 71, nr. 8, 2019.
18. GLAWE, Linda; WAGNER, Helmut, *The People’s Republic of China in the middle-income trap?*, Asian Development Bank Institute Working Paper, nr. 749, iunie 2017.

19. GODEMENT, Francois; VASSELIER, Abigael, *China at the Gates: A New Power Audit of EU-China Relations*, European Council on Foreign Relations, London, 2017.

20. GRIEGER, Gisela, *China, the 16+1 format and the EU*, European Parliamentary Research Service, septembrie 2018.

21. HEATH, Timothy R., „China’s Evolving Approach to Economic Diplomacy”, în *Asia Policy*, vol. 22, 2016.

22. HEISBOURG, Francois, „NATO 4.0: The Atlantic Alliance and the Rise of China”, în *Survival*, vol. 62, nr. 2, 2020.

23. HILLMAN, Jonathan E.; MCCALPIN, Maesea, „Will China’s “16+1” Format Divide Europe?”, *Center for Strategic and International Studies*, URL: <https://www.csis.org/analysis/will-chinas-161-format-divide-europe>, accesat la 26.02.2021.

24. HURLEY, John; MORRIS, Scott; PORTELANCE, Gailyn, „Examining the debt implications of the Belt and Road Initiative from a policy perspective”, în *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, vol. 3, nr. 1, 2019.

25. JIA, Ruixue Jia; KUDAMATSU, Masayuki; SEIM, David, „Political Selection in China: The Complementary Roles of Connections and Performance”, în *Journal of the European Economic Association*, Vol. 13, nr. 4, august 2015.

26. LAI, Hongyi, „Introduction: the soft power concept and a rising China”, în LAI, Hongyi; LU, Yiji, *China’s Soft Power and International Relations*, Routledge, New York, 2012.

27. LAI, Karen P. Y.; LIN, Shaun; SIDAWAY, James D., „Financing the Belt and Road Initiative (BRI): research agendas beyond the “debt-trap” discourse”, în *Eurasian Geography and Economics*, vol. 61, nr. 2, 2020.

28. LARSEN, Henrik, *The Western Balkans between the EU, NATO, Russia and China*, CSS Analyses in Security Policy, nr. 263, Zurich, 2020.

29. LAU, Stuart, „China’s Eastern Europe Strategy gets the cold shoulder”, *Politico*, 9 februarie 2021, URL: <https://www.politico.eu/article/china-xi-jinping-eastern-europe-trade-agriculture-strategy-gets-the-cold-shoulder/>, accesat la 28.02.2021.

30. LE CORRE, Philippe, „Chinese Investments in European Countries: Experiences and Lessons for the “Belt and Road” Initiative”, în MAYER, Maximilian (ed.), *Rethinking the Silk Road*, Palgrave Macmillan, Singapore, 2018.

31. MCKENZIE, Baker, *Belt & Road: Opportunity & Risk. The prospects and perils of China’s New Silk Road*, Silk Road Associates, 2017.

32. MEDEIROS, Evan, *China’s International Behavior: Activism, Opportunities, and Diversification*, RAND Corporation, Santa Monica, 2009.

33. MICHITA, Andrew A., *China in Europe and Transatlantic Security*, International Centre for Defence and Security, Tallinn, 2020.

34. MINGHAO, Zhao, „The Belt and Road Initiative and its Implications for China-Europe Relations”, în *The International Spectator*, vol. 51, nr. 4, 2016.

35. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION, *NATO 2030: Unified for a New Era*, Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General, 2020.

36. NYE, Joseph S., „The Changing Nature of World Power”, în *Political Science Quarterly*, vol. 195, nr. 2, vara 1990.

37. OHASHI, Hideo, „The Belt and Road Initiative (BRI) in the context of China’s opening-up policy”, în *Journal of Contemporary East Asia Studies*, vol. 7, nr. 2, 2019.

38. PEPERMANS, Astrid, „China’s 16+1 and Belt and Road Initiative in Central and Eastern Europe: economic and political influence at a cheap price”, în *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, vol. 26, nr. 2-3, 2018.

39. ROGERS, Samuel, „China, Hungary, and the Belgrade-Budapest Railway Upgrade: New Politically-Induced Dimensions of FDI and the Trajectory of Hungarian Economic Development”, în *Journal of East-West Business*, vol. 25, nr. 1, 2019.

40. SHAMBAUGH, David, „China’s Soft-Power Push: The Search for Respect”, în *Foreign Affairs*, vol. 94, nr. 4, 2015.

41. STANZEL, Angela, *China’s Investment in Influence: The Future of 16+1 Cooperation*, European Council on Foreign Relations, Londra, 2016.

42. TURCSANYI, Richard Q.; KACHLIKOVA, Eva, „The BRI and China’s Soft Power in Europe: Why Chinese Narratives (Initially) Won”, în *Journal of Current Chinese Affairs*, vol. 49, nr. 1, 2020.

43. VARGA, Mihai, „The return of economic nationalism to East Central Europe: Right-wing intellectual milieus and anti-liberal resentment”, în *Nations and Nationalism*, vol. 27, nr. 1, Association for the Study of Ethnicity and Nationalism, ianuarie 2010.

44. WANG, Yiwei, „Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft Power”, în *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 616, 2008.

45. WILSON, Ernest J., „Hard Power, Soft Power, Smart Power”, în *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 616, 2008.

46. YAO, Yang, „Chinese Approach to Economic Diplomacy”, în IKENBERRY, John G.; JISI, Wang; FENG, Zhu, *America, China and the Struggle for World Order: Ideas, Traditions, Historical Legacies, and Global Visions*, Palgrave Macmillan, New York, 2015.

47. YILDIRIM, Nilgün Eliküçük; ALAN, Mesut, „China’s Charm Defensive: Image Protection by Acquiring Mass Entertainment”, în *Pacific Focus*, vol. XXXV, nr. 1, 2020.

48. ZHANG, Shuxiu, *Chinese Economic Diplomacy: Decision-making actors and processes*, Routledge, New York, 2016.

ACTORI RELEVANȚI ȘI INTERDEPENDENȚE ÎN SECURITATEA REGIONALĂ: RELAȚIA UE-TURCIA

Romeo-Dacian BUHAI*

Relația UE-Turcia își găsește fundamentul în politica de extindere a UE, care reprezintă unul dintre cele mai importante instrumente de politică externă ale organizației. Integrarea unui actor relevant precum Turcia capătă astfel conotații importante la nivel regional, unul dintre câștigurile Turciei din această relație constituindu-l accesul la piața unică a UE. Deși începutul relației părea unul promițător, derularea ulterioară a acesteia este guvernată de nenumărate divergențe și tensiuni, rezultatul la care s-a ajuns până în prezent fiind elocvent: din 35 de capitole negociate pentru aderare, doar 16 au fost deschise, dintre acestea unul singur fiind închis provizoriu.

Articolul de față evidențiază relația dintre cei doi actori, efortul fiind îndreptat spre analiza procesului de aderare a Turciei la UE. Prin analiza critică a literaturii de specialitate, a declarațiilor și a documentelor oficiale consacrate subiectului, lucrarea realizează o imagine de ansamblu a procesului de aderare și prezintă unele idei privind avantajele pe care ambii actori le pot obține din această relație. Ulterior, sunt emise o serie de opinii privind evoluția relației UE-Turcia, concluzionând cu faptul că, în viitorul apropiat, nu ne putem aștepta la o integrare totală a Turciei în UE.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană; Turcia; parteneriatul UE-Turcia; politica de extindere a UE; actor regional de securitate.*

---

* Maior Romeo-Dacian BUHAI este doctorand în domeniul Informații și Securitate națională în cadrul Școlii doctorale din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: dacianbuhai07@gmail.com

Introducere

Începutul secolului al XXI-lea determină o schimbare de paradigmă a securității, sfera de cuprindere a acesteia fiind larg extinsă prin acceptarea caracterului multisectorial. De asemenea, evenimentele semnificative care s-au succedat de la sfârșitul Războiului Rece și până în prezent, trecerea de la bipolaritate la unipolaritate și tendința actuală spre multipolaritate au imprimat ample efecte la nivelul mediului de securitate internațional, determinând o creștere a complexității, fluidității și gradului de impredictibilitate a acestuia.

În acest context, marii actori cu pretenții globale și regionale au înțeles că pentru a-și atinge interesele și obiectivele strategice nu pot acționa izolat, singuri, parteneriatele constituind soluția optimă pentru atingerea scopurilor proprii. Cu toate acestea, dacă începutul de mileniu prezintă o tendință accentuată de realizare și dezvoltare a parteneriatelor, al doilea deceniu pare să o fi decelerat pe fondul tensiunilor generate de lupta din ce în ce mai aprigă pentru resurse și aspirațiile unor actori de a ocupa un rol mai important în sistemul relațiilor internaționale.

Confruntată cu schimbări semnificative la nivel regional, de la o stare relativ pașnică, care nu prevestea decât pace și prosperitate la sfârșitul Războiului Rece, la o stare de reală incertitudine, agresivitate și tendințe expansioniste în exteriorul granițelor sale, o criză a migrației care amenință păstrarea ordinii sociale și nu numai, în interiorul granițelor sale, completată de dezvoltarea amenințărilor transfrontaliere, Uniunea Europeană își adaptează în permanență strategiile și politicile de securitate, devine mult mai vocală, mai determinată și mai activă prin măsurile adoptate la nivelul sistemului relațiilor internaționale, constituindu-se în principalul promotor al comunicării și integrării regionale, un real exponent al stabilității și securității spațiului european, cu aspirații de actor de securitate la nivel global.

De cealaltă parte, Turcia, a doua putere militară în cadrul NATO, a evoluat mult în ultimele trei decenii, crescându-și substanțial puterea politică, militară și economică, fapt care a propulsat-o în ierarhia regională ca unul dintre actorii semnificativi. Constituind o punte între Occident și Orientul Mijlociu, Turcia secolului al XXI-lea pare că își înțelege rolul important pe care îl deține la nivel regional și își manifestă interesele atât în spațiul european, cât și în cel asiatic, ceea ce îi creionează un portret destul de controversat în peisajul securității internaționale. Acțiunile întreprinse la nivel regional în ultimul deceniu relevă o Turcie mai activă, mai ambițioasă, cu un statut de abil jucător în relațiile cu Vestul și Estul, fapt care denotă faptul că actorul regional are aspirații mai înalte în cadrul sistemului relațiilor internaționale decât în trecut.

Cu toate acestea, degradarea progresivă a situației interne generată de diminuarea opoziției, polarizarea din ce în ce mai mare a societății, acțiunile

repressive executate după eșuarea tentativei de lovitură de stat din 2016, adâncirea dezechilibrului puterilor în stat ca urmare a rezultatului referendumului din 2017, relevă o Turcie care alunecă, sub conducerea lui Erdogan, spre autoritarism, fiindu-i astfel afectată credibilitatea și legitimitatea în relațiile internaționale.

Devine, astfel, interesant să analizăm natura și evoluția relației dintre cei doi mari actori la nivel regional și în final să opinăm privind viitorul raporturilor de cooperare.

1. Coordonate ale cooperării UE-Turcia

Începută cu mai bine de jumătate de secol în urmă, în 1959, prin semnarea la 12 septembrie 1963, a *Acordului de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia*, cu scopul „de a promova consolidarea continuă și echilibrată a relațiilor comerciale și economice între părți, ținând seama pe deplin de necesitatea de a asigura dezvoltarea accelerată a economiei Turciei, ridicarea nivelului de ocupare a forței de muncă și a condițiilor de viață ale poporului turc”¹, relația dintre cei doi actori este guvernată de suișuri și coborâșuri. Acestea sunt generate de tensiunile create de Turcia prin intervențiile militare pe teritoriul altor state, nerespectarea unor acorduri internaționale și deraierea spre autoritarism pe de o parte, iar, pe de altă parte, de atitudinea UE, care pare că indică o absență a intenției concrete de a integra Turcia. Dovadă stă și rezultatul la care s-a ajuns până în prezent: dintre cele 35 de capitole negociate pentru aderare au fost deschise doar 16, dintre acestea doar cel de „Știință și Cercetare” fiind provizoriu închis.

Confirmată ca stat candidat la aderarea la Uniune în cadrul Consiliului European de la Helsinki din 1999² și acceptată să înceapă negocierile pentru aderare în cadrul Consiliului de la Bruxelles din decembrie 2004, Turcia pare că este prinsă între două tendințe – pe de o parte, aderarea la UE și, de cealaltă parte, dificultățile de a pune în aplicare reformele necesare, fapt care o prezintă drept un partener dificil în relația cu UE.

Turcia ultimului deceniu este mult mai activă și mai determinată să ocupe un rol mai important ca pol de putere la nivel regional, acțiunile întreprinse generând nu de puține ori tensiuni în relația cu actorii importanți din vecinătate. Astfel, cu toate că integrarea europeană era privită la început de oficialii de la Ankara ca o „sumă totală a valorilor prezentului cum ar fi libertatea, justiția, bunul simț, moderația, pacea,

---

¹ ***, „Acord de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A21964A1229%2801%29>, accesat la 03.03.2021.

² ***, „Helsinki European Council 10 and 11 December 1999 Presidency Conclusions”, *European Parliament*, URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm#a, accesat la 05.03.2021.

unitatea, securitatea, prosperitatea, toleranța, diversitatea culturală”³, disensiunile apărute în relația cu UE pe fondul nerespectării acordurilor internaționale, degradării tot mai mult a situației interne și politicii autoritare promovate de președintele Erdogan, provoacă reale obstacole în calea aderării.

Menținerea refuzului oficialilor de la Ankara de a recunoaște Republica Cipru și neacceptarea în mod repetat a aplicării Protocolului Adițional al Acordului de la Ankara în relațiile cu acest stat, precum și condiționarea aplicării protocolului mai sus amintit în schimbul ridicării embargoului impus Republicii Ciprului de Nord, stat nerecunoscut de comunitatea internațională⁴, generează încă de la începutul procesului de aderare tensiuni și îngrijorare în interiorul Uniunii, ducând la blocarea negocierilor în privința a opt capitole: „capitolul 1: libera circulație a mărfurilor, capitolul 3: dreptul de stabilire și libertatea de a presta servicii, capitolul 9: servicii financiare, capitolul 11: agricultură și dezvoltare rurală, capitolul 13: pescuit, capitolul 14: politica în domeniul transporturilor, capitolul 29: uniunea vamală și capitolul 30: relațiile externe”⁵.

În contextul transgubernalismului promovat de UE, care implică deținerea unui rol semnificativ de către statele membre în stabilirea poziției de negociere a Uniunii în cadrul relațiilor de cooperare, menținerea unor relații conflictuale între statul turc și membrii Uniunii s-a demonstrat de multe ori neproductivă aderării. În acest sens, este binecunoscută opoziția Franței privind integrarea Turciei, prin blocarea, în 2007, a capitolelor de negociere care se referă la politica regională, dispoziții financiare și instituționale, uniunea economică și monetară și politica agricolă comună.

De asemenea, nici relațiile cu Germania nu sunt mai puțin dificile în această zonă, acestea fiind umbrite în mare măsură de nerezolvarea problemei cipriote. Totodată, tensiunile dintre cei doi actori au evoluat, exemple elocvente fiind declarațiile conducerii de la Ankara din 2011, care îndemna populația turcă din Germania la integrare, dar nu la asimilare, intervenția brutală a poliției turce pentru reprimarea manifestațiilor antigubernamentale din piața Taksim, din iunie 2013, determinând blocarea de către Germania a deschiderii capitolului de negociere referitor la politica regională. Disensiunile au atins o cotă maximă în anul 2017, pe fondul deteriorării tot mai pregnante a statului de drept, a încălcării repetate a drepturilor omului, cenzurării tot mai mult a presei, interzicerii vizitării militarilor germani staționați în baze militare din Turcia și arestării pe motive politice a unor cetățeni germani.

³ Călin Felezeu, Radu Gabriel Safta, *Turcia contemporană între moștenirea kemalistă și Uniunea Europeană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, p. 154.

⁴ Călin Felezeu, Radu Gabriel Safta, *Turcia contemporană între moștenirea kemalistă și Uniunea Europeană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, p. 149.

⁵ ***, „2770th Council Meeting General Affairs And External Relations”, European Commission, Brussels, 11 decembrie 2006, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_06_352, accesat la 07.03. 2021.

Totodată, disensiunile create de nerecunoașterea suveranității guvernului de la Nicosia și continuarea sprijinirii Republicii Turce a Ciprului de Nord au determinat, în 2009, blocarea unor alte capitole de negociere de către Cipru și continuă să reprezinte una dintre principalele piedici în derularea procesului de aderare. Mai mult, tensiunile dintre cele două state s-au intensificat în 2020 pe fondul violării repetate de către Turcia a apelor teritoriale cipriote în scopul exploatării resurselor energetice, răspunsul UE constând în primă fază într-un apel la dialog și rezolvarea pe cale diplomatică a divergențelor, urmat de impunerea de noi sancțiuni Turciei.

De la politica de *zero probleme cu vecinii* promovată de Abdullah Gul, s-a ajuns în prezent ca Turcia să fie un factor de instabilitate în zonă, relațiile cu aproape toți vecinii fiind guvernate de tensiuni. Relația dintre Atena și Ankara s-a înrăutățit în special după 28 februarie 2020, când Turcia a redeschis granițele cu Grecia pentru refugiați, generând o nouă criză și determinând statul elen să declare starea de urgență. De această dată, însă, reacția UE a fost una promptă, unitară, care demonstrează că 2015 a fost o lecție învățată pentru UE. Astfel, în conferința de presă susținută, președintele Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, declara: „această frontieră nu este doar o frontieră greacă, ci este și o frontieră europeană. ... Am venit astăzi aici pentru a trimite Greciei o declarație foarte clară de solidaritate și sprijin european. Prioritatea noastră este să ne asigurăm că ordinea este menținută la frontiera externă a Greciei, care este, de asemenea, o frontieră europeană”.⁶ Tensiunile dintre cele două state cunosc noi valori din cauza violărilor repetate ale spațiului aerian și Zonei Economice Exclusive ale Greciei în vederea exploatării resurselor de gaz din Marea Mediterană. Descoperirea în ultimii ani a unor importante zăcăminte de gaz în estul Mării Mediterane a determinat escaladarea disensiunilor pe tema exploatării acestora între Ankara și Atena. Mai mult, Atenei i se alătură și Nicosia, împreună acuzând Turcia că le-a încălcat suveranitatea teritorială, implicit, și pe cea a UE. Amplificarea tensiunilor și creșterea numărului de incidente în zonă au determinat UE să răspundă adecvat Turciei. Răspunsul UE la provocările Turciei⁷ este unul mult mai prompt decât în trecut, cele mai importante măsuri luate vizând înghețarea conturilor tuturor persoanelor și entităților implicate în desfășurarea acțiunilor ilegale desfășurate în estul Mării Mediterane, suspendarea negocierilor făcând referire la Acordul global privind transportul aerian și anularea temporară a întrunirilor la nivel înalt UE-Turcia, precum și reducerea asistenței de preaderare acordate Turciei pentru anul 2020. Cu toate că cele două state au hotărât

---

⁶ ***, „EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis”, Parlamentul European, URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI\(2020\)649327_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI(2020)649327_EN.pdf), accesat la 15.03.2021.

⁷ ***, „Council decision concerning restrictive measures in view of Turkey's unauthorised drilling activities in the Eastern Mediterranean”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32019D1894> accesat la 15.03.2021.

reluarea discuțiilor pentru soluționarea diferendelor la sfârșitul lunii ianuarie 2021, conflictul, care dincolo de aspectul său economic vizează și stabilirea zonelor de influență în Marea Mediterană, este departe de a fi rezolvat.

În plus, transformarea conducerii Turciei, în special după decembrie 2013, dintr-un regim reformativ în unul autoritar, rezistent la democrație și regresul în domeniul reformelor determină implicații multiple asupra procesului de aderare. Edificator în acest sens, este punctul de inflexiune pe care îl ating relațiile UE-Turcia odată cu măsurile drastice adoptate de conducerea de la Ankara, după eșuarea tentativei de lovitură de stat din iulie 2016. Astfel, politica arestărilor, acțiunile de cenzură a presei și de limitare a libertății de exprimare a jurnaliștilor, precum și acțiunile de reprimare a participanților la lovitură de stat determină Parlamentul European să adopte, la 24 noiembrie 2016, o rezoluție prin care solicită înghețarea negocierilor cu Turcia.⁸ De evidențiat sunt și evoluțiile îngrijorătoare din Turcia privind statul de drept, respectarea drepturilor omului și corupția, propunerile de modificare a constituției, în special reintroducerea pedepsei cu moartea, generând reiterarea suspendării negocierilor de aderare prin adoptarea unei noi rezoluții în iulie 2017. În acest sens, raportorul european, Kati Piri, afirma: „Dacă Turcia va reintroduce pedeapsa cu moartea, dacă va intra în vigoare acest pachet constituțional, singura consecință reală va fi încetarea discuțiilor despre integrarea Turciei în UE. Asta nu înseamnă că trebuie să oprim toate formele de cooperare”.⁹

Experiența dobândită de UE în cadrul Parteneriatului Euro-Mediteranean și Politicii Europene de Vecinătate i-a asigurat dezvoltarea unei abile diplomații în relațiile cu partenerii. Chiar dacă uneori comportamentul UE față de derapajele Turciei pare unul tolerant, măsurile adoptate pentru readucerea statului turc pe o traiectorie liberală sunt substanțiale. Astfel, în februarie 2018, Parlamentul European emite o nouă rezoluție privind situația drepturilor omului în Turcia¹⁰, în care se cere în mod explicit Turciei ridicarea stării de urgență, instituită imediat după tentativa de lovitură de stat, respectarea drepturilor omului, exprimându-și îngrijorarea în legătură cu rapoartele privind relele tratamente și torturarea deținuților. De asemenea, alte paragrafe importante ale documentului vizează reiterarea poziției din noiembrie 2017, în care se cerea ca sprijinul financiar destinat pre-aderării să fie acordat în funcție de progresul înregistrat în domenii precum: drepturile

⁸ ***, *Rezoluția Parlamentului European din 24 noiembrie 2016 referitoare la relațiile UE-Turcia*, Parlamentul European, 2016, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0450_RO.html, accesat la 13.03.2021.

⁹ ***, *Potitici și orientări europene: Sinteza activităților UE 3-9 iulie 2017*, Camera Deputaților, Direcția pentru Uniunea Europeană, p. 5, URL: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/afeur/2017/szs_2255.pdf, accesat la 14.03.2021.

¹⁰ ***, *European Parliament resolution of 8 February 2018 on the current human rights situation in Turkey*, European Parliament, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0040_EN.html, accesat la 14.03.2021.

omului, democrație și statul de drept. În completare, Parlamentul European se arată îngrijorat de propunerile de modificare a constituției și a valorilor statului secular turc, de deteriorarea respectului pentru libertatea religioasă, inclusiv de adâncirea discriminării pe criterii etnice și religioase.

Schimbarea de politică externă pe care o promovează conducerea de la Ankara în ultimii ani are drept scop menținerea unei poziții care să-i asigure un echilibru în acest proces amplu de reconfigurare a centrelor de putere și, totodată, un loc mai important în ierarhia regională. În tot acest amalgam de situații conflictuale create în relațiile cu actori, precum SUA și Rusia, prin intervențiile în Libia și Siria, prin promovarea tot mai mult a unui discurs naționalist-xenofob și antieuropean, Turcia riscă să se izoleze mai mult și să piardă parteneri importanți. Un exemplu elocvent îl constituie lansarea, în mod unilateral, de către Turcia, în octombrie 2019, a operației militare pe teritoriul Siriei, cu scopul de a crea o zonă tampon în partea de nord a țării în care să poată fi repatriați refugiații sirieni din Turcia, act care ridică tensiunile UE-Turcia la un nivel fără precedent. Răspunsul nu întârzie să apară, la 24 octombrie, UE adoptând o nouă rezoluție¹¹ prin care solicită impunerea de sancțiuni Turciei. În completare, documentul prezintă acțiunea Turciei nu doar ca o încălcare a dreptului internațional, ci drept o amenințare la securitatea și stabilitatea regională, amintind numărul mare de victime și persoane strămutate. De asemenea, este evocat pericolul reorganizării și creșterii intensității grupărilor islamice, care pot fi completate cu deținuți ISIS, evadați din închisorile din Nordul Siriei.¹²

În acest context, al reorientării politicii externe trebuie înțeleasă și căutarea de noi parteneri puternici precum China și Rusia, interesele naționale ale Turciei fiind mult limitate de conflictele din vecinătate (Irak, Libia, Siria, Mediterana de Est). Un alt motiv îl constituie și sentimentul de abandon pe care Turcia îl resimte din partea statelor occidentale, neînțelegând că propriul comportament reprezintă una dintre cauzele principale ale atitudinii manifestate de Occident. Astfel, chiar dacă Turcia nu împărtășește viziunea Rusiei în probleme precum sprijinirea regimului Assad sau problema Crimeei, frontul comun făcut de comunitatea internațională în condamnarea Turciei în probleme precum intervenția din Siria, exploatările ilegale din Mediterana de Est și organizația FETO au determinat Turcia să gliseze spre încheierea unor relații în anumite domenii de interes comun cu Rusia. Exemple elocvente în acest sens sunt parteneriatul în cadrul procesului de la Astana și achiziționarea sistemelor de apărare antiaeriană S-400. Achiziția sistemului S-400

---

¹¹ ***, *European Parliament resolution of 24 October 2019 on the Turkish military operation in northeast Syria and its consequences*, European Parliament, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0049_EN.html accesat la 14.03.2021.

¹² ***, „MEPs call for sanctions against Turkey over military operation in Syria”, European Parliament, URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20191017IPR64569/meps-call-for-sanctions-against-turkey-over-military-operation-in-syria>, accesat la 15.03.2021.

a constituit subiectul unor ample dezbateri în cadrul NATO, creând tensiuni între SUA și Turcia, pe fondul incompatibilității cu sistemele NATO și posibilității deconspirării unor date secrete de ordin tehnic privind avioanele americane F-35.

Desigur, sursele tensiunilor nu se regăsesc doar de partea Ankarei, ci și a Uniunii Europene, a cărei abordare pare că vedește o lipsă a intenției reale de a integra Turcia. În acest sens, putem aminti tratamentul diferențiat aplicat Turciei pentru aderare prin stabilirea de standarde diferite, negocierile cuprinzând 35 de capitole care trebuie închise, față de doar 31 de capitole pentru celelalte țări din Europa Centrală și de Est.¹³

Totodată, trebuie precizat contextul în care se desfășoară procesul de aderare, marcat, după 2007, de numeroase provocări generate de criza economică, instabilitatea cursului monedei euro, intensificarea euroscepticismului determinat de criza refugiaților și nu numai, influențând negativ puterea normativă și de atracție a Uniunii. Prin urmare, politica de extindere a UE este trecută în plan secundar ca prioritate politică a multor state membre, determinând aducerea în discuție a capacității de integrare a unui stat cu tradiții și mentalități diferite, precum ale Turciei.

Acestor aspecte li se adaugă și discuțiile controversate pe tema apartenenței Turciei la spațiul european, având în vedere că mai mult de trei sferturi din teritoriul țării este parte a Asiei¹⁴, motiv susținut de către voci puternice ale elitei europene, precum Angela Merkel și Nicolas Sarkozy, și folosit deseori drept pretext suficient pentru prelungirea procesului de aderare. În completare, părerile privind forma de cooperare dintre cei doi actori sunt diferite. Pe de o parte, se formează din ce în ce mai des opinii care susțin părerea lui Nicolas Sarkozy conform căreia un tratat de asociere care să dezvolte relațiile în domeniile economic și cel al securității ar fi cel mai potrivit în relația cu Turcia. În sprijinul acestei opinii sunt aduse argumente care vizează modelul democrației turce, istoria, tradițiile și mentalitatea poporului musulman, care ar putea îngreuna realizarea proiectului european. De cealaltă parte, se poziționează state care susțin aderarea Turciei la Uniune, raționamentul acestora fiind susținut de poziția geostrategică a statului turc ca stat-tampon între Occident și lumea islamică, puterea militară considerabilă și capacitatea crescută de a gestiona provocările de securitate la nevoie, putând constitui un important factor de gestionare a migrației.¹⁵

---

¹³ Bogdan Mureșan, „Dinamica relațiilor UE-Turcia”, în *Microstudii IER*, nr. 33, Institutul European din România, București, 2016, p. 21, URL: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Working_Paper_nr.33_Dinamica_relatiilor_UE-Turcia.pdf, accesat la 09.03.2021.

¹⁴ Șerban F. Cioculescu, Octavian Manea, Silviu Petre, *Fața întunecată a globalizării: războaie civile, state eșuate și radicalizare religioasă în lumea contemporană*, Editura RAO, București, 2016, p. 196.

¹⁵ Cristian Eremia, „Uniunea Europeană-Turcia, după 20 de ani de negocieri de aderare eșuate”, în *Monitorul Apărării și Securității*, 2019, URL: <https://monitorulapararii.ro/uniunea-europeana-turcia-dupa-20-de-ani-de-negocieri-de-aderare-esuate-1-23178>, accesat la 11.03.2021.

Cu toate acestea, în pofida tensiunilor iscate între cei doi actori, UE continuă să susțină integrarea Turciei din motive care țin de importanța pe care o reprezintă statul turc pentru dezvoltarea economiei UE, poziționarea strategică, piața mare de desfacere și potențialul său economic. Prin urmare, o serie de măsuri și inițiative sunt adoptate pentru motivarea și sprijinirea statului turc în procesul de aderare. Un astfel de act îl constituie adoptarea *parteneriatului de aderare revizuit în februarie 2008*, care oferă baza pentru o serie de instrumente politice/financiare destinate sprijinirii Turciei în pregătirile pentru aderare, constituie suportul pentru viitoarele reforme politice și un etalon în raport cu care se vor măsura progresele viitoare.¹⁶ Mai mult, eforturile întreprinse de Turcia pentru reluarea negocierilor pentru aderare prin participarea la misiuni¹⁷, precum EUFOR-ALTHEA, misiunea de poliție a UE în Bosnia-Herțegovina (EUPM), misiunea de menținere a statului de drept a UE în Kosovo (EULEX), participarea în cadrul Forței Europene de Jandarmerie cu o echipă de monitorizare și comunicare a operațiilor în Afganistan, sunt răsplătite prin adoptarea de comun acord, în mai 2012, a unui nou mecanism de dialog complementar denumit „Agenda Pozitivă”¹⁸. În acest sens, prin organizarea unor grupuri de lucru comune pentru fiecare capitol de negociere, se urmărește sprijinirea continuării reformelor la nivelul statului turc, pentru alinierea la normele cerute de UE, astfel încât în momentul deblocării negocierilor, acestea să se realizeze mult mai rapid.

În tot acest complex de tensiuni dintre cei doi actori, trebuie recunoscut și rolul deosebit pe care l-a jucat Turcia în gestionarea crizei europene a refugiaților din 2015, acesta rămânând și în prezent principalul atu al Turciei în relația de negociere cu UE. Măsurile¹⁹ luate în cadrul Summitului UE-Turcia, din 29 noiembrie 2015, precum și semnarea, la 18 martie 2016, a Acordului UE-Turcia privind migrația, ce are drept scop principal reducerea numărului de refugiați care ajung în Uniunea Europeană, reprezintă dovezi că poate exista o cooperare eficientă între cei doi actori. Astfel, acordul privind migrația a dus la scăderea considerabilă a numărului de refugiați care ajung pe teritoriul Uniunii Europene și la reducerea deceselor pe

---

¹⁶ ***, „Council Decision of 18 February 2008 on the principles, priorities and conditions contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey and repealing Decision 2006/35/EC”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:051:0004:0018:EN:PDF>, accesat la 10.03.2021.

¹⁷ ***, „Turkey’s International Security Initiatives and Contributions to NATO and EU Operations”, Republic of Turkey, Ministry of Foreign Affairs, URL: http://www.mfa.gov.tr/iv_-european-security-and-defence-identity_policy-_esdi_p_.en.mfa, accesat la 11.03.2021.

¹⁸ ***, „Positive EU-Turkey agenda launched in Ankara”, European Commission, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_359, accesat la 12.03.2021.

¹⁹ ***, „Reuniunea șefilor de stat sau de guvern din UE cu Turcia, 29/11/2015”, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/>, accesat la 13.03.2021.

mare în contextul acestei crize.²⁰

Continuarea derapajelor conducerii de la Ankara, deteriorarea situației interne, adâncirea dezechilibrului puterilor în stat, precum și regresul în domeniul reformelor reprezintă principalele argumente ale suspendării procesului de aderare a Turciei, concluziile Consiliului din 18 iunie 2019 fiind următoarele: „Consiliul ia act de faptul că Turcia se distanțează în continuare tot mai mult de Uniunea Europeană. Amintind concluziile sale din 26 iunie 2018, Consiliul constată că, prin urmare, negocierile de aderare cu Turcia au ajuns practic într-un punct mort, că nu mai poate fi luată în considerare deschiderea sau închiderea altor capitole și că nu se prevede continuarea lucrărilor în vederea modernizării uniunii vamale UE-Turcia.”²¹

Totodată, în plan economic se constată o scădere a performanțelor și parametrilor macroeconomici. Un prim motiv al acestui fapt îl constituie lipsa unei abordări sistematice a reformelor. Un alt motiv este reprezentat de faptul că degradarea democrației și imaginii Turciei la nivelul Uniunii au făcut ca statul să nu mai fie atractiv pentru investitorii străini. În timp ce UE caută să mențină cooperarea economico-comercială și Acordul privind migrația, Ankara amenință periodic cu suspendarea acestui acord susținând că UE a alocat doar fondurile destinate susținerii refugiaților, lăsând nerezolvată problema liberalizării vizelor, tensiunile dintre cei doi actori pe tema aderării crescând de la zi la zi.²²

Sfârșitul de an 2020 este unul tensionat, fiind cel mai bine reliefat de aspectele prezentate în cadrul Concluziilor Consiliului European din 10-11 decembrie 2020. În acest sens, documentul condamnă acțiunile provocatoare ale Turciei și intensificarea discursurilor împotriva UE, măsurile unilaterale ale Turciei în Varosha, subliniind totodată că UE rămâne interesată de realizarea unei relații de cooperare cu Turcia și va menține canalele de comunicare deschise: „oferta privind o agendă pozitivă UE-Turcia rămânând valabilă, dacă Turcia își va arăta disponibilitatea de a promova un parteneriat veritabil cu Uniunea și cu statele sale membre și de a soluționa diferendele prin dialog și în conformitate cu dreptul internațional.”²³

---

²⁰ ***, *Fourth Report on the Progress made in the implementation of the EU-Turkey Statement*, European Commission, 2016, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52016DC0792>, accesat la 13.03.2021.

²¹ ***, *Council conclusions on enlargement and stabilisation and association process*, Council of the EU, 18 June 2019, URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>, accesat la 13.03.2021.

²² Cristian Eremia, „Uniunea Europeană-Turcia, după 20 de ani de negocieri de aderare eşuate”, în *Monitorul Apărării și Securității*, 2019, URL: <https://monitorulapararii.ro/uniunea-europeana-turcia-dupa-20-de-ani-de-negocieri-de-aderare-esuate-1-23178>, accesat la 11.03.2021.

²³ ***, *Concluzii – 10 și 11 decembrie 2020*, Consiliul European, URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2020-INIT/ro/pdf>, accesat la 15.03.2021.

2. Implicații ale relației UE-Turcia la nivel regional

Tendențele din mediul internațional de securitate actual ne arată că, într-un orizont mediu de timp, consolidarea parteneriatelor dintre marii actori va reprezenta soluția optimă pentru reșezarea centrelor de putere și asigurarea securității și stabilității nu doar la nivel regional, ci chiar la nivel global. În acest context, relația UE-Turcia, fie că este una care se va bucura de un succes deplin și va duce în final la integrarea în cadrul Uniunii a statului turc, fie că va continua prin adâncirea tensiunilor care vor avea ca rezultat ruperea definitivă a negocierilor, are un rol major în asigurarea securității și stabilității la nivel regional.

Astfel, o întrebare interesantă la care ne propunem să răspundem este: Care ar putea fi avantajele pe care le-ar putea obține UE din această relație?

Ultimul deceniu prezintă o Uniune Europeană în ascensiune, cu precădere în ceea ce privește dezvoltarea economică. Odată cu întrebuințarea noilor tehnologii, consumul de resurse energetice și materii prime a crescut considerabil, în 2018, 58,2 %²⁴ din energia brută disponibilă în UE provenind din importuri, fapt care a adus în prim-plan o nouă prioritate pentru UE – asigurarea securității energetice. În acest sens, Turcia ar putea deține un rol esențial pentru asigurarea necesarului de resurse energetice al Uniunii, o importanță semnificativă constituind-o deținerea controlului accesului, prin strâmtorile Bosfor și Dardanele, în cel mai important coridor de transport a materiilor prime și resurselor energetice pentru UE, care traversează Marea Neagră.

Prin urmare, poziționarea geografică a Turciei în apropierea a aproximativ trei sferturi²⁵ din resursele descoperite de petrol și gaze naturale ale lumii, completată de faptul că găzduiește pe teritoriul său gazoductul Trans Anatolian Pipeline, partea centrală a Coridorului Sudic de Gaze, o recomandă ca un important coridor de tranzit a resurselor energetice din Marea Caspică în Europa. Acest lucru constituie pentru UE o oportunitate importantă de a-și asigura necesarul de resurse energetice la un preț mai bun și de a-și diversifica sursele de import a gazelor, reducându-și dependența energetică de Rusia, care în 2013 furniza aproximativ o treime²⁶ din importul de gaze al Europei.

Deși constituie o preocupare mai veche a UE, reducerea dependenței energetice a UE față de Rusia a căpătat o importanță crescută în urma crizelor provocate de

---

²⁴ *** „Producția și importurile de energie”, *EUROSTAT*, 2020, URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_production_and_imports/ro, accesat la 09.06.2021.

²⁵ Tamás Szigetvári, „EU-Turkey Relations: Changing Approaches”, în *Romanian Journal of European Affairs*, vol. 14, nr. 1, 2014, URL: http://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/articole/RJEA_2014_vol14_no1_art3.pdf, accesat la 15.03.2021.

²⁶ *** „Russian Gas Imports To Europe And Security Of Supply-Factsheet”, *Clingendael International Energy Programme*, 2013, URL: <https://www.clingendaelenergy.com/files.cfm?event=files.download&ui=9C1DEEC1-5254-00CF-FD03186604989704>, accesat la 09.06.2021.

sistarea aprovizionării cu gaze a Ucrainei de către Moscova, în timpul iernii, în anii 2006 și 2009, temeri privind repetarea unor astfel de situații fiind exprimate și pe fondul conflictului actual dintre Ucraina și Rusia, fapt care afectează considerabil UE și pune sub semnul întrebării calitatea de furnizor de încredere a Rusiei, cu atât mai mult cu cât energia este întrebuițată din ce în ce mai mult ca instrument pentru exercitarea presiunii de către actorul rus. Acest lucru este exprimat și în cadrul Strategiei Uniunii Energetice care urmărește consolidarea durabilității, a competitivității și a securității energetice prin abordarea a cinci linii de efort: „securitate energetică, solidaritate și încredere; realizarea unei piețe energetice europene pe deplin integrată; eficiență energetică în sprijinul moderării cererii; decarbonizarea economiei și cercetare, inovare și competitivitate.”²⁷

Totuși, chiar dacă eforturile UE pentru realizarea unei piețe integrate a energiei sunt consistente, până în prezent nu s-a reușit acest lucru, fapt ce relevă că doar o parte a statelor membre pot beneficia de resursele energetice transportate prin Coridorul Sudic de Gaze. Cu toate că Ankara și Atena au reluat discuțiile pe tema diferendelor privind exploatarea hidrocarburilor din Mediterana de Est, relația cu Cipru rămâne una tensionată. Așadar, o întrebare care încă își caută răspunsul este dacă aportul de independență energetică pe care l-ar putea aduce o eventuală integrare a Turciei, poate concura cu efectele produse în interiorul Uniunii de conflictele pe care Turcia le are cu parte din statele membre, UE exprimându-și în acest sens solidaritatea totală cu Atena și Nicosia în condamnarea acțiunilor ilegale ale Turciei din Marea Mediterană și problema cipriotă.²⁸

Un alt avantaj al integrării Turciei l-ar putea constitui creșterea forței militare a UE la nivel regional mai ales după plecarea Marii Britanii, în contextul unei dezvoltări tot mai accentuate a laturii de securitate și apărare. Turcia deține una dintre cele mai mari armate la nivel regional și reprezintă a doua forță militară în cadrul NATO, depășind Germania și Franța. Deși NATO rămâne garantul principal al securității europene, UE ar putea deveni astfel un jucător mai robust, mai capabil în asigurarea securității la nivel regional în complementaritate cu NATO, cu o putere de negociere mai mare în relațiile cu Orientul, cu o capacitate de descurajare a amenințărilor mai semnificativă și o sferă de influență proprie extinsă. De asemenea, în contextul unei Federații Ruse, care promovează o politică externă din ce în ce mai agresivă, în scopul refacerii sferei de influență deținute în trecut de Uniunea Sovietică, aportul Turciei, în postura de stat membru al UE, la realizarea unui

---

²⁷ ***, „A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy”, EUR Lex, 2015, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2015:80:FIN> accesat la 09.06.2021.

²⁸ ***, „Rezoluția Parlamentului European din 19 mai 2021 referitoare la Rapoartele Comisiei pe 2019 și 2020 privind Turcia”, Parlamentul European, 2021, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0243_RO.html, accesat la 09.06.2021.

echilibru de putere la nivel regional ar putea fi unul semnificativ, ceea ce ar permite UE o schimbare a modului de abordare a relațiilor cu Rusia. Turcia a dovedit de mai multe ori că deține o putere de negociere care să permită rezolvarea situațiilor conflictuale cu actori importanți la nivel regional, precum Rusia și chiar Israel, un exemplu elocvent constituindu-l modul de rezolvare a incidentului aviatic, soldat cu doborârea avionului rusesc SU-24. Dar, pentru ca acest lucru să devină realitate, este nevoie ca Turcia să înceteze politica externă promovată în prezent, care relevă o deraiere de la calea europeană spre Rusia și China, în special atunci când au aceleași interese, și provoacă confuzie și îngrijorare la nivelul UE, punând tot mai des în discuție calitatea de partener de încredere a Turciei. Dacă la început, puteam vorbi despre relații economice Turcia-Rusia reciproc avantajoase în domeniul comerțului, al turismului și investițiilor, ultimii ani relevă o creștere a dependenței²⁹ Turciei în relația economică cu Rusia, îndeosebi în sectorul energetic, fapt care o prezintă drept un factor de risc pentru Europa și poate explica într-o anumită măsură apropierea Ankarei de actorul rus. Mai mult, controversele determinate în interiorul NATO de achiziționarea sistemului de apărare antiaeriană S-400, precum și intenția NATO de a construi o conductă militară care să permită transportul combustibilului între Alexandroupolis și Mihail Kogălniceanu, pentru a aproviziona bazele aliate din Bulgaria și România, evitând astfel tranzitul prin strâmtoarea Bosfor controlat de Turcia, vin să consolideze tendința descrescătoare a credibilității Turciei în interiorul Alianței.

Totuși, Ankara prezintă o importanță deosebită atât pentru NATO, cât și pentru UE, prin poziționarea sa strategică la confluența dintre Balcani, Orientul Mijlociu și Asia centrală, reprezentând puntea de legătură și negociatorul dintre Occident și Orient, iar, în cazul revenirii pe traiectoria europeană, putând constitui un bastion împotriva Rusiei și Iranului. Din acest punct de vedere, Zbigniew Brzezinski surprinde aproape perfect rolul de pivot strategic al Turciei la nivel regional: „Turcia asigură stabilitate în regiunea Mării Negre, controlează accesul, din această direcție, în Mediterana, contrabalansează Rusia în Caucaz, încă mai oferă un antidot la fundamentalismul musulman și servește ca punct de sprijin sudic pentru NATO”.³⁰ Rolul său este augmentat de faptul că se află la granița amenințărilor care provoacă îngrijorări majore la nivelul UE precum terorismul, traficul de droguri și de arme, migrația, putând reprezenta la nevoie o bază de lansare a unor acțiuni preventive împotriva acestor tipuri de amenințări. În acest sens, un exemplu elocvent este constituit de rolul Turciei în reducerea numărului de migranți care ajung în Europa,

---

²⁹ Horia Ciurtin, „Un echilibru (economic) fragil: Turcia, Rusia și cealaltă hartă strategică”, *New Strategy Center*, 2017, p. 12, URL: <http://newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2016/04/2017-Iunie-%E2%80%93H.-Ciurtin-%E2%80%93-Turcia-Rusia-si-cealalta-harta-strategica.pdf>, accesat la 11.06.2021.

³⁰ Zbigniew Brzezinski, *Marea Tablă de Șah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 60.

precum și gestionarea unui număr de refugiați pe teritoriul său, care a ajuns în decembrie 2019 la 3.691.333³¹, în 2021, atingând cifra de 3.988.411³², contribuind decisiv la reducerea presiunii pe care ar exercita-o asupra UE un val de migrație de asemenea proporții.

Deși „cota relativă a UE în comerțul exterior al Turciei a scăzut (cota UE în exporturile turce a scăzut de la 50 % în 2018 la 48,5 % în 2019, iar, în ceea ce privește importurile, a scăzut de la 36,25 % la 34,2 %), pe fondul cazurilor tot mai numeroase de nerespectare de către Turcia a obligațiilor acesteia în temeiul uniunii vamale UE-Turcia”,³³ relațiile comerciale și cele de investiții ale Turciei își mențin importanța pe piața UE, statul turc reprezentând al cincilea³⁴ partener al UE, în timp ce UE reprezintă cea mai mare piață de export a Turciei. De asemenea, o dezvoltare a uniunii vamale ar aduce avantaje ambelor părți și ar permite crearea unui cadru normativ îmbunătățit al investițiilor, creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă atât în UE, cât și în Turcia și ar menține Turcia în limitele cadrului normativ al UE.³⁵ Totuși, în prezent acest lucru este dificil de realizat din cauza acțiunilor întreprinse pentru blocarea unor state membre UE și nerespectării din ce în ce mai frecvent de către Turcia a obligațiilor care decurg din uniunea vamală. Un alt aspect de luat în considerare este faptul că în Turcia predomină populația tânără³⁶, aptă de muncă, care ar putea completa necesarul de forță de muncă necesar UE, fenomenul de îmbătrânire a populației din cadrul Uniunii fiind o realitate a prezentului.

Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că evoluțiile de pe parcursul ultimului an relevă un nou mod de abordare a Turciei în relațiile internaționale, aspirațiile la nivel regional depășindu-le pe cele din trecut. La nivelul comunității internaționale, Turcia este percepută ca un stat problematic, cu provocări interne care țin de nerespectarea drepturilor omului, afectarea statului de drept, limitarea libertății de exprimare, alături de o politică externă care se îndepărtează tot mai mult de valorile europene (gradul de aliniere a Turciei la PESC este de 14%³⁷) și acțiuni

³¹ Mirela Atanasiu, „Politica externă a Turciei-între Est și Vest”, în *Impact strategic*, nr. 3-4/2019, București, 2019, p. 105.

³² ***, *Transnational Issues*, The World Factbook, URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#transnational-issues> accesat la 11.06.2021.

³³ ***, „Comunicare din 2020 privind politica de extindere a UE”, *EUR-Lex*, 2020, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0660>, accesat la 11.06.2021.

³⁴ ***, „Relațiile UE-TURCIA: între cooperare și tensiuni”, Parlamentul European, URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20170426STO72401/relatiile-ue-turcia-intre-cooperare-si-tensiuni>, accesat la 16.03.2021.

³⁵ ***, „Raport referitor la Rapoartele Comisiei pe 2019 și 2020 privind Turcia”, Parlamentul European, 2021, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0153_RO.html, accesat la 13.06.2021.

³⁶ ***, „People and society”, *The World Factbook*, URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#people-and-society>, accesat la 11.06.2021.

³⁷ ***, „Raport referitor la Rapoartele Comisiei pe 2019 și 2020 privind Turcia”, *op.cit.*

provocatoare la adresa unor state membre UE. În acest sens, relația UE-Turcia și o eventuală aderare la Uniune, ar însemna ca UE să preia toate aceste probleme, realizarea întregului proiect european fiind astfel pusă în pericol.

Mai mult, în interiorul UE există voci puternice, precum Germania și Franța, care ar prefera o relație UE-Turcia doar în instanța de cooperare economică și în securitate, considerând că Turcia nu este potrivită pentru a deveni membră cu drepturi depline a UE. În acest sens, potrivit unor sondaje de opinie, pe teritoriul celor două mari puteri europene se înregistrează „un ‘turc-scepticism’ funciar, doar 17% (Franța), respectiv 26% (Germania) din populație exprimându-se în favoarea aderării musulmanilor turci la construcția europeană.”³⁸ În plus, conservatorii germani sunt cei care au propus conceptul de parteneriat strategic UE-Turcia, care să înlocuiască aderarea cu o formă de cooperare doar în domeniile economic și de securitate³⁹, în timp ce Franța se opune integrării aducând în discuție capacitatea limitată a Uniunii Europene de a integra un stat atât de diferit ca model al democrației, tradiții și mentalitate.

Începutul anului 2021 prezintă o încercare din partea ambelor părți de normalizare a relațiilor. În acest sens, în cadrul discuțiilor referitoare la relația cu Turcia purtate în cadrul Consiliului Afaceri Externe, din 25 ianuarie 2021, este subliniată importanța consolidării dialogului și cooperării dintre UE și Turcia.⁴⁰ De cealaltă parte, președintele turc dorește normalizarea relațiilor cu UE și reluarea negocierilor: „Este prioritatea noastră să facem din 2021 un an de succes pentru relațiile dintre UE și Turcia. Putem să reușim aceasta dacă vom avea o viziune pe termen lung, departe de prejudecăți și neînțelegeri.”⁴¹

Concluzii

În concluzie, tensiunile manifestate în ultima vreme între cei doi actori, relevă că varianta integrării totale a Turciei în UE este neviabilă în viitorul apropiat. Problema cipriotă va rămâne un obstacol greu de abordat și soluționat, aceasta fiind dublată de opoziția statelor membre cu care Turcia continuă să mențină relații conflictuale.

---

³⁸ Bogdan Mureșan, „Dinamica relațiilor UE-TURCIA”, în *Microstudii IER*, nr. 33, Institutul European din România, București, 2016, p. 28, URL: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Working_Paper_nr.33_Dinamica_relatiilor_UE-Turcia.pdf, accesat la 16.03.2021.

³⁹ Călin Felezeu, Radu Gabriel Safta, *Turcia contemporană între moștenirea kemalistă și Uniunea Europeană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, p. 150.

⁴⁰ ***, *Consiliul Afaceri Externe*, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/fac/2021/01/25/>, accesat la 15.03.2021.

⁴¹ ***, „Președintele turc Erdogan declară că vrea să „repună pe șine” relațiile Turciei cu Uniunea Europeană”, *Agerpres*, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/01/12/presedintele-turc-erdogan-declara-ca-vrea-sa-repuna-pe-sine-relatiile-turciei-cu-uniunea-europeana--641666>, accesat la 15.03.2021.

Cea mai probabilă evoluție a relațiilor se îndreaptă spre continuarea dezvoltării relațiilor economice prin liberalizarea comerțului cu servicii și a schimbului de produse agricole, prin actualizarea Acordului de Uniune Vamală și prin permiterea accesului Turciei la piața unică. În ceea ce privește cooperarea din domeniul securității și apărării, Turcia își va menține sprijinul pentru UE în calitate de membru al NATO, efortul central fiind îndreptat spre consolidarea cooperării pentru combaterea terorismului, deși vor exista în continuare dificultăți de cooperare în celelalte domenii, create în special de nerezolvarea problemei cipriote.

În privința relațiilor politico-diplomatice, condiționați de evoluțiile din mediul de securitate internațional, cei doi actori vor menține un dialog deschis la nivel oficial și nu vor permite adâncirea tensiunilor până la un nivel care să nu permită în viitor reluarea relațiilor în anumite domenii pentru a-și îndeplini anumite obiective și interese strategice. UE va încerca să găsească noi soluții pentru un alt mod de abordare a Turciei care să o readucă pe traiectoria occidentală și să contracareze traiectoria de derivă a Turciei spre Rusia din ultima vreme. În același timp, Turcia, care începe să resimtă sancțiunile impuse de UE și SUA, este conștientă că accesul pe piața oferită de UE este esențial pentru a se relansa economic, în aceeași măsură în care sunt și fondurile oferite de UE pentru gestionarea situațiilor refugiaților din cadrul acordului privind migrația.

Cu toate acestea, viitorul relațiilor rămâne unul dificil de previzionat, UE fiind mai determinată ca oricând să-și urmărească obiectivele stabilite prin Strategia Globală de Politică Externă și de Securitate, în timp ce Turcia creează incertitudine și provoacă reale îngrijorări la nivelul comunității internaționale prin noua politică externă promovată și deraierea tot mai mare spre autoritarism.

BIBLIOGRAFIE:

1. ATANASIU, Mirela „Politica externă a Turciei-între Est și Vest”, în *Impact strategic*, nr. 3-4/2019, București, 2019.
2. BRZEZINSKI, Zbigniew, *Marea Tablă de Șah*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
3. CIOCULESCU, Șerban F.; MANEA, Octavian; PETRE, Silviu, *Fața întunecată a globalizării: războaie civile, state eșuate și radicalizare religioasă în lumea contemporană*, Editura RAO, București, 2016.
4. FELEZEU, Călin; SAFTA, Radu Gabriel, *Turcia contemporană între moștenirea kemalistă și Uniunea Europeană*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.
5. MUREȘAN, Bogdan, „Dinamica relațiilor UE-TURCIA”, în *Microstudii IER*, nr. 33, Institutul European din România, București, 2016, URL: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Working_Paper_nr.33_Dinamica_relatiilor_UE-Turcia.pdf

6. EREMIA, Cristian, „Uniunea Europeană-Turcia, după 20 de ani de negocieri de aderare eșuate”, în *Monitorul Apărării și Securității*, 2019, URL: <https://monitorulapararii.ro/uniunea-europeana-turcia-dupa-20-de-ani-de-negocieri-de-aderare-esuate-1-23178>

7. SZIGETVÁRI, Tamás, „EU-Turkey Relations: Changing Approaches”, în *Romanian Journal of European Affairs*, vol. 14, nr. 1, 2014, URL: http://rjea.ier.gov.ro/wp-content/uploads/articole/RJEA_2014_vol14_no1_art3.pdf

8. ***, „Președintele turc Erdogan declară că vrea să „repună pe șine” relațiile Turciei cu Uniunea Europeană”, *Agerpres*, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2021/01/12/presedintele-turc-erdogan-declara-ca-vrea-sa-repuna-pe-sine-relatiile-turciei-cu-uniunea-europeana--641666>

9. ***, *Potitici și orientări europene: Sinteza activităților UE 3-9 iulie 2017*, Camera Deputaților, Direcția pentru Uniunea Europeană, URL: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/afeur/2017/szs_2255.pdf

10. ***, *Consiliul Afaceri Externe*, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/fac/2021/01/25/>

11. ***, *Concluziile Consiliului privind extinderea și procesul de stabilizare și de asociere*, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/06/18/council-conclusions-on-enlargement-and-stabilisation-and-association-process/>

12. ***, *Concluzii – 10 și 11 decembrie 2020*, Consiliul European, URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2020-INIT/ro/pdf>

13. ***, *Declarația UE-Turcia, 18 martie 2016*, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

14. ***, „Reuniunea șefilor de stat sau de guvern din UE cu Turcia, 29/11/2015”, Consiliul European, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2015/11/29/eu-turkey-meeting-statement/>

15. ***, „Acord de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A21964A1229%2801%29>

16. ***, „Council decision concerning restrictive measures in view of Turkey’s unauthorised drilling activities in the Eastern Mediterranean”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32019D1894>

17. ***, „Council Decision of 18 February 2008 on the principles, priorities and conditions contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey and repealing Decision 2006/35/EC”, *EUR-Lex*, URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:051:0004:0018:EN:PDF>

18. ***, „2770th Council Meeting General Affairs And External Relations”, European Commission, Brussels, 11 decembrie 2006, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_06_352

19. ***, *Fourth Report on the Progress made in the implementation of the EU-Turkey Statement*, 2016, European Commission, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52016DC0792>
20. ***, „Positive EU-Turkey agenda launched in Ankara”, European Commission, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_359
21. ***, *Turkey 2016 Report*, European Commission, URL: [20161109_report_turkey.pdf](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_359)
22. ***, *European Parliament resolution of 8 February 2018 on the current human rights situation in Turkey*, European Parliament, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0040_EN.html
23. ***, *European Parliament resolution of 24 October 2019 on the Turkish military operation in northeast Syria and its consequences*, European Parliament, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0049_EN.html
24. ***, „Helsinki European Council 10 and 11 December 1999 Presidency Conclusions”, European Parliament, URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/hell_en.htm#a
25. ***, „MEPs call for sanctions against Turkey over military operation in Syria”, European Parliament, URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/press-room/20191017IPR64569/meps-call-for-sanctions-against-turkey-over-military-operation-in-syria>
26. ***, „EU-Turkey relations in light of the Syrian conflict and refugee crisis”, Parlamentul European, URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI\(2020\)649327_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/649327/EPRS_BRI(2020)649327_EN.pdf)
27. ***, „People and society”, *The World Factbook*, URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#people-and-society>
28. ***, Raport referitor la Rapoartele Comisiei pe 2019 și 2020 privind Turcia, Parlamentul European, 2021, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0153_RO.html
29. ***, *Rezoluția Parlamentului European din 24 noiembrie 2016 referitoare la relațiile UE-Turcia*, 2016, Parlamentul European, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0450_RO.html
30. ***, „Relațiile UE-TURCIA: între cooperare și tensiuni”, Parlamentul European, URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20170426STO72401/relatiile-ue-turcia-intre-cooperare-si-tensiuni>
31. ***, „Russian Gas Imports To Europe And Security Of Supply-Factsheet”, *Clingendael International Energy Programme*, 2013, URL: <https://www.clingendaelenergy.com/files.cfm?event=files.download&ui=9C1DEEC1-5254-00CF-FD03186604989704>

32. ***, „Transnational Issues”, *The World Factbook*, URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#transnational-issues>

33. ***, „Turkey’s International Security Initiatives and Contributions to NATO and EU Operations”, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL: http://www.mfa.gov.tr/iv_-european-security-and-defence-identity_policy-_esdi_p_.en.mfa

DINAMICA SECURITĂȚII ÎN NORDUL AFRICII ȘI ÎN REGIUNEA SAHEL ÎN PRIMA PARTE A ANULUI 2021

Dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ*

Prima jumătate a anului 2021 a fost caracterizată de continuarea răspândirii virusului Sars-CoV-2 pe întreg continentul african, de încercările susținute ale ONU și ale puterilor regionale de a implementa acordul de pace în Libia și de a menține situația de securitate sub control, precum și de creșterea numărului de migranți ilegali către Europa.

Pandemia de COVID-19 nu a dus la reducerea acțiunilor teroriste din regiunea Sahel și nici nu a stopat valul de mici ambarcațiuni cu imigranți către Spania și Italia dinspre Africa. Dar pandemia de coronavirus a determinat închiderea multor frontiere africane, aducând economia țărilor respective în pragul falimentului și deteriorând situația umanitară din Nordul Africii și a regiunii Sahel.

Comunitatea internațională controlează cu greu situația din zonă, îndeosebi criza umanitară și migrația ilegală, fapt care afectează grav securitatea din proximitatea sa.

Cuvinte-cheie: *Nordul Africii; zona Sahel; război civil; guvern interimar de uniune națională; terorism transfrontalier; migrație ilegală; ECOWAS; Operația Barkhane.*

Introducere

Multiplele conflicte și acțiuni teroriste care au avut loc pe parcursul anului 2020 și continuă să se desfășoare pe întreg teritoriul african și în acest an au

---

* Colonel (r) dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ este cercetător științific gradul III în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: ionita.constantin@unap.ro

exacerbat pandemia de coronavirus în regiune, ducând la apariția unei așa-zise tulpini africane și la îngreunarea controlului aplicării măsurilor anti-COVID-19 la nivelul guvernelor țărilor africane. Apariția și răspândirea pandemiei de COVID-19 în zonele conflictelor sângeroase și a celor de criză a crescut insecuritatea, forțând o parte din populația civilă să se refugieze în zone mai stabile și a îngreunat simțitor impunerea sancțiunilor, luarea măsurilor contrateroriste sau desfășurarea operațiilor umanitare. Au existat pierderi umane și distrugeri de facilități ale organizațiilor umanitare, îndeosebi în Mozambic, Burkina Faso, Congo și Somalia. De asemenea, există riscul reapariției foametei în nord-estul Nigeriei, părți din regiunea Sahel și Sudanul de Sud.

Sfârșitul anului 2020, în Nordul Africii și în regiunea Sahel, a fost marcat de semnarea, la 23 octombrie 2020, a unui acord fragil de încetare a focului între părțile beligerante libiene și sponsorii internaționali ai acestora, urmat de stabilirea unui guvern interimar care să organizeze primele alegeri libere și democratice în Libia, în luna decembrie a lui 2021. Cea mai mare provocare pentru guvernul libian de uniune națională o reprezintă implementarea acordului de încetare a focului, îndeosebi prin luarea tuturor măsurilor de îndepărtare a mercenarilor străini care au luptat alături de o parte sau de alta a beligeranților, precum și realizarea unui plan care să unească diferitele părți ale Libiei aflate sub conducerea uneia sau alteia dintre părți. Până în prezent, embargoul impus de ONU privind interzicerea traficului ilegal cu arme în zonă s-a dovedit inefficient, diplomații din toată lumea asociind uciderea președintelui Ciadului, Idriss Deby, la 19 aprilie 2021, cu un grup de rebeli antrenați și dotați cu arme în Libia. Frica cea mare a acestor diplomați este ca ceea ce s-a întâmplat în Ciad să nu se repete în provincia Sahel și apoi să se răspândească în Cornul Africii, Sudan, Sudanul de Sud, Niger, Etiopia, Republica Centrafricană și chiar Mozambic, dacă nu se întreprinde nicio acțiune eficace în zonă¹.

De asemenea, jumătatea anului 2020 a fost marcată de o lovitură de stat în Mali, soldată cu înlăturarea de la putere a președintelui Ibrahim Boubacar Keita de către o juntă militară condusă de colonelul Assimi Goita. Ulterior, sub presiunea Comunității Economice a Statelor Vest-Africane (ECOWAS), către sfârșitul anului a fost instalat un guvern de tranziție, condus de președintele interimar colonel (r) Bah N'Daw, avându-l pe colonel Goita drept vicepreședinte. Dar, în luna martie 2021 și acest guvern a fost răsturnat, președintele interimar și prim-ministrul fiind arestați, iar colonelul Goita a preluat din nou conducerea guvernului, fiind ales președinte interimar al țării la 7 iunie 2021. În contrapartidă, la Summitul ECOWAS din 29 mai 2021, șefii de stat și de guvern africani au decis suspendarea calității de

---

¹ Edith M. Lederer, „UN focuses on demand to repatriate foreign fighters in Libya”, *Associated Press News*, 30 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-libya-europe-africa-middle-east-5746eb32c1f33ac676d8f37dacec3213c>, accesat la 15.05.2021.

membru al Mali din blocul lor. Aceeași măsură a luat-o și Uniunea Africană (AU), iar Franța și-a suspendat cooperarea militară cu junta maliană.²

Situația de securitate din Republica Centrafricană continuă să se înrăutățească, fiind caracterizată de încălcări repetate ale acordului de pace semnat în februarie 2019 între grupurile de rebeli și guvernul centrafrican, prin violări ale drepturilor omului și ale Dreptului Internațional Umanitar – taxare ilegală, abuzuri sexuale, jafuri de tot felul, trafic ilegal cu arme și trecere clandestină peste granița a luptătorilor străini, armelor și resurselor naturale. Chiar dacă, în luna decembrie a anului trecut, a fost ales un nou președinte, în persoana lui Faustin Archange Touadera, grupurile armate continuă să controleze majoritatea teritoriului național, în timp ce forțele armate, antrenate de consilieri militari ruși, au atacat, la 30 mai 2021, un post de control al frontierei cu Ciadul, ucigând șase soldați ciadieni și creând tensiuni cu țara vecină. În timpul ciocnirilor, trei instructori ruși au murit, consecință a exploziei unei mine.³ Ca urmare a crizei create, prim-ministrul centrafrican și-a dat demisia, iar Franța și-a suspendat ajutorul militar și financiar acordat acestei țări.

O situație aparte o reprezintă criza umanitară din zona Tigray, unde ciocnirile cu forțele militare etiopiene continuă, îndreptate cu precădere împotriva populației civile și unde, până în luna martie 2021, organizațiile umanitare internaționale și regionale nu au avut acces. Chiar dacă, în ultima perioadă, ONU a reușit să asigure alimentele și medicamentele necesare pentru populația redislocată în cele patru zone de urgență, situația umanitară continuă să se înrăutățească, prin intervenția Eritreei în conflict, ceea ce a dus la apariția insecurității alimentare, a înfometării populației locale și a creșterii numărului de îmbolnăviri, inclusiv cu virusul SARS-CoV-2. Responsabilii ONU atrag atenția asupra creșterii riscului apariției foametei, în Tigray și în unele zone din nordul Etiopiei, pentru sute de mii de persoane, ca urmare a împiedicării convoaielor umanitare de a asigura ajutoare populației locale și a transformării utilizării hranei și a medicamentelor în tehnici de război. Atât guvernul etiopian, cât și cel eritreean, acuză administrația Biden pentru sprijinul permanent acordat Mișcării de Eliberare a Poporului din Tigray (TPLF), considerată organizație teroristă, precum și pentru acțiunile de intimidare și amestec în afaceri interne, prin restricționarea vizelor unor oficialități din cele două țări.

Deși luptele din Sudan s-au oprit anul trecut, ca urmare a pericolului de contaminare cu COVID-19, încercările recente de reluare a discuțiilor de pace dintre guvernul interimar sudanez și liderii principalelor grupuri rebele, desfășurate

---

² Baba Ahmed, „Mali junta leader sworn in as president after 2nd coup”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/africa-mali-government-and-politics-60afe11f3629bc3440b4b2dab14e476a>, accesat la 09.08.2021.

³ Edith M. Lederer, „UN strongly condemned violations in Central African Republic”, *Associated Press News*, 8 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-europe-africa-central-africa-central-african-republic-6419b744546276d77498bc5a99b0614e>, accesat la 11.06.2021.

sub patronajul președintelui Sudanului de Sud, Salva Kiir, au eșuat și nu se întrevăd perspective pozitive în acest demers. Astfel, la începutul lunii iunie 2021, au reînceput luptele tribale dintre Taaisha și Falata în regiunea Darfur, din vestul Sudanului, soldate cu 36 de morți și 32 de răniți.⁴

Nici situația din zona Nilului Albastru nu este mai relaxată, după punerea în funcțiune, de către Etiopia, a Marelui baraj al Renașterii, intrând astfel într-o criză politică și de securitate cu Egipt și Sudan. Pentru a împiedica guvernul etiopian să umple bazinul barajului respectiv, diplomația egipteană caută să restabilească relațiile deteriorate cu Djibouti, pentru a-l atrage de partea sa în disputa hidrografică din zonă. Deja au reușit să atragă atenția președintelui american Joe Biden despre un posibil conflict militar în zonă ca urmare a competiției pentru apă și să solicite intervenția comunității internaționale pentru semnarea unui acord de folosire în comun a apei Nilului Albastru.

Erupția din luna mai a vulcanului Nyiragongo în apropierea orașului Goma, situat în estul Republicii Democratice Congo, a înrăutățit, de asemenea, situația umanitară și medicală precară din zonă, ucigând 32 de localnici și distrugând peste 500 de case. Valurile de lavă care au urmat au forțat 25.000 de locuitori să se redisloce în orașul Sake, situat în nord-vest, iar aproximativ 5.000 de civili au emigrat în Ruanda⁵. După prima decadă a lunii iunie, acești emigranți au început să se întoarcă acasă, sperând să-și găsească locuințele intacte.

Dar cea mai dezastruoasă situație din Africa de Nord și regiunea Sahel o reprezintă migrația ilegală, îndeosebi încercările disperate ale emigranților africani de a se deplasa intern în state africane mai stabile sau de a traversa Marea Mediterană și Oceanul Atlantic spre teritorii/insule aparținând unor state europene. În ultima perioadă, cele mai atractive zone pentru emigrare sunt enclava spaniolă Ceuta, din nordul Africii și insula Lampedusa, din sudul Italiei.

1. Situația implementării acordului de încetare a focului în Libia

Luna februarie 2021 a fost marcată de desfășurarea alegerilor în Libia, sub egida ONU, și instalarea unui guvern interimar de uniune națională începând cu martie 2021, condus de Abdul Hamid Dbeibah. Acest guvern are două obiective majore în agendă – implementarea acordului de încetare a focului semnat de beligeranți în luna octombrie 2020 și desfășurarea alegerilor generale, la 24 decembrie 2021.

---

⁴ Samy Magdy, „Report: Tribal clashes in Sudan’s Darfur kill at least 36”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-africa-sudan-456165e4b100419fa2308be478fa26ba>, accesat la 11.06.2021.

⁵ Jean-Yves Kamale, „Death toll from Congo volcano eruption rises to at least 32”, *Associated Press News*, 25 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-africa-science-health-coronavirus-pandemic-74ef0b8ec0c838933ab625d80e538752>, accesat la 28.05.2021.

În ceea ce privește acordul de încetare a focului, una dintre prevederile sale esențiale stipulează retragerea tuturor luptătorilor străini și a mercenarilor din Libia, în termen de 90 de zile, dar nu precizează clar data de când se calculează acest termen – începând cu instaurarea guvernului interimar sau de la desfășurarea alegerilor generale. Ca urmare, ultimul raport al ONU precizează că nu s-a constatat nicio reducere în numărul de mercenari, estimați la peste 20.000 (sirieni, ruși, sudanezi și ciadieni), iar acțiunile de încălcare a embargoului impus de ONU privind transportul de arme către Libia continuă să aibă loc. Mai mult, se consideră că numărul luptătorilor străini ar fi crescut, precizând că ar exista, la sfârșitul lunii aprilie, 13.000 de sirieni și 11.000 de sudanezi în zonă⁶.

Scopul retragerii luptătorilor străini și a mercenarilor este acela de a permite viitorului guvern liber ales să lupte contra terorismului. Acest deziderat reprezintă condiția de bază pentru redeschiderea misiunilor diplomatice ale marilor puteri în Tripoli, îndeosebi ale SUA și Italiei. Până în prezent, câteva state europene, printre care Franța și Grecia, și-au redeschis deja ambasadele în Libia⁷. La începutul lunii iunie și Spania a anunțat redeschiderea ambasadei sale la Tripoli, după șapte ani de întrerupere a relațiilor diplomatice dintre cele două țări.⁸ Acest eveniment s-a petrecut cu ocazia vizitei prim-ministrului spaniol, Pedro Sánchez, în capitala libiană, pe 4 iunie 2021.

Un Raport al Misiunii ONU de sprijin în Libia (UNSMIL) stabilită încă din anul 2011 prezintă că recent s-a început fortificarea unor așezări și construirea unor poziții de apărare în centrul Libiei, pe drumurile-cheie dintre orașul strategic Sirte, poarta de acces către marile câmpuri petrolifere și terminale portuare, și orașul Jufra. Raportul arată că „în ciuda angajamentelor asumate de părți, activitățile de transport aerian de marfă au continuat cu zboruri către diferite baze aeriene din regiunile vestice și estice ale Libiei”, iar „datele indică faptul că nu s-a realizat nicio reducere a numărului luptătorilor străini sau a activităților lor în centrul Libiei”⁹. Ca urmare a situației incerte, la 7 aprilie 2021, Secretarul General al ONU, Antonio Guterres, a prezentat o scrisoare către Consiliul de Securitate, în care a cerut inițierea unei rezoluții care să grăbească părăsirea Libiei de către mercenarii și luptătorii străini, iar această activitate să fie monitorizată de 60 de observatori care să fie dislocați în cadrul misiunii UNSMIL.

---

⁶ Noha Elhennawy, „Senior US diplomat in Libya to support interim government”, *Associated Press News*, 18 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-libya-africa-joe-biden-ad3786c02e74bbb7b1d922b357afbc51>, accesat la 25.05.2021.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Noha Elhennawy, „Spain reopens its embassy in Libya after 7 years of closure”, *Associated Press News*, 3 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/libya-africa-europe-spain-middle-east-b802474d9e715be8bbf2227c040c3437>, accesat la 09.06.2021

⁹ Edith M. Lederer, „UN chief: Foreign fighters in Libya are violating cease-fire”, *Associated Press News*, 15 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-libya-africa-middle-east-f3a758d5ab63f21e71a50ee1c95b9a8c>, accesat la 15.05.2021.

Una dintre cele mai dificile sarcini ale actualului guvern libian interimar va fi să convingă Turcia să-și retragă din zonă forțele militare și mercenarii sirieni pe care i-a angajat. Acordurile pe care guvernul turc le-a semnat cu cel libian, recunoscut de ONU (GNA), privind sprijinul militar acordat forțelor loiale de la Tripoli și noua delimitare a apelor teritoriale libiene în Marea Mediterană, în detrimentul Greciei și Ciprului, au avut la bază ipoteza prezenței militare turce în zonă pe termen lung. De altfel, președintele turc Recep Tayyip Erdogan a afirmat, în luna aprilie 2021, că a convenit cu prim-ministrul libian menținerea prevederilor controversatului acord maritim semnat în 2019, în schimbul acordării unui ajutor medical de 150.000 de doze de vaccin anti-COVID-19 și gestionarea de către Turcia a unui spital pentru combaterea pandemiei, în Tripoli.¹⁰ Intenția Turciei este de a înlocui prezența militară cu una politico-economică, încheind în acest sens cinci acorduri economice cu Libia pentru construirea unei centrale electrice și reîntoarcerea companiilor turcești în domeniul extragerii și producției de combustibil lichid.

La rândul ei, Rusia joacă pe două fronturi pentru a nu recunoaște implicarea sa activă în Libia. Pe de o parte, continuă să mențină în zonă Grupul de mercenari Wagner, loial guvernului de la Kremlin, iar pe de altă parte a votat rezoluția Consiliului de Securitate din 16 aprilie 2021 privind autorizarea celor 60 de monitori ONU care să-l sprijine pe noul reprezentant special al Secretarului General al ONU în Libia, Ján Kubiš, să implementeze acordul de încetarea a focului din octombrie 2020 și să eficientizeze embargoul împotriva traficului ilegal de arme, în vigoare de 10 ani.

Italia își menține interesul de reducere a numărului de imigranți ilegali dinspre Nordul Africii și dorește să consolideze acordul militar pe care îl are cu Garda de coastă libiană privind eforturile de blocare a porturilor libiene și de întoarcere a imigranților care părăsesc coasta libiană cu ambarcațiuni improvizate. În acest scop, prim-ministrul italian Mario Draghi s-a întâlnit la Tripoli cu omologul său libian, la începutul lunii aprilie 2021, pentru a discuta reluarea relațiilor bilaterale și, mai ales, stoparea activităților grupurilor libiene de trafic de persoane și ale autorităților libiene de salvare umanitară în centrele de detenție ilegale.¹¹ El a prezentat omologului său libian intențiile Uniunii Europene de a se implica mai eficient în stoparea traficului ilegal de persoane și în migrația ilegală spre Europa.

Președintele egiptean, Abdel Fattah al-Sisi, s-a întâlnit, de asemenea, cu prim-ministrul libian interimar nou ales, la Cairo, imediat după avizarea sa de către Camera Reprezentanților. Scopul întâlnirii a fost acela de a crește sprijinul puterilor

---

¹⁰ Suzan Fraser, „Turkey, Libya recommit to contested maritime borders deal”, *Associated Press News*, 12 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com/article/turkey-libya-recep-tayyip-erdogan-tripoli-ankara-9faece0a5a1751c58df7b6739318bff7>, accesat la 17.05.2021.

¹¹ Rami Musa, „In the first travel abroad, new Italian PM visits Libya”, *Associated Press News*, 6 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-africa-italy-libya-middle-east-14fde11cc7caf013e34f67c17cae90d7>, accesat la 30.05.2021.

regionale pentru unificarea Libiei, prin încheierea unor parteneriate largite care să aducă proiecte economice egiptene în țară.

Sub presiunea SUA și restul puterilor regionale care s-au aflat în spatele uneia sau alteia din facțiunile rivale, precum Franța și Emiratele Arabe Unite, au confirmat oficial sprijinul diplomatic necondiționat pentru terminarea războiului civil din Libia și plecarea imediată a mercenarilor și luptătorilor străini din zona de conflict. Cu toate acestea, traficul ilegal cu arme continuă să se desfășoare nestingherit către ambele părți beligerante din Libia, ceea ce duce la subminarea eforturilor de încetare a focului și încheierii unei păci stabile în regiune.

2. Situația migranților din Nordul Africii

Europa continuă să se confrunte și anul acesta cu un nou aflux de imigranți africani care încearcă să ajungă ilegal pe continent, traversând Marea Mediterană în ambarcațiuni atipice și necorespunzătoare navigării în ape internaționale. Mai mult, numărul mare de persoane care se îmbarcă pe astfel de nave depășește cu mult capacitatea de încărcare a ambarcaunilor respective, iar furtunile care izbucnesc adesea în largul mării duc la scufundarea unora dintre ele și înecarea sau dispariția a numeroși migranți.

Eforturile întrunite ale navelor Gărzii de coastă libiene și cele ale Operației navale a UE „Irinii” din apropierea coastelor libiene pentru împiedicarea plecărilor ilegale ale imigranților africani spre statele din sudul Europei și-au demonstrat doar parțial eficacitatea de la începutul acestui an. Astfel, așa cum precizează Organizația Internațională a Migrației (IOM), din cei peste 1.000 de emigranți ilegali plecați pe mare doar din Libia, un număr de nouă ambarcațiuni care transportau peste 800 de persoane¹² au fost interceptate, iar emigranții au fost întorși în centre de detenție libiene. Din păcate, în prezent se contabilizează circa 11.000 de migranți africani în aceste centre de detenție, în care situația umanitară și siguranța oamenilor este precară.

De la începutul acestui an, surse mass-media arată că cele mai accesibile zone europene pentru emigrare au devenit enclava spaniolă Ceuta, din nordul Africii, și insula Lampedusa, din sudul Italiei. Astfel, în Italia au ajuns aproape 13.000 de imigranți africani, iar în enclava spaniolă Ceuta¹³ din Maroc au trecut aproape 8.000 de africani sub-saharieni, din care aproximativ 2.000 sunt minori.¹⁴ Și în cealaltă

---

¹² *** „UN agency: Libyan navy intercepts over 800 EU-bound migrants”, *Associated Press News*, 5 februarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-africa-libya-middle-east-mediterranean-sea-5a155e8c9df4b7292ea66d3dd4fbbefc>, accesat la 25.05.2021.

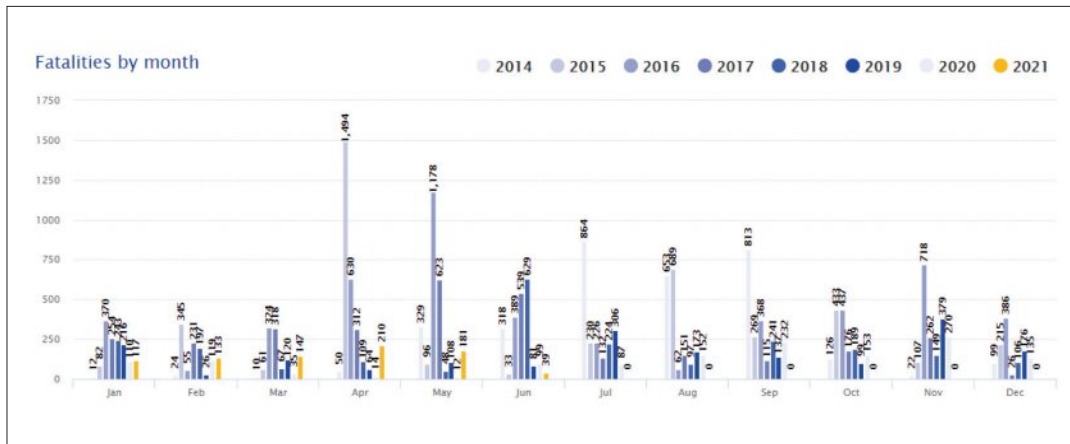
¹³ N.A.: Enclava spaniolă Ceuta este un oraș spaniol de 20 km² și 85.000 de locuitori, situat în Nordul Africii la țărmul Mării Mediterane și despărțit de Maroc printr-un gard dublu din plasă de sârmă înalt de 10 metri. Are statut de autonomie și este condus de președintele Juan Jesús Vivas.

¹⁴ Vlad Mironescu, „Copii morți aduși de valuri pe plajele din Libia, după ce ar fi încercat să ajungă în Europa”, *Digi Tv*, 26 mai 2021, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/copii-morti-au-fost-adusi->

enclavă spaniolă din regiune, Melilla, situată la 350 km est de Ceuta, au emigrat aproximativ 80 de africani.¹⁵ Iar sosirea anotimpului cald ar putea duce la creșterea numărului acestora. Ca urmare a relaxării pazei frontierelor de către grănicerii marocani, Armata spaniolă a redislocat trupe și vehicule blindate la granița cu Marocul, a intervenit în repetate rânduri și a întors jumătate din emigranți în Maroc. Oricum, situația actuală din enclavă s-a deteriorat până a ajuns cea mai mare criză umanitară, diplomatică și politică dintre Spania și Maroc, după disputa teritorială din 2002, iar liderii politici spanioli cred că situația a fost creată în mod special de Rabat, ca urmare a asistenței medicale acordate de către Spania lui Brahim Ghali, liderul Frontului Polisario, o mișcare de eliberare a teritoriului Sahara de Vest, sponsorizată de Algeria.

Încercarea disperată a emigranților africani de a părăsi ilegal coastele Nordului Africii și a scăpa de condițiile umilitoare umanitare din zonă, sub acțiunile clandestine ale traficantilor de persoane, continuă să se soldeze cu un număr mare de persoane înecate și dispărute în apele Mării Mediterane. Conform datelor din proiectul privind dispariția migranților al IOM, anul acesta numărul persoanelor înecate sau dispărute în Marea Mediterană este de 827, mult mai mare decât cel de anul trecut, iar 691 de migranți s-au înecat în zona centrală a mării (a se vedea Figura nr. 1)¹⁶.

Figura nr. 1: Situația persoanelor înecate în Marea Mediterană în perioada 2014-2021¹⁷

de-valuri-pe-plajele-din-libia-sustine-o-organizatie-caritabila-1541849, accesat la 31.05.2021.

¹⁵ Renata Brito, Aritz Parra, „Spain, Marocco square off after 8,000 migrants arrive by sea”, *Associated Press News*, 18 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/spain-europe-africa-morocco-migration-9833744a7058cc9438a8d7417d2944c6>, accesat la 27.05.2021.

¹⁶ Proiectul privind dispariția migranților pe principalele rute din Marea Mediterană este o inițiativă a Organizației Internaționale pentru Migranți (OIM) începută în 2013, în cadrul Agendei 2030 pentru susținerea dezvoltării, iar datele sunt înscrise pe site-ul <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean?>, accesat la 25.06.2021.

¹⁷ Sursa: <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean?>

Un prim eveniment s-a petrecut pe 19 ianuarie, când o barcă care transporta imigranți ilegali spre Europa s-a scufundat în apropierea coastelor libiene, soldându-se cu 43 de persoane înecate, toți bărbați din statele din Vestul Africii. La sfârșitul lunii martie 2021, o altă ambarcațiune s-a scufundat în apropierea coastelor libiene, soldându-se cu cinci morți (2 femei și 3 copii) și 77 de migranți au fost salvați de Garda de coastă libiană și reînțorși în centre de detenție.¹⁸ În luna aprilie a avut loc cel mai tragic accident naval de la începuturile migrației ilegale din Nordul Africii, în care și-au pierdut viața cel puțin 130 de persoane. La începutul lunii mai 2021, cel puțin 11 migranți ilegali s-au înecat când o barcă de cauciuc, transportând 20 de persoane, s-a răsturnat¹⁹, iar pe data de 9 mai 2021, o ambarcațiune cu 66 de persoane la bord s-a răsturnat, de asemenea, în apropierea coastelor libiene, 24 de africani înecându-se și 42 fiind salvați de Garda de coastă libiană și transportați la Tripoli.²⁰

Însă nu doar Marea Mediterană a avut parte de astfel de accidente maritime. Pe 13 iunie 2021, o barcă cu 200 de emigranți din Cornul Africii, care a pornit din Djibouti, s-a răsturnat în apropierea coastelor Yemenului, toți cei care se aflau la bord fiind dați dispăruți. De la începutul anului, încă 40 de migranți s-au înecat în apropierea coastelor din Djibouti.²¹

Toate aceste evenimente nefericite au determinat reprezentanții IOM să solicite statelor europene riverane Mării Mediterane să analizeze situația creată și să redisloce capacități navale de căutare-salvare în zonă.

3. Impactul situației nord-africane asupra securității regionale și europene

Situațiile de criză, conflictele în derulare și dezastrele umanitare din unele state africane situate în Nordul Africii și în regiunea Sahel, care au continuat și în prima jumătate a anului 2021, au deteriorat și continuă să deterioreze simțitor securitatea regională și europeană. Mai mult, lipsa acută de vaccinuri anti-COVID-19 și de personal medical specializat în zonă amplifică insecuritatea economică și sanitară a statelor africane, iar intensificarea activităților de trafic ilegal de imigranți africani spre sudul Europei afectează și mai mult securitatea europeană, deteriorând relațiile

---

¹⁸ Samy Magdy, „UN: 2 women, 3 children drown in shipwreck off Libya’s coast”, *Associated Press News*, 31 martie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-north-africa-drownings-libya-africa-eda22245e6ddb9543b41a457bf2cc2fb>, accesat la 27.04.2021.

¹⁹ ***, „UN agency: Libyan navy intercepts over 800 EU-bound migrants”, p. 2.

²⁰ Samy Magdy, „UN: Migrant boat capsized off Libya; 2 dozen presumed dead”, *Associated Press News*, 10 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-united-nations-libya-africa-middle-east-111ea2236cf6b278d49c5fc1201d67cd>, accesat la 25.05.2021.

²¹ Ahmed Al-Haj, „Officials: Migrant boat capsizes off Yemen, some 200 missing”, *Associated Press News*, 14 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-yemen-africa-immigration-health-fcd4add84264d9add649d8351cdb2bc6>, accesat la 16.06.2021.

diplomatice dintre state.

Astfel, pe lângă criza spaniolo-marocană creată de situația din enclava spaniolă Ceuta, o criză diplomatică a apărut și între Maroc și Germania, ca urmare a sprijinirii mișcării de eliberare din Sahara de Vest atât pe plan internațional, cât și cu informații, dar și a subminării implicării regionale a Rabatului în soluționarea războiului civil din Libia, prin neinvitarea Marocului la discuțiile de pace de la Berlin, din ianuarie 2021. Drept urmare, la începutul lunii mai 2021, ambasadorul marocan la Berlin a fost rechemat în țară, iar relațiile diplomatice dintre cele două țări au înghețat.²²

Imposibilitatea rezolvării disputei privind împărțirea volumului de apă al Nilului Albastru între Egipt, Sudan și Etiopia, în urma începerii umplerii barajului „Marii Renașteri etiopiene” și eșuarea tratatelor diplomatice conduse de SUA pe acest subiect, i-a determinat pe liderii de la Cairo și Khartoum să solicite implicarea Uniunii Africane (UA) în această dispută cu tendințe de transformare într-un conflict regional și posibilitate de deteriorare a situației de securitate din Cornul Africii. Dar Summitul Uniunii Africane din luna aprilie 2021 privind securitatea apei în zonă nu a avut efectul scontat, chiar dacă toate statele arabe și-au arătat solidaritatea față de poziția egipteano-sudaneză. Ca urmare, AU a solicitat implicarea urgentă a Consiliului de Securitate al ONU în această dispută, pentru a începe un amplu proces de negociere în vederea încheierii unui acord tripartit.²³

Unul dintre cele mai dezastruoase atacuri teroriste din ultimii ani a avut loc, la începutul lunii iunie 2021, în Burkina Faso. Insurgenții jihadiști, afiliați la Al-Qaida și gruparea Stat Islamic, au atacat populația locală din satul Solhan, ucigând cel puțin 132 de civili și incendiind locuințele acestora.²⁴ Tot în luna iunie, un sinucigaș islamist aparținând grupului extremist al-Shabab, afiliat al-Qaida, s-a aruncat în aer într-un centru militar de instruire din Mogadishu, ucigând 15 oameni și rănind alți 20.²⁵

Și situația internă de securitate din Vestul Africii a avut anul acesta de suferit. De la începutul acestui an, șase răpiri din instituții de învățământ au avut loc în nordul Nigeriei și în Niger din motive de răscumpărare, dintre care trei au fost

---

²² *** „Morocco recalls its ambassador to Germany as tensions rise”, *Associated Press News*, 6 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-germany-africa-morocco-government-and-politics-f1d59cf3edaa36f368b15a58d8b53eca>, accesat la 22.05.2021.

²³ Samy Magdy, „Arab League backs calls for UN intervention in the dam dispute”, *Associated Press News*, 6 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/arab-league-united-nations-europe-africa-middle-east-5fd51629f3158936afe3fae2da69f5b0>, accesat la 15.06.2021.

²⁴ Sam Mednick, „Death toll rises after Burkina Faso village attack”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-islamic-state-group-burkina-faso-africa-religion-2430cbdf4e324f49e20612e94ba5a800>, accesat la 14.06.2021.

²⁵ Hassan Barise, „Suicide bomber kills at least 15 at Somalia military site”, *Associated Press News*, 15 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/somalia-suicide-bomber-2d3c682a38bbb75eb1cd3dbc89f26810>, accesat la 16.06.2021.

violente și s-au soldat cu opt morți.²⁶

Continuarea atacurilor teroriste din regiunea Sahel, chiar în pofida extinderii pandemiei de coronavirus, a obligat Franța să-și regândească politica africană, îndeosebi continuarea intervenției militare în zonă. Chiar dacă ultimele intervenții militare franceze s-au soldat cu un real succes, prin uciderea liderului jihadist Baye ag Bakabo al grupării al-Qaida din zonă, președintele francez Emmanuel Macron a precizat că, până la sfârșitul lunii iunie 2021, Parisul va termina operația „Barkhane”, pe care o va înlocui cu o altă operație militară de luptă împotriva extremiștilor islamiști din zonă, bazată pe o participare crescută din partea partenerilor. În total, prezența militară franceză în regiunea Sahel se va reduce simțitor.²⁷

Situația economică precară din Tunisia, care a dus la lipsa locurilor de muncă, la șomajul crescut în rândul tinerilor și la diminuarea activităților turistice, amplificată de carantina prelungită în întreaga țară pentru oprirea răspândirii pandemiei de coronavirus, s-a concretizat la începutul acestui an prin demonstrații civile de anvergură și de durată, îndreptate împotriva Parlamentului din Tunis. Începute inițial în capitală, demonstrațiile s-au extins și în alte orașe precum Kasserine, Gafsa, Sousse și Monastir, devenind, pe zi ce trece, din ce în ce mai violente – cocteiluri Molotov, spargeri, vandalizări de magazine și ciocniri cu forțele de ordine. În încercarea de a rezolva situația creată prin forță, autoritățile au recurs la Armată, folosind gaze lacrimogene și arestând sute de manifestanți. Criza socială l-a obligat pe prim-ministrul tunisian, Hichem Mechichi, să-și revizuiască propriul Cabinet, unii miniștrii din acesta fiind considerați corupți sau suspecți de astfel de acte.²⁸

Situația incertă privind delimitarea apelor teritoriale, a zonelor contigue și a zonelor economice exclusive în bazinul Mării Mediterane, amplificată de traficul ilegal de africani care continuă să migreze spre insulele grecești și să solicite azil, continuă să întrețină criza politico-militară dintre Turcia și Grecia. Chiar dacă există un acord de reducere a migrației, semnat în 2016 între UE și Turcia, numărul de imigranți ilegali care ajung pe coastele insulelor grecești venind din Turcia este tot ridicat. Ca urmare, și în pofida presiunii pe care UE o pune asupra Atenei pentru gestionarea acordării de azil imigranților în interiorul țării, liderii greci au decis să solicite Ankarei analizarea cererilor de azil pentru imigranții veniți din Siria, Afganistan, Pakistan, Bangladesh și Somalia și să nu îi mai trimită spre Europa.

---

²⁶ Sam Olukoya, „1 student fatally shot in new abduction in Nigeria’s north”, *Associated Press News*, 11 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/africa-nigeria-shootings-cf0591261074099da45365fd6859760b>, accesat la 15.06.2021.

²⁷ Edith M. Lederer, „UN envoy: More insecurity in Mali will have ‘drastic’ impact”, *Associated Press News*, 15 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-mali-europe-africa-c66fb06c992ff6fd5435c973dbaa6eb7>, accesat la 16.06.2021.

²⁸ Bouzza Ben Bouzza, „Tunisians protest arrests; government faces confidence vote”, *Associated Press News*, 26 ianuarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/north-africa-cabinets-tunisia-coronavirus-pandemic-africa-819dbd16717fe092a16fa18e1dac57ea>, accesat la 15.04.2021.

Mai mult, au cerut Turciei să primească înapoi 1.453 de emigranți intrați ilegal în Grecia de la începutul anului 2021, fapt ce nu s-a întâmplat până în prezent.²⁹

În urma acestei inactivități a liderilor turci, poliția de frontieră greacă a început să folosească o rețea automată de supraveghere de înaltă tehnologie, precum „tunul cu sunet” cu bătaie lungă, bariere digitale, senzori și camere cu bătaie mare și vedere nocturnă, sisteme inteligente de analiză și detectoare de minciuni, identificarea biometrică prin scanare de palmă, mașini autonome pentru interviuri, integrarea datelor satelitare obținute de la drone terestre, aeriene, maritime și subacvatice și a trecut la construcția unui gard de oțel similar celui de la granița SUA – Mexic. Investițiile, în valoare de circa 3 miliarde de euro, au fost finanțate cu bani europeni, iar Grecia a cerut liderilor europeni să transforme misiunea de protecție a granițelor Europei de Sud „Frontex” într-o forță multinațională de securitate cu drepturi depline, care să patruleze în afara apelor teritoriale ale statelor membre și să oprească fenomenul migrației ilegale dinspre Orientul Mijlociu și Nordul Africii (MENA).

Concluzii

Prima parte a anului 2021 a debutat cu o ameliorare a unor situații conflictuale din Nordul Africii și din regiunea Sahel (Libia, Sudan), dar și cu continuarea unora mai vechi sau chiar amplificarea lor (Mali, Tigray/Etiopia, Republica Centrafricană, Somalia). Al doilea an de pandemie în Africa, precum și intervențiile politico-militare ineficiente și haotice ale organizațiilor internaționale și ale unor puteri regionale nu au reușit să gestioneze principalele cauze ale acestor conflicte și nici nu au ajutat guvernele statelor africane să facă față situațiilor create.

Situația pandemică dificilă a continuat îndeosebi în centrul și sudul Africii și a fost amplificată de lipsa personalului medical calificat și, mai ales, de lipsa unei cantități suficiente de vaccinuri în regiune. Astfel, țări precum Africa de Sud au reintrat în carantină totală, iar statele din Nordul Africii au continuat să implementeze măsuri anti-COVID-19, ineficiente din cauza slabei aprovizionări internaționale cu vaccinuri și medicamente.

Nu trebuie uitat nici faptul că, în plin secol al XXI-lea, se desfășoară, sub ochii comunității internaționale, o purificare etnică în regiunea Tigray, unde autoritățile etiopiene și cele din Eritreea și-au dat mâna pentru a șterge de pe fața pământului această etnie/trib, fie prin alungare și genocid, fie prin înfometare, care tot la genocid duce.

Schimbarea politicilor UE privind migrația ilegală a dus la creșterea numărului de victime ale mării și traficantilor ilegali de persoane. Mai mult, cheltuirea fondurilor

---

²⁹ Derek Gatopoulos și Costas Kantouris, „In post-pandemic Europe, migrants will face digital fortress”, *Associated Press News*, 31 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-europe-migration-technology-health-c23251bec65ba45205a0851fab07e9b6>, accesat la 17.06.2021.

europene pe mijloace tehnologice avansate care să protejeze accesul emigranților la granița de est a Europei, cât și retragerea navelor și aeronavelor de căutare-salvare din zonele des traversate de vasele improvizate ale migranților africani nu au avut efectul scontat de a descuraja traversadele acestor vase și încercările disperate ale migranților de a forța intrarea ilegală în insulele grecești. Noua strategie europeană mai agresivă privind antimigrația a avut ca efecte secundare critici dure din partea vecinilor UE, precum și apariția unor crize diplomatice între unele state riverane Mării Mediterane – Spania-Maroc, Grecia-Turcia etc. Un alt efect care s-ar putea să apară în viitorul apropiat îl reprezintă îngrijorările din punctul de vedere al eticii măsurilor întreprinse, care pot duce la adâncirea autocrației europene și cele privind posibilitatea accesării noilor tehnologii utilizate la granițele UE de către state nemembre.

Un pas important în direcția revederii politicilor europene l-a întreprins Danemarca prin aprobarea, la începutul lunii iunie 2021, a deschiderii unui centru de recepție al emigranților într-o țară africană, unde să se desfășoare procesul de verificare a cererilor de azil către această țară. Sunt în discuție țări precum Ruanda, cu care Danemarca are deja semnat un Memorandum de înțelegere (MoU) din luna aprilie 2021, dar și Tunisia, Etiopia sau chiar Egipt. Aceeași procedură au solicitat-o și grecii liderilor turci de la Ankara, pentru a analiza și aviza cererile de azil ale refugiaților din MENA înainte de a fi trimiși către Europa. Dar solicitarea lor a rămas, deocamdată, fără răspunsul scontat.

Situația de insecuritate din Nordul Africii și regiunea Sahel cauzată de conflicte nerezolvate, crize interetnice/tribale, răspândirea pandemiei de coronavirus, acțiuni teroriste și ale grupărilor de trafic ilegal cu arme, persoane și droguri, foamete și sărăcie, continuă să-și arate efectele negative asupra statelor africane din regiune, dar și asupra relațiilor cu vecinii europeni. La rândul lor, măsurile politice, diplomatice, economice și militare întreprinse de statele europene și organizațiile internaționale în Africa pentru a gestiona situația existentă sunt ineficiente și discordante, amplificând crizele/conflictele din zonă în loc să le soluționeze. Toate aceste efecte negative au dus la apariția disensiunilor și chiar a crizelor dintre anumite state și chiar în rândul ONU, UA și UE.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „Proiectul Organizației Internaționale pentru Migranți (IOM) privind dispariția migranților pe principalele rute din Marea Mediterană, URL: <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean?>
2. ***, „Morocco recalls its ambassador to Germany as tensions rise”, *Associated Press News*, 6 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-germany-africa-morocco-government-and-politics-f1d59cf3edaa36f368b15a58d8b53eca>

3. ***, „UN agency: Libyan navy intercepts over 800 EU-bound migrants”, *Associated Press News*, 5 februarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-africa-libya-middle-east-mediterranean-sea-5a155e8c9df4b7292ea66d3dd4fbbefc>

4. AL-HAJ, Ahmed, „Officials: Migrant boat capsizes off Yemen, some 200 missing”, *Associated Press News*, 14 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-yemen-africa-immigration-health-fcd4add84264d9add649d8351cdb2bc6>

5. AHMED, Baba, „Mali junta leader sworn in as president after 2nd coup”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/africa-mali-government-and-politics-60afe11f3629bc3440b4b2dab14e476a>

6. BARISE, Hassan, „Suicide bomber kills at least 15 at Somalia military site”, *Associated Press News*, 15 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/somalia-suicide-bomber-2d3c682a38bbb75eb1cd3dbc89f26810>

7. BEN BOUAZZA, Bouazza, „Tunisians protest arrests; government faces confidence vote”, *Associated Press News*, 26 ianuarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/north-africa-cabinets-tunisia-coronavirus-pandemic-africa-819dbd16717fe092a16fa18e1dac57ea>

8. BRITO, Renata; PARRA, Aritz, „Spain, Morocco square off after 8,000 migrants arrive by sea”, *Associated Press News*, 18 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/spain-europe-africa-morocco-migration-9833744a7058cc9438a8d7417d2944c6>

9. ELHENNAWY, Noha, „Senior US diplomat in Libya to support interim government”, *Associated Press News*, 18 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-libya-africa-joe-biden-ad3786c02e74bbb7b1d922b357afbc51>

10. ELHENNAWY, Noha, „Spain reopens its embassy in Libya after 7 years of closure”, *Associated Press News*, 3 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/libya-africa-europe-spain-middle-east-b802474d9e715be8bbf2227c040c3437>

11. FRASER, Suzan, „Turkey, Libya recommit to contested maritime borders deal”, *Associated Press News*, 12 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com/article/turkey-libya-recep-tayyip-erdogan-tripoli-ankara-9faece0a5a1751c58df7b6739318bff7>

12. GATOPOULOS, Derek; KANTOURIS, Costas, „In post-pandemic Europe, migrants will face digital fortress”, *Associated Press News*, 31 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-europe-migration-technology-health-c23251bec65ba45205a0851fab07e9b6>

13. KAMALE, Jean-Yves, „Death toll from Conge volcano eruption rises to at least 32”, *Associated Press News*, 25 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-africa-science-health-coronavirus-pandemic-74ef0b8ec0c838933ab625d80e538752>

14. LEDEREE, Edith M., „UN focuses on demand to repatriate foreign fighters in Libya”, *Associated Press News*, 30 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com>

com/article/united-nations-libya-europe-africa-middle-east-5746eb32c1f3ac676d8f37dacec3213c

15. LEDEREE, Edith M., „UN chief: Foreign fighters in Libya are violating cease-fire”, *Associated Press News*, 15 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-libya-africa-middle-east-f3a758d5ab63f21e71a50ee1c95b9a8c>

16. LEDEREE, Edith M., „UN strongly condemned violations in Central African Republic”, *Associated Press News*, 8 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-europe-africa-central-africa-central-african-republic-6419b744546276d77498bc5a99b0614e>

17. LEDEREE, Edith M., „UN envoy: More insecurity in Mali will have ‘drastic’ impact”, *Associated Press News*, 15 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/united-nations-mali-europe-africa-c66fb06c992ff6fd5435c973dbaa6eb7>

18. MAGDY, Samy, „UN: 2 women, 3 children drown in shipwreck off Libya’s coast”, *Associated Press News*, 31 martie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-north-africa-drownings-libya-africa-eda22245e6ddb9543b41a457bf2cc2fb>

19. MAGDY, Samy, „Arab League backs calls for UN intervention in the dam dispute”, *Associated Press News*, 6 mai 2021, <https://apnews.com/article/arab-league-united-nations-europe-africa-middle-east-5fd51629f3158936afe3fae2da69f5b0>

20. MAGDY, Samy, „UN: Migrant boat capsized off Libya; 2 dozen presumed dead”, *Associated Press News*, 10 mai 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-united-nations-libya-africa-middle-east-111ea2236cf6b278d49c5fc1201d67cd>

21. MAGDY, Samy, „Report: Tribal clashes in Sudan’s Darfur kill at least 36”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/middle-east-africa-sudan-456165e4b100419fa2308be478fa26ba>

22. MEDNICK, Sam, „Death toll rises after Burkina Faso village attack”, *Associated Press News*, 7 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/world-news-islamic-state-group-burkina-faso-africa-religion-2430cbdf4e324f49e20612e94ba5a800>

23. MIRONESCU, Vlad, „Copii morți aduși de valuri pe plajele din Libia, după ce ar fi încercat să ajungă în Europa”, *Digi Tv*, 26 mai 2021, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/copii-morti-au-fost-adusi-de-valuri-pe-plajele-din-libia-sustine-o-organizatie-caritabila-1541849>

24. MUSA, Rami, „In the first travel abroad, new Italian PM visits Libya”, *Associated Press News*, 6 aprilie 2021, URL: <https://apnews.com/article/europe-africa-italy-libya-middle-east-14fde11cc7caf013e34f67c17cae90d7>

25. OLUKOYA, Sam, „1 student fatally shot in new abduction in Nigeria’s north”, *Associated Press News*, 11 iunie 2021, URL: <https://apnews.com/article/africa-nigeria-shootings-cf0591261074099da45365fd6859760b>

MULTILATERALITATEA CONFLICTUALITĂȚII DIN PALESTINA – ISTORIC, PREZENT ȘI TENDINȚE

Dr. Mirela ATANASIU*

Palestina reprezintă pământ istoric, locuit deopotrivă de evrei și de arabi, „mărul discordiei” pentru cele două comunități etnice încă de la stabilirea lor în acest teritoriu. Din cauza acestui antagonism, de-a lungul timpului, regiunea Orientului Mijlociu a găzduit o multilateralitate conflictuală generată de o serie de factori (istorici, etnici, naționali și religioși), care în prezent se manifestă în trei dispute subsecvente: arabo-israeliană, israeliano-palestiniană și religioasă.

Disputa socială a fost generată inițial de neînțelegerile intercomunitare dintre arabi și evrei, în teritoriul mandatului britanic al Palestinei și a degenerat în seria de războaie dintre Israel și statele arabe, disputa politică a fost declanșată între arabii palestinieni și israelieni situați în teritoriile ocupate de Israel și a dus la un conflict armat deschis între Israel și Gaza, iar disputa religioasă, care le însoțește permanent pe celelalte două, este legată de reclamarea, în mod egal de evrei și musulmani, atât a întregului teritoriu al acestui ținut istoric, cât și a Ierusalimului.

Lucrarea se dorește a fi o clarificare a ceea ce reprezintă regiunea istorică Palestina și a devenirii sale sub impactul conflictualității generate pe fondul dorinței de statalitate exprimată de evrei și arabi în același spațiu. În cele ce urmează, vor fi prezentate unele aspecte care prezintă sursele istorice ale teritorialității, statalității și conflictualității în regiune, și formele actuale ale multilateralității conflictuale palestinienilor, precum și latura conflictuală predominantă în perioada contemporană, cu accent pe dezvoltările din prima jumătate a anului 2021, dar și unele tendințe care se preconizează în evoluția problemei palestinienilor.

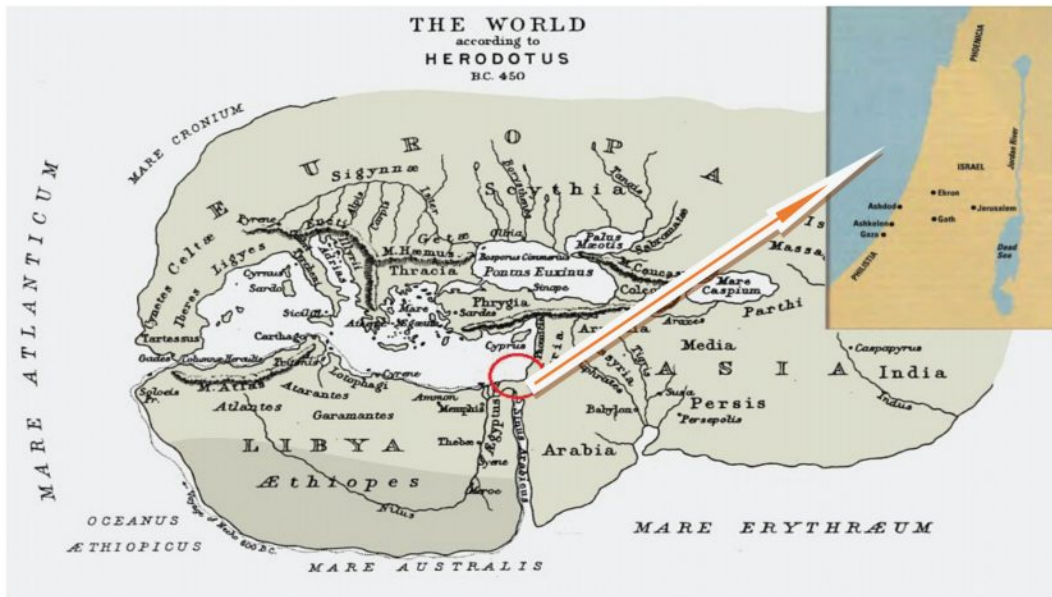
---

* Dr. Mirela ATANASIU este cercetător științific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. Email: atanasiu.mirela@yahoo.com

Cuvinte-cheie: problema palestiniană; Gaza; Cisiordania; Israel; soluția cu două state.

1. Palestina – spațiu geografic cu îndelungat istoric conflictual

Studii ale unor arheologi susțin că în sursele documentare istorice (în special, inscripții abaside și monede) s-au făcut referințe la acest teritoriu sub numele „Filastin” încă din Epoca Bronzului Târziu (începând cu anul 1300 î.e.n.)¹. Cei care au scris în antichitate despre teritoriul Palestinei s-au referit la acesta ca la biblicul „Peleshet” (Pământul Filistinilor) sau la teritoriul Israel². Ulterior, în secolul al V-lea î.e.n., „părintele istoriei” Herodot denumea Palestina ca fiind spațiul geografic dintre Fenicia și Egipt, care cuprindea atât ținutul filistinilor, cât și Israelul (Figura nr. 1). La acest spațiu ne vom referi în continuare în lucrare atunci când folosim sintagma „Palestina istorică”.

Figura nr. 1: Palestina în secolul al V-lea î.e.n.³

¹ De Nur Masalha, *Palestine: A Four Thousand Year History*, Zed Books Ltd., London, UK, 2018, p. 1.

² David Jacobson, „When Palestine Meant Israel”, *Biblical Archaeology Review*, vol. 27, nr. 03, mai/iunie 2001, p. 45.

³ Surse: ***, „Human landscapes and maps”, *Panorama of the world*, November 26, 2017, URL: <https://holylandmap.blogspot.com/2017/11/the-world-map-of-herodotus-in-shape-of.html>; David Jacobson, „When Palestine Meant Israel”, *Biblical Archaeology Review*, Vol. 27, No. 03, mai/iunie 2001, URL: http://cojs.org/when_palestine_meant_israel_david_jacobson_bar_27-03-may-jun_2001/, accesate la 22.06.2021.

De-a lungul istoriei, pe de o parte, evreii revendicau Palestina ca fiind „Pământul făgăduinței”, bazându-se pe narațiuni biblice și afirmând prezența lor neîntreruptă în acest teritoriu⁴. Pe de altă parte, arabii puneau sub semnul întrebării prezența neîntreruptă a evreilor și revendicau rădăcini arabe datând de peste un mileniu⁵. Mai există și o altă categorie de etnici arabi, care susțineau (sau încă susțin) că sunt strămoși ai canaanților⁶, stabiliți în teritoriu înaintea israeliților⁷. De altfel, în contextul conflictului etnico-religios dintre evrei și arabi, locurile și toponimele au căpătat o mare semnificație în eforturile de legitimare a dreptului istoric particular asupra acestui teritoriu.

În prezent, spațiul Palestinei istorice reprezintă geografic regiunea Mediteranei de Est, cuprinzând părți din Israelul modern și teritoriile palestinienilor ocupate de Israel din Fâșia Gaza (de-a lungul coastei Mării Mediterane) și Cisiordania (la vest de râul Iordan)⁸, inclusiv Ierusalimul de Est. Așadar, frontierele Palestinei istorice s-au schimbat de-a lungul timpului, în modernitate (începând cu instituirea mandatului britanic), ajungând să cuprindă efectiv teritoriile statelor actuale ale Israelului și Palestinei (care, deși recunoscută ca stat de o mare parte a comunității internaționale, are o statalitate nefinisată, fragmentată).

Crearea Palestinei ca entitate politică își are originea în pătrunderea triburilor israeliților în teritoriul său. Pe la 1250 î.e.n., sub conducerea lui Moise, se stabilesc în acest spațiu triburile israelite venite din Egipt, alături de triburile canaanite deja existente. Cam în același timp începe popularea coastelor mediteraneene ale Palestinei istorice de către triburile filistenilor⁹ și se formează o alianță a

---

⁴ *** „Genesis 15:18-21”, *The Bible*, URL: <https://www.bible.com/ro/bible/1713/GEN.15.18-21>, accesat la 22.06.2021.

⁵ N.A.: Conform unor teorii, arabii i-au avut ca strămoși pe beduinii de acum o mie de ani. A se vedea: Werner Caskel, „The Bedouinisation of Arabia”, *American Anthropologist*, no. 56, 1954, p. 38; G.E. von Grunebaum, „The Nature of Arab Unity before Islam”, *Arabica*, no. 10, 1963, p. 12; Maxime Rodinson, *Islam et capitalisme*. Éditions du Seuil, Paris, 1966, p. 15.

⁶ N.A.: Canaanii sunt strămoșii palestinienilor care s-au stabilit în Canaan, în anul 3000 î.e.n. Între 1200 și 975 î.e.n., „popoarele mării” s-au stabilit pe Coasta Canaanului devenind cunoscuți sub numele de filistenii. A se vedea: Alex Shalom, Stephen Roskamm Shalom, „The Palestinian question”, *Harper's Magazine*, decembrie 2001, p. 87.

⁷ N.A.: Israelii sunt strămoșii etnici din care provin evreii și samaritenii moderni. A se vedea: Peidong Shen, Tal Lavi et al., „Reconstruction of Patrilineages and Matrilineages of Samaritans and Other Israeli Populations From Y-Chromosome and Mitochondrial DNA Sequence Variation”, *Human Mutation*, Wiley-Liss Inc., No. 24, 2004, pp. 248-260.

⁸ *** „Palestine”, *Britannica*, 25 iunie 2021, URL: <https://www.britannica.com/place/Palestine>, accesat la 22.06.2021.

⁹ N.A.: Filistenii (în latină *palaestina*) sunt populație antică, de origine indo-europeană, stabilită între secolele XIII-XI î.e.n. pe coasta sud-estică a Mării Mediterane. Numele latin s-a impus în epoca romană asupra întregii zone, devenind Palestina. A se vedea: *** „Filistina antică, Palestina”, *Israel și Palestina*, URL: <https://sites.google.com/site/israelsipalestinaorigini/filistina-antica-palestina>, accesat la 01.06.2021.

orașelor-stat Așdad, Așchelon, Ecron, Gaza și Gat, situate între Tel Avivul actual și Fâșia Gaza.¹⁰ În continuare, în secolul al XI-lea î.e.n., pentru a înlătura pericolul cauzat de puternicele presiuni exercitate de popoarele migratoare, se constituie Regatul Israel.

În secolul al X-lea î.e.n., Regele David, din tribul iudeilor, unește cele două entități statale existente la acea vreme – Iuda și Israel – și cucerește Ierusalimul, pe care îl transformă în capitala religioasă și politică a noului stat. Dar entitatea politică creată pe teritoriul Palestinei istorice nu rezistă mult, astfel încât, după moartea regelui Solomon, în 926 î.e.n., se divide din nou în Israel și Iuda¹¹. Ulterior, cele două entități statale au evoluat în paralel, relațiile dintre ele fiind marcate de îndelungate războaie.

După ce, pentru circa două secole (539-332 î.e.n.), întreaga Palestină devine parte a Imperiului Persan, începând din anul 332 î.e.n., aceasta intră sub dominația lui Alexandru cel Mare și inclusă în Imperiul Macedonean creat de acesta. Ulterior, au urmat o serie de alte dominații – romană, din anul 66 î.e.n. până în 313 e.n., când este înlocuită de cea bizantină –, musulmană timpurie (637-1098), cruciată catolică (1099-1291)¹², mamelucă (1291-1517)¹³, otomană (1517-1918)¹⁴, britanică (Marea Britanie și Liga Națiunilor au creat Mandatul Palestinian¹⁵ ca entitate statală care a funcționat între 1920 și 1948). Așadar, în termeni politici, regiunea istorică Palestina, în parte sau în totalitate, a constituit în cea mai mare perioadă o provincie în cadrul unui mare imperiu (doar rareori și pentru perioade scurte, ea formând o unitate politică independentă).

În anii 1880, comunitatea evreilor palestinieni se ridică la 3% din populația totală și nu aspiră să construiască un stat evreiesc modern în Palestina, aceasta fiind o idee emisă de britanici în Declarația Balfour din 1917, în care aceștia promiteau că vor sprijini „înființarea în Palestina a unui stat național pentru poporul evreu”¹⁶. Mai mult, anterior, în 1915, Marea Britanie promisese lui Hussein, Șharrif-ul din

---

¹⁰ Aren M. Maer, „The Philistines and Their Cities”, *Bible Odyssey*, URL: <https://www.bibleodyssey.org/en/places/related-articles/philistines-and-their-cities>, accesat la 02.06.2021.

¹¹ ***, *Marea istorie ilustrată a lumii*, vol. I, Editura Litera Internațional, București, 2008.

¹² Malcolm Barber, „The Challenge of State Building in the Twelfth Century: The Crusader States in Palestine and Syria”, *Reading Medieval Studies*, XXXVI, University of Reading, 2010, pp. 7-22.

¹³ ***, „Mamluks”, Jewish Virtual Library, URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/mamluks>, accesat la 28.06.2021.

¹⁴ ***, Return to Timeline of Jewish History: Table of Contents, URL: Jewish Virtual Library, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/timeline-of-ottoman-empire-dominance-1500-1920>, accesat la 28.06.2021.

¹⁵ ***, C. 529. M. 314. 1922. VI., *Communiqué au Conseil et aux Membres de la Société, Mandate for Palestine*, League of Nations, Geneve, 12 august 1922.

¹⁶ ***, „The Nakba did not start or end in 1948”, *Al Jazeera*, 23 May 2017, URL: <https://www.aljazeera.com/features/2017/5/23/the-nakba-did-not-start-or-end-in-1948>, accesat la 14.06.2021.

Mecca, că va sprijini crearea unui imperiu arab independent sub conducerea sa în Palestina, în schimbul organizării unei revolte arabe împotriva Imperiului Otoman, aliatul Germaniei în război¹⁷. Așadar, teritoriul fusese promis de către britanici ambelor părți.

Între timp, pe baza promisiunii britanice către evrei și a contextului istoric potrivit acestora în alte părți ale lumii, dar și încurajată de mișcarea sionistă¹⁸, imigrația evreilor către Palestina s-a realizat masiv. În 1923, când comunitatea internațională (Liga Națiunilor, la acel moment) i-a desemnat Marii Britanii, odată cu acordarea mandatului de control administrativ asupra Palestinei, sarcina de a înființa în acest teritoriu pentru evrei, un stat al lor, s-a declanșat disputa etnico-religioasă între evrei și arabi.

În continuare, în 1947, prin demersurile inițiate de Marea Britanie, ONU a propus „o soluție cu două state”¹⁹, un plan de împărțire a Palestinei în două teritorii: unul alocat unui stat evreu independent și celălalt alocat unui stat arab independent, orașul Ierusalim fiind desemnat teritoriu internațional față de ambele state care urmau a fi create.

2. Palestina modernă²⁰, trei dispute – un teritoriu

După emiterea propunerii ONU a soluției cu două state, două tipuri de *tensiuni arabo-israeliene* s-au declanșat în zonă: regionale, între evreii sioniști care doreau

---

¹⁷ N.A.: Promisiunea a fost cuprinsă într-o scrisoare datată 24 octombrie 1915, de către Sir Henry McMahon, Înalțul Comisar britanic în Egipt, către Sharif-ul din Mecca, în ceea ce a devenit ulterior cunoscut sub numele de corespondență McMahon-Hussein. Sharif-ul din Mecca a presupus că promisiunea include Palestina. Detalii în: Pauline Kollontai, Sue Yore, Sebastian Kim (eds.), *The Role of Religion in Peacebuilding. Crossing the Boundaries of Prejudice and Distrust*, Jessica Kingsley Publishers, London and Philadelphia, 2018, p. 251.

¹⁸ Sionism, mișcare naționalistă evreiască care a avut ca scop crearea și sprijinul unui stat național evreu în Palestina, considerată de aceștia drept patria antică a evreilor. Zionism, The Editors of Encyclopaedia Britannica, URL: <https://www.britannica.com/topic/Zionism>, accesat la 16.06.2021.

¹⁹ ***, *A/RES/181(II)*, *Resolution adopted on the report of the ad hoc committee on the Palestinian question*, UN General Assembly, 29 noiembrie 1947.

²⁰ N.A.: Așa cum am mai precizat în text, când ne referim la Palestina modernă ne referim strict la partea din spațiul istoric al Palestinei care a rămas încă în dispută între evrei și arabi. Deci, eliminând teritoriile Palestinei istorice, care în prezent aparțin altor state (Siria, Iordania etc.), și nu fac subiectul temei analizate în acest material, ne referim la Palestina ca suprafață teritorială cuprinzând atât statul Israel, cât și actualele teritorii ocupate de acesta, respectiv Cisiordania (cu Israelul de Est) și Gaza, pentru a fi mai ușor de făcut conexiunea cu teritoriul Palestinei istorice și a vedea transformările suferite atât de teritoriile disputate în diferite epoci istorice, cât și modul de devenire a statalității în regiune. De altfel, actualele teritoriile ocupate este posibil să devină sau nu un stat în adevăratul sens al cuvântului, iar dacă devin un stat întreg, este posibil ca să nu se întindă exact pe amprenta teritorială pe care o ocupă astăzi, deoarece frontierele acestora sunt în mișcare, nefiind stabilite prin negocieri mutuale israeliano-palestiniene.

constituirea unui stat al lor în acest spațiu al Orientului Mijlociu și statele arabe predominante în regiune; intercomunitare, între evrei și arabii palestinieni în spațiul comun al Mandatului Britanic al Palestinei. Ca urmare, după plecarea britanicilor în 1948, atunci când Israelul s-a autodeclarat stat independent, profitând de momentul prielnic, imediat s-a exacerbât prima latură a acestei conflictualități prin declanșarea primului război arabo-israelian între Israel și cinci dintre națiunile arabe din regiune (Iordania, Irak, Siria, Egipt și Liban), care susțineau comunitatea arabo-palestiniană în constituirea propriului stat în această regiune. Astfel, într-un an de lupte (1948-1949), până la încheierea unui armistițiu, Israelul cucerise aproximativ tot teritoriul Palestinei, Iordania a profitat și a ocupat Cisiordania (*West Bank*) și Egiptul a ocupat Fâșia Gaza. Mai mult, Ierusalimul era acum împărțit între forțele israeliene din vest și forțele iordaniene din est. A urmat apoi „Războiul de șapte zile” din 1967, în urma căruia Israelul a ocupat Ierusalimul de Est și Cisiordania, precum și majoritatea teritoriului Înălțimilor Golan siriene, Fâșia Gaza și peninsula egipteană Sinai. În figura nr. 2 este prezentată evoluția frontierelor Palestinei istorice în această perioadă (pe timpul mandatului britanic, conform planului de împărțire între cele două state și după cuceririle israeliene în urma războiului din 1967).

Cele două războaie arabo-israeliene au determinat plecarea, începând cu 1948, a aproximativ 700.000 de arabi palestinieni din teritoriul care a devenit statul Israel, către statele învecinate (în special în Cisiordania, Libia, Siria, Egipt)²¹, respectiv, din 1967, a 280.000 – 360.000 de arabi palestinieni din Cisiordania, Fâșia Gaza și Înălțimile Golan²². În același timp, pe fondul aceluiași război, a avut loc exodul a aproximativ 860.000 de evrei din țările arabe, dintre care mai mult de 600.000 au ajuns în Israel, restul preferând Europa sau America²³.

În 1973, a urmat cel de-al treilea război declanșat de forțele egiptene și siriene împotriva Israelului, chiar de sărbătoarea evreiască Yom Kippur, sperând că vor recâștiga teritoriile pierdute în urma războiului din 1967. Forțele musulmane au fost sprijinite militar de Irak, Iordania, Arabia Saudită, Algeria, Cuba, Maroc și Libia²⁴. Conflictul armat s-a finalizat cu semnarea, în 4 septembrie 1975, la Geneva, a unui acord egipteano-israelian care prevedea retragerea trupelor israeliene înapoi

---

²¹ Colin Chapman, Kate Benson, *Whose Promised Land: The Continuing Conflict Over Israel and Palestine*, Lion Hudson, Oxford, England, 2015, p. 151.

²² Antonio Carnovale, *The Middle East: Everything That You Always Wanted to Know and No One Would Tell You*, Universe LLC, Bloomington, USA, 2013, p. 126.

²³ Carole Basri, „The Jewish Refugees from Arab Countries: An Examination of Legal Rights - A Case Study of the Human Rights Violations of Iraqi Jews”, în *Fordham International Law Journal*, Volume 26, Issue 3 2002, p. 659.

²⁴ Stan Alexandru Bogdan, „Războiul de Yom Kippur – Armageddonul din 1973”, *Historia*, URL: <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/razboiul-de-yom-kippur-armageddonul-din-anul-1973>, accesat la 17.06.2021.

din zonă cu câțiva kilometri²⁵. Totuși, Israelul încă mai controla 2/3 din Peninsula Sinai. Ulterior, în 1978, la Camp David, s-a semnat un tratat de către președinții Egiptului și Israelului, încheiat cu ajutorul medierii președintelui american din acea perioadă, Jimmy Carter, care prevedea normalizarea relațiilor dintre cele două state, după returnarea Peninsulei Sinai către Egipt²⁶. În urma semnării acestor acorduri, Egiptul a fost exclus pentru 10 ani din Liga Arabă.

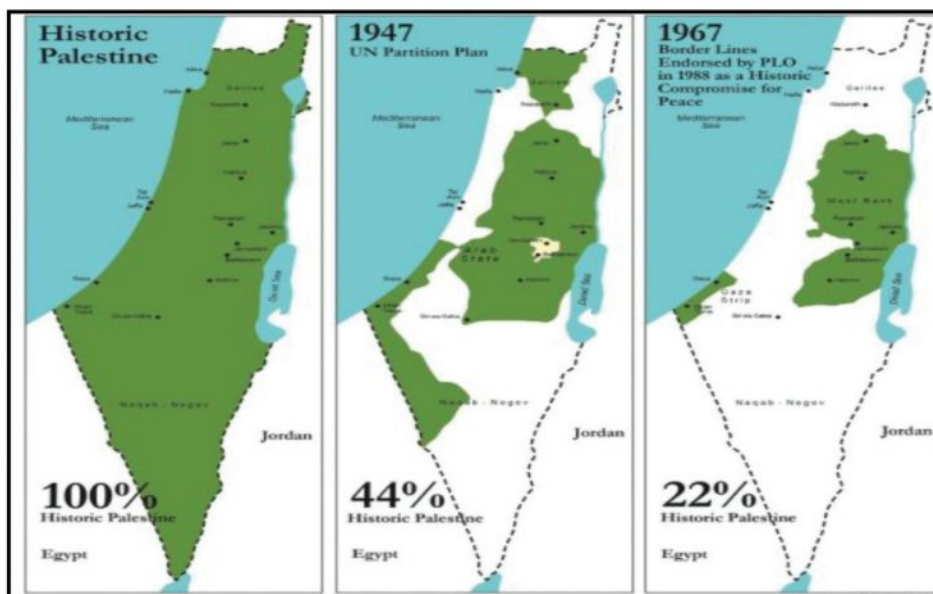

Figura nr. 2: Evoluția frontierelor teritoriului istoric al Palestinei²⁷

Așadar, rezultatul imediat al autodeclarării Israelului drept stat a fost desfășurarea șirului celor trei războaie majore arabo-israeliene (1948-1949, 1967, 1973) prezentate mai sus, dar și a altor conflicte de mai mică intensitate (1956 – Criza Suezului, 1982 – primul război libanez, 2006 – al doilea război libanez), toate acestea reprezentând conflicte deschise care au implicat forțe militare din afara teritoriului Palestinei. Dar, pe termen lung, disputa politică dintre statele arabe și Israel a avut drept consecință nerecunoașterea de către o parte a acestora a legitimității și suveranității Israelului, aceste state considerând că pământurile ocupate de Israel prin forță militară aparțineau

²⁵ *** , *Interim Agreement between Israel and Egypt*, 4 septembrie, 1975.

²⁶ *** , *The Camp David Accords The Framework for Peace in the Middle East*, 17 septembrie, 1978, URL: <https://www.peaceau.org/uploads/camp-david-accords-egypt-1978.pdf>, accesat la 20.06.2021.

²⁷ *** , „Mapping Apartheid: 6 Digital Initiatives Reclaiming The Palestinian Map”, Scene Arabia, 16 martie 2020, URL: <https://scenearabia.com/Life/Mapping-Apartheid-6-Digital-Initiatives-Reclaiming-the-Palestinian-Map?M=True>, accesat la 02.06.2021.

arabilor palestinieni. Totuși, au existat state arabe care au folosit această pârgie diplomatică în favoarea ascensiunii lor politice. De exemplu, imediat după primul război arabo-israelian, Iranul recunoștea Israelul în 1950, recunoaștere retrasă ulterior ca urmare a fricțiunilor dintre cele două state, amplificate pe seama luptei pentru supremație regională. Ulterior, Egiptul (1978) și Iordania (1994) au semnat acorduri de pace cu Israelul și au stabilit relații diplomatice cu acesta, acțiuni determinate de interese naționale: Egiptul a recâștigat peninsula Sinai de la Israel, iar Iordania a cedat ca urmare a stimulentei economice și comerciale acordate de Israel și SUA. Omanul și Qatarul au recunoscut Israelul în 1996, dar ulterior și-au retras declarația din spirit de solidaritate cu ceilalți membri ai Ligii Arabe care, în 2002, la propunerea Arabiei Saudite, prin Inițiativa Arabă de Pace, promitea Israelului legături diplomatice depline cu întreaga lume musulmană în schimbul înființării unui stat palestinian între frontierele din 1967, cu capitala în Ierusalimul de Est²⁸, promisiune care a fost reiterată la Summiturile Ligii din 2007 și 2017.

Un factor cheie în evoluția situației palestinieniene a fost implicarea continuă a SUA în Orientul Mijlociu. Cea mai recentă implicare datează din perioada mandatului președintelui american Donald Trump (2017-2020), când au fost luate o serie de decizii de susținere evidentă a aliatului său strategic Israel, în detrimentul palestinienilor. Printre acestea s-au numărat²⁹: recunoașterea, în 2017, a Ierusalimului ca fiind capitala statului Israel și relocarea ambasadei americane din Tel Aviv la Ierusalim; acceptarea legală, în 2019, a așezărilor israeliene în teritoriile palestinieniene (Cisiordania) și recunoașterea Înălțimilor Golan ca parte a Israelului, în detrimentul Siriei; declararea, în 2020, a mișcării *Boicot, Dezinvestire, Sancțiuni* – BDS (fondată pentru contestarea politicilor israeliene și sprijinirea independenței palestinieniene), ca fiind antisemită; anunțarea planului soluției cu două state, cu prezentarea opțiunii ca Israelul să anexeze teritoriile Cisiordaniei. Aceste decizii americane evidente de susținere a statului evreu au determinat Autoritatea Națională Palestiniană (ANP) să suspende, în mai 2020, coordonarea administrativă și de securitate cu Israelul, inclusiv eliberarea permiselor de călătorie. De asemenea, luptele dintre Israel și grupurile armate palestinieniene au continuat în special în Fâșia Gaza. Totuși, ca urmare a negocierilor mediate de SUA, Emiratele Arab Unite (EAU) și Bahrain au reluat relațiile cu statul evreu în 2020, pe baza acordurilor Abraham, iar Autoritatea Națională Palestiniană din Cisiordania ocupată, ca reacție de protest, și-a rechemat ambasadorii din cele două state arabe³⁰ și a renunțat la

²⁸ ***, *Beirut Declaration on Saudi Peace Initiative*, The Arab Peace Initiative, 28 martie 2002.

²⁹ Mirela Atanasiu, „Dinamica conflictualității Orientului Mijlociu și Africii de Nord în pandemie”, în *Dinamica mediului de securitate 2020. Securitatea, între pandemie și competiție*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2021, pp. 95-122.

³⁰ ***, „Arab normalisation with Israel in 500 words”, *Al Jazeera*, 23 noiembrie 2020, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/23/the-normalisation-of-ties-between-israel-and-arab-countries>, accesat la 12.03.2021.

președinția reuniunilor Ligii Arabe, atunci când organizația a refuzat să sancționeze decizia celor două state de a relua legăturile cu Israelul. Reacția ANP, în pofida condiției explicite impuse de cele două ca statul evreu „să se abțină de la orice anexare a teritoriilor din Cisiordania”³¹, este datorată formulării mai puțin fermă, comparativ, de exemplu, cu cea susținută de ministrul de externe saudit care declara, în decembrie 2020, că „Arabia Saudită rămâne deschisă pentru a normaliza pe deplin legăturile cu Israelul, cu condiția statalității palestinienilor”³², care arată clar că saudiții se țin de linia politică stabilită prin Inițiativa Arabă de Pace, nelăsând loc de interpretări sau compromisuri politice. De altfel, la sfârșitul anului 2020, printre statele arabe ale Orientului Mijlociu care erau prezentate ca nerecunoscând Israelul se mai numărau doar Siria, Yemen, Iran, Irak, Kuweit, Oman, Liban, Qatar și Arabia Saudită³³. Așadar, oscilațiile în poziționările politice ale celor 20 de state ale Ligii Arabe care au semnat Inițiativa Arabă de Pace sunt evidente – există state care susțin cu putere acceptarea statului palestinian de către Israel și state care au renunțat la susținerea cauzei palestinienilor când a apărut posibilitatea obținerii unui interes național propriu.

A doua manifestare a conflictualității în Palestina este *disputa arabă palestiniană-israeliană* declanșată odată cu apariția unei identități palestinienilor a arabilor din teritoriul Palestinei istorice. Această identitate a început a se afirma inclusiv în Israel, în special în teritoriile ocupate de acesta în urma războiului arabo-israelian din 1967 (Ierusalimul de Est, Cisiordania, Fâșia Gaza). Conflictul palestinian-israelian a provenit din incapacitatea de a determina suveranitatea asupra teritoriilor palestinienilor care includ Ierusalimul de Est, Fâșia Gaza și Cisiordania.

În 1974, comunitatea internațională (ONU, Liga Arabă și Organizația pentru Cooperare Islamică) a recunoscut Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP) ca reprezentant legitim al poporului arab palestinian din aceste teritorii, iar în *Acordurile de la Camp David* din 1978 se recunoștea existența acestei identități etnice, specificându-se, în cuprinsul documentelor, că termenul „palestinienilor” sau „poporul palestinian” se referă, de fapt, la „arabii palestinienilor”³⁴. Ulterior, OEP a

---

³¹ Kenneth Stein, *Israel and Arab-Israeli Conflict Timeline – 1800s to the Present*, Center for Israel Education, 26 ianuarie 2021, URL: <https://israeled.org/israel-and-arab-israeli-conflict-timeline-1800s-to-the-present/>, accesat la 14.03.2021.

³² Lauren Holtmeier, „Saudi Arabia open to full ties with Israel, on condition of Palestine state: Saudi FM”, Al Arabiya, 5 decembrie 2020, URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/12/05/Saudi-Arabia-open-to-full-ties-with-Israel-on-condition-of-Palestine-state-Saudi-FM>, accesat la 25.06.2021.

³³ ***, „Israel International Relations: International Recognition of Israel”, Jewish Virtual Library, URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/international-recognition-of-israel>, accesat la 25.06.2021.

³⁴ ***, *The Camp David Accords The Framework for Peace in the Middle East*, op. cit., p. 14.

proclamat independența statului Palestina în 1988 (în prezent, statul Palestina este recunoscut de 139 de state ale comunității internaționale³⁵).

În urma încheierii Acordurilor de la Oslo (Declarația de principii privind aranjamentele interimare de auto-guvernare) între Israel și Organizația pentru Eliberarea Palestinei la Washington, în 1993, după luni de negocieri secrete³⁶, ocazie cu care a fost înființată Autoritatea Națională Palestiniană ca organism guvernamental interimar pentru perioada 1993-1999 și cele două entități statale își recunoșteau reciproc dreptul la existență³⁷. Conform Acordurilor, controlul asupra afacerilor civile și de securitate în părți din Cisiordania și Fâșia Gaza au fost transferate către ANP. Ulterior, în 1994 a început procesul de construire a statului palestinian în cadrul procesului de pace din Orientul Mijlociu. Toate aceste inițiative palestinienilor de înaintare către o formă de obținere a statalității în acest teritoriu au stârnit nemulțumirea Israelului, situația transformându-se într-un conflict violent îndelungat.

Acest conflict, deși cu o dimensiune politică accentuată, fiind în primul rând o dispută între două națiuni pentru a-și legitima prevalența statală într-un teritoriu comun, are și o dimensiune umanitară externă. În prezent, în lume există patru milioane refugiați palestinieni care sunt apatrizi, mulți dintre ei în Liban, Siria și Iordania, Egipt, Libia, alte părți ale lumii arabe sau ale Golfului, ca și în Europa, America de Nord, Australia etc.³⁸ Această situație persistă, deși Comisia pentru Concilierea Palestinei a fost înființată încă din 1949 pentru a sprijini părțile în a ajunge la o soluție politică cu privire la drepturile refugiaților palestinieni (de primă generație sau urmași ai acestora) de a se întoarce și a reintra în proprietatea bunurilor lor lăsate în Palestina. Există, de asemenea, o dimensiune umanitară internă a conflictului israeliano-palestinian care se manifestă prin faptul că palestinienilor li se refuză drepturi civile, politice și economice și sunt supuși discriminării sistematice și negării libertății și demnității de bază, așa cum s-a prezentat de multe ori în rapoartele emise de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului³⁹.

---

³⁵ *** „Diplomatic Relations”, Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, New York, URL: <https://palestineun.org/about-palestine/diplomatic-relations/>, accesat la 25.06.2021.

³⁶ *** „The Oslo Accords”, 13 septembrie 1993.

³⁷ *** „Israel-PLO Mutual Recognition, Letters and Speeches”, 10 septembrie 1993.

³⁸ Cindi Katz, Neil Smith, „An interview with Edward Said”, *Environment and Planning D: Society and Space*, volumul 21, 2003, p. 637, URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1068/d2106i>, accesat la 18.06.2021.

³⁹ Exemple de astfel de rapoarte: *** „A/71/355, Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and the occupied Syrian Golan, Report of the Secretary-General”, UN General Assembly, 24 August 2016; *** „A/71/364, Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, Report of the Secretary-General”, UN General Assembly, 30 August 2016.

Dimensiunea militară a conflictului israeliano-palestinian s-a concentrat cel mai mult în Intifade, care au constat în proteste și revolte ale palestinienilor desfășurate în special pe teritoriile ocupate, dar și pe întreg teritoriul Israelului: prima, decembrie 1987-1993, a fost declanșată ca urmare a ocupației israeliene în Cisiordania (inclusiv a Ierusalimului de Est) și Gaza; a doua, septembrie 2000-2005, a fost declanșată ca urmare a înăsprii condițiilor de viață ale palestinienilor în teritoriile aflate sub ocupație (deportări, demolarea caselor, pedeapsa colectivă, stare de asediu, suprimarea instituțiilor politice)⁴⁰. Acestor Intifade, armata israeliană le-a răspuns în forță. Referitor la prima Intifadă, organizația *Human Rights Watch* arăta că, în primele 31 de luni forțele de securitate israeliene au ucis peste 670 de palestinieni și au rănit încă multe mii⁴¹.

Lupta revoluționară dusă de palestinieni s-a concretizat în principal în activitatea a două mișcări palestiniene care domină în teritoriile ocupate israeliene: *Fatah* – fosta Mișcare de eliberare națională a Palestinei –, partid politic social-democrat naționalist, parte a Organizației pentru Eliberarea Palestinei, avându-l ca membru pe președintele Autorității Palestiniene Mahmoud Abbas și *Hamas* – mișcare radicală islamică sprijinită de Iran. Fiecare dintre acestea luptă cu mijloacele militare avute la dispoziție împotriva ocupației Israelului, dar, din punct de vedere politic, sunt rivale și între ele. Separarea politică formală între Hamas și Fatah datează din iunie 2007, când Milițiile Hamas au preluat Fâșia Gaza după atacarea forțelor de securitate ale Autorității Palestiniene condusă de Fatah. Această separare a dus la înființarea, prin decret prezidențial, a unui guvern interimar în Cisiordania, iar Hamas și-a păstrat propriul guvern în Gaza⁴². În prezent, fiecare deține monopol asupra forței în zona sa de control.

Uneori, o formă mai acută a violenței politice a fost exprimată în conflict. De exemplu, Federația Oamenilor de Știință Americani prezintă că, în anii '70 mai multe grupuri afiliate OEP au efectuat atacuri teroriste internaționale, dar, ulterior, sub presiunea internațională, Fatah/OEP declara că va restricționa atacurile asupra Israelului și teritoriilor ocupate. Totuși, atacuri teroriste s-au mai înregistrat ulterior, fiind efectuate de grupuri afiliate cu Fatah împotriva țintelor din interiorul și din afara Israelului.⁴³ În ceea ce privește Hamas, conform unuia dintre scopurile sale

---

⁴⁰ Mark Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian conflict*, Indiana University Press, US, 1994, p. 677.

⁴¹ ***, „The Israeli Army and the Intifada Policies that Contribute to the Killings”, *Human Rights Watch Report*, August 1990, URL: <https://www.hrw.org/legacy/campaigns/israel/intifada-intro.htm>, accesat la 19.06.2021.

⁴² Margret Johannsen (coord.), „The Reconciliation of Hamas and Fatah Smoothing the Way to the Middle East Conference by Contributing to Peace and Security in the Region”, *Policy brief for the Middle East Conference on a WMD/DVS free zone*, nr. 3, decembrie 2011, p. 1.

⁴³ ***, *Palestine Liberation Organization (PLO)*, Federation of American Scientists, URL: <https://fas.org/irp/world/para/plo.htm>, , accesat la 19.06.2021.

declarate în Carta sa organizațională – distrugerea Israelului⁴⁴ (stat recunoscut de mare parte din comunitatea internațională) –, era considerată organizație teroristă de comunitate largă (Hamas este încă desemnată ca fiind organizație teroristă de către Israel, SUA, UE, Japonia și Canada), dar faptul că și-a folosit serviciile sociale pentru a sprijini arabii din Palestina, i-a dat legitimitate din partea populației autohtone. După 2017, când a emis un nou document de principiu al organizației⁴⁵ din care formulările radicale au fost eliminate și pe fondul faptului că a luptat și luptă pentru cauza constituirii unui stat (islamic) palestinian, Hamas a câștigat și simpatia unei părți a comunității internaționale, fiind văzută de aceștia drept organizație revoluționară și opțiune politică viitoare la guvernarea palestinienilor.

În ceea ce privește *disputa religioasă*, Palestina a fost scena unor confruntări violente între practicantii religiei mozaice și musulmani timp de 100 de ani. Motivația evreilor este că, pentru ei, Palestina reprezintă „Țara Promisă”, Israelul fiind singura țară din lume în care aceștia formează majoritatea populației, iar pentru musulmanii fundamentalisti întreaga Palestina istorică trebuie să fie sub stăpânire islamică. Ierusalimul, de asemenea, găzduiește lăcașe sfinte ale creștinilor, musulmanilor și evreilor, deopotrivă, fiind reclamat drept capitală de ambele state, israelian sau palestinian, iar pentru creștini reprezintă „Orașul Sfânt”, locul în care s-a născut Iisus Christos. De altfel, Ierusalimul are 1200 de sinagogi și peste 150 de biserici derivate din cele 17 confesiuni creștine⁴⁶ și 73 moschei⁴⁷. Părțile își justifică cerințele aducând, ca dovezi istorice ale dreptului lor de preempțiune asupra teritoriului istoric al Palestinei, interpretări ale Bibliei, Talmudului și/sau Coranului. De aceea, faptul că Parlamentul israelian a declarat „întregul Ierusalim ca fiind capitala indivizibilă a Israelului”⁴⁸ a avut dublă consecință care a stârnit nemulțumire în regiune. Pe de o parte, o capitală, indiferent unde este așezată reconfirmă existența unui stat, decizia Israelului contravenind politicii statelor arabe care neagă legitimitatea ca stat a Israelului și, pe de altă parte, stabilirea capitalei

⁴⁴ *** , *The Charter of Allah: The Platform of the Islamic Resistance Movement (Hamas)*, translated and annotated by Raphael Israeli, Harry Truman Research Institute, The Hebrew University, Jerusalem, Israel, URL: <https://fas.org/irp/world/para/docs/880818.htm>, accesat la 19.06.2021.

⁴⁵ *** , *Hamas: General Principles and Policies*, Jewish Virtual Library, 2017, URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/hamas-2017-document-of-general-principles-and-policies>, accesat la 19.06.2021.

⁴⁶ *** , „What Is The Holy City Of Christianity?”, *The World Atlas*, URL: <https://www.worldatlas.com/articles/what-is-the-holy-city-of-christianity.html>, accesat la 19.06.2021.

⁴⁷ *** , *Behind the Headlines: Facts and Figures - Islam in Israel*, Ministry of Foreign Affairs, Israel, 9 iunie 2016, URL: <https://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Issues/Pages/Facts-and-Figures-Islam-in-Israel.aspx>, accesat la 19.06.2021.

⁴⁸ *** , „Cui îi aparține Orașul Sfânt? Șase întrebări despre statutul Ierusalimului”, *Deutsche Welle*, 06.12.2017, URL: <https://www.dw.com/ro/cui-%C3%AEi-apar-%C8%9Bine-ora-%C8%99ul-sf-%C3%A2nt-%C8%99ase-%C3%AEntreb-%C4%83ri-despre-statutul-ierusalimului/a-41678762>, accesat la 19.06.2021.

la Ierusalim statuează prevalența religiei mozaice în detrimentul celorlalte religii. Decizia Israelului, deși neagreată de comunitatea internațională, a declanșat noi tensiuni etnico-religioase în epoca modernă între musulmani (arabi sau de alte etnii), evrei (israelieni sau palestinieni), dar și creștini, indiferent dacă sunt din Israel sau teritoriile ocupate de acesta.

Pe acest fond al tensiunilor religioase, în teritoriile ocupate se desfășoară violențe comunitare între etnicii palestinieni arabi și creștini, pe de o parte, și evrei, de cealaltă parte, unele desfășurate violent, cu ajutorul armelor de foc sau a dispozitivelor explozive improvizate. De asemenea, deși există acești factori religioși relevanți pentru islam, creștinism și iudaism, care dictează rolul religiei ca principal factor al conflictului în regiune, această latură a conflictului a trecut în plan secund în perioada recentă, accentul fiind trecut pe conflictul din interiorul Israelului, desfășurat în teritoriile ocupate locuite de palestinieni. Mai mult, indiferent dacă este considerată „arabă” sau „islamică”, problema nerezolvată a Palestinei deține un loc important în dezvoltarea curentelor naționalismului arab și a Islamului politic, ambele relaționate cu apariția mișcărilor extremiste precum Hamas care, sub imboldul religios, devin un model de insecuritate în regiune.

3. Problema palestiniană în primul semestru al anului 2021 și tendințe de evoluție

În prezent, Israelul încă ocupă Cisiordania, deși a ieșit din Fâșia Gaza în 2005, ONU considerând-o încă parte a teritoriului ocupat, deoarece Israelul păstrează controlul militar deplin asupra acesteia, gestionându-i granițele și spațiul aerian, restricționând ceea ce este permis în interior și în exterior și angajându-se periodic în teritoriu, cu forțe armate. De asemenea, Israelul revendică întregul Ierusalim ca fiind capitala sa, în timp ce palestinienii revendică Ierusalimul de Est drept capitala unui viitor stat palestinian. Guvernul Fatah din Cisiordania este singurul reprezentant al statului Palestina recunoscut internațional, de aceea acesta se referă la Fâșia Gaza ca parte a statului palestinian și nu recunoaște guvernul Hamas. Totuși, cele două, Fatah și Hamas, au ajuns la un acord prin care să se permită organizarea de alegeri prezidențiale palestiniene în comun, care să permită conducerea statului palestinian compus din cele două teritorii ocupate de un singur președinte.

Fâșia Gaza are o populație de aproximativ 2,1 milioane de oameni, inclusiv aproximativ 1,4 milioane de refugiați palestinieni și o situație socio-economică în declin constant⁴⁹. Problema principală care necesită rezolvare urgent este cea umanitară, decurgând din faptul că în Gaza aproximativ 80% din populația sa depinde de ajutorul internațional și aproximativ un milion de oameni se bazează

---

⁴⁹ *** „Gaza Strip”, *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East*, 2021, URL: <https://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip>, accesat la 20.06.2021.

pe ajutorul alimentar zilnic⁵⁰. De altfel, în 2020, rata medie a șomajului se apropia de 50%, una dintre cele mai mari din lume, tendința fiind de înrăutățire în 2021. Problemele socio-economice sunt legate și de accesul la apă curată și electricitate, care rămâne la nivel de criză, apa curată este disponibilă pentru o marjă mică din populație, iar energia electrică este livrată doar câteva ore pe zi, ceea ce afectează negativ toate celelalte servicii esențiale, în special pe cele de sănătate și salubritate, dar și sectoarele producției și agriculturii din Gaza. Mai mult, blocada impusă de Israel, pe uscat, aer și mare, în urma preluării de către Hamas a Fâșiei Gaza în 2007, continuă să aibă un efect devastator din cauza faptului că mișcarea populației către și dinspre Fâșia Gaza, precum și accesul la piețe, rămân sever restricționate. Această situație persistă deși, la nivelul comunității internaționale (în special al ONU), s-a constatat că blocada și restricțiile aferente acesteia contravin dreptului umanitar internațional, prin dificultățile provocate populației civile.

În Cisiordania, între 2,1 și 3 milioane arabi palestinieni se află atât sub auto-guvernare limitată, cât și sub conducerea militară israeliană, alături de aproximativ 430.000 de evrei israelieni care trăiesc în 132 de așezări (și 124 de „avanposturi” mai mici) construite sub ocupația Israelului⁵¹. Dar, dintre aceștia, 900.000 de palestinieni aflați într-o zonă controlată de Israel (inclusiv Ierusalimul de Est) care se extinde la peste 60% din teritoriul acesteia, au acces limitat la apă, asistență medicală, educație și alte servicii critice. Potrivit Biroului Comisiei Europene Ajutor Umanitar (ECHO), din cauza violenței, intimidării și neacordării autorizațiilor de construcție, populația palestiniană este din ce în ce mai supusă evacuărilor forțate și își vede casele și infrastructura demolate, acțiuni care s-au intensificat în ciuda pandemiei, palestinienii fiind separați de pământul și familiile lor, precum și de școli, spitale, locuri de muncă și lăcașuri de cult⁵².

Începutul anului 2021 găsește teritoriile ocupate într-un mediu tensionat, cu escaladări violente intermitente, marcate prin lansări de rachete și lovituri aeriene. De exemplu, în 18-19 ianuarie, trei rachete au fost lansate din Gaza, în sudul Israelului, acțiune urmată de atacuri aeriene israeliene⁵³. De asemenea, în cel puțin 84 de ocazii, forțele israeliene au deschis foc de avertizare către palestinieni în apropierea gardului construit de Israel și în afara coastei maritime a Fâșiei Gaza, ceea ce reprezintă o creștere a acțiunilor conflictuale cu aproximativ 14%, comparativ cu media lunară a

---

⁵⁰ ***, „Israel-Palestinian conflict: Life in the Gaza Strip”, *BBC News*, 20 mai 2021, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-20415675>, accesat la 21.06.2021.

⁵¹ ***, „Explainer: Israel, annexation and the West Bank”, *BBC News*, 25 iunie 2020, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52756427>, accesat la 18.06.2021.

⁵² ***, „Palestine”, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, European Commission, 17/11/2020, p. 1, URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/palestine_2020-11-18.pdf, accesat la 18.06.2021.

⁵³ ***, *Gaza Strip: Snapshot - January 2021*, OCHA, 2021, URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/gaza_snapshot_january_2021.pdf, accesat la 20.06.2021.

acestor incidente înregistrate în 2020⁵⁴. Astfel de acțiuni au persistat și în următoarele luni, totuși, violențele menținându-se la intensitate relativ scăzută. Mai mult, unii oficiali ai ONU erau optimiști, susținând că alegerile israeliene și palestinienilor care urmau să se desfășoare în 2021 ar putea deschide calea restaurării orizontului politic legitim în Orientul Mijlociu⁵⁵. Dar, spre sfârșitul lunii aprilie 2021, pe fondul inițierii evacuării și confiscării proprietăților unor rezidenți palestinieni din Ierusalimul de Est, s-au acumulat tensiuni în Ierusalim, manifestate prin proteste și demonstrații civile desfășurate atât de către palestinienii din Cisiordania, cât și din Gaza.

Un alt factor care a stârnit nemulțumirea populară în Cisiordania a fost restricționarea, de către forțele de securitate israeliene, a accesului și limitarea mișcării palestinienilor la moscheea Al-Aqsa⁵⁶ din orașul vechi al Ierusalimului, în ultimele zile ale Ramadanului. Astfel, s-au declanșat demonstrații civile care au culminat cu ciocnirile din 7 mai, de la moschee, între palestinienii înarmați cu pietre și sticle incendiare și forțele israeliene care au folosit gaze lacrimogene, grenade și gloanțe de cauciuc, rezultând 25 de palestinieni uciși și 6.309 de răniți pe întregul teritoriu al Cisiordaniei, dintre care, în Ierusalimul de Est a fost cel puțin un palestinian ucis și 1.011 de răniți⁵⁷.

Din Gaza, pe 10 mai, grupurile armate palestinienilor au început să lanseze rachete spre zonele populate ale Israelului, după ce Hamas a emis un ultimatum forțelor israeliene pentru a se retrage din moscheea Al-Aqsa, iar acestea nu s-au conformat. Brigăzile al-Qassam, aripa militară a Hamas, au lansat rachete către Ierusalim⁵⁸, armata israeliană ripostând cu rachete și artilerie, țintind zonele populate din Fâșia Gaza⁵⁹. Cu această ocazie, armata israeliană a declarat că a ucis un comandant de vârf al grupului armat al Jihadului Islamic, Hussam Abu Harbeed⁶⁰. Potrivit

---

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ ***, *SC/14453, Upcoming Israeli, Palestinian Elections Could Pave Way to Restoring Legitimate Political Horizon in Middle East, Top Official Tells Security Council*, United Nations, 26 februarie 2021, URL: <https://www.un.org/press/en/2021/sc14453.doc.htm>, accesat la 23.06.2021.

⁵⁶ N.A.: Al Aqsa este una dintre cele mai venerate locații ale Islamului, dar și cel mai sfânt loc din Iudaism. Detalii: ***, „Al-Aqsa mosque: Dozens hurt in Jerusalem clashes”, *BBC News*, 8 mai 2021, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-57034237>, accesat la 23.06.2021.

⁵⁷ ***, „Escalation in the Gaza Strip, the West Bank, and Israel”, *Situation Report No. 1*, United Nations Population Fund, 13 aprilie - 20 mai, 2021, p. 2.

⁵⁸ Adnan Abu Amer, „How the Gaza war affected Palestinian politics”, *Al Jazeera*, 7 iunie 2021, URL: <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/6/7/gaza-war-leaves-its-mark-on-the-palestinian-political-system>, accesat la 20.06.2021.

⁵⁹ ***, *Q&A: 2021 Hostilities between Israel and Palestinian Armed Groups*, Human Rights Watch, 28 mai, 2021, URL: <https://www.hrw.org/news/2021/05/28/qa-2021-hostilities-between-israel-and-palestinian-armed-groups>, accesat la 22.06.2021.

⁶⁰ Virginia Pietromarchi, Usaid Siddiqui, „Israel kills Islamic Jihad commander, Gaza death toll above 200”, *Al Jazeera*, 17 mai 2021, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/17/israel-launches-heavier-raids-in-second-week-of-gaza-bombing>, accesat la 23.06.2021.

autorităților din Gaza, în urma confruntărilor militare care au avut loc între 10 și mai, cel puțin 219 palestinienii au fost uciși, dintre care cel puțin 63 de copii și 35 de femei și alte 1.570 de persoane au fost rănite⁶¹. Situația este cu atât mai gravă cu cât sistemul de sănătate din Gaza, deja copleșit de mulți ani de blocadă și de pandemia de COVID-19, este suprasolicitat.

Atacurile israeliene au provocat distrugerea și deteriorarea construcțiilor civile pe scară largă (clădiri guvernamentale, ansambluri rezidențiale, sedii de organizații umanitare internaționale, facilități medicale, birouri media și drumuri care leagă civili de servicii esențiale, cum ar fi spitale), acestea putând constitui atacuri nediscriminatorii și disproporționate asupra civililor și a obiectelor civile, respectiv crime de război⁶². De altfel, doar între 13 aprilie și 17 mai, Organizația Mondială a Sănătății a raportat cel puțin 91 de atacuri împotriva unităților medicale din teritoriile ocupate palestinienilor (70 în Cisiordania, inclusiv Ierusalimul de Est, și 21 în Fâșia Gaza)⁶³. De altfel, situația de ansamblu a palestinienilor din Cisiordania, Ierusalimul de Est și Gaza s-a deteriorat semnificativ, ca urmare a escaladărilor în violență din luna mai 2021. În același timp, rachetele lansate de Hamas, grupul Jihad Islamic și alte grupuri palestinienilor înarmate au ucis 10 cetățeni israelieni și rezidenți, inclusiv doi copii, și au forțat mii de israelieni să se refugieze în adăposturi⁶⁴. Totuși, mare parte dintre rachetele trase de grupurile armate palestinienilor au fost blocate de sistemul israelian de apărare antiaeriană.

După începerea raidurilor aeriene reciproce, Israelul, prin reprezentantul său la ONU, a trimis o scrisoare Consiliului de Securitate, în care invocă dreptul și datoria Israelului de a-și apăra poporul și suveranitatea și solicită comunității internaționale să-i susțină „dreptul fundamental la autoapărare”⁶⁵. Pe de altă parte, Palestina susținea că „principiul autoapărării nu poate fi aplicat de Israel pentru el însuși pe teritoriul ocupat al statului Palestina”⁶⁶. În urma acestei corespondențe, la 27 mai, Consiliul pentru Drepturile Omului a adoptat o rezoluție pentru asigurarea respectării dreptului internațional umanitar și drepturilor omului, care mandata

---

⁶¹ *** „Escalation in the Gaza Strip, the West Bank, and Israel”, *op. cit.*

⁶² *** „Statement by Michelle Bachelet UN High Commissioner for Human Rights”, *Special Session of the Human Rights Council on the deteriorating human rights situation in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, Geneva, 27 mai 2021.

⁶³ *** „Escalation in Occupied Palestinian Territory”, Issue 2, *World Health Organization*, 17 mai 2021, p. 1.

⁶⁴ *** *SC/14521, Senseless Cycle of Bloodshed, Destruction between Israel, Palestinians in Gaza Must Stop Now, Secretary-General Tells Security Council*, UNSC, 16 mai 2021, URL: <https://www.un.org/press/en/2021/sc14521.doc.htm>, accesat la 22.06.2021.

⁶⁵ *** *21 May 2021 – Letter on Article 51 – Self-Defense*, Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, New York, 2021, URL: <https://palestineun.org/21-may-2021-letter-on-article-51-self-defense/>, accesat la 24.06.2021.

⁶⁶ *Ibidem.*

Consiliul pentru Drepturile Omului să înființeze, de urgență, o comisie de anchetă permanentă, independentă și internațională, care să investigheze, în teritoriul palestinian ocupat și în Israel, toate presupusele încălcări și abuzuri înregistrate, începând cu 13 aprilie 2021, pentru a putea identifica cauzele tensiunilor recurente dar și ale instabilității și prelungirii conflictului⁶⁷.

Tensiunile au continuat și în luna iunie, deși într-o notă mai joasă, în pofida acordului de încetare a focului încheiat în 21 mai 2021 și a întâlnirii mediatorilor egipteni cu oficiali israelieni și Hamas pentru a încerca să susțină armistițiul dintre Israel și Hamas. De altfel, după o perioadă mai calmă, în care forțele politice interne ale Israelului au fost preocupate mai mult de acțiunile de îndepărtare de la putere a prim-ministrului israelian Benjamin Netanyahu, la jumătatea lunii iunie, după schimbarea guvernării, Israelul a reluat atacurile aeriene în forță asupra Fâșiei Gaza, ca răspuns la baloanele incendiare trimise peste graniță de grupările armate palestiniene.

Tendențele identificate în ceea ce privește problema palestiniană la jumătatea anului 2021 sunt: stagnarea efortului politic depus de părți în direcția stabilirii statalității Palestinei; posibila dinamizare a efortului militar reciproc între Hamas și Israel; câștigarea unui capital de imagine al Hamas față de Fatah, care îi poate oferi un avantaj la alegerile prezidențiale cu viitor incert.

Stagnarea politică în procesul obținerii statalității Palestinei a apărut la momentul deciziei lui Mahmoud Abbas de amânare a alegerilor în teritoriile palestiniene, pe baza constatării că organizarea scrutinului în Ierusalimul de Est nu este facilitată de Israel. Dar, schimbarea administrației SUA, preluată de Joe Biden, ajungerea lui Isaac Herzog la președinția Israelului și înlocuirea fostului prim-ministru israelian Netanyahu, bănuț de corupție, cu Naftali Bennet, reprezintă factori care pot aduce atuurile în negocierile palestinienilor cu Israelul. Cu toate acestea, se menține riscul ca deciziile politicianilor nou împuterniciți, dacă vor fi luate hazardat sau partinic, pe fondul actual al menținerii conflictului dintre Hamas și Israel la o intensitate oscilantă, să prezinte pericolul unor noi escaladări violente, care să distrugă acordul de încetare a ostilităților, deja fragilizat de acțiunile recente. De altfel, în presa arabă se susține că Bennet este susținător al așezărilor evreiești și al anexării majorității Cisiordaniei, inclusiv a Ierusalimului de Est, și se opune unei soluții cu două state⁶⁸. În studiile americane, președintele Biden este văzut drept susținător al soluției cu

---

⁶⁷ A/HRC/47/57, *Agenda item 7. Human rights situation in Palestine and other occupied Arab territories Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967*, Human Rights Council Forty seventh session, 21 iunie-9 iulie 2021, p. 3.

⁶⁸ Anchal Vohra, „Will Israel’s Bennett be worse than Bibi for Palestinians?”, *Al Jazeera*, 17 iunie 2021, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/17/will-bennett-be-worse-than-bibi>, accesat la 20.06.2021.

două state ca singură rezolvare viabilă a conflictului și căutând să reseteze relația cu conducerea palestiniană din Ramallah⁶⁹, iar Herzog este prezentat de agențiile de știri că „optează pentru menținerea dialogului cu liderii palestinieni”⁷⁰. Considerăm că, deși cvartetul pentru Orientul Mijlociu, compus din Uniunea Europeană, Federația Rusă, SUA și ONU, se concentrează asupra revenirii la negocieri care să ducă la o soluție cu două state în problema palestiniană, opoziția unui Israel care rămâne inflexibil și nesancționat de comunitatea internațională pentru încălcările legislației internaționale în relația cu palestinienii și lipsa unei unități politice între cele două guverne palestiniene din Cisiordania și Gaza reprezintă obstacole majore în această direcție.

În ceea ce privește câștigul de imagine al Hamas, acesta s-a realizat pe baza a două aspecte concrete. În Cisiordania, președintele Mahmoud Abbas a prelungit cu luni de zile starea de urgență decretată pentru COVID-19 care limita dreptul de mișcare al palestinienilor, ultima perioadă fiind stabilită până la începutul lunii iulie 2021⁷¹, deși situația medicală de ansamblu se ameliorase semnificativ, comparativ cu Gaza, unde Hamas a ușurat restricțiile pe măsură ce cazurile de îmbolnăvire cu SARS-CoV-2 au scăzut ca număr și intensitate. De asemenea, reacția lui Abbas, în urma intervențiilor forțelor armate israeliene la demonstrațiile organizate de palestinieni, care s-a limitat la discurs, a fost văzută ca fiind slabă și nepotrivită, de către opinia publică, unde populația a ieșit în stradă în solidaritate cu palestinienii din Ierusalim și Gaza. Mai mult, în acest context nemulțumiții au cerut încetarea „cooperării de securitate” a Autorității Palestiniene (AP) cu Israelul, unii dintre aceștia cântând imnuri pro-Hamas la demonstrații, iar forțele de securitate ale AP au intervenit și ele și au atacat protestatarii, arestându-i pe unii activiști⁷². Intervenția violentă a forțelor de securitate ale AP reprezintă un alt aspect pentru care Hamas, văzut deja ca sprijin prin raidurile asupra Israelului, de către populația ieșită la demonstrații, a câștigat capital de popularitate, obținând mai multe șanse de a prelua președinția teritoriilor palestiniene, dacă se va ajunge la un consens în ceea ce privește organizarea alegerilor prezidențiale.

---

⁶⁹ Hesham Youssef, „10 Things to Know: Biden’s Approach to the Israeli-Palestinian Conflict”, *United States Institute of Peace*, 10 iunie, 2021, URL: <https://www.usip.org/publications/2021/06/10-things-know-bidens-approach-israeli-palestinian-conflict>, accesat la 20.06.2021.

⁷⁰ Gulsen Topcu, *Israeli president pledges to maintain dialogue with Palestinian counterpart*, Anadolu Agency, 12.07.2021, URL: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-president-pledges-to-maintain-dialogue-with-palestinian-counterpart/2301487>, accesat la 20.06.2021.

⁷¹ ***, *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report 77*, World Health Organization, 17 iunie 2021.

⁷² Adnan Abu Amer, art. cit.

Concluzii

Pe de o parte, în istoria Palestinei, implicarea colonizatorilor occidentali, a sioniștilor și a țărilor arabe vecine a jucat un rol instrumental în modelarea cursului problemei palestinienilor. Pe de altă parte, problema palestiniană setează dinamica regională constituind unul dintre principalii factori care modelează politica Orientului Mijlociu, aceasta datorându-se triplei sale manifestări conflictuale: problema arabo-israeliană, conflictul palestinian-israelian și conflictul religios. Israelul este miezul conflictului multidimensional din Palestina, manifestat în cele trei conflicte existente. Împotriva Israelului se situează palestinienii, sprijiniți de lumea arabă, susținută, la rândul ei, de lumea musulmană. Israelul este susținut de SUA, încă de la constituirea sa ca stat. SUA au interese regionale legate în principal de securizarea surselor sale de energie și contracararea influenței Iranului și Rusiei, care au fost promovate cu succes de către Israel, de aceea, de cele mai multe ori de-a lungul timpului politica americană a înclinat în favoarea statului israelian, chiar când au fost încălcate drepturi fundamentale ale omului, ceea ce a dus la blocarea procesului de implementare a soluției cu două state sau măcar la înaintarea negocierilor israeliano-palestinienilor.

Latura problemei palestinienilor manifestată prin conflictul palestinian-israelian în interiorul teritoriilor ocupate este cea mai acută în momentul de față, conflictul religios și cel arabo-israelian trecând în plan secund ca nivel de intensitate. Această transgresiune s-a realizat în etape semnalizate de diferite perioade istorice, plecând de la conflictul intercomunitar (religios la bază) între evrei și arabi din perioada Mandatului britanic, accentul s-a mutat apoi pe dimensiunea etnică a dreptului palestinienilor la statalitate (la momentul constituirii statului Israel și izbucnirea conflictului interstatal marcat de cele trei războaie principale arabo-israeliene) și apoi, accentul a trecut pe dimensiunea politică marcată de dorința de delimitare a teritorialității între israelieni și arabii palestinieni.

În ceea ce privește teritoriile ocupate, la momentul actual, aici sunt prezente câteva probleme majore: divizarea politică în arena palestiniană între Hamas și Fatah; tensiunile de securitate dintre Hamas și Israel; modalitatea de înființare a Palestinei (ca stat de sine stătător sau ca entitate politică autonomă față de Israel), modul de reglementare a situației Ierusalimului și a evreilor care trăiesc în Gaza și Cisiordania (inclusiv Ierusalimul de Est).

Escaladarea conflictului, în mai 2021, a fost direct legată de răspunsul exagerat din partea forțelor de securitate israeliene la protestele organizate în Ierusalimul de Est la moscheea al-Aqsa, care s-au răspândit apoi pe întreg teritoriul palestinian ocupat și, de asemenea, în Israel.

Consecințele distrugerii fără discernământ, de către forțele aeriene israeliene, a infrastructurii palestinienilor, în special a celor de apă, salubritate și electricitate,

dar și medicale, vor provoca efecte sociale considerabile și prezente pe termen lung asupra populației din Gaza, adâncindu-se criza umanitară deja existentă și apărând riscul creșterii efectelor pandemiei. De altfel, acțiunile unilaterale ale actorilor implicați continuă să erodeze perspectiva unui stat palestinian viabil și contiguu, îndepărtând părțile de la un dialog constructiv și de la compromis.

După decenii de negocieri și inițiative de pace eșuate, un prim pas spre pacificarea regiunii este acordarea de drepturi egale evreilor și palestinienilor arabi din Fâșia Gaza și Cisiordania, precum și acordarea unui acces egal, în Ierusalim, reprezentanților tuturor religiilor care au lăcașe sfinte aici. În acest sens, SUA trebuie să facă o schimbare în tipul de politică dusă în problema palestiniană și să mute centrul de greutate de pe susținerea, cu prioritate, a partenerului său strategic, Israel, pe o abordare bazată pe drepturile egale dintre cele două părți. Un plus al unei astfel de abordări, pe baza implementării reale a respectării drepturilor etnicilor evrei și arabi din Palestina, este compatibil cu revigorarea soluției cu două state, în timp ce rămâne deschisă și către alte alternative politice.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *BBC News*, URL: <https://www.bbc.com/news>
2. ***, „Escalation in Occupied Palestinian Territory”, Issue 2, *World Health Organization*, 17 mai 2021.
3. ***, „Escalation in the Gaza Strip, the West Bank, and Israel”, *Situation Report No. 1*, United Nations Population Fund, 13 aprilie - 20 mai, 2021.
4. ***, „Human landscapes and maps”, *Panorama of the world*, 26 noiembrie 2017.
5. ***, „Statement by Michelle Bachelet UN High Commissioner for Human Rights”, *Special Session of the Human Rights Council on the deteriorating human rights situation in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, Geneva, 27 mai 2021.
6. 20 ***, „The Israeli Army and the Intifada Policies that Contribute to the Killings”, *Human Rights Watch Report*, Human Rights Watch, august 1990.
7. ***, *21 May 2021 – Letter on Article 51 – Self-Defense*, Permanent Observer Mission of the State of Palestine to the United Nations, New York, 2021.
8. ***, *A/71/355, Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and the occupied Syrian Golan, Report of the Secretary-General*, UN General Assembly, 24 august 2016.
9. ***, *A/71/364, Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, Report of the Secretary-General, UN General Assembly, 30 august 2016.

10. ***, *A/HRC/47/57, Agenda item 7. Human rights situation in Palestine and other occupied Arab territories Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967*, Human Rights Council forty seventh session 21 iunie-9 iulie 2021.
11. ***, *A/RES/181(II), Resolution adopted on the report of the ad hoc committee on the Palestinian question*, UN General Assembly, 29 Noiembrie 1947.
12. ***, *Beirut Declaration on Saudi Peace Initiative, The Arab Peace Initiative*, 28 martie 2002.
13. ***, *C. 529. M. 314. 1922. VI., Communiqué au Conseil et aux Membres de la Société, Mandate for Palestine*, League of Nations, Geneve, 12 august 1922.
14. ***, „Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report 77”, *World Health Organization*, 17 iunie 2021.
15. ***, „Gaza Strip: Snapshot - January 2021”, *OCHA*, 2021.
16. ***, *Interim Agreement between Israel and Egypt*, 4 septembrie 1975.
17. ***, *Israel-PLO Mutual Recognition, Letters and Speeches*, 10 septembrie 1993.
18. ***, *Marea istorie ilustrată a lumii*, vol. I, Editura Litera Internațional, București, 2008.
19. ***, „Q&A: 2021 Hostilities between Israel and Palestinian Armed Groups”, *Human Rights Watch*, 28 mai, 2021, URL: <https://www.hrw.org/news/2021/05/28/qa-2021-hostilities-between-israel-and-palestinian-armed-groups>
20. ***, „SC/14453, Upcoming Israeli, Palestian Elections Could Pave Way to Restoring Legitimate Political Horizon in Middle East, Top Official Tells Security Council”¹, *United Nations*, 26 februarie 2021.
21. ***, „SC/14521, Senseless Cycle of Bloodshed, Destruction between Israel, Palestinians in Gaza Must Stop Now, Secretary-General Tells Security Council”, *UNSC*, 16 mai 2021.
22. ***, *The Camp David Accords The Framework for Peace in the Middle East*, 17 septembrie 1978.
23. ***, *The Charter of Allah: The Platform of the Islamic Resistance Movement (Hamas)*, translated and annotated by Raphael Israeli, Harry Truman Research Institute, The Hebrew University, Jerusalem, Israel, f.a.
24. ***, *The Oslo Accords*, 13 septembrie 1993.
25. ATANASIU, Mirela, „Dinamica conflictualității Orientului Mijlociu și Africii de Nord în pandemie”, în *Dinamica mediului de securitate 2020. Securitatea, între pandemie și competiție*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2021.
26. BARBER, Malcolm, „The Challenge of State Building in the Twelfth Century: the Crusader States in Palestine and Syria”, *Reading Medieval Studies*,

XXXVI, University of Reading, 2010.

27. BASRI, Carole, „The Jewish Refugees from Arab Countries: An Examination of Legal Rights - A Case Study of the Human Rights Violations of Iraqi Jews”, *Fordham International Law Journal*, volumul 26, nr. 3, 2002.

28. CARNOVALE, Antonio, *The Middle East: Everything That You Always Wanted to Know and No One Would Tell You*, Universe LLC, Bloomington, USA, 2013.

29. CASHEL, Werner, „The Bedouinisation of Arabia”, *American Anthropologist*, nr. 56, 1954.

30. CHAPMAN, Colin; BENSON, Kate; *Whose Promised Land: The Continuing Conflict Over Israel and Palestine*, Lion Hudson, Oxford, England, 2015.

31. FARIS, Nabih, „Amin Palestine”, *Britannica*, 25 iunie 2021, URL: <https://www.britannica.com/place/Palestine>.

32. JACOBSON, David, „When Palestine Meant Israel”, *Biblical Archaeology Review*, vol. 27, nr. 03, mai/iunie 2001.

33. JOHANNSEN, Margret (coord.), „The Reconciliation of Hamas and Fatah Smoothing the Way to the Middle East Conference by Contributing to Peace and Security in the Region”, *Policy brief for the Middle East Conference on a WMD/DVS free zone*, nr. 3, decembrie 2011.

34. KATZ, Cindi; SMITH, Neil, „An interview with Edward Said”, *Environment and Planning D: Society and Space*, vol. 21, 2003.

35. KOLLONTAI, Pauline; YORE, Sue; KIM, Sebastian (eds.), *The Role of Religion in Peacebuilding. Crossing the Boundaries of Prejudice and Distrust*, Jessica Kinsley Publishers, London and Philadelphia, 2018.

36. MAEIR, Aren M., „The Philistines and Their Cities”, *Bible Odyssey*, URL: <https://www.bibleodyssey.org/en/places/related-articles/philistines-and-their-cities>

37. MASALHA, Nur, „The Concept of Palestine: The Conception Of Palestine from the Late Bronze Age to the Modern Period”, *Journal of Holy Land and Palestine Studies*, vol. 15, nr. 2, noiembrie 2016.

38. RODINSON, Maxime, *Islam et capitalisme*, Éditions du Seuil, Paris, 1966.

39. SHALOM, Alex; SHALOM, Stephen Roskamm, „The Palestinian question”, *Harper's Magazine*, decembrie 2001.

40. SHEN, Peidong; LAVI, Tal *et al*, „Reconstruction of Patrilineages and Matrilineages of Samaritans and Other Israeli Populations From Y-Chromosome and Mitochondrial DNA Sequence Variation”, *Human Mutation*, nr. 24, Wiley-Liss Inc., 2004.

41. STEIN, Kenneth, *Israel and Arab-Israeli Conflict Timeline – 1800s to the*

Present, Center for Israel Education, 26 ianuarie 2021.

42. TESSLER, Mark, *A History of the Israeli-Palestinian conflict*, Indiana University Press, US, 1994.

43. VON GRUNEBaum, G.E., „The Nature of Arab Unity before Islam”, *Arabica*, nr. 10, 1963.

44. YOUSSEF, Hesham, „10 Things to Know: Biden’s Approach to the Israeli-Palestinian Conflict”, *United States Institute of Peace*, 10 iunie 2021.

RELIGIE ȘI POLITICĂ ÎN CONTEXTUL ASALTULUI DIN 6 IANUARIE 2021 ASUPRA CONGRESULUI SUA

Dr. Iulian DINULESCU*

În 6 ianuarie 2021, o mulțime furioasă a atacat forțele de securitate și a luat cu asalt Congresul Statelor Unite ale Americii, majoritatea purtând pancarte conținând simboluri creștine și manifestând o conduită ultrareligioasă. Mulțimea a scandat sloganuri și cântece religioase amestecate cu repere ideologic-politice extremiste, teorii conspiraționiste QAnon și atitudini rasiste. De asemenea, protestatarii au urmat un ritual aflat în Biblie, în Vechiul Testament, în cartea lui Iosua Navi, un lider israelit căruia Dumnezeu i-a indicat modul în care va cuceri Cetatea Ierihonului, plină de oameni corupți și desfrânați, dacă va asculta porunca divină. Participanții la asalt au urmat același ritual pentru a „cuceri” cetatea Capitoliului cu o lună înainte și l-au repetat începând cu 5 ianuarie 2021.

Întrucât religia este credința în Dumnezeu și reprezintă relația dintre omul credincios și divinitate, însușirea unor elemente de ideologie politică de către oamenii ultrareligioși a fost considerată naturală și obligatorie în conturarea unei societăți care să se dezvolte pe principii creștine sub forma unei „cetăți creștine”.

În prezentul articol, prin analiza atitudinii comunității creștine în două faze distincte, cea de dinainte și, respectiv, cea din timpul și de după asaltul asupra Congresului SUA, va fi relevat rezultatul manifestării fenomenului ultrareligiozității îmbinat cu o ideologie politică extremistă.

Cuvinte-cheie: mișcarea QAnon; ultrareligiozitate; asaltul asupra Congresului SUA, politică extremistă; simboluri religioase; ideologie politică; teorii conspiraționiste.

---

* Iulian DINULESCU este doctor în Informații și Securitate Națională, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București. E-mail: iuliandinulescu@gmail.com

Introducere

În diferite ocazii de-a lungul istoriei, credința religioasă a fost folosită ca justificare pentru săvârșirea unor violențe inițiate de practicanți ai acesteia în numele divinității. Astfel, prin crezurile religioase au fost justificate cele mai violente acțiuni; pentru adepții ultrareligioși credința lor fiind singurul lucru care contează, iar pentru cei care-l practică extremismul religios fiind considerat legitim din perspectivă proprie.

Astfel s-a întâmplat și în cazul asaltului asupra Congresului Statelor Unite ale Americii (SUA) la care au participat numeroase persoane ultrareligioase, o parte fiind exponenți ai unor grupuri și organizații de extremă dreapta sau a unora religioase. Aceștia aveau convingerea că nu au altă cale decât să ia cu asalt legislativul american și să-l împiedice să certifice alegerea în funcție a președintelui ales, Joseph Robinette Biden.

Sociologul Mark Juergensmeyer susține că „mulți dintre participanți erau creștini heterosexuali albi, supărați și afectați de promovarea multiculturalismului fără bariere în societate și de tendința statului de a deveni unul socialist, care va acorda tuturor cetățenilor ajutoare sociale..., simțindu-se înstrăinați și umiliți într-o nouă ordine mondială care nu ține cont de ei”¹.

Mai mult, în asaltul asupra Congresului SUA au participat persoane ultrareligioase care aveau convingerea fermă că sunt „participante la un fel de război sfânt”². De altfel, unii dintre aceștia au recunoscut că au parcurs distanțe semnificative, de mii de kilometri, pentru a participa la proteste, întrucât au primit un „semn de la Dumnezeu” și au fost încurajați de pastorii congregațiilor din care făceau parte să „oprească furtul”³. Opinia unora dintre aceștia era că lupta se duce între bine și rău, întuneric contra lumină⁴, justificându-și astfel participarea la această acțiune. De altfel, Tom Gjelten, un cercetător al fenomenului spune: „Creștinii naționaliști și militanți sunt o forță puternică în societate, iar pe fondul unor convingeri politice profunde resping realitatea înconjurătoare și, ca orice fanatic, devin violenți”⁵. Alți autori sunt de părere că un astfel de fenomen nu este

---

¹ Mark Juergensmeyer, „The three qualities marking the Capitol assault as terrorism”, în *Religion Dispatches*, 8 ianuarie 2021, URL: <https://religiondispatches.org/the-three-qualities-marking-the-capitol-assault-as-terrorism/>, accesat la 08.03.2021.

² Elizabeth Dias, Ruth Graham, „How White Evangelical Christians Fused With Trump Extremism - A potent mix of grievance and religious fervor has turbocharged the support among Trump loyalists, many of whom describe themselves as participants in a kind of holy war”, în *The New York Times*, 19 ianuarie 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/11/us/how-white-evangelical-christians-fused-with-trump-extremism.html>, accesat la 12.03.2021.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Tom Gjelten, „Militant Christian Nationalists Remain a Potent Force, Even after the Capitol Riot”,

nou și nu a apărut intempestiv, ci s-a dezvoltat în ultimii ani pe fondul unui „amestec puternic de nemulțumiri și fervoare religioasă”⁶.

Pe un asemenea fond de nemulțumire generalizată nelocalizată în mod clar, prin prezentarea unor argumente aparent solide care să le sprijine acuzațiile, cu îmbinarea unor teorii conspiraționiste QAnon (fraudarea alegerilor, existența statului paralel abuzator de copii și corupt etc.) cu precepte religioase ancorate în Biblie și ideologie politică, la toate acestea achiesând nu numai creștini naționaliști, ci și grupuri și organizații de extremă dreapta, era inevitabil ca exponenții fenomenului să declanșeze violențe și să intre în conflict cu autoritățile. Mai gravă și cu repercusiuni pe termen scurt și mediu este convingerea deplină a exponenților unui astfel de fenomen că este dreptul lor divin să creeze o societate așa cum o văd ei din propria perspectivă, fără a ține cont de doleanțele celorlalți.

1. Atitudinea membrilor unor congregații creștine înainte de asaltul asupra Congresului SUA

Cu doar câteva zile înainte de investirea noului președinte american Joseph Robinette Biden, în 20 ianuarie 2021, Darryl Knappen, pastorul congregației creștine Cornerstone Church din Alexandria, statul Minnesota, refuza să accepte alegerea democratică a acestuia și „chiar se declara dispus să ia armele” pentru a-l susține pe președintele încă în funcție Donald Trump. Într-o postare pe Facebook, clericul aseamăna situația actuală din SUA cu cea din timpul revoluției americane din urmă cu peste două sute de ani. „Pastorii au fost cei care au condus calea în timpurile coloniale pentru a încuraja țara noastră să se scuture de regimul totalitar al regelui Angliei”, spunea clericul făcând trimitere la „Regimentul Robelor Negre”, numele dat pastorilor care au susținut și s-au implicat activ în războiul de independență a Statelor Unite ale Americii față de Regatul Marii Britanii.⁷

Franklin Graham, unul dintre liderii unei congregații religioase importante, previziona cu 4 luni înainte de asaltul asupra Congresului SUA ceea ce avea să se întâmple. Astfel, în 28 august 2020, acesta spunea „cred că Dumnezeu l-a adus aici pentru acest termen, pentru acești patru ani”⁸, referindu-se la Donald Trump, președintele în exercițiu la acea dată. Tot Graham afirma „...Cred că vine furtuna. Veți vedea creștini atacați, veți vedea biserici închise; veți vedea o ură

în *NPR*, 19 ianuarie 2021, URL: <https://www.npr.org/2021/01/19/958159202/militant-christian-nationalists-remain-a-potent-force>, accesat la 06.03.2021.

⁶ Elizabeth Dias, Ruth Graham, *art. cit.*

⁷ Tom Gjelten, *art. cit.*

⁸ David Brody, „Exclusive: Franklin Graham Tells CBN News He Thinks Democratic Party is ‘Opposed to Faith’”, în *CBN News*, 28.08.2020, URL: <https://www1.cbn.com/cbnnews/2020/august/exclusive-franklin-graham-tells-news-he-thinks-democrats-are-opposed-to-faith>, accesat la 06.03.2021.

reală exprimată față de oamenii de credință. Asta vine”⁹. Participanții religioși la asaltul asupra Capitoliului aveau convingerea că „Dumnezeu l-a uns” pe Donald Trump să conducă SUA și că numirile făcute de acesta în poziții cheie în stat făceau parte dintre obiectivele subsumate restaurării „SUA ca națiune creștină”. Ulterior alegerilor prezidențiale și a câștigării acestora de către Joe Biden, aceștia și-au manifestat loialitatea „față de liderul lor divin”¹⁰.

Referitor la acumularea tensiunii în sânul unor comunități creștine, Jerushah Duford, nepoata predicatorului american defunct Billy Graham, a afirmat că ceea ce s-a întâmplat în 6 ianuarie 2021 a fost rezultatul unei tensiuni acumulate în rândul oamenilor religioși, dinainte de eveniment.¹¹ De altfel, în săptămânile precedente evenimentului, au existat organizații care „au promovat o narațiune creștină belicoasă, în apărarea încercării de lovitură de stat a lui Trump și pentru a justifica un război sfânt împotriva unui stat ilegal”¹². Printre acestea se numără și grupul creștin *Jericho March*, înființat la finalul lunii noiembrie 2020, de doi angajați ai unor organizații creștine, Arina Grossu și Rob Weaver, având ca obiective „să protesteze cu rugăciune și să solicite oficialilor guvernamentali să facă lumină asupra fraudei electorale, corupției și suprimării voinței poporului american în aceste alegeri”¹³. Implicarea grupului în asaltul asupra Capitoliului a evidențiat opusul declarațiilor lor, ca și organizarea în preambul a unui marș, în 12 decembrie 2020, în Washington, care a degenerat în violență. De asemenea, cu ocazia protestului, participanții au amalgamat teorii conspiraționiste și „strigăte de luptă cu apeluri la creștinism”¹⁴.

În aceeași nuanță, publicistul creștin și jurnalistul Eric Metaxas afirma în 9 decembrie 2020, la o emisiune radio: „Trebuie să facem absolut tot ce putem. Ce se va întâmpla se va întâmpla. Dar trebuie să luptăm până la moarte, până la ultima picătură de sânge, pentru că merită”¹⁵. Ulterior, în 12 decembrie 2020, Metaxas conducea adunarea religioasă denumită *The Jericho March* din Washington unde, împreună cu ceilalți participanți, „îl implorau pe Dumnezeu să-l țină pe Trump în funcție”¹⁶. Conform Declarației grupului *Jericho March*, din 14 ianuarie 2021, postat

---

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Sarah Posner, „How the Christian Right Helped Foment Insurrection - Christian-right activists inside and outside of government promoted the election fraud lie and claimed God told them to “let the church roar”, în *Rolling Stone*, 31 ianuarie 2021, URL: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/capitol-christian-right-trump-1121236/>, accesat la 08.03.2021.

¹¹ Ed Pilkington, „Evangelical leaders condemn role of Christian nationalism in Capitol attack”, în *The Guardian*, 24 februarie 2021, URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/24/evangelical-leaders-christian-nationalism-capitol-riot>, accesat la 09.03.2021.

¹² Sarah Posner, *art. cit.*

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Tom Gjelten, *art. cit.*

¹⁶ *Ibidem*.

pe website-ul propriu, aceasta este o mișcare „pașnică de rugăciune în care oamenii de credință iudeo-creștină se roagă împreună, cântă cântece și suflă în *shofare*”^{17,18}.

Robert Weaver, co-fondator al Jericho March, prezent la marșul din 12 decembrie 2020 prin care era replicat ritualul biblic care a avut loc asupra cetății Ierihonului, a afirmat către participanți că „Dumnezeu i s-a arătat într-o viziune după victoria alegerilor lui Biden și i-a spus: „Nu s-a terminat”¹⁹. La marș a fost prezent și Stewart Rhodes, fondatorul miliției OathKeepers, care a afirmat că „speră că Trump va folosi Legea insurecției pentru a arunca ciocanul asupra adversarilor săi”²⁰. Tot Rhodes spunea că Dumnezeu „trebuie să știe” de la fiecare persoană în parte că este alături de El” și că „dacă nu o face acum, va trebui să o facem noi înșine mai târziu, într-un război mult mai disperat, mult mai sângeros”²¹.

Pastorul Greg Locke²² afirma într-o carte publicată în septembrie 2020, având titlul „This Means War”, că „suntem la o singură alegere distanță”, referindu-se la alegerile prezidențiale din SUA din noiembrie 2020, „de a pierde tot ceea ce ne este drag”, iar lupta este „împotriva a tot ceea ce este rău și păcătos în lume”²³. Aceasta este „o adunare a trupelor sfintei armate a lui Dumnezeu. Aceasta este ziua noastră. Acesta este timpul nostru. Aceasta înseamnă ceva pentru Regat. De altfel, acesta înseamnă război”²⁴. Cu o zi înainte de asaltul asupra Capitolului, pastorul Greg Locke a scris pe platforma de socializare Twitter un mesaj prin care chema credincioșii în capitala americană: „Fie ca focul Duhului Sfânt să cadă peste Washington DC astăzi și mâine. Fie ca Mielul lui Dumnezeu să fie înălțat. Să se ridice Dumnezeu și dușmanii Săi să fie smeriți”²⁵; postarea nu mai este disponibilă

---

¹⁷ Trămbițe din coarne de berbeci utilizate de evreii antici în ceremoniile religioase, precum și ca semnal de luptă.

¹⁸ Jericho March website, *Statement from Jericho March*, 14 ianuarie 2021.

¹⁹ Tom Gjelten, *art. cit.*

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² Fondatorul Bisericii Biblice *Global Vision*, cu sediul în Muntele Julieta din Tennessee.

²³ Thomas B. Edsall, „The Capitol Insurrection Was as Christian Nationalist as It Gets.’ Religious resentment has become a potent recruiting tool for the hard right”, în *The New York Times*, 28 ianuarie 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/28/opinion/christian-nationalists-capitol-attack.html>, accesat la 09.03.2021.

²⁴ ***, „... a rallying of the troops of God’s holy army. This is our day. This is our time. This means something for the Kingdom. As a matter of fact, THIS MEANS WAR”; Greg Locke, *This Means War: We Will Not Surrender through Silence*, Locke Media Publishing, 2020 (*apud*: Thomas B. Edsall, ‘The Capitol Insurrection Was as Christian Nationalist as It Gets’. Religious resentment has become a potent recruiting tool for the hard right, în *The New York Times*, 28 ianuarie 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/28/opinion/christian-nationalists-capitol-attack.html>, accesat la 09.03.2021.

²⁵ Greg Locke, Twitter account „Pastor Locke”, URL: <https://twitter.com/pastorlocke/status/1346476581904994309>, accesat la 12.03.2021 (*apud*: Thomas B. Edsall, ‘The Capitol Insurrection Was as Christian Nationalist as It Gets’ Religious resentment has become a potent

din data de 12 martie 2021²⁶.

În 5 ianuarie 2021 a avut loc o procesiune religioasă la Washington, organizată de „fervenți susținători religioși ai președintelui Trump” pe care au denumit-o Jericho March, similar organizației creștine cu același nume. Aceștia fluturau cruci creștine și intonau cântece religioase în timp ce înconjurau Congresul SUA, cerându-i lui Dumnezeu să le ofere ajutorul în cucerirea clădirii, replicând istorisirea biblică a asedierii cetății Ierihonului de către israeliți.²⁷ Paralelismul făcut cu Ierihonul biblic este determinat de concepția adepților mișcării Jericho March referitoare la Congresul SUA, și anume că este identic cu Ierihonul, „un oraș al zeilor falși și al corupției”²⁸. Această declarație postată pe propriul site de Jericho March era ștearsă la 11 martie 2021.²⁹

În asaltul asupra Congresului American s-au implicat și adepții mișcării de extremă dreapta QAnon. Cu mult înainte de acest moment, teoriile conspiraționiste QAnon referitoare la existența unui „stat profund satanic și traficant sexual de copii” au modelat credința unor oameni religioși și „a pregătit trupele de șoc” creștine pentru intervenția împotriva celor care au furat alegerile, convingere devenită „articol de credință”³⁰. De asemenea, printre grupurile de extremă dreapta care s-au manifestat în 6 ianuarie 2021, în asaltul asupra Congresului SUA s-a numărat „Proud Boys” – organizație care susține supremația rasei albe și anterior, în 12 decembrie 2020, membrii grupului participaseră înarmați la un protest la Washington organizat de Jericho March – și „The Three Percenters” – o mișcare militantă de extremă dreapta.³¹

Așadar, atitudinea unor adepți ai creștinismului era de frustrare, tensionată și plină de ură, încă dinainte de asaltul asupra Congresului SUA, în 6 ianuarie 2021, aceștia apelând la resorturile credinței religioase pentru atingerea obiectivelor lor, printre care se regăsește schimbarea orânduirii sociale. Protestatarii au ales Congresul American pentru că reprezintă statul și, conform propriei concepții, pe

---

recruiting tool for the hard right”, în *The New York Times*, 28 ianuarie 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/28/opinion/christian-nationalists-capitol-attack.html>, accesat la 09.03.2021.

²⁶ Greg Locke, *Twitter account „Pastor Locke”*, URL: <https://twitter.com/pastorlocke/status/1346476581904994309>, accesat la 12.03.2021.

²⁷ Harry Farley, „Trump’s Christian supporters and the march on the Capitol”, în *BBC News*, 15 ianuarie 2021, URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55578096>, accesat la 10.03.2021.

²⁸ Jericho March, *Statement on the Jericho March website*, December 2020, URL: <https://jerichomarch.org/2020/12/elementor-2213/>, accesat la 11.03.2021 (*apud*: Emma Green, „A Christian Insurrection – Many of those who mobbed the Capitol on Wednesday claimed to be enacting God’s will”, în *The Atlantic*, 8, ianuarie 2021, URL: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2021/01/evangelicals-catholics-jericho-march-capitol/617591/>, accesat la 11.03.2021.

²⁹ Jericho March, *Statement on the Jericho March website*, decembrie 2020, URL: <https://jerichomarch.org/2020/12/elementor-2213/>, accesat la 11.03.2021.

³⁰ Sarah Posner, *art. cit.*

³¹ *Ibidem.*

ei nu îi mai reprezintă, sens în care au considerat că poporul trebuie să reintre în drepturile naturale și să pună stăpânire pe respectiva instituție, fundamentală, de altfel, pentru orice democrație.

2. Atitudinea membrilor unor congregații creștine în timpul și după asaltul asupra Congresului SUA

Atitudinea unora dintre participanții religioși la asaltul asupra Congresului SUA a fost una agresivă întrucât erau ferm convinși de corectitudinea demersurilor lor. Chiar și Paula White, consilierul spiritual prezidențial al lui Trump, propaga informații referitoare la „planuri și rețele demonice care lucrează în numele lui Joe Biden”³², astfel încât, pe timpul marșului „Salvați America” din 6 ianuarie 2021, l-a invocat pe Dumnezeu „să dea o îndrăzneală sfântă în această oră și ... să lase orice adversar împotriva democrației, împotriva libertății, împotriva vieții, împotriva justiției, împotriva păcii, împotriva dreptății să fie răsturnat chiar acum în numele lui Isus”³³. Iar pastorul Darryl Knappen afirma că a fost tentat să poarte haina neagră în ziua respectivă și să-și acopere arma automată (AR-15) sub el³⁴, o astfel de retorică militantă nefiind izolată, ci făcând parte din cea a unor lideri creștini.

Membri ai organizației de extremă dreapta Proud Boys, înainte de a merge spre Congresul SUA „s-au oprit să îngenuncheze pe stradă și s-au rugat în numele lui Isus”. Aceștia au mai cerut de la Dumnezeu „reformă și renaștere” și restabilirea „sistemelor lor de valori”, dar și protecție sacrală în acțiunile viitoare.³⁵ De altfel, participanții la asaltul asupra Congresului SUA și-au însușit atât de mult aceste precepte religioase amalgamate cu ideologie politică, încât „au dărâmat literalmente zidurile guvernului, unii crezând că mășăluiau sub stindardul lui Isus, pentru a pune în aplicare voința lui Dumnezeu de a-l ține pe Trump în Casa Albă.”³⁶ Aceștia au purtat steaguri cu simbolistica legată de Iisus, au recitat citate biblice și au susținut predici în difuzoare, asaltul având loc în numele credinței, conform propriilor afirmații ale participanților.³⁷ O parte dintre aceștia au îngenunchiat ritualic și s-au rugat lui Dumnezeu, unii purtau o cruce mare din lemn masiv, alții cântau la shofare, iar alții aveau bannere cu Donald Trump ori conținând dungile alb-roșii și

---

³² *Ibidem.*

³³ Sarah Posner, *art. cit.*

³⁴ Tom Gjelten, *art. cit.*

³⁵ Elizabeth Dias, Ruth Graham, *art. cit.*

³⁶ Emma Green, „A Christian Insurrection – Many of those who mobbed the Capitol on Wednesday claimed to be enacting God’s will”, în *The Atlantic*, 8 ianuarie 2021, URL: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2021/01/evangelicals-catholics-jericho-march-capitol/617591/>, accesat la 11.03.2021.

³⁷ *Ibidem.*

stelele albe ale drapelului SUA.³⁸ Au fost fluturate și steaguri creștine cu o cruce roșie pe fundal albastru și alb, care simbolizează unitatea tuturor creștinilor din lume³⁹, steag promovat începând cu 1897 de mișcarea metodistă din SUA, „culorile de pe acest steag fiind asemănătoare celui american, albul simbolizând puritatea și pacea, albastrul indicând fidelitatea, iar roșu reprezentând sacrificiul de sânge al lui Hristos”⁴⁰.

Unii dintre participanții la asaltul asupra Congresului SUA au purtat pancarte pe care erau inscripționate mesaje religioase ori simboluri religioase, așa cum este simbolul fundamental al creștinismului, crucea. Se puteau observa pe acestea mesaje ca „Iisus mântuiește” ori „În Dumnezeu avem încredere”.⁴¹ Alte mesaje au fost „ISUS 2020”, ca și cum Iisus Hristos ar fi candidat la alegerile prezidențiale din SUA⁴², „Dumnezeu să binecuvânteze America”⁴³ și „Faceți din nou America evlavioasă”⁴⁴. Printre pancartele afișate cu ocazia asaltului asupra Congresului SUA din 6 ianuarie 2021 se afla și una pe care scria „Iisus salvează”, fiind identică cu unele observate anterior cu ocazia Jericho March, în 12 decembrie 2020.⁴⁵ Mai mult, în timpul asaltului, au fost fluturate steaguri pe care apăreau desenate arme alături de fraza „Dumnezeu, armele și curajul au construit America, să le menținem pe toate trei”⁴⁶, ori sintagma „Armura lui Dumnezeu”⁴⁷. Protestatarii au folosit și alte simboluri creștine pe steaguri, un astfel de steag fiind adus în Senatul american, iar un altul pe care era inscripționat „Mândru creștin american” alături de simbolul

---

³⁸ Harry Farley, *art. cit.*

³⁹ Samuel Perry, „The Capitol siege recalls past acts of Christian nationalist violence”, în *The Conversation*, 15 ianuarie 2021, URL: <https://theconversation.com/the-capitol-siege-recalls-past-acts-of-christian-nationalist-violence-153059>, accesat la 11.03.2021.

⁴⁰ Elesha Coffman, „Do You Know the History of the Christian Flag? White represents purity and peace, blue indicates fidelity, and red stands for Christ’s blood sacrifice”, în *Christianity Today - Christian History*, august 2008, URL: <https://www.christianitytoday.com/history/2008/august/do-you-know-history-of-christian-flag.html>, accesat la 12.03.2021.

⁴¹ Ed Pilkington, *art. cit.*

⁴² Tom Gjelten, „Faith Leaders Nearly Unanimous în Condemning Assault on Capitol”, în *NPR*, 7 ianuarie 2021, URL: <https://www.npr.org/2021/01/07/954581163/faith-leaders-nearly-unanimous-in-condemning-assault-on-capitol>, accesat la 09.03.2021.

⁴³ Jon Ward, „Assault on Capitol was also an attack on Christian faith, Baptist leader Russell Moore says”, în *Yahoo!news*, 15 ianuarie 2021, URL: <https://news.yahoo.com/assault-on-capitol-was-also-an-attack-on-christian-faith-baptist-leader-russell-moore-says-182410188.html>, accesat la 09.03.2021.

⁴⁴ Sarah Stankorb, „What Place Did Jesus Have at the Capitol Hill Riot? - Pastors who preached Christian nationalism and Trump’s promise from God are complicit in this violence”, *Gen*, 9 ianuarie 2021, URL: <https://gen.medium.com/jesus-at-the-capitol-attack-5db3601d4ee5>, accesat la 12.03.2021.

⁴⁵ Tom Gjelten, *art. cit.*

⁴⁶ Emma Green, *art. cit.*

⁴⁷ Elizabeth Dias, Ruth Graham, *art. cit.*

de la începuturile creștinismului (IHTIS⁴⁸), în interiorul căruia se afla steagul SUA, fiind purtat de alt protestatar.⁴⁹ De altfel, IHTIS reprezenta pentru creștinii primelor veacuri ale erei noastre simbolul divinității deoarece era acrostihul hristologic al sintagmei „Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul”⁵⁰.

Dar, pe lângă steaguri și pancarte cu mesaje religioase, protestatarii aveau asupra lor și Biblii, cruci și au reluat în procesiunea lor tema biblică despre cucerirea Ierihonului.⁵¹ Au fost adresate inclusiv îndemnuri ca: „Strigă dacă îl iubești pe Iisus”, în timp ce oamenii intrau în clădirea Congresului SUA.⁵² De altfel, și rugăciunea a fost folosită ca instrument de propagandă de către Jacob Chansley, unul dintre așa-numiții lideri ai asaltului asupra Congresului SUA, care a solicitat participanților la asalt să se oprească un moment și să se roage la Dumnezeu, protestatarii agreând ideea și strigând „amin” la final.⁵³ Alți participanți au amestecat idealurile creștine cu cele politice; de exemplu, unul dintre aceștia a comentat că „Iisus este Mântuitorul meu. Trump este președintele meu”⁵⁴, sintagmă regăsită și pe steaguri, fiind clamat faptul că „sângele lui Isus acoperă acest loc”⁵⁵. Unele persoane purtau tricouri pe care era inscripționată crucea malteză sau crucea purtată de cavalerii templieri,⁵⁶ care au rămas în istorie ca apărătorii creștinilor și din acest considerent sunt invocați și în prezent.

---

⁴⁸ N.A.: Care înseamnă „pește” în traducere din limba greacă.

⁴⁹ Jim Denison, „Was the Capitol riot a “Christian insurrection”? Why we must “live as though the truth were true”, în *Denison Forum – News Discerned Differently*, 11 ianuarie 2021, URL <https://www.denisonforum.org/columns/daily-article/was-the-capitol-riot-a-christian-insurrection-why-we-must-live-as-though-the-truth-were-true/>, accessed on accesat la 09.03.2021.

⁵⁰ Ene Braniște, Ecaterina Braniște, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, Caransebeș, 2001, pp. 211-212.

⁵¹ Gregory E. Sterling, „Capitol rioters made a mockery of Christian values”, în *CNN*, 14 ianuarie 2021, URL: <https://edition.cnn.com/2021/01/14/opinions/capitol-rioters-made-mockery-of-christianity-sterling/index.html>, accesat la 09.03.2021.

⁵² Samuel Perry, *art. cit.*

⁵³ Tom Gjelten, *art. cit.*

⁵⁴ Jim Denison, *art. cit.*

⁵⁵ Matthew Avery Sutton, „The Capitol Riot Revealed the Darkest Nightmares of White Evangelical America – How 150 years of apocalyptic agitation culminated in an insurrection”, în *The New Republic*, 14 ianuarie 2021, URL: <https://newrepublic.com/article/160922/capitol-riot-revealed-darkest-nightmares-white-evangelical-america>, accesat la 12.03.2021.

⁵⁶ Morgan Lee, „Christian Nationalism Is Worse Than You Think – Millions of Americans believe in this political ideology. What church leaders need to know – and how they can help those under its influence”, *Christianity Today*, 13 ianuarie 2021, URL: <https://www.christianitytoday.com/ct/podcasts/quick-to-listen/christian-nationalism-capitol-riots-trump-podcast.html><https://www.christianitytoday.com/ct/podcasts/quick-to-listen/christian-nationalism-capitol-riots-trump-podcast.html>, accessed on accesat la 13.03.2021.

Rețelele de socializare au constituit un element important în propagarea informațiilor și în mobilizarea creștinilor la asaltul asupra Congresului SUA. Spre exemplu, când Franklin Graham spunea, în dimineața de 6 ianuarie 2021, că „voturile sunt, dar alegerile s-au terminat? Nu am niciun indiciu”, acesta era urmărit de peste 9,7 milioane de oameni. Același lider religios mai spunea cu aceeași ocazie: „cred că trebuie doar să așteptăm și să vedem. Dar știu că trebuie să ne rugăm pentru națiunea noastră. Avem probleme. Cred că vine judecata lui Dumnezeu, pentru că păcatele națiunii noastre sunt mari și sunt o duhoare în nările Creatorului nostru”. Postarea avea la 6 martie 2021 peste 62 de mii de comentarii, reacționaseră peste 322 de mii de persoane și fusese distribuită de peste 59 de mii de ori.⁵⁷ De asemenea, unul dintre primii care au intrat ilegal în Congresul SUA a declarat pe Facebook „Trump va fi președintele tău încă patru ani în numele lui Isus”⁵⁸. Într-o postare din 9 ianuarie 2021, pe Facebook, Darryl Knappen făcea apel din propria biserică la patrioții americani să fie gata să se înarmeze și să facă parte dintr-o miliție cetățenească, pentru a-și proteja libertățile.⁵⁹

Un alt fenomen pe care și l-au însușit o parte din creștinii participanți la asalt a fost cel al QAnon, mișcare de extremă dreapta a cărei ideologie constă în teorii conspiraționiste. Adepții creștini ai mișcării QAnon au fost prezenți la asaltul asupra Congresului SUA în 6 ianuarie 2021, însușindu-și acuzele nefondate referitoare la fraudarea alegerilor prezidențiale din SUA. „Șamanul QAnon”, Jacob Chansley, cunoscut astfel datorită pălăriei sale cu coarne pe care o poartă la proteste, „a rostit o rugăciune” după ritualul creștin, prin care îi mulțumea lui Dumnezeu, „pentru că a permis Statelor Unite ale Americii să renască”, demers la care au achiesat și alți revoltați.⁶⁰ În timpul rugăciunii, toți cei prezenți au adoptat un comportament pios, semn că aveau însușită o conduită religioasă.⁶¹ Ridicarea brațelor în aer a protestatarilor în timpul rugăciunii are legătură cu invocarea divinității, dar și ca mulțumire „pentru că a permis renașterea Statelor Unite ale Americii”.⁶² În același context, veteranul Forțelor Aeriene Ashli Babbitt, împușcată mortal în timpul asaltului asupra Congresului, a fost declarată „martir” de participanții religioși la asalt.⁶³

Contextele și motivele religioase ale atacului asupra Congresului SUA au

---

⁵⁷ Franklin Graham, *Post on Facebook account “Franklin Graham”*, 6 ianuarie 2021, URL: <https://www.facebook.com/FranklinGraham/posts/4023059261083558>, accesat la 06.03.2021.

⁵⁸ Peter Manseau, *art. cit.*

⁵⁹ Tom Gjelten, *art. cit.*

⁶⁰ *Ibidem.*

⁶¹ Luke Mogelson, „A Reporter’s Video from Inside the Capitol Siege”, în *The New Yorker*, 01/17/2021, URL: <https://www.newyorker.com/video/watch/a-reporters-footage-from-inside-the-capitol-siege>, accesat la 09.03.2021.

⁶² Sarah Posner, *art. cit.*

⁶³ Jim Denison, *art. cit.*

constituit un element important în reacția protestatarilor care au participat la asalt.⁶⁴ Naționalismul creștin a fundamentat ideologic respectivul asalt, creând falsa credință în rândul participanților că „acțiunile lor au fost binecuvântate de Dumnezeu”⁶⁵. Russell Moore, lider al Convenției Baptiste din Sudul SUA, a afirmat că a fost foarte afectat de faptul că au fost afișate în 6 ianuarie 2021 pancarte pe care scria „Isus mântuiește” alături de „o spânzurătoare” ad-hoc lângă Congresul SUA. Același cleric afirma că astfel de manifestări sunt periculoase întrucât afectează credința și societatea.⁶⁶ Mai mult, conform unor interviuri realizate de *New York Times*, desfășurarea evenimentului din 6 ianuarie 2021, care a constituit apogeul fake-news-urilor referitoare la fraudarea alegerilor prezidențiale de forțe oculte și malefice, „nu a făcut decât să alimenteze un sentiment mai profund al victimizării și să fie neînțeleș”⁶⁷.

Peter Manseau conchide că, deși participanții creștini la asaltul asupra Capitoliului nu reprezintă religia creștină pe ansamblu, creștinii condamnămnd imediat și ferm ceea ce s-a întâmplat în 6 ianuarie 2021, totuși, din cauza propagării în spațiul public a unor idei politice cu puternice valențe religioase de către unii lideri ai unor importante congregații creștine, s-a ajuns ca în timpul asaltului, creștinii să formeze „nucleul gloatei”, acțiunile lor fiind consecința firească a unei astfel de retorici.⁶⁸ De asemenea, Directorul Institutului Public de Studii Religioase din Washington, Robert P. Jones, spunea că ceea ce s-a întâmplat în Congresul SUA a fost generat de „amalgamarea ne-sfântă a mișcării supremației albe cu creștinismul”⁶⁹. Așadar, religia a determinat comportamentul unei părți a mulțimii care a asaltat Congresul SUA, realizând un act religios în opinia lor, sens în care au expus simboluri creștine ca steaguri de asalt, l-au invocat pe Dumnezeu cu credința că îndeplinesc voința divină și au replicat ritualuri biblice referitoare la căderea Ierihonului.

Concluzii

Participanții ultrareligioși la asaltul asupra Congresului SUA au avut credința că au fost chemați de Dumnezeu să cucerească clădirea federală în care funcționează legislativul american. Aceștia s-au comportat astfel, deoarece au crezut că nu există

---

⁶⁴ Peter Manseau, art. cit.

⁶⁵ Ed Pilkington, art. cit.

⁶⁶ Elana Schor, „Christianity on display at Capitol riot sparks new debate”, în *AP news*, 28 ianuarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/christianity-capitol-riot-6f13ef0030ad7b5a6f37a1e3b7b4c898>, accesat la 06.03.2021.

⁶⁷ Elizabeth Dias, Ruth Graham, art. cit.

⁶⁸ Peter Manseau, art. cit.

⁶⁹ Robert P. Jones, *Comment on Twitter Account „Religion Media Centre (@RelMedCentre)*, 7 ianuarie 2021, URL: <https://twitter.com/RelMedCentre/status/1347187954079444997>, accesat la 09.03.2021.

altă cale de a lupta împotriva unui „*stat profund*” ai cărui reprezentanți considerau că se află în respectiva clădire. Demersul politic al asaltului a vizat blocarea certificării ca președinte a lui Joseph Robinette Biden, astfel încât Donald Trump să rămână în funcția de președinte al SUA după 6 ianuarie 2021.

Atât anterior alegerilor prezidențiale din SUA, cât și în timpul asaltului asupra Capitoliului, prin intermediul rețelelor de socializare, au fost propagate informații false despre fraudarea alegerilor care au fost pierdute de președintele Donald Trump. Astfel de informații au fost propagate de lideri religioși importanți urmăriți în mediul online de milioane de oameni și ale căror congregații au un foarte mare număr de membri.

Amalgamarea credinței religioase cu ideologie politică a generat o conduită aparte în rândul celor care și le-au însușit. Comportamentul religios a fost direcționat spre modelarea societății conform propriilor viziuni așa cum au fost acestea proiectate de propriile convingeri, astfel de oameni devenind violenți în urmărirea obiectivelor lor. Nimic nu i-a cenzurat în urmărirea atingerii țelului lor de a-l sprijini pe Donald Trump să rămână în funcția supremă în SUA, pentru un mandat de încă patru ani.

Dominanta religioasă asupra unor participanți la asaltul asupra Congresului SUA este indubitabilă, fiind evidențiată de prezența și arborarea simbolurilor specifice creștinismului, îndeplinirea unor ritualuri religioase, atitudinea și conduita adoptată în timpul rostirii unor rugăciuni, precum și sloganurile, afirmațiile, limbajul și cântecele religioase creștine din timpul evenimentului. Unele dintre persoanele ultrareligioase erau și adepte ale unor teorii conspiraționiste QAnon (precum cea a fraudării alegerilor prezidențiale din 2020), fapt evidențiat în amestecarea simbolurilor creștine cu cele specifice mișcării QAnon și cele ale extremei drepte americane.

Congresul este expresia democrației SUA, iar atacarea sa de oameni ultrareligioși denotă importanța convingerilor religioase în manifestările pe care le au aceștia în anumite situații, ori pe fondul anumitor evenimente pe care le consideră ca fiind un atac la propria persoană, fapt care îi determină să devină frustrați și anxioși. Dorința de a crea instituții administrative aflate numai sub obediența divinității, fără ca cei care le împărtășesc viziunea să aibă puterea de a se opune, nu este nouă în exprimarea ultrareligiozității, aceasta regăsindu-se în istoria creștinismului, finalul acestei dorințe fiind unul violent și sângeros de fiecare dată.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „Book of Esther, Old Testament”, în *Britannica*, URL: <https://www.britannica.com/topic/Book-of-Esther>
2. ***, „Statement from Jericho March”, *Jericho March*, 14 ianuarie, 2021, URL: <https://jerichomarch.org/>

3. ***, „Statement on the Jericho March”, *Jericho March*, decembrie 2020, URL: <https://jerichomarch.org/2020/12/elementor-2213/>

4. ***, Biblia, *Cartea lui Iosua Navi*, capitolul 6, versetele 1-11, 16, 20-21, URL: <http://www.bibliaortodoxa.ro/carte.php?id=41&cap=6>

5. BARBER, Malcolm, *The New Knighthood: A History of the Order of the Temple*, Cambridge University Press, 1994.

6. BRANIȘTE, Ene, Ecaterina BRANIȘTE, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Caransebeș: Editura Diecezană Caransebeș, 2001.

7. BRODY, David, “EXCLUSIVE: Franklin Graham Tells CBN News He Thinks Democratic Party is ‘Opposed to Faith’”, în *CBN News*, 28.08.2020, URL: <https://www1.cbn.com/cbnnews/2020/august/exclusive-franklin-graham-tells-news-he-thinks-democrats-are-opposed-to-faith>

8. COFFMAN, Elesha, *Do You Know the History of the Christian Flag? White represents purity and peace, blue indicates fidelity, and red stands for Christ’s blood sacrifice*, în *Christianity Today – Christian History*, august 2008, URL: <https://www.christianitytoday.com/history/2008/august/do-you-know-history-of-christian-flag.html>

9. DENISON, Jim, “Was the Capitol riot a “Christian insurrection”? Why we must “live as though the truth were true”, în *Denison Forum*, News Discerned Differently, 11 ianuarie 2021, URL: <https://www.denisonforum.org/columns/daily-article/was-the-capitol-riot-a-christian-insurrection-why-we-must-live-as-though-the-truth-were-true/>

10. DIAS, Elizabeth; GRAHAM, Ruth, „How White Evangelical Christians Fused With Trump Extremism – A potent mix of grievance and religious fervor has turbocharged the support among Trump loyalists, many of whom describe themselves as participants in a kind of holy war”, în *The New York Times*, publicat 11 ianuarie, 2021, actualizat 19 ianuarie 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/11/us/how-white-evangelical-christians-fused-with-trump-extremism.html>

11. EDSALL, Thomas B., „The Capitol Insurrection Was as Christian Nationalist as It Gets.’ Religious resentment has become a potent recruiting tool for the hard right”, în *The New York Times*, 28 ianuarie, 2021, URL: <https://www.nytimes.com/2021/01/28/opinion/christian-nationalists-capitol-attack.html>

12. FARLEY, Harry, *Trump’s Christian supporters and the march on the Capitol*, în *BBC News*, 15 ianuarie 2021, URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55578096>

13. GJELTEN, Tom, „Faith Leaders Nearly Unanimous in Condemning Assault on Capitol”, în *NPR*, 7 ianuarie, 2021, URL: <https://www.npr.org/2021/01/07/954581163/faith-leaders-nearly-unanimous-in-condemning-assault-on-capitol>

14. GJELTEN, Tom, „Militant Christian Nationalists Remain A Potent Force, Even After The Capitol Riot”, în *NPR*, 19 ianuarie, 2021, URL: <https://www.npr.org/2021/01/19/958159202/militant-christian-nationalists-remain-a-potent-force>

15. GRAHAM, Franklin, *Post on Facebook account “Franklin Graham”*, 6 ianuarie, 2021, URL: <https://www.facebook.com/FranklinGraham/posts/4023059261083558>

16. GREEN, Emma, „A Christian Insurrection – Many of those who mobbed the Capitol on Wednesday claimed to be enacting God’s will”, în *The Atlantic*, 8 ianuarie 2021, URL: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2021/01/evangelicals-catholics-jericho-march-capitol/617591/>

17. JONES, Robert P., comment on *Twitter Account „Religion Media Centre (@RelMedCentre)*, 7 ianuarie, 2021, URL: <https://twitter.com/RelMedCentre/status/1347187954079444997>

18. JUERGENSMEYER, Mark, „The three qualities marking the Capitol assault as terrorism”, în *Religion Dispatches*, 8 ianuarie, 2021, URL: <https://religiondispatches.org/the-three-qualities-marking-the-capitol-assault-as-terrorism/>

19. LEE, Morgan, „Christian Nationalism Is Worse than You Think – Millions of Americans believe in this political ideology. What church leaders need to know – and how they can help those under its influence”, *Christianity Today*, 13 ianuarie 2021, URL: <https://www.christianitytoday.com/ct/podcasts/quick-to-listen/christian-nationalism-capitol-riots-trump-podcast.html>

20. LOCKE, Greg, *This Means War: We Will Not Surrender through Silence*, Locke Media Publishing, 2020; LOCKE, Greg, *Twitter account „Pastor Locke”*, URL: <https://twitter.com/pastorlocke/status/1346476581904994309>

21. MANSEAU, Peter, „Some Capitol rioters believed they answered God’s call, not just Trump’s – A relentless religious framing of the election led many Christians to Washington on Jan. 6”, în *Washington Post*, 11 februarie 2021, URL: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2021/02/11/christian-religion-insurrection-capitol-trump/>

22. MOGELSON, Luke, „A Reporter’s Video from Inside the Capitol Siege”, în *The New Yorker*, 01/17/2021, URL: <https://www.newyorker.com/video/watch/a-reporters-footage-from-inside-the-capitol-siege>

23. PERRY, Samuel, „The Capitol siege recalls past acts of Christian nationalist violence”, în *The Conversation*, January 15, 2021, URL: <https://theconversation.com/the-capitol-siege-recalls-past-acts-of-christian-nationalist-violence-153059>

24. PILKINGTON, Ed, „Evangelical leaders condemn role of Christian nationalism in Capitol attack”, în *The Guardian*, 24 februarie 2021, URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/24/evangelical-leaders-christian-nationalism-capitol-riot>

25. POSNER, Sarah, „How the Christian Right Helped Foment Insurrection – Christian-right activists inside and outside of government promoted the election fraud lie and claimed God told them to “let the church roar”, în *Rolling Stone*, 31 ianuarie 2021, URL: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/capitol-christian-right-trump-1121236/>

26. SCHOR, Elana, „Christianity on display at Capitol riot sparks new debate”, în *AP news*, 28 ianuarie 2021, URL: <https://apnews.com/article/christianity-capitol-riot-6f13ef0030ad7b5a6f37a1e3b7b4c898>

27. STANKORB, Sarah, „What Place Did Jesus Have at the Capitol Hill Riot? – Pastors who preached Christian nationalism and Trump’s promise from God are complicit in this violence”, 9 ianuarie 2021, URL: <https://gen.medium.com/jesus-at-the-capitol-attack-5db3601d4ee5>

28. STERLING, Gregory E., „Capitol rioters made a mockery of Christian values”, *CNN*, 14 ianuarie 2021, URL: <https://edition.cnn.com/2021/01/14/opinions/capitol-rioters-made-mockery-of-christianity-sterling/index.html>

29. SUTTON, Matthew Avery, „The Capitol Riot Revealed the Darkest Nightmares of White Evangelical America – How 150 years of apocalyptic agitation culminated in an insurrection”, *The New Republic*, 14 ianuarie 2021, URL: <https://newrepublic.com/article/160922/capitol-riot-revealed-darkest-nightmares-white-evangelical-america>

30. WARD, Jon, „Assault on Capitol was also an attack on Christian faith, Baptist leader Russell Moore says”, în *Yahoo!news*, 15 ianuarie 2021, URL: <https://news.yahoo.com/assault-on-capitol-was-also-an-attack-on-christian-faith-baptist-leader-russell-moore-says-182410188.html>

HEZBOLLAH – ÎNTRE MIT ȘI REALITATE

Daniel ȘOIMARU*

Hezbollah este un actor nestatal cu o influență decisivă asupra modului în care evoluează dinamicile politice și de securitate din Liban, având un rol important în cadrul complexului regional de securitate din Orientul Mijlociu. Cu toate acestea, pentru a putea înțelege comportamentul acestui actor, este necesară evidențierea principalelor sale caracteristici ideologice. Prin urmare, întrebarea de cercetare care a permis materializarea acestui studiu este: Cum a influențat ideologia asumată de către liderii Hezbollah comportamentul organizației? Prin intermediul acestui studiu dorim să evidențiem contextul istoric al Libanului în perioada anilor 1980, precum și să analizăm principalii factori care au determinat materializarea Hezbollah. De asemenea, vrem să înțelegem principalii piloni ideologici ai Hezbollah și modul în care aceștia au influențat obiectivele și acțiunile organizației și să examinăm modul în care statele vestice percep activitatea desfășurată de Hezbollah. Totodată, ne propunem să analizăm relația dintre Iran și Hezbollah din perspectiva motivațiilor și intereselor pe care decidenții politici de la Teheran le au în raport cu creșterea influenței iraniene în Orientul Mijlociu.

***Cuvinte-cheie:** Hezbollah; complexul regional de securitate din Orientul Mijlociu; strategie; terorism; Iran; Israel.*

Introducere

Din punctul de vedere al dinamicilor de securitate, Orientul Mijlociu are o trăsătură unică, fiind caracterizat de o stare structurală de insecuritate, fapt care i-a determinat pe specialiștii în relații internaționale să afirme că această regiune reprezintă un „vulcan din punct de vedere geopolitic (...) ale cărei neîntrerupte

---

* Daniel ȘOIMARU este masterand în domeniul Leadership și comunicare în organizații internaționale, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca. E-mail: dani.soimaru@gmail.com

erupții (...) destabilizează regiunea (...) și îl transformă în cel mai virulent focar de războaie religioase civile și/sau interstatale și teroriste”¹. De aceea, una dintre problematicile de cercetare privind complexul regional de securitate din Orientul Mijlociu este reprezentată de modul în care organizațiile teroriste religioase au reușit să destabilizeze această regiune. Pentru o mai bună claritate conceptuală, trebuie precizat faptul că termenul de terorism religios implică o categorie distinctă de violență politică, comisă în numele religiei, de către militanți motivați religios.² Hezbollah (Partidul lui Allah) reprezintă o astfel de entitate religioasă, care are o influență crucială asupra modului în care evoluează dinamica politice și de securitate în Liban, având în același timp și un impact important asupra complexului regional de securitate din Orientul Mijlociu.

Prin intermediul acestei lucrări, dorim să evidențiem principalele particularități ideologice ale Hezbollah, modul în care liderii organizației percep acțiunile acesteia, precum și poziționarea statelor occidentale în raport cu acest actor nestatal. În acest sens, cercetarea prin intermediul căreia a fost materializat acest studiu, a fost concentrată asupra modului în care ideologia asumată de către liderii Hezbollah a influențat comportamentul organizației. Metodologia de cercetare utilizată este reprezentată de o abordare sistematică care are o dublă dimensiune, cea a narațiunii istorice (din perspectiva factorilor care au favorizat emergența organizației Hezbollah) și cea analitică (prezentarea modului în care pilonii ideologici ai Hezbollah au influențat acțiunile organizației; analiza poziționării statelor occidentale privind acțiunile Hezbollah; evidențierea particularităților strategice privind relația Iranului cu Hezbollah). Sursele principale utilizate în cadrul acestei cercetări au fost documente oficiale, discursuri ale unor decidenți politici și militari, precum și cărți și articole de specialitate pe acest subiect.

Lucrarea este împărțită în patru secțiuni principale. Astfel, în cadrul primei părți este prezentat contextul istoric al Libanului din perioada anilor 1980, analizând factorii principali care au determinat materializarea organizației Hezbollah. A doua parte a studiului evidențiază principalii piloni ideologici ai Hezbollah și cum aceștia au influențat obiectivele și acțiunile organizației. A treia parte a lucrării examinează modul în care Hezbollah și statele occidentale se percep reciproc. Astfel, această secțiune analizează strategiile liderilor Hezbollah de a construi o imagine moderată a organizației în cadrul comunității internaționale, precum și atitudinea liderilor occidentali care nu reușesc să înțeleagă acest mecanism de manipulare. În cadrul ultimei secțiuni este prezentată relația dintre Iran și Hezbollah, din perspectiva motivațiilor și intereselor decidenților politici de la Teheran în Orientul Mijlociu.

---

¹ Pascal Lamy, Nicole Gnesotto, Jean Michel Baerm, *Where is the world going?*, Editura Niculescu, București, 2018, p. 105.

² Gunning Jeroen, Jackson Richard, „What’s so religious about „religious terrorism”, în *Critical Studies on Terrorism*, 2011, pp. 369-388.

1. Factorii care au favorizat apariția și emergența Hezbollah

Analizând evoluția organizațiilor radicale religioase, poate fi sesizat faptul că acestea au început să-și mărească influența în lumea arabă începând cu sfârșitul anilor 1970 și au reușit să-și consolideze prezența începând cu anii 1990. Această vitalizare a fost însoțită de o resurgență islamică la nivel global.³ Ascensiunea mișcărilor islamiste, în general, și a Hezbollah, în particular, s-a datorat contextului socio-politic din Orientul Mijlociu: înfrângerea statelor arabe de către Israel, eșecul realizării unei dezvoltări socio-economice echilibrate, omniprezența opresiunii politice, distribuirea inegală a bogăției, impactul psiho-cultural al occidentalizării etc.⁴

Această stare de fapt a contribuit la creșterea clivajelor politice și sociale din Liban, conducând la izbucnirea Războiului Civil din 1975. Din punct de vedere al milițiilor šiite implicate în conflict, organizația Amal, condusă de către Musa al-Sadr, a avut rolul cel mai important. Cu toate acestea, această organizație a fost doar primul prototip, ulterior fiind asimilată de către Hezbollah, care i-a depășit cu mult performanțele.

Unul dintre principalii factori care au determinat emergența organizației teroriste Hezbollah a constat în reorientarea politicii externe și de securitate a Iranului, după Revoluția Islamică din 1979. Astfel, din 1979, Iranul reprezintă unul dintre cei mai activi sponsori globali ai terorismului. Liderii iranieni au încercat să controleze comunitățile šiite din statele aflate în proximitatea Iranului, oferindu-le arme, pregătire militară și inspirație.⁵ Prin urmare, având în vedere importanța geopolitică a Libanului (acces la Marea Mediterană și poziționat în vecinătatea nordică a Israelului), dar și a faptului că sudul țării este populat de către o populație majoritar šiită, liderii iranieni au vrut să controleze această regiune prin intermediul unui agent proxy.

Un alt aspect important care a permis emergența organizației Hezbollah a fost reprezentat de invazia Libanului, de către trupele militare israeliene, în iunie 1982. Principalele obiective ale invaziei au fost reprezentate de dorința decidenților politici și militari israelieni de eliminare a infrastructurii Organizației pentru Eliberarea Palestinei din sudul Libanului și retragerea trupelor siriene de pe teritoriul libanez. Armata israeliană a reușit să se impună determinând eradicarea Organizației pentru Eliberarea Palestinei din Liban, dar a contribuit la radicalizarea comunității šiite din acest stat (care inițial a sprijinit invazia israeliană, deoarece palestinienii au

---

³ Rosita Di Peri, „Islamist Actors from an Anti-system Perspective: The Case of Hizbullah”, în *Politics Religion and Ideology*, vol. 15, nr. 4, 2014, pp. 487-503.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Daniel Byman, *Deadly Connections States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, 2005, p. 79.

fost percepuți ca fiind un factor de instabilitate, dar odată cu prelungirea invaziei s-au întors împotriva Israelului) contribuind la emergența organizației teroriste Hezbollah.⁶ În contextul invaziei israeliene din Liban, Hezbollah a apărut ca rezultat al unificării mai multor grupuri de militanți șiiți (clerici, membri ai partidului Da`wa și disidenți din cadrul grupării Amal), care doreau să lupte împotriva Israelului.⁷ Detașarea a 1.500 de soldați ai Gărzii Revoluționare Iraniene în regiunea Biqa (controlată de către Siria), în vara anului 1982, sub pretextul luptei împotriva Israelului, a facilitat începutul prezenței militare a Iranului în Liban. Astfel, înțelegerea dintre Iran și Siria asupra staționării Gărzilor Revoluționare în Liban a reprezentat un factor decisiv privind expansiunea Hezbollah.⁸

De asemenea, un alt factor care a permis materializarea Hezbollah a fost generat de lipsa unor instituții puternice în Liban care să asigure coeziunea statului. În cazul Libanului, loialitatea cetățenilor este conferită de apartenența la un anumit grup religios, determinând fragmentarea societății civile. Mai mult decât atât, sistemul politic libanez a fost implementat pe baza unui compromis care prevede faptul că, fiecare grup religios important din Liban trebuie să fie reprezentat în structurile de conducere a statului. Ambele reprezintă vulnerabilități pe care organizația Hezbollah a reușit să le exploateze în interesul său și, fără posibilitatea intervenției străine, există puține șanse să renunțe la a face aceasta.

Cu toate acestea, Hezbollah a așteptat până în anul 1984 să declare public crearea sa, prin intermediul unui comunicat în cadrul celei de-a doua manifestări de comemorare a masacrelor de la Sabra și Shatilla, promițând faptul că această organizație „continuă marșul pentru eliberarea Palestinei”⁹. În februarie 1985, Hezbollah a adoptat în mod oficial manifestul politic al organizației, menționând caracteristicile mișcării: Islamul reprezintă singura soluție de a scoate lumea din întuneric și necesitatea declarării Jihadului împotriva influenței occidentale și a Uniunii Sovietice.¹⁰

2. Pilonii Hezbollah

Pentru a înțelege motivațiile și acțiunile Hezbollah, trebuie să identificăm principalele coordonate ideologice ale organizației. Potrivit lui Naim Qassem

⁶ *Ibidem*.

⁷ Daniel Meler, „(B)ordering South Lebanon: Hizbullah’s Identity Building Strategy”, în *Journal of Borderlands Studies*, 2015, pp. 1-13.

⁸ Nizar Hamzeh, „Lebanon’s Hizbullah: From Islamic Revolution to Parliamentary Accommodation”, în *Third World Quarterly*, vol. 14, nr. 2, 1993, pp. 321-337.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ ***, „An Open Letter – The Hizballah Program”, *The Jerusalem Quarterly*, nr. 48, 1998, URL: https://web.archive.org/web/20060821215729/http://www.ict.org.il/Articles/Hiz_letter.htm, accesat la 06.03.2021.

(secretar general adjunct al Hezbollah, din 1992), din momentul în care organizația Hezbollah a fost fondată a avut trei piloni centrali: islamul reprezintă programul cel mai cuprinzător, complex și adecvat pentru o viață mai bună; rezistența împotriva ocupației israeliene (necesitatea materializării unei structuri jihadiste care să îndeplinească această obligație); conducătorul legitim al organizației este Teologul Jurist care este considerat succesorul profetului Mahomed și al Imamilor (poruncile și interdicțiile sale trebuie aplicate).¹¹ Prin urmare, acești piloni reprezintă fundația Hezbollah, oferind cadrul ideologic (inspirat de Islam), un obiectiv concret (distrugerea statului Israel) și modelul ierarhic al organizației (Teologul Jurist fiind liderul suprem al organizației).

În ceea ce privește *primul pilon al Hezbollah*, Naim Qassem menționează 11 subcategorii ale acestuia: credința în Dumnezeu atotputernic; închinarea; auto-disciplina; preocuparea pentru politică; Jihadul în numele lui Dumnezeu („să se realizeze chiar și folosind cele mai dragi bunuri umane ale sufletului și bogăției fizice, fără ezitare și ori de câte ori este nevoie”); economia; responsabilitatea socială comună („distribuirea fondurilor de caritate – zekat pentru acoperirea nevoilor societății”); folosirea rațiunii și refuzul subordonării; comunicarea; justiția; pietatea.¹² Naim Qassem menționează faptul că „Islamul reprezintă atât închinare, cât și politică, ambele aplicându-se atât în viața de pe pământ, cât și în viața de apoi, fiind relevante pentru individ și societate, deoarece atât moscheea, cât și autoritatea conducătoare, cer milă și fermitate, jihad și pace”¹³. Cu alte cuvinte, Qassem încearcă să argumenteze prin intermediul primului pilon, faptul că islamul reprezintă cea mai bună formă politică de organizare, deoarece reușește să combine domeniile de natură teologică, politică și socială.

Mai mult decât atât, Naim Qassem susține faptul că obiectivul final al organizației reprezintă fondarea unui stat islamic, bazat pe alegerea liberă a populației musulmane: „Când libertatea de alegere a sistemului de guvernare o să fie atribuită poporului nostru din Liban, acesta nu o să identifice o alternativă mai bună ca islamul. Așadar, solicităm implementarea unui sistem islamic bazat pe alegerea directă și liberă a populației musulmane și nu printr-o impunere forțată”¹⁴. Această idee de materializare a unui stat religios reprezintă unul dintre obiectivele organizațiilor radical religioase, iar acest deziderat poate fi atins inclusiv prin utilizarea acțiunilor teroriste. Naim Qassem încearcă să promoveze ideea conform căreia Hezbollah nu este o organizație religioasă radicală, datorită faptului că nu este dispusă să utilizeze violența pentru materializarea statului islamic. Cu toate acestea, analizând modelul Iranului (pe care Hezbollah dorește să-l implementeze),

---

¹¹ Naim Qassem, *Hizbullah. The Story from Within*, Saqi Books, London, 2005, p. 64.

¹² *Ibidem*, pp. 67-75.

¹³ *Ibidem*, pp. 75-76.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 81-82.

poate fi observat faptul că din momentul în care statul islamic este materializat, iar instituțiile sale obțin suficientă putere pentru a controla populația, orice fel de opoziție împotriva regimului nu este acceptată.

În acest sens, în 2008, Naim Qassem a afirmat faptul că „obiectivul final al partidului, în viziunea jihadist politică și a programului de lucru, nu este posibilă în cadrul sistemului sectarian actual”¹⁵. Adevăratul motiv pentru care Hezbollah afirmă ideea materializării unui stat islamic, ca rezultat al dorinței populației, constă în faptul că liderii acesteia doresc să promoveze o imagine moderată a organizației (în cadrul comunităților non-șiite din Liban și a comunității internaționale), dar și pentru că momentan nu are încă puterea necesară pentru a-și putea impune pe deplin voința în Liban.

Astfel, pentru a putea să-și atingă obiectivele militare și politice în Liban, Hezbollah trebuie să câștige sprijinul populației. Hezbollah a reușit să-și crească influența în Liban prin intermediul exploatării principiului menționat anterior, „responsabilitate socială comună”. Prin urmare, Hezbollah derulează programe sociale dinamice (finanțate în proporție de 90% de către Iran, dar și prin intermediul donațiilor oferite de către libanezi bogați), reușind să construiască o întreagă rețea de proiecte sociale, educaționale și caritabile. Această rețea de servicii sociale include: Jihad pentru construcții (Jihad Al-Bina); Autoritatea de Sănătate Islamică; societăți de împrumut fără dobânzi; Asociația Martirilor; instituții religioase de educație. De asemenea, au fost create și instituții sportive, culturale și informaționale: centrul Khomeini, revista Al’hd, canalul TV al-Manar.¹⁶ Prin urmare, se poate observa faptul că Hezbollah a reușit să dezvolte o întreagă rețea socială, care este utilizată în principal drept un instrument de propagandă al organizației.

Investițiile importante din domeniul social pot fi înțelese ca un pas politic în cadrul strategiei Hezbollah de a fi perceput drept un actor legitim și capabil de a reprezenta interesele populației libaneze, în timp ce utilizează mijloace violente pentru materializarea obiectivelor.¹⁷ Acest argument este susținut de către afirmația lui Hassan Nassrallah (liderul Hezbollah) „principalul scop al programelor sociale, educaționale, politice, culturale, media, pe care Hezbollah le coordonează în toate regiunile este de a-i sprijini, consolida și continua rezistența”¹⁸. Mai mult, pentru a reuși să atragă simpatia poporului libanez din alte confesiuni decât cea șiiită, Hezbollah le permite și acestora accesul la facilități sociale. De altfel, capacitățile

---

¹⁵ Lina Khatib, „Hizbullah’s Political Strategy”, în *Survival: Global Politics and Strategy*, vol. 52, nr. 2, 2011, pp. 61-76.

¹⁶ Mariam Farida, „Field Notes on Hizbullah’s Recruitment, Training and Organisational Structure”, în *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, vol. 5, nr. 2, pp. 71-72.

¹⁷ Daniel Meler, „(B)ordering South Lebanon: Hizbullah’s Identity Building Strategy”, în *Journal of Borderlands Studies*, 2015, pp. 1-13.

¹⁸ Adham Saouli, „Hizbullah în the Civising Process: anarchy, self-restraint and violence”, în *Third World Quarterly*, vol 32, nr. 5, 2011, pp. 925-942.

sociale controlate de către Hezbollah au un rol important în creșterea numărului de membri ai organizației. Într-o țară săracă, precum Libanul, membrii Hezbollah primesc 150-200 de dolari pe lună, educație și asistență sanitară gratuită pentru ei și membrii familiei, având un statut social superior majorității cetățenilor libanezi.¹⁹

Al doilea pilon al Hezbollah este reprezentat de materializarea conceptului de jihad (război sfânt). În primul rând, Naim Qassem acceptă existența a două tipuri de jihad: cel militar (îndreptat împotriva necredincioșilor) și cel al sufletului (reprezentând lupta credincioșilor împotriva naturii lor păcătoase)²⁰. În ceea ce privește acest subiect, Naim menționează faptul că „Jihadul sufletului reprezintă provocarea mai mare, deoarece este o luptă zilnică și permanentă, între virtute și viciu, precum și între ascultarea de Dumnezeu și impulsurile sufletului. Lupta împotriva inamicului este un test mai ușor, deoarece trebuie purtată doar în situații specifice, ca parte a triumfului principiilor, moralei, dreptății, atunci când națiunea se confruntă cu opresiune, ocupație și umilință”²¹. Prin urmare, în conformitate cu viziunea lui Naim Qassem, cele două noțiuni de jihad sunt complementare și obligatorii pentru fiecare credincios.

În ceea ce privește jihadul militar, Naim Qassem este un adept al jihadului defensiv (presupune păstrarea independenței țărilor musulmane și expulzarea străinilor, precum și faptul că orice teritoriu capturat vreodată de islam aparține acestuia pentru eternitate, iar un atac asupra unei țări, care a fost odată musulmană deși nu mai este așa, este considerat defensiv și poate fi efectuat și de către indivizi, nu doar de militari organizați), afirmând faptul că „Acesta este modul prin care musulmanii își apără teritoriile și poporul când se confruntă cu agresiunea și ocupația. Acest mod de acțiune nu este doar legitim, ci reprezintă și o datorie”²². De asemenea, Naim Qassem evidențiază faptul că „în aceeași măsură în care îndeplinirea jihadului duce la dobândirea onoarei și libertății, abandonarea lui duce la rușinea și dizgrația individului și națiunii”²³. Aceste afirmații evidențiază foarte clar faptul că acest concept al jihadului militar este cel mai important pilon ideologic al Hezbollah.

Un alt subiect abordat de către Naim Qassem este cel al martirajului: „Observăm faptul că un număr mare de credincioși speră să li se asigure o misiune de martiri, ca parte a dorinței lor de a-i face pe plac lui Dumnezeu și de a câștiga acceptarea Sa, ascultând voia Sa. Această dorință este doar un rezultat al cultivării lor spirituale, un produs al închinării religioase active”²⁴ și „Martirajul reprezintă

---

¹⁹ Daniel Byman, *op.cit.*, p. 89.

²⁰ Naim Qassem, *Hizbullah. The Story from Within*, Saqi Books, Londra, 2005, pp. 85-86.

²¹ *Idem.*

²² *Ibidem*, p. 94.

²³ *Idem.*

²⁴ *Ibidem*, p. 102.

manifestarea supremă a sacrificiului de sine, o formă de confruntare cu inamicul în cadrul liniilor directoare clare și legitime ale Shari'a"²⁵. Pentru o înțelegere mai bună a conceptului de martiraj în concepția islamică, trebuie să evidențiem faptul că unul dintre principalele obiective ale organizațiilor teroriste radicale, precum Hezbollah, este reprezentat de dorința de a eradica „necredincioșii” (musulmani care nu își mențin tradiția sau reprezentanți ai altor religii).²⁶

Naim Qasem extinde implicațiile conceptului de jihad militar și asupra femeilor, susținând faptul că „unele femei au cerut permisiunea de a purta arme și de a participa direct în cadrul luptelor. Totuși, poruncile religioase nu solicită această formă de sacrificiu din partea femeilor, având în vedere numărul suficient de bărbați care pot îndeplini această sarcină, fapt care face inutilă participarea directă a acestora în luptă. Rolul femeilor în acest context se află într-un plan secund, prin oferirea de sprijin și recrutare. Acest lucru este considerat mai potrivit, având în vedere capacitățile fizice ale unei femei și împărțirea responsabilităților între ea și bărbat. Dar, răsplata femeilor din partea lui Dumnezeu nu este diminuată, ele își îndeplinesc porunca religioasă din poziția lor”²⁷. Prin urmare, în viziunea Hezbollah, toți membrii comunității trebuie să contribuie la îndeplinirea jihadului militar. Astfel, calitatea de membru al Hezbollah este conferită de dorința membrilor săi de a participa la jihadul militar. În acest sens, din cauza rigidității sale ideologice, organizația Hezbollah nu poate fi reformată, abandonarea conceptului de jihad militar ar presupune dezintegrarea acesteia.

Al treilea pylon al Hezbollah se referă la jurisprudența Teologului-Jurist (*al-Wali al-Faqih*). În ceea ce privește acest subiect, Naim Qassem îl citează pe Imamul Khamenei privind necesitatea existenței acestei funcții „Scopul unei custodii absolute deținute de către Teologul-Jurist (care îndeplinește toate calificările), se referă la faptul că societatea islamică are nevoie de un orator, un jurist și un lider care să protejeze națiunea musulmană împotriva dușmanilor săi, dar asigurând și mijloacele pentru dezvoltarea culturală politică și socială a credincioșilor”²⁸. Subordonarea față de liderul suprem al Iranului este menționată și în programul Hezbollah „Noi suntem fiii comunității musulmane (umma), partidul lui Dumnezeu, a cărei avangardă a ieșit învingătoare în Iran” și „Respectăm ordinele unui lider înțelept și drept, care îndeplinește toate condițiile necesare: Ruhollah Musawi Khomeini”²⁹.

---

²⁵ *Ibidem*, p. 107.

²⁶ Gregg Heather, „Defining and Distinguishing Secular and Religious Terrorism”, în *Perspectives on Terrorism*, vol. 8, nr. 2, 2014, pp. 36-51.

²⁷ Naim Qassem, *op. cit.*, p. 105.

²⁸ *Ibidem*, p. 115.

²⁹ ***, „An Open Letter – The Hizballah Program”, *The Jerusalem Quarterly*, nr. 48, International Institute for Counter-Terrorism, 1998, URL: https://web.archive.org/web/20060821215729/http://www.ict.org.il/Articles/Hiz_letter.htm, accesat la 06.03.2021.

Mai mult decât atât, Naim Qassem susține faptul că Teologul-Jurist are autoritatea de a decide în probleme privind războiul și pacea, dar și trasează direcțiile de acțiune privind materializarea statului islamic.³⁰ În conformitate cu acest argument, Teologul-Jurist este urmașul profetului Mohamed, fiind infailibil și reprezentând autoritatea supremă a credincioșilor pe pământ. Prin urmare, putem să concluzionăm că nu există o distincție între conducerea religioasă și politică a organizației Hezbollah.

3. Hezbollah și Occidentul

Din punctul de vedere al modului în care statele occidentale se poziționează în raport cu Hezbollah, se poate observa că doar unul dintre cei doi actori reușește să-și implementeze strategia cu succes.

Una dintre greșelile decidenților politici occidentali privind relația dintre Hezbollah și statul Israel rezidă în faptul că aceștia încearcă să promoveze o soluție de compromis prin intermediul căreia să obțină un acord între cei doi actori. Această abordare naivă este implementată de către politicienii occidentali, din cauza faptului că aceștia consideră că Hezbollah este un actor care poate să accepte o soluție de compromis în raport cu realitatea politică.

Dar Hezbollah acționează în conformitate cu logica jihadistă, conform căreia organizația trebuie să-și materializeze obiectivele fără a face compromisuri. Prin urmare, Hezbollah nu dorește să accepte o soluție de compromis cu Israelul, iar acest fapt reiese foarte clar din programul organizației. „Principala noastră premisă în lupta împotriva Israelului constă în faptul că entitatea sionistă a avut un caracter agresiv încă de la începuturile sale și construiește pe terenuri smulse de la proprietarii lor, în detrimentul drepturilor poporului musulman. Prin urmare, lupta noastră se va termina doar în momentul în care această entitate o să fie distrusă. Nu recunoaștem niciun tratat cu aceasta, niciun acord de încetare a focului și de pace, separate sau consolidat”³¹. Astfel, având în vedere faptul că Hezbollah a declarat jihad Israelului, nu poate fi implementată o soluție de compromis care să-i convingă pe liderii acestei organizații să renunțe la acțiunile agresive. Într-adevăr, Hezbollah poate să-și oprească atacurile împotriva Israelului pentru o perioadă scurtă de timp sau să reducă intensitatea acestora, dar doar în cazul în care se află într-o situație critică și are nevoie de timp să-și revină.

Deși decidenții occidentali au dileme majore privind modul în care trebuie să se raporteze la Hezbollah, liderii acestei organizații teroriste înțeleg perfect mecanismele de negociere ale statelor occidentale. Naim Qassem susține că percepția Occidentului în raport cu Hezbollah s-a schimbat, iar guvernele occidentale au

---

³⁰ Naim Qassem, *op. cit.*, 2005, p. 117.

³¹ ***, „An Open Letter – The Hizballah Program”, *op. cit.*

început să caute motive pentru îmbunătățirea relațiilor bilaterale. Mai mult decât atât, majoritatea guvernelor europene au refuzat să includă organizația Hezbollah pe lista organizațiilor teroriste.³²

Această situație este generată de faptul că politicienii occidentali preferă să mențină o distincție între ramura politică și cea militară a Hezbollah. În cadrul reprezentării lor, aceștia consideră că Hezbollah este un partid politic legitim, compus din politicieni moderați care sunt dispuși să accepte soluții de compromis. Pe de altă parte, decidenții politici occidentali cred că acțiunile teroriste implementate de către Hezbollah sunt în mod exclusiv rezultatul facțiunii militare, dar care reprezintă o minoritate în raport cu facțiunea politică moderată. Această confuzie este evidențiată de către Naim Qassem, care afirmă faptul că puterile occidentale stabilesc „relații cu Hezbollah distingând două secțiuni diferite care nu există de fapt – așa-numitele aripi politice și militare –, deoarece partidul este prin natura sa, unificat”³³. De asemenea, Naim Qassem afirmă faptul că „toate acțiunile politice, sociale și jihadiste sunt asumate de către conducerea organizației. Aceeași conducere care direcționează activitatea parlamentară și guvernamentală, conducând și acțiunile jihadiste în lupta împotriva Israelului”³⁴. Prin urmare, Hezbollah trebuie să fie percepută ca o singură organizație, care utilizează mijloace politice, militare și sociale pentru atingerea obiectivelor sale.

Mai mult decât atât, liderii Hezbollah încearcă să inoculeze liderilor occidentali ideea conform căreia, organizația lor este un actor independent în raport cu Iranul. Aceștia consideră că „Hezbollah își desfășoară activitatea în Liban și nu acționează pentru materializarea unor interese regionale sau internaționale”³⁵, dar acest lucru este imposibil, deoarece Teologul-Jurist este atât conducătorul suprem al Iranului, cât și liderul *de facto* al Hezbollah. Cu toate acestea, având în vedere reputația Iranului în cadrul comunității internaționale, asocierea oficială a Hezbollah cu acest stat ar determina discreditarea totală a organizației din cauza faptului că ar fi percepută doar ca un instrument al decidenților politici și militari iranieni prin care aceștia încearcă să-și mărească influența în Orientul Mijlociu și nu ca un actor legitim care reprezintă interesele populației șiite din Liban.

Un alt aspect regăsit în cadrul abordării politicienilor occidentali este presupunerea conform căreia inițierea și intensificarea negocierilor diplomatice cu Hezbollah reprezintă o strategie de succes prin intermediul căreia îi pot convinge pe liderii acestei organizații să renunțe la utilizarea violenței. Limitările acestei abordări este evidențiată de către unul dintre mottourile organizației, care

---

³² Naim Qassem, „Hezbollah: Islamist Resistance Comes of Age”, în *New Perspective Quarterly*, 2009, pp. 8-11.

³³ *Idem*.

³⁴ *Idem*.

³⁵ *Idem*.

menționează faptul că „Armele Hezbollah sunt parte a rezistenței, nu sunt separate de aceasta”³⁶. Problema majoră pentru decidenții politici occidentali în ceea ce privește menținerea unui dialog diplomatic cu Hezbollah constă în faptul că aceștia refuză să condamne în mod explicit acțiunile teroriste ale organizației.

Pentru a analiza perspectiva Hezbollah privind negocierile cu Occidentul trebuie să analizăm afirmația lui Naim Qassem: „Suntem dispuși să negociem cu Occidentul, atâta timp cât ambele părți au un statut egal și dialogul nu este superficial”³⁷. Prin urmare, nu este suficient ca liderii occidentali să trateze cu indulgență acțiunile Hezbollah, dar trebuie să recunoască legitimitatea obiectivelor organizației. Abordarea Hezbollah nu este originală, aceasta a fost inițial implementată cu succes de către Arafat privind emanciparea Organizației pentru Eliberarea Palestinei ca actor legitim în cadrul comunității internaționale. Astfel, Hezbollah încearcă să creeze o imagine moderată a organizației în cadrul comunității internaționale, susținând faptul că reprezintă interesele poporului libanez și că există posibilitatea materializării unei soluții de compromis privind relația sa cu Israelul (care este denunțat ca un stat opresiv, ale cărui interese geopolitice contravin intereselor naționale ale Libanului), dacă decidenții politici israelieni sunt dispuși să accepte anumite concesii. Cu toate acestea, chiar dacă Israelul ar face astfel de compromisuri, Hezbollah nu și-ar schimba politica, profitând doar de noile beneficii pentru a solicita alte concesii din partea autorităților israeliene, fără a onora propriile angajamente.

Mai mult decât atât, lipsa implementării unui mecanism coercitiv de către comunitatea internațională împotriva Iranului permite existența unui climat optim pentru dezvoltarea organizației „Este bine pentru îmbunătățirea poziției Hezbollah să câștige sprijin internațional, datorită faptului că poate să-și mărească numărul de membri și determină creșterea simpatiei populației față de partid”³⁸. Astfel, faptul că majoritatea statelor occidentale preferă să tolereze acțiunile implementate de Hezbollah, permit acestei organizații să-și extindă influența în Liban și să devină un important actor nestatal în cadrul complexului regional de securitate din Orientul Mijlociu.

De asemenea, un aspect important pe care doresc să-l evidențiez constă în percepția greșită a liderilor occidentali, referitor la faptul că acțiunile ostile promovate de către Hezbollah sunt îndreptate exclusiv împotriva Israelului. În cadrul programului Hezbollah este menționat faptul că: „Noi percepem Israelul ca fiind avangarda Statelor Unite ale Americii în lumea noastră islamică. Trebuie să luptăm împotriva acestui inamic până primește ceea ce merită”³⁹. Putem deduce

---

³⁶ *Idem.*

³⁷ *Idem.*

³⁸ *Idem.*

³⁹ ***, „An Open Letter – The Hizballah Program”, *op. cit.*

din această afirmație faptul că Israelul este perceput ca fiind o extensie a lumii occidentale în Orientul Mijlociu și din acest motiv trebuie distrus. Nu trebuie să uităm faptul că în cadrul retoricii promovate de către liderii de la Teheran și preluată de Hezbollah, Statele Unite ale Americii sunt percepute ca fiind „Marele Satan”, iar Israelul „Micul Satan”. Prin urmare, unul dintre motivele pentru care Hezbollah a declarat jihad Israelului constă în faptul că acest stat promovează principii asociate culturii occidentale (secularism, democrație etc.). Hezbollah nu este preocupat doar să distrugă Israelul, ci își dorește și să elimine influența occidentală din Orientul Mijlociu.

Liderii occidentali preferă să se delimiteze de acțiunile militare ale Israelului îndreptate împotriva Hezbollah (care consideră că singura soluție pentru a termina acest război este distrugerea Israelului), considerând că o astfel de strategie le-ar conferi poziția de mediatori. Totuși, după cum am menționat mai sus, această abordare este greșită, din cauza faptului că liderii Hezbollah percep Occidentul ca pe un inamic. Astfel, singura soluție eficientă care poate conduce la stabilizarea dinamicilor de securitate din această regiune constă în cooperarea deplină dintre Israel și statele occidentale pentru a neutraliza amenințarea reprezentată de Hezbollah.

Cu toate acestea, decidenții politici occidentali consideră că islamul politic promovat de către Hezbollah nu reprezintă în mod necesar o amenințare. Din acest motiv nu este greu de înțeles afirmația lui Naim Qassem despre islamul politic „Coranul ne reamintește adevărurile vechi, deja cunoscute de noi toți. Astfel, pentru ca oamenii să conviețuiască împreună cu succes, o societate trebuie să practice compasiunea, dreptatea și echitatea”⁴⁰. Prin urmare, Naim Qassem creează o narațiune falsă despre implicațiile conceptului de islam politic.

Din nefericire, Naim Qassem omite intenționat să menționeze rolul central al jihadului din cadrul conceptului de islam politic. Dacă analizăm Coranul, putem observa faptul că utilizarea violenței împotriva populației nonmusulmane este încurajată și chiar răsplătită de către Allah. În conformitate cu prevederile Coranului, necredincioșii trebuie să fie pedepsiți pentru ignorarea mesajului lui Allah, transmis de către profetul Mohamed.⁴¹ Mai mult decât atât, uciderea necredincioșilor se face sub îndrumarea divină, iar credinciosul este doar o unealtă: „Nu voi credincioșii i-ați ucis, ci Allah a făcut acest lucru”⁴². De asemenea, nu poate exista un armistițiu definitiv între credincioși și necredincioși.⁴³ Bineînțeles, putem considera faptul că aceste versete coranice nu mai sunt relevante, sau putem merge chiar mai departe,

---

⁴⁰ Qassem Sheik Naim, „Hezbollah: Islamist Resistance Comes of Age”, în *New Perspective Quarterly*, 2009, pp. 8-11.

⁴¹ Qur`an, Capitoul 8, URL: <https://quran.com/8>, accesat la 06.03.2021.

⁴² *Idem*.

⁴³ *Idem*.

afirmând că în prezent conceptul de jihad este asociat doar cu lupta interioară și nu mai prevede utilizarea violenței împotriva necredincioșilor.

Cu toate acestea, analizând programul și acțiunile Hezbollah, observăm faptul că jihadul militar reprezintă fundația ideologică a acestei organizații. De asemenea, pentru a putea percepe adevăratul înțeles al conceptului de islam politic asumat de către Hezbollah, tot ce trebuie să facem este să analizăm comportamentul Iranului după anul 1979. Astfel, se poate observa faptul că jihadul a fost utilizat atât pentru represiunea internă (împotriva oricărei forme de rezistență – oricine se opune regimului este un necredincios), cât și împotriva dușmanilor externi (pentru combaterea secularismului occidental și Israelului).

4. Relația dintre Iran și Hezbollah

Din punctul de vedere al relației dintre Iran și Hezbollah trebuie să evidențiem faptul că acest parteneriat reprezintă probabil cea mai puternică și eficientă alianță din istorie, dintre un stat sponsor și un grup terorist. Iranul a contribuit decisiv la fondarea, organizarea și pregătirea Hezbollah. În schimb, Hezbollah a servit interesele iraniene, organizând operațiuni teroriste împotriva inamicilor externi ai Iranului, asasinând disidenți iranieni și promovând interesele Republicii Islamice în Orientul Mijlociu.⁴⁴ În acest sens, unul dintre liderii Hezbollah a afirmat în anul 1985, faptul că „relația noastră cu Revoluția islamică [Iran] este una dintre un soldat și un comandant”⁴⁵. Prin urmare, de la momentul fondării sale și până în prezent, Hezbollah s-a aflat sub tutela Iranului.

Cu toate acestea, Naim Qassem încearcă să argumenteze faptul că relația dintre Iran și Hezbollah nu este bazată pe subordonare, fiind de fapt un parteneriat bazat pe obiective comune: „Relația dintre Hezbollah și Iran a fost stabilită prin eforturile partidului de a folosi această experiență inovatoare în regiune și de a asigura un campion în lupta împotriva Israelului. Alegerea Iranului pentru un guvern republican islamic a coincis cu principiile islamice asumate de către Hezbollah. Astfel, există o relație de armonie între Hezbollah și Iran privind programele teoretice asumate, deși aplicarea detaliată a acestora se face în raport cu particularitățile fiecărei țări în cauză”⁴⁶. După cum s-a menționat mai sus, promovarea acestei narațiuni are rolul de a crește legitimitatea Hezbollah în Liban, precum și în cadrul comunității internaționale, dar nu reprezintă realitatea politică.

Una dintre principalele motivații pentru care liderii de la Teheran au susținut Hezbollahul a fost în contextul dorinței lor de răspândire a revoluției islamice în Orientul Mijlociu (prin organizarea grupurilor radicale de șiiți). Promovarea

---

⁴⁴ Daniel Byman, *op.cit.*, p. 79.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 90.

⁴⁶ Naim Qassem, *op. cit.*, 2005, p. 236.

revoluției era un mijloc prin care Iranul dorea să iasă din izolarea diplomatică în care intrase după revoluția din 1979 (aspect care a influențat reorientarea politicii sale externe și de securitate), precum și pentru a crește legitimitatea internă a noului său regim. De altfel, justificările teologice ale Revoluției din Iran au subliniat ideea răspândirii islamului politic dincolo de granițele statului iranian, Ayatollahul Khomeini declarând că „Trebuie să încercăm să răspândim revoluția noastră în lume...noi [trebuie] să confruntăm lumea cu ideologia noastră”⁴⁷. Privind retrospectiv, putem să evidențiem faptul că din punctul de vedere al exportării revoluției islamice în Orientul Mijlociu, regimul de la Teheran a eșuat. Cu toate acestea, Hezbollah poate fi considerat un experiment de succes, datorită faptului că această organizație a acceptat autoritatea liderilor iranieni, precum și obiectivul de a pune bazele unui stat islamic în Liban (după modelul iranian).

Această viziune este împărtășită și de către Naim Qassem, care consideră că Revoluția Islamică a avut un impact pozitiv asupra Orientului Mijlociu, datorită faptului că a contribuit la emanciparea unui regim islamic în Iran, dar a contribuit și la declinul influenței occidentale în această regiune: „De asemenea, există o relație de armonie privind convingerile Hezbollah și abordarea Republicii Islamice în Iran, prin schimbarea pe care a adus-o pe harta regiunii prin independență de subordonare către Occident și adoptarea unei versiuni islamice promițătoare”⁴⁸. Mai mult decât atât, o altă dovadă a relației strategice a Iranului cu Hezbollah este reprezentată de afirmația clericului șiit iranian Mohtashemi: „Relația dintre Hezbollah și regimul iranian depășește simpla relație a unui regim revoluționar cu o organizație revoluționară care există în afara granițelor Iranului. Este destul de evident faptul că Hezbollah reprezintă o parte din regimul iranian și un factor major în cadrul instituțiilor sale militare și de securitate”⁴⁹.

Pentru atingerea obiectivelor sale în Liban, dar și în alte state din Orientul Mijlociu în cadrul cărora Hezbollah își desfășoară activitatea, Iranul a fost dispus să ofere acestei organizații sprijin militar, suport financiar și organizațional, dar și alte numeroase forme de asistență.⁵⁰ Unii dintre liderii libanezi, precum Walid Jumblatt și Samir Geagea susțin faptul că, Hezbollah servește ca un instrument „al proiectului ambițios al Iranului în regiune privind combaterea Israelului și, când este necesar, a Occidentului”⁵¹. Acțiunile Hezbollah au ca obiectiv destabilizarea Orientului Mijlociu și, implicit, a Libanului (pentru a putea controla mai ușor acest

---

⁴⁷ Daniel Byman, *op. cit.*, p. 92.

⁴⁸ Naim Qassem, *Hizbullah, The Story from Within*, Saqi Books, London, 2005, p. 123.

⁴⁹ Ohannes Geukjan, „Which State for Lebanon in the Aftermath of the Hizbullah Israeli War of July-August 2006? A Critical Analysis”, în *Critical Middle Eastern Studies*, vol. 17, nr. 2, 2008, pp. 135-153.

⁵⁰ Daniel Byman, *op. cit.*, p. 87.

⁵¹ Ohannes Geukjan, *op. cit.*

stat), pentru a menține un climat de insecuritate care ar favoriza creșterea influenței politice și militare a Iranului în regiune.

Un alt motiv important pentru care Iranul sprijină Hezbollah se datorează considerentelor strategice. Astfel, Hezbollah luptă împotriva inamicilor Iranului (Israelul și alte puteri occidentale), acționând ca un actor proxy al Teheranului în Orientul Mijlociu. Pe lângă combaterea noilor dușmani ai Iranului, Hezbollah a permis Iranului să-și proiecteze puterea dincolo de granițele sale. Având în vedere faptul că Israelul reprezintă cea mai mare amenințare pentru interesele strategice ale Iranului în regiune, liderii de la Teheran folosesc Hezbollah pentru a-și destabiliza adversarul, fără a folosi atacuri militare directe. Mai mult, sprijinul acordat Hezbollah a permis Iranului să obțină avantaje în raport cu Statele Unite ale Americii (pentru a putea elibera ostaticii americani aflați în posesia Hezbollah, decidenții politici de la Washington au fost de acord în 1985 și 1986 să furnizeze arme Iranului).⁵² De asemenea, Iranul, pentru a fi perceput în cadrul comunității internaționale ca un actor moderat, este reticent în a-și folosi direct puterea militară, dar se folosește de Hezbollah pentru a pune în aplicare astfel de acțiuni.

Prin urmare, având în vedere motivele menționate mai sus, poate fi observat faptul că există o relație clară de subordonare între Iran și Hezbollah (chiar dacă liderii acestei organizații preferă să utilizeze conceptul simbolic de *parteneriat strategic*). Astfel, acțiunile Hezbollah se află într-o stare de interdependență cu interesele Iranului în Orientul Mijlociu.

Concluzii

Pentru a înțelege acțiunile Hezbollah și rolul său în cadrul complexului regional de securitate din Orientul Mijlociu este important să identificăm principalii factori care au permis materializarea acestei organizații și pilonii săi ideologici, să analizăm relația sa cu Iranul, dar și atitudinea pe care o are în raport cu statele occidentale.

Astfel, putem să afirmăm că emergența Hezbollah a avut loc în contextul creșterii influenței radicalismului islamic din perioada anilor 1970-1990, dar și ca rezultat al fragmentării politice, sociale și religioase din Liban. De asemenea, un rol crucial în cadrul materializării Hezbollah a fost reprezentat de implicațiile revoluției din 1979 din Iran, deoarece noua conducere de la Teheran a căutat să sprijine comunitățile šiite aflate în proximitatea sa și să le transforme în agenți proxy, furnizându-le arme, instruire, inspirație și bani. Nu în ultimul rând, invazia Libanului din 1982 de către trupele israeliene a condus la radicalizarea comunităților šiite din această regiune, permițând organizației Hezbollah să-și crească influența în regiune.

---

⁵² *Ibidem*, p. 96.

În ceea ce privește pilonii ideologici ai organizației, trebuie să îi menționăm pe cei mai importanți: credința în islam, jihadul și Teologul-Jurist. Prin intermediul primului pilon, liderii Hezbollah încearcă să argumenteze faptul că islamul reprezintă cea mai bună formă politică de organizare deoarece reușește să îmbine domeniile teologic, politic și social. Prin cel de-al doilea pilon, liderii Hezbollah doresc să adopte jihadul ca instrument de rezistență împotriva Israelului și a influenței occidentale în Orientul Mijlociu. Al treilea pilon reprezintă subordonarea oficială a Hezbollah în raport cu liderul suprem al Iranului.

Având în vedere pilonii ideologici ai organizației, putem să înțelegem strategia de negociere implementată de către Hezbollah în raport cu statele occidentale. Pe de o parte, liderii Hezbollah utilizează instrumente de propagandă pentru a promova o imagine moderată a organizației în cadrul comunității internaționale, din perspectiva unui actor legitim care dorește să promoveze interesele populației șiiite libaneze. Pe de altă parte, liderii occidentali și organizațiile internaționale încă percep partidul Hezbollah ca fiind o entitate separată față de facțiunea militară a organizației și încearcă să ajungă la o soluție de compromis cu acesta.

Dar, analizând motivațiile creării sale, ideologia sa și tipul său de relaționare cu ceilalți actori, Hezbollah este un actor proxy al Iranului și acționează în funcție de interesele strategice ale acestuia în Orientul Mijlociu, în sensul răspândirii radicalismului islamic, combaterii influenței occidentale, atacării Israelului și destabilizării regiunii prin acțiuni care nu pot fi implementate direct de către Teheran.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „An Open Letter-The Hizballah Program”, *The Jerusalem Quarterly*, nr. 48, 1998, URL: https://web.archive.org/web/20060821215729/http://www.ict.org.il/Articles/Hiz_letter.htm
2. ***, *Qur'an*, Chapter 8, URL: <https://quran.com/8>
3. AARON, David, *In Their Own Words: Voices of Jihad-Compilation and Commentary*, RAND Corporation, 2007.
4. ADHAM, Saouli, „Hizbullah in the Civising Process: anarchy, self-restraint and violence”, în *Third World Quarterly*, vol. 32, nr. 5, 2011.
5. BYMAN, Daniel, *Deadly Connections States that Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, 2005.
6. FARIDA, Mariam, „Field Notes on Hizbullah's Recruitment, Training and Organisational Structure”, în *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, volume 5, nr. 2, 2010.
7. GEUKJAN, Ohannes, „Which State for Lebanon in the Aftermath of the Hizbullah-Israeli War of July-August 2006? A Critical Analysis”, în *Critique: Critical Middle Eastern Studies*, vol. 17, nr. 2, vara 2008.

8. HAMZEH, Nizar, „Lebanon’s Hizbullah: From Islamic Revolution to Parliamentary Accommodation”, în *Third World Quarterly*, vol. 14, nr. 2, 1993.
9. HEATHER, Gregg, „Defining and Distinguishing Secular and Religious Terrorism”, în *Perspectives on Terrorism*, vol. 8, nr. 2, 2014.
10. JEROEN, Gunning; RICHARD, Jackson, „What’s so religious about “religious terrorism””, în *Critical Studies on Terrorism*, 2011.
11. KHATIB, Lina, „Hizbullah’s Political Strategy”, în *Survival: Global Politics and Strategy*, vol. 53, nr. 2, 30 martie 2011.
12. LAMY, Pascal, GNESOTTO, Nicole, JEAN, Michel Baer, *Where is the world going?*, Editura Niculescu, București, 2018.
13. MELER, Daniel, „(B)ordering South Lebanon: Hizbullah’s Identity Building Strategy”, în *Journal of Borderlands Studies*, 2015.
14. PERI, Rosita, „Islamist Actors from an Anti-system Perspective: The Case of Hizbullah”, în *Politics Religion and Ideology*, vol.15, nr. 4, 2014.
15. QASSEM, Naim, „Hezbollah: Islamist Resistance Comes of Age”, în *New Perspective Quarterly*, 2009.
16. QASSEM, Naim, *Hizbullah. The Story from Within*, Saqi Books, London, 2005.
17. TAHERI, Amir, *Holy Terror – The Inside story of the Islamic Terrorism*, Sphere Books Limited, 1987.

RELEVANȚA LUI WALTER LIPPMANN PENTRU SENSUL ATRIBUIT SECURITĂȚII DE CĂTRE ARNOLD WOLFERS

Dr. Alexandru LUCINESCU*

În prezent, definiția securității formulată, în 1952, de Arnold Wolfers în articolul „Securitatea națională ca un simbol ambiguu” este frecvent citată în domeniul studiilor de securitate, în timp ce definiția acestui concept, propusă de Walter Lippmann într-o carte din 1943, intitulată „Politica externă a SUA: scutul republicii”, este în mare parte absentă din acest domeniu, o situație care nu facilitează analizarea conexiunilor dintre aceste definiții. Cu toate acestea, sunt autori care citează atât definiția securității formulată de Wolfers, cât și definiția acestui concept elaborată Lippmann, dar aceștia fie nu menționează existența unor conexiuni între cele două definiții, fie le remarcă dar nu le investighează, motiv pentru care nu a fost realizată încă o analiză detaliată a acestei probleme. Pentru a elimina această lacună din studiul primelor etape ale dezvoltării studiilor de securitate, în acest articol este realizată o analiză aprofundată a legăturilor de natură logică dintre cele două definiții ale securității, iar concluzia acestui demers este aceea că reflecția lui Wolfers asupra securității a avut rolul de a explica aspecte implicite ale definiției acestui concept formulată de Lippmann, dar că, în cele din urmă, și, într-un anumit sens, în mod neintenționat, Wolfers a propus o altă definiție a securității.

Cuvinte-cheie: *Walter Lippmann; Arnold Wolfers; definiția securității; studii de securitate; realism; politică externă.*

---

* Dr. Alexandru LUCINESCU este conferențiar universitar în cadrul Facultății de Securitate și Apărare din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: alucinescu@gmail.com

Introducere

Relevanța pe care definiția securității propusă de Walter Lippmann într-o carte a sa din 1943, *Politica externă a SUA: scutul Republicii*, o are pentru bine-cunoscuta definiție a securității propusă de Arnold Wolfers în articolul său *Securitatea națională ca simbol ambiguu*, care a fost publicat în 1952, constituie tema acestui articol. Alegerea temei este justificată de faptul că relația dintre definițiile menționate reprezintă, în general, o problemă neglijată, iar atunci când este remarcată, ea nu este explicată sau analizată în detaliu, motiv pentru care relația dintre cele două definiții nu a făcut obiectul unui studiu aprofundat. Această evaluare se bazează pe o analiză a literaturii de specialitate din 1983 și până în prezent, analiză care, împreună cu formularea și justificarea importanței temei de cercetare și a întrebării de cercetare și cu descrierea metodelor de cercetare utilizate, constituie secțiunea referitoare la aspectele metodologice ale acestui articol. Cea de-a doua secțiune a sa constă în analizarea și interpretarea sensului pe care Lippmann îl atribuie securității în cartea menționată anterior, iar în ultima secțiune a articolului, modul în care Lippmann înțelege securitatea este discutat în contextul articolului lui Wolfers, perspectiva lui Wolfers asupra acestei definiții este prezentată în detaliu și punctele de vedere ale celor doi autori cu privire la definiția securității sunt comparate atât din punctul de vedere al lui Wolfers, cât și dintr-un punct de vedere obiectiv.

1. Considerații metodologice

Autorii care au indicat contribuția pe care Water Lippmann și/sau Arnold Wolfers au avut-o la definirea conceptului de securitate, fie nu s-au referit la relevanța pe care viziunea lui Lippmann asupra securității o are pentru perspectiva lui Wolfers asupra acestui concept, fie au menționat acest lucru, dar nu l-au analizat. Astfel, în anii '80, în prima ediție a lucrării *Popoarele, statele și frica*, Barry Buzan a citat succesiv definiția dată securității de Lippmann în *Politica externă a SUA: scutul republicii* și definiția formulată pentru acest concept de Wolfers în articolul *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*¹. Citatul preluat din Lippmann este următorul: „o națiune dispune de securitate în măsura în care nu este în pericol de a fi nevoită să își sacrifice valorile fundamentale pentru a evita un război și este capabilă, dacă este amenințată, să le păstreze prin obținerea unei victorii într-un război purtat pentru apărarea lor”, în timp ce fragmentul din Wolfers este următorul: „securitatea, într-un sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor

---

¹ Barry Buzan, *People, States, and Fear. The National Security Problem in International Relations*, p. 216, Brighton, Wheatsheaf Books, 1983. Citatul din Wolfers este preluat din colecția sa de eseuri intitulată *Discord and Collaboration* care include și acest articol. (Arnold Wolfers, *Discord and Cooperation. Essays on International Politics*, Baltimore, The John Hopkins Press, 1962).

dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența fricii că aceste valori vor fi atacate”. Deși Buzan precizează că definiția propusă de Lippmann a fost preluată din cartea lui Wolfers, el nu stabilește nicio legătură între aceste definiții. În cea de-a doua ediție a cărții sale, care a fost publicată după sfârșitul Războiului Rece, Buzan a avut o abordare similară a celor două definiții cu singura diferență că acestea nu mai figurează una după cealaltă, ci sunt separate de definiții ale securității propuse de alți autori.^{2,3}

Tot în anii '80, Mohammed Ayoob a pus în evidență faptul că definiția dată securității de Lippmann în lucrarea menționată a fost discutată de Wolfers în celebrul său articol și că Wolfers a înțeles această definiție ca referindu-se la capacitatea unui stat de a descuraja sau de a se apăra de un atac îndreptat împotriva sa. Cu toate acestea, Ayoob nu a analizat implicațiile definiției propuse de Lippmann asupra concepției lui Wolfers despre securitate. Se remarcă faptul că Ayoob nu a preluat din articolul lui Wolfers definiția propusă de Lippmann, așa cum a procedat Buzan, ci chiar din lucrarea *Politica externă a SUA: scutul republicii*,⁴ astfel încât nu mai există niciun indiciu al existenței unei legături între definițiile formulate de cei doi autori.

Existența unei legături între definiția dată securității de Wolfers în *Securitatea națională ca simbol ambiguu* și definiția securității formulată de Lippmann în *Politica externă a SUA: Scutul Republicii*, a fost remarcată de Graham M. Smith care, într-un articol din 2005, a arătat că Wolfers „utilizează ideile lui Walter Lippmann”⁵. Deși a observat existența unei legături între cele două definiții, Smith nu a analizat-o, astfel încât sensul afirmației sale este unul imprecis; se poate spune că Smith a indicat o direcție de cercetare, dar nu a urmat-o. Se observă că Smith nu menționează faptul că Wolfers îl citează pe Lippmann și nici nu face vreo referire la cartea acestuia din urmă. Cu toate acestea, având în vedere că *Politica externă a SUA: scutul republicii* este menționată în articolul lui Wolfers, este justificat să se considere că Smith semnalează, în mod implicit, existența unei legături între aceste lucrări.

Observația lui Smith nu se regăsește însă în cartea din 2021 a lui Columba Peoples și Nick Vaughan-Williams, care oferă o introducere în domeniul studiilor critice de securitate, și aceasta cu toate că aici este indicată contribuția la definirea

---

² *Ibidem*, p. 216.

³ Barry Buzan, *People, States, and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, p. 36, Colchester, ECPR Press, 2009.

⁴ Mohammed Ayoob, „Security in the Third World: the worm about to turn?”, în *International Affairs*, vol. 60, nr.1, 1984, pp. 41-51. Similar lui Buzan, Ayoob face referire la articolul *Securitatea națională ca simbol ambiguu*, inclus în colecția de eseuri a lui Wolfers *Discord and Collaboration*.

⁵ Graham M. Smith, „Into Cerberus' Lair: Bringing the Idea of Security to Light”, p. 489, în *British Journal of Politics and International Relations*, vol. 7, nr. 4, pp. 485-507; versiunea originală a citatului este următoarea „draws on the thought of Walter Lippmann”.

conceptului de securitate pe care au avut-o atât Lippmann, prin lucrarea sa din 1943, cât și Wolfers, prin intermediul articolului său din 1952. Peoples și Vaughan-Williams nu abordează problema legăturii dintre ideile despre securitate ale celor doi autori și nici măcar nu indică faptul că Lippmann este unul dintre autorii menționați de Wolfers, astfel încât nu sunt oferite elemente care să indice o posibilă conexiune între ideile lor.⁶

În multe lucrări recente care pot fi considerate ghiduri în domeniul studiilor de securitate, contribuția lui Lippmann la definiția securității, spre deosebire de cea a lui Wolfers, nu mai este recunoscută, astfel încât devine imposibil să se ia în considerare varianta ca Wolfers să fi fost influențat de Lippmann în formularea definiției securității care figurează în articolul său *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*. Cu titlu de exemplu, pot fi amintite *Manualul de studii de securitate* din 2010, coordonată de Myriam Dunn Cavelty și Victor Mauer⁷, *Crestomația pentru studii de securitate*, coordonată în 2011 de Christopher W. Hughes și Lai Yew Meng⁸, *Manualul de studii de securitate* din 2017, ai cărui coordonatori sunt Myriam Dunn Cavelty și Thierry Balzacq⁹, *Introducerea în domeniul studiilor de securitate*, editată în 2018 de Paul D. Williams și Matt McDonald¹⁰ și cartea din 2021 privind aspectele teoretice și practice ale studiilor internaționale de securitate, ai cărei coautori sunt Peter Hough, Andrew Moran, Bruce Pilbeam și Wendy Stokes¹¹; în toate aceste lucrări este menționată doar contribuția pe care Wolfers, prin intermediul articolului *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*, a avut-o la definirea conceptului de securitate.

Lippmann nu este menționat în influentul articol din 1997 al lui David Baldwin despre conceptul de securitate unde se arată, însă, că Wolfers, în articolul menționat, a conceput securitatea ca pe „absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite” și i-a atribuit atât un sens obiectiv, cât și unul subiectiv.¹² Lippmann este absent și dintr-o carte din 2009 a lui Barry Buzan și Lene Hansen, care reconstituie

---

⁶ Columba Peoples, Nick Vaughan-Williams, *Critical Security Studies. An Introduction*, ediția a 3-a, pp. 2, 5, Londra, Routledge, 2021.

⁷ Myriam Dunn Cavelty; Victor Mauer, „Introduction”, în Myriam Dunn Cavelty; Victor Mauer (coord.), *The Routledge Handbook of Security Studies*, Londra, Routledge, 2010, p. 2.

⁸ Christopher W. Hughes, Lai Yew Meng (coord.), *Security Studies. A Reader*, London, Routledge, 2011, p. 1.

⁹ Myriam Dunn Cavelty, Thierry Balzacq, „Introduction”, în Myriam Dunn Cavelty; Thierry Balzacq (coord.), *Routledge Handbook of Security Studies*, ediția a 2-a Londra, Routledge, 2017, p. 1.

¹⁰ Matt McDonald, „Constructivism”, în Paul D. Williams, Matt McDonald (coord.), *Security Studies. An Introduction*, ediția a 3-a, Londra, Routledge, 2018, p. 50.

¹¹ Edward Smith, „The Traditional Routes to Security. Realism and Liberalism”, în Peter Hough, Andrew Moran, Bruce Pilbeam, Wendy Stokes (coord.), *International Security Studies. Theory and Practice*, ediția a 2-a, Londra, Routledge, 2021, p. 15.

¹² David Baldwin, „The Concept of Security”, p. 13, în *Review of International Studies*, vol. 23, nr. 1, pp. 5-26, 1997.

evoluția studiilor internaționale de securitate, o carte în care figurează, în schimb, distincția operată de Wolfers în acel articol între sensul obiectiv și cel subiectiv al securității¹³; având în vedere că această carte plasează începuturile studiilor de securitate internațională în anii '40 și că lucrarea lui Lippmann a fost publicată în 1943, se deduce că, în opinia lui Buzan și a lui Hansen, Lippmann, spre deosebire de Wolfers, nu a avut o contribuție relevantă la dezvoltarea conceptului de securitate și nu a exercitat vreo influență asupra sensului atribuit securității de Wolfers.

Chiar dacă, în prezent, relevanța concepției despre securitate a lui Lippmann pentru modul în care Wolfers înțelege acest concept nu este o temă de cercetare, faptul că definiția dată securității de Lippmann a fost citată și comentată de Wolfers în celebrul său articol și faptul că Smith consideră că Wolfers a fost influențat de perspectiva lui Lippmann asupra securității, justifică realizarea unei cercetări pe această temă. Un alt argument în favoarea realizării unui asemenea demers rezultă din analiza atentă a articolului lui Wolfers, dat fiind că aceasta relevă faptul că referirile la Lippmann sunt incluse în paragraful care precede paragraful în care se face distincția între sensul obiectiv și sensul subiectiv al securității. Relevanța științifică a acestei teme este susținută și de faptul că, în *Polul puterii și polul Indiferenței*, un articol al lui Wolfers, care a apărut cu un an înainte de publicarea articolului *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*, acesta a susținut că o politică externă prudentă impune oamenilor de stat să urmărească numai obiective care sunt realizabile prin intermediul puterii de care dispune statul pe care îl conduc sau pe care acesta ar putea să o dobândească și a precizat că această idee constituie teza centrală a cărții lui Lippmann *Politica externă a SUA: scutul republicii*¹⁴. În sprijinul viabilității acestei teme de cercetare poate fi menționat și faptul că atât Lippmann, cât și Wolfers aparțin școlii realiste din domeniul relațiilor internaționale¹⁵ și că, la doi ani după publicarea articolului *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*, Lippmann și Wolfers au explorat împreună posibilitatea elaborării unei teorii a relațiilor internaționale.¹⁶

Se poate aprecia că, pentru domeniul studiilor de securitate, această temă este foarte importantă deoarece definiția securității propusă de Wolfers este una

---

¹³ Barry Buzan, Lene Hansen, *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge, Cambridge University Press, 2009, pp. 32-33.

¹⁴ Arnold Wolfers, „The Pole of Power and the Pole of Indifference”, p. 48, în *World Politics*, vol. 4, nr. 1, 1951, pp. 39-63. Acest articol este inclus, alături de „National Security as an Ambiguous Symbol”, în colecția de eseuri ale lui Wolfers, *Discord and Cooperation*.

¹⁵ Robert E. Williams Jr., „The Invention of International Relations Theory: Realism, the Rockefeller Foundation, and the 1954 Conference on Theory”, p. 284, în *Ethics and International Affairs*, vol. 26, nr. 2, 2012, pp. 284-286.

¹⁶ Nicolas Guilhot (coord.), *The Invention of International Relations Theory: Realism, the Rockefeller Foundation, and the 1954 Conference on Theory*, p. 239, New York, Columbia University Press, 2011.

consacrată, deoarece indiciile care ar putea direcționa cercetătorii către această temă sunt astăzi aproape inexistente, deoarece până în acest moment această temă nu a făcut obiectul unei cercetări detaliate și, de asemenea, deoarece rezultatele unui astfel de demers permit o mai bună înțelegere a apariției studiilor de securitate și, astfel, contribuie la eliminarea unei curențe din studiul acestui domeniu.

Luând în considerare toate aceste aspecte, întrebării de cercetare care stă la baza articolului de față i se poate da următoarea formulare: Ce influență a avut definiția securității propusă de Lippmann în cartea *Politica externă a SUA: scutul republicii* asupra definiției date de Wolfers acestui concept în articolul *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*? Pentru a răspunde la această întrebare se va realiza o cercetare calitativă prin intermediul căreia metoda analizei de conținut și cea a analizei comparative vor fi utilizate în raport cu secțiunile relevante din cele două lucrări. Mai exact, în cazul cărții lui Lippmann, analiza de conținut vizează paragraful în care este formulată definiția securității, semnificația acestei definiții fiind discutată în relație cu ideea centrală a capitolului căruia îi aparține paragraful respectiv. În ceea ce privește articolul lui Wolfers, analiza de conținut va fi aplicată celor trei paragrafe în care definiția securității este formulată și exemplificată, accentul fiind pus pe modul în care Wolfers utilizează definiția lui Lippmann. Prin intermediul analizei comparative, definiția securității inclusă în paragrafele relevante din articolul lui Wolfers este luată în considerare din punctul de vedere al asemănărilor și diferențelor sale în raport cu definiția securității formulată de Lippmann.

2. Walter Lippmann despre sensul securității

Lippmann definește securitatea într-un capitol din *Politica externă a SUA: scutul republicii*, în care exprimă o poziție critică față de politica externă a SUA, despre care afirmă că urmărește pacea în detrimentul securității naționale, ceea ce, în opinia sa, este o greșală, întrucât transformă o iluzie într-un scop primordial¹⁷. El susține că doar securitatea națională ar trebui să fie un astfel de scop și asociază securitatea națională cu interesele vitale ale unei națiuni, interese pe care le denuțește și interese legitime¹⁸. Potrivit acestei definiții, securitatea înseamnă că un stat este capabil să își promoveze interesele vitale chiar și în cazul unui război¹⁹, o idee care, dat fiind că Lippmann consideră războiul ca fiind cea mai dificilă situație cu care se poate confrunta un stat în realizarea intereselor sale vitale, ar putea fi astfel reformulată: un stat dispune de securitate dacă este capabil să își

---

¹⁷ Walter Lippmann, *US foreign policy: Shield of the Republic*, Boston, Little Brown and Company, 1943, p. 50.

¹⁸ *Ibidem*, p. 51.

¹⁹ *Ibidem*.

promoveze interesele vitale în orice circumstanțe, indiferent cât de periculoase sunt acestea. Prin urmare, este posibil să se afirme că, prin stabilirea celui mai înalt standard, Lippmann propune ceea ce s-ar putea numi o perspectivă maximală asupra securității.

Deoarece Lippmann are în vedere asigurarea securității nu doar în timpul războiului, ci și pe timp de pace²⁰, rezultă că el consideră riscul izbucnirii unui război ca fiind cel mai mare pericol care poate apărea pe timp de pace la adresa intereselor vitale ale unui stat și că tratează înfrângerea în război ca reprezentând cel mai mare pericol pentru aceste interese atunci când un stat se află în război. Trebuie remarcat faptul că Lippmann apreciază că evaluarea capacității unui stat de a-și promova interesele vitale în ambele situații trebuie să rezulte dintr-o analiză perfect obiectivă sau, altfel spus, că trebuie să reflecte un nivel de cunoaștere optim; exprimarea lui Lippmann este una foarte explicită în acest sens: „atât cât este posibil pentru un om să anticipeze și să fie prudent”²¹. Este evident că Lippmann exclude posibilitatea ca o astfel de evaluare să fie doar o impresie, o simplă opinie, susținând, dimpotrivă, că aceasta trebuie să fie cât mai puțin subiectivă sau, altfel spus, atât de obiectivă cât poate fi o evaluare realizată de oameni. Prin urmare, Lippmann propune o înțelegere maximală a naturii obiective a evaluării pe care o implică definiția securității, ceea ce permite să se considere că această definiție este una de tip maximal atât din punctul de vedere al standardului pe care îl presupune, cât și din punctul de vedere al capacității statului de a face față amenințărilor la adresa intereselor sale vitale, deci că definiția respectivă presupune o perspectivă maximală de tip ontologic și o perspectivă maximală de tip cognitiv.

Această analiză arată că nici Buzan și nici Ayoob nu citează corect din Lippmann, având în vedere că acesta afirmă că „o națiune dispune de securitate atunci când nu trebuie să-și sacrifice interesele legitime pentru a evita un război și când este capabilă, dacă este atacată, să le păstreze prin război”²², în timp ce citatul reprodus de cei doi autori este, așa cum s-a indicat anterior, următorul: „O națiune este în siguranță în măsura în care nu este în pericol de a fi nevoită să își sacrifice valorile fundamentale, dacă dorește să evite războiul, și este capabilă, dacă este atacată, să le păstreze prin obținerea unei victorii într-un război purtat pentru apărarea lor”. Dacă, în cazul lui Buzan, diferențele ar putea fi explicate ca un rezultat al faptului că citatul a fost preluat din articolul lui Wolfers și nu direct din cartea lui Lippmann, nicio explicație viabilă nu poate fi dată pentru existența

---

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.* N.A.: În original, cele două citate sunt, în ordine, următoarele: „a nation has security when it does not have to sacrifice its legitimate interests to avoid war and is able, if challenged, to maintain them by war” și „a nation is secure to the extent to which it is not in danger of having to sacrifice core values, if it wishes to avoid war; and is able, if challenged, to maintain them by such victory in such a war”.

acestor diferențe în cazul lui Ayoob, deoarece acesta indică în mod explicit că a preluat citatul din sursa sa originală, și anume din *Politica externă a SUA: scutul republicii*. Așadar, se poate spune că și Ayoob a preluat citatul tot din articolul lui Wolfers și că a indicat în mod eronat cartea lui Lippmann ca sursă a acestuia.

Pentru că Lippmann consideră că prudența în domeniul politicii externe înseamnă realizarea de către oamenii de stat a unei potriviri perfecte între obiectivele urmărite de un stat și puterea, exprimată în termeni militari, de care acesta dispune și pentru că, potrivit acestuia, securitatea națională trebuie să fie scopul primordial al fiecărui stat, se poate concluziona, pe de o parte, că Lippmann susține că un stat dispune de securitate numai dacă are, în conformitate cu o evaluare realizată de oameni de stat, care are cel mai înalt grad de obiectivitate de care omul este capabil, puterea necesară pentru asumarea riscului de a duce un război pentru protejarea intereselor sale vitale sau pentru a câștiga un război purtat în acest scop și, pe de altă parte, că asumarea securității ca obiectiv de politică externă în situația în care statul nu are puterea necesară pentru a-și asuma riscul unui astfel de război sau pentru a câștiga un război reprezintă o imprudență politică. Cu alte cuvinte, trebuie să se considere că, în opinia lui Lippmann, prudența nu permite ca securitatea să poată fi asumată de către orice stat ca un obiectiv de politică externă, ci numai de către acele state care, într-o evaluare având cel mai înalt grad de obiectivitate de care oamenii sunt capabili, dispun de o putere adecvată. Rezultă că Lippmann consideră prudența ca fiind capacitatea care permite oamenilor de stat să facă cele mai obiective evaluări cu privire la capacitatea unui stat de a-și promova interesele vitale atunci când acestea sunt expuse celor mai grave amenințări, deci ca o capacitate care permite oamenilor de stat să evalueze dacă statul dispune sau nu de securitate.

Se observă că definiția dată securității de Lippmann nu a fost remarcată în recenzii ale cărții sale, care au apărut la momentul publicării acesteia, așa cum se constată prin analiza recenziei lui Leland M. Goodrich²³, a lui James C. Malin²⁴ și a celei aparținând lui Mary Sumner Benson.²⁵

---

²³ Leland M. Goodrich, „U. S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann”, în *The American Political Science Review*, vol. 37, nr. 5, 1943, pp. 935-938.

²⁴ James C. Malin, „U.S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann; America's Foreign Policies, Past and Present by Thomas A. Bailey”, în *Pacific Historical Review*, vol. 12, nr. 4, 1943, pp. 417-418.

²⁵ Mary Sumner Benson, „U. S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann; Collective Security: The Why and How. by Joseph H. Ball”, în *The Far Eastern Quarterly*, vol. 3, nr. 3, 1944, pp. 263-265.

3. Caracteristicile atribuite securității de Arnold Wolfers.

O analiză din perspectiva sensului atribuit securității de Walter Lippmann

În articolul *Securitatea națională ca un simbol ambiguu*, reflecția lui Wolfers asupra securității pornește de la viziunea lui Lippmann asupra acesteia expusă în lucrarea *Politica externă a SUA: scutul republicii*. Cu toate acestea, Wolfers nu îl citează pe Lippmann, așa cum indică Buzan și Ayoob, ci interpretează definiția pe care acesta o dă securității, echivalând interesele vitale/legitime ale unui stat cu valorile sale fundamentale, susținând că această definiție se referă implicit la un grad de protecție a acestor valori care poate varia de la lipsa aproape completă a protecției acestora și, prin urmare, de la absența securității, la protecție lor cvasitotală și, prin urmare, la securitate aproape totală și considerând că, pe timp de pace, securitatea reprezintă capacitatea unui stat de a descuraja un război împotriva sa²⁶. Cu excepția existenței unor grade de securitate, interpretarea dată de Wolfers nu contravine perspectivei lui Lippmann asupra securității. Incompatibilitatea gradualității securității cu ideile lui Lippmann este o consecință a faptului că sensul maximal pe care acesta îl atribuie securității implică faptul că un stat dispune de securitate numai atunci când are puterea necesară pentru a-și proteja interesele vitale prin asumarea riscului unui război sau prin câștigarea unui război. În consecință, se poate spune că Lippmann consideră că, dacă puterea unui stat este insuficientă pentru a face acest lucru, statul respectiv nu dispune de mai puțină securitate, ci se află într-o situație de insecuritate. Rezultă că, pentru Lippmann, există doar securitate totală, orice se situează sub acest nivel fiind pur și simplu insecuritate.

Wolfers se referă și la aspectele implicite ale concepției lui Lippmann despre securitate, arătând că securitatea reprezintă pentru Lippmann o valoare pe care, dat fiind că există grade de securitate, un stat o poate deține într-o măsură mai mare sau mai mică și poate dori să o aibă într-o măsură mai mare sau mai mică; faptul că Wolfers atribuie aceste idei lui Lippmann rezultă din introducerea lor prin intermediul cuvântului *deci*.²⁷ Aprofundând analiza acestor aspecte, Wolfers susține că securitatea este pentru Lippmann doar una dintre valorile care pot fi promovate prin intermediul politicii externe, celelalte valori fiind puterea și bogăția. Se observă însă că Lippmann consideră că puterea este mijlocul prin care se obține securitatea, ceea ce înseamnă că el nu plasează puterea și securitatea pe același nivel și, prin urmare, că nu le consideră pe ambele ca fiind valori și, astfel, ca reprezentând obiective primordiale ale politicii externe.²⁸

---

²⁶ Arnold Wolfers, „National Security as an Ambiguous Symbol”, pp. 484, 485, în *Political Science Quarterly*, vol. 67, nr. 4, 1952, pp. 481-502.

²⁷ *Ibidem*, p. 484.

²⁸ *Ibidem*, p. 484, „Securitatea este, *deci*, o valoare pe care o națiune o poate deține într-o măsură mai mare sau mai mică și pe care poate dori să o aibă într-o măsură mai mare sau mai mică”.

Pentru a diferenția securitatea de putere și de bogăție, Wolfers indică într-un paragraf frecvent citat că „securitatea, într-un sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar în sens subiectiv, absența fricii că astfel de valori vor fi atacate”²⁹. Este posibil să se argumenteze că această caracterizare a securității are rolul de a explica definiția securității propusă de Lippmann, mai exact unele caracteristici implicite ale acesteia, astfel încât se poate spune că Wolfers nu o consideră ca fiind în mod necesar propria sa contribuție la definirea acestui concept. Asumând că analiza lui Wolfers urmărește să clarifice definiția lui Lippmann, acest citat ar trebui interpretat în sensul că, din punct de vedere obiectiv, securitatea se referă la faptul că un stat are puterea necesară pentru a risca un război pentru protejarea intereselor sale vitale sau pentru a câștiga un război la care participă în acest scop, în timp ce, din punct de vedere subiectiv, securitatea înseamnă că cetățenii nu se tem că statului lor îi lipsește puterea care să îi permită să riște un război pentru protejarea intereselor vitale sau să câștige un astfel de război. Astfel, în conformitate cu perspectiva lui Lippmann asupra securității pe care citatul menționat se presupune că ar trebui să o explice, amenințarea la care se referă Wolfers nu este riscul declanșării unui război sau războiul în sine, ci lipsa puterii care să permită unui stat să-și asume cu prudență riscul unui război sau să îl câștige. Este, însă, posibilă și interpretarea acestui citat ca referindu-se la faptul că riscul declanșării unui război și războiul în sine reprezintă amenințări la adresa securității.³⁰

Tot în conformitate cu perspectiva lui Lippmann asupra securității, care corelează în mod necesar securitatea cu cel mai ridicat grad posibil de obiectivitate a evaluării de către oamenii de stat a capacității statului de a-și asuma riscul unui război sau de a-l câștiga, sensul subiectiv al securității trebuie înțeles ca sentimentul generat în rândul populației unui stat de o astfel de evaluare, în timp ce sensul obiectiv al acesteia ar trebui înțeles ca cea mai puțin subiectivă evaluare a puterii naționale pe care oamenii ar putea-o face. Prin urmare, distincția dintre sensul obiectiv și sensul subiectiv al securității la care se referă Wolfers nu ar trebui interpretată ca o distincție între o evaluare foarte bine justificată (sensul obiectiv) și o evaluare care este insuficient justificată (sensul subiectiv), ci ca o distincție între o evaluare foarte bine justificată și efectele sale în plan psihologic asupra celor care efectuează evaluarea. Cu toate acestea, Wolfers nu are această lectură a termenilor de obiectiv și de subiectiv, considerând în schimb că evaluarea subiectivă se opune celei obiective, prima distorsionând realitatea, iar cea de-a doua surprinzând-o cu exactitate. El ilustrează această diferență menționând că, după Primul Război Mondial, Franța a operat cu un sens subiectiv al securității, deoarece a exagerat riscul unui nou război cu Germania, în timp ce alte mari puteri din Liga Națiunilor

---

²⁹ *Ibidem*, p. 485.

³⁰ *Ibidem*, p. 485.

au operat cu un sens obiectiv al securității pentru că au apreciat în mod corect că un astfel de risc era mult mai redus. Wolfers admite că o evaluare pur obiectivă a riscului declanșării unui război este imposibilă, motiv pentru care o astfel de evaluare ar putea fi obiectivă doar într-un sens relativ, idee care corespunde opiniei lui Lippmann că, în domeniul politicii externe, se poate vorbi doar despre acea obiectivitate la care oamenii pot ajunge și nu despre obiectivitate în sine.³¹

4. Rezultate și concluzii

Acest articol a oferit argumente în sprijinul ideii că binecunoscuta distincție operată de Wolfers între sensul obiectiv și cel subiectiv al securității, precum și descrierea securității din care această distincție face parte, au avut inițial rolul de a explica elemente implicite ale definiției date securității de către Lippmann, dar că, în cele din urmă, ele au generat o nouă perspectivă asupra securității. Acest lucru s-a întâmplat, deoarece Wolfers a prezentat în mod inexact opiniile lui Lippmann despre securitate, menționând că, pentru acesta, securitatea este o problemă care admite grade, că securitatea și puterea sunt valori similare în domeniul politicii externe și, cel mai important, că există posibilitatea ca securitatea să existe și atunci când are la bază o evaluare eronată și ca securitatea să desemneze absența, reală sau aparentă, a amenințărilor la adresa intereselor vitale. Prima interpretare eronată a ideilor lui Lippmann are ca rezultat faptul că ceea ce el consideră a fi insecuritate devine pentru Wolfers un grad mai redus de securitate, o interpretare care derivă din înțelegerea securității ca reprezentând o valoare și, în consecință, ca fiind ceva care poate fi posedat într-o măsură mai mare sau mai mică; în acest fel, perspectiva ontologică maximală asupra securității este înlocuită cu o viziune mult mai puțin exigentă asupra acestui concept care permite chiar și o înțelegere ontologică minimală a acestui concept prin intermediul căreia securitatea nu mai reprezintă doar o performanță deosebită, ci devine ceva mult mai ușor de obținut. A doua interpretare eronată a lui Lippmann este cea care face posibilă existența unor grade de securitate deoarece securitatea este considerată o valoare de același tip ca și puterea și pentru că distribuția inegală a puterii între state este prezentată ca o problemă evidentă. Această interpretare inadecvată transformă puterea dintr-un mijloc prin care se obține securitatea într-un scop ce poate fi dorit pentru el însuși, uneori chiar și în locul securității, astfel încât securitatea nu mai reprezintă în mod necesar scopul primordial al unui stat. În ceea ce privește ultima interpretare eronată a perspectivei lui Lippmann asupra securității, un prim aspect al acesteia este corelarea securității în principal cu elemente din afara statului, și anume cu amenințările la adresa acestuia, care provin din mediul internațional, și nu cu aspecte din interiorul statului, mai exact cu capacitatea acestuia de a face față cu

---

³¹ *Ibidem.*

succes amenințărilor respective; aspectul secund al acestei interpretări este acela că imprudența devine compatibilă cu securitatea, permițând astfel existența unei perspective cognitive nonmaximale asupra securității.

Prin urmare, pot fi formulate două răspunsuri la întrebarea de cercetare a acestui articol, primul fiind acela că, luând în considerare intenția lui Wolfers, definiția securității formulată de Lippmann a exercitat o influență majoră asupra definiției pe care acesta a dat-o securității, iar al doilea răspuns este acela că, având în vedere modul în care Wolfers interpretează definiția lui Lippmann, punctul de vedere al acestuia din urmă a influențat în mod semnificativ definiția propusă de Wolfers pentru conceptul de securitate. Altfel spus, din punct de vedere subiectiv, Wolfers a fost puternic influențat de Lippmann, dar, din punct de vedere obiectiv, influența lui Lippmann asupra sa a fost redusă. În concluzie, ambele răspunsuri la întrebarea de cercetare facilitează o mai bună înțelegere a concepției lui Wolfers și a lui Lippmann despre securitate, a relației dintre opiniile lor cu privire la definiția securității și a ceea ce este specific sensului pe care fiecare îl atribuie acestui concept, contribuind astfel la clarificarea primelor etape din evoluția studiilor de securitate.

BIBLIOGRAFIE:

1. AYOUB, Mohammed, „Security in the Third World: the worm about to turn?”, în *International Affairs*, vol. 60, nr. 1, 1984.
2. BALDWIN, David, „The Concept of Security”, în *Review of International Studies*, vol. 23, nr. 1, 1997.
3. BUZAN, Barry, *People, States, and Fear. The National Security Problem in International Relations*, Brighton, Wheatsheaf Books, 1983.
4. BUZAN, Barry, *People, States, and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Colchester, ECPR Press, 2009.
5. BUZAN, Barry; HANSEN, Lene, *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge, Cambridge University Press, 2009.
6. DUNN CAVELTY, Myriam; MAUER, Victor, „Introduction”, în Myriam Dunn Cavelty; Victor Mauer (coord.), *The Routledge Handbook of Security Studies*, Londra, Routledge, 2010.
7. DUNN CAVELTY, Myriam; BALZACQ, Thierry, „Introduction”, în Myriam Dunn Cavelty, Thierry Balzacq (coord.), *Routledge Handbook of Security Studies*, ediția a 2-a, Londra, Routledge, 2017.
8. GOODRICH, Leland M., „U. S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann”, în *The American Political Science Review*, vol. 37, nr. 5, 1943.
9. GUILHOT, Nicolas (coord.), *The Invention of International Relations Theory: Realism, the Rockefeller Foundation, and the 1954 Conference on Theory*, New York, Columbia University Press, 2011.

10. HUGHES, Christopher W.; LAI, Yew Meng (coord.), *Security Studies. A Reader*, Londra, Routledge, 2011.

11. LIPPMANN, Walter, *US foreign policy: Shield of the Republic*, Boston, Little Brown and Company, 1943.

12. MALIN, James C., „U.S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann; America’s Foreign Policies, Past and Present by Thomas A. Bailey”, în *Pacific Historical Review*, vol. 12, nr. 4, 1943.

13. McDONALD, Matt, „Constructivism”, în Paul D. Williams, Matt McDonald (coord.), *Security Studies. An Introduction*, ediția a 3-a, Londra, Routledge, 2018.

14. PEOPLES, Columba; VAUGHAN-WILLIAMS, Nick, *Critical Security Studies. An Introduction*, ediția a 3-a, Londra, Routledge, 2021.

15. SMITH, Edward, „The Traditional Routes to Security. Realism and Liberalism”, în Peter Hough, Andrew Moran, Bruce Pilbeam, Wendy Stokes (coord.), *International Security Studies. Theory and Practice*, ediția a 2-a, Londra, Routledge, 2021.

16. SMITH, Graham M., „Into Cerberus’ Lair: Bringing the Idea of Security to Light”, în *British Journal of Politics and International Relations*, vol. 7, nr. 4.

17. SUMNER BENSON, Mary, „U.S. Foreign Policy: Shield of the Republic by Walter Lippmann; Collective Security: The Why and How, by Joseph H. Ball”, în *The Far Eastern Quarterly*, vol. 3, nr. 3, 1944.

18. WILLIAMS, Robert E. Jr., „The Invention of International Relations Theory: Realism, the Rockefeller Foundation, and the 1954 Conference on Theory, Edited by Nicolas Guilhot”, în *Ethics and International Affairs*, vol. 26, nr. 2, 2012.

19. WOLFERS, Arnold, „The Pole of Power and the Pole of Indifference”, în *World Politics*, vol. 4, nr. 1, 1951.

20. WOLFERS, Arnold, „National Security as an Ambiguous Symbol”, în *Political Science Quarterly*, vol. 67, nr. 4, 1952.

21. WOLFERS, Arnold, *Discord and Cooperation. Essays on International Politics*, Baltimore, The John Hopkins Press, 1962.

INTEGRAREA PROCESELOR DE DEZVOLTARE A CAPABILITĂȚILOR – DEMERS NECESAR ÎN VEDEREA CREȘTERII EFICACITĂȚII ACȚIUNILOR MILITARE

Ionuț CIORANU*
Dr. Ion CHIORCEA**

*„În lumea de astăzi, nu există credibilitate fără capabilitate.”
Lord Robertson Earl Grey¹*

În condițiile unui viitor tot mai incert, pentru că timpul trecut nu poate fi recuperat, singurul la îndemână rămâne cel din viitor. Așadar, planificarea apărării este, de fapt, despre planificarea unui viitor incert, despre reducerea nivelului de incertitudine sau despre creșterea nivelului de toleranță la incertitudine. De aceea, considerăm că este momentul să trecem la planificarea prospectivă, la reprioritizarea componentelor conducerii, cu accent pe previziune, cu atât mai mult cu cât observăm noul specific al mediului de securitate, în vederea alegerii, dezvoltării și menținerii acelor capabilități care să răspundă provocărilor actuale și viitoare.

---

* Comandor Ionuț CIORANU este doctorand în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București. E-mail: cioranu.ionut@yahoo.com

** Comandor (r) dr. Ion CHIORCEA este profesor universitar în cadrul Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”, Constanța. E-mail: chiorcea44@yahoo.com

¹ ****, Discursul secretarului general al NATO, Lord Robertson Earl Grey, „NATO: what have you done for me lately?”, februarie 2001, URL: <https://www.nato.int/docu/speech/2001/s010216a.htm>, accesat la 26.10.2020, trad. aut. „In today’s world, there is no credibility without capability”.*

În cadrul acestui articol, vom analiza toate aceste aspecte, în încercarea de a evidenția faptul că integrarea eficientă a acelor elemente care conduc la obținerea și menținerea capacităților optime trebuie să reprezinte o acțiune sinergică în demersul creșterii eficacității acțiunilor militare.

Cuvinte-cheie: *planificare integrată; capacități; eficacitate; planificare conceptuală; planificare detaliată.*

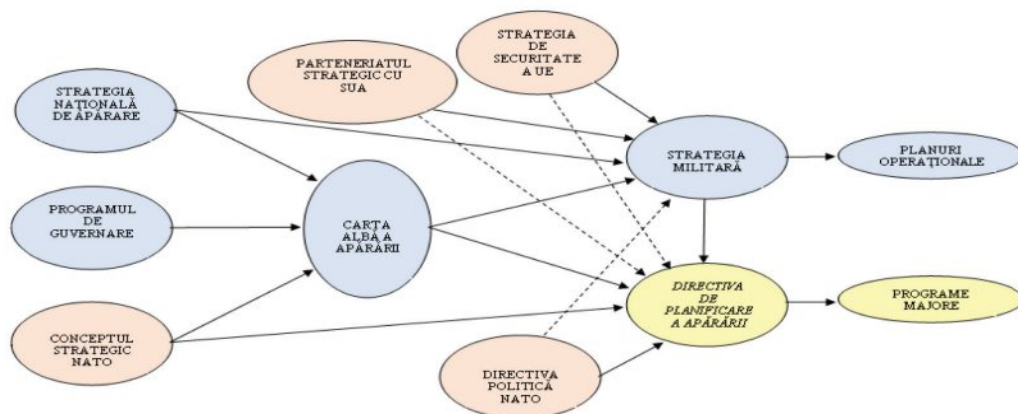
Introducere

În încercarea continuă de fi pregătiți pentru ce urmează, planificarea apărării reprezintă un demers obligatoriu pentru a identifica reacții la perturbațiile multiple și complexe din viitor, obținând astfel un nivel optim de reziliență și descurajarea potențialilor adversari.

Indiferent de momentul istoric, planificarea apărării a încercat să găsească răspunsuri la întrebările „*ce?*” și „*cum?*”, scopul fiind acela de a asigura nivelul necesar al impactului forțelor armate, care să producă descurajarea sau înfrângerea adversarului, ceea ce reprezintă o expresie a puterii de luptă, aceasta fiind un efect al capacităților. De aceea, identificarea căilor de stabilire, obținere și menținere a setului optim de capacități rămâne o provocare continuă.

În acest sens, începând cu anul 2002, în România a devenit operațional Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare (SPPBE), având ca principal obiectiv integrarea eforturilor Ministerului Apărării Naționale pentru utilizarea resurselor disponibile, într-un mod eficient, în vederea obținerii și menținerii capacităților militare planificate.

SPPBE are patru faze intercorelate: Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare. În faza de planificare, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, se elaborează Carta albă a apărării, Strategia militară (SM), Directiva de planificare a apărării (DPA) și Precizările SPPBE și sunt realizate studii și analize privind problemele importante ale planificării, precum și planuri pe termen lung, care se axează pe sinergia acțiunilor structurilor implicate. Directiva de Planificare a Apărării are ca obiectiv clarificarea direcțiilor de elaborare a programelor majore ale ministerului și furnizarea limitelor de finanțare pentru anul curent, cu o perspectivă pentru următorii zece ani, fiind elaborată pe baza legislației și documentelor de planificare a apărării din cadrul național – *Carta albă a apărării și Strategia militară*, precum și a documentelor care fundamentează procesul de planificare a apărării desfășurat la nivelul NATO și UE – *Directiva politică privind apărarea a NATO și Strategia globală de securitate a UE*, interdependențele dintre acestea fiind prezentate în Figura nr. 1.

Figura nr. 1: Sistemul de interdependențe între elementele sistemului de planificare a apărării

Așadar, Directiva de planificare a apărării reglementează planificarea integrată a apărării la nivelul Ministerului Apărării Naționale, în ceea ce privește relația politici-resurse-capabilități și asigură o viziune comună în ceea ce privește obiectivele, prioritățile și oportunitatea alocării resurselor, stabilind și legăturile cu sistemul de planificare a apărării care se desfășoară în cadrul NATO. Conform normelor în vigoare, Directiva de planificare a apărării este elaborată de către Direcția planificare integrată a apărării (DPIA) și aprobată de ministrul apărării naționale, având un orizont de timp de zece ani și fiind revizuită anual.

1. Planificarea integrată a apărării

Într-un mediu de securitate tot mai incert și complex, necesitatea coordonării proceselor de elaborare, implementare și evaluare a politicii de apărare capătă o importanță deosebită. În țara noastră, această misiune revine Departamentului pentru politica de apărare, planificare și relații internaționale (DPAPRI), prin Direcția politici de apărare și prin Direcția planificare integrată a apărării (DPIA). Cea de-a doua componentă a DPAPRI, asigură planificarea integrată a apărării și participă la implementarea politicilor de apărare, coordonând dezvoltarea și menținerea capabilităților optime, în vederea îndeplinirii obiectivelor politicii de apărare. În fapt, DPIA asigură corelarea dintre obiectivele politicii de apărare, resursele avute la dispoziție și capabilitățile militare dezvoltate și participă la elaborarea și implementarea politicii de apărare atât la nivel național, precum și în context aliat.²

² ***, Direcția Planificare Integrată a Apărării, URL: <https://dpap.mapn.ro/pages/view/100>, accesat la 15.06.2021.

Așadar, DPIA monitorizează punerea în practică a directivei de planificare a apărării, prin care sunt precizate programele majore și structura acestora, obiectivele generale și specifice privind starea de pregătire operațională, dinamica forțelor, dar și resursele necesare îndeplinirii obiectivelor. Totodată, Direcția planificare integrată a apărării înaintează propuneri de întocmire și de modificare a legislației privind planificarea apărării și managementul resurselor destinate apărării.

În vederea îndeplinirii obiectivelor generale ale politicii de apărare, se identifică obiective specifice, pe niveluri organizatorice și pe domenii, precum și corespunzător zonelor de interes induse de sistemul de alianțe și parteneriate, toate aceste obiective fiind prioritizate și armonizate în cadrul demersurilor specifice planificării integrate a apărării.

În plus, gestionarea resurselor umane, materiale și financiare se realizează într-o abordare holistică, ceea ce reprezintă acel tip de management care are la bază planificarea integrată în vederea coordonării obținerii și menținerii capabilităților necesare îndeplinirii obiectivelor stabilite. Aceste capabilități sunt obținute în urma derulării programelor majore ale Ministerului Apărării Naționale, care integrează obiectivele specifice diferitelor domenii de planificare a apărării, precizate în Legea nr. 203/2015, în funcție de priorități și de resursele avute la dispoziție.

Așadar, desfășurarea planificării integrate a apărării presupune identificarea răspunsurilor optime la întrebările „*ce?*” și „*cum?*”, prin stabilirea riguroasă a obiectivelor și priorităților și urmărirea îndeplinirii acestora în paralel cu asigurarea resurselor necesare, urmărind abordarea bazată pe amenințări și orientată pe capabilități, oferind astfel cadrul favorabil creșterii nivelului de eficiență și eficacitate a acțiunilor militare.

În ceea ce privește punerea în aplicare a planificării bazată pe capabilități, soluțiile practice variază de la o țară la alta, de la abordarea care oferă scenariilor un rol foarte important, până la abordări care utilizează perspective geopolitice, tehnologice și operaționale în demersul obținerii și menținerii capabilităților. Există, însă, și un punct comun reprezentat de faptul că planificarea bazată pe capabilități caută să obțină cele mai eficiente costuri și funcționalități pentru a face față noilor provocări, prezentând flexibilitate în demersul îndeplinirii cerințelor de capabilitate.

Această îndeplinire a cerințelor de capabilități se produce în condiții ideale. Tocmai de aceea, abordarea în termeni de eficiență a capabilităților din perspectiva Doctrinei, Organizării, Instruirii, Mijloacelor, Leadershipului, Personalului, și Facilităților (DOTMLPF) și, în demersul obținerii efectelor dorite, în termeni de eficacitate, devine o provocare cu accent pe liniile de dezvoltare a capabilităților, corespunzătoare elementelor de capabilități, prezentate în Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1: Linii de dezvoltare capabilități³

Linii de dezvoltare	Observații
Doctrina	Modul în care luptăm
Organizare	Cum ne organizăm să luptăm
Instruire	Cum ne pregătim să luptăm
Mijloace/echipament	Tot ce este necesar pentru a ne dota forțele care NU necesită un nou efort de dezvoltare (arme, piese de schimb, seturi de testare etc.)
Leadership & educație	Cum ne pregătim liderii să conducă lupta
Personal	Disponibilitatea persoanelor capabile să participe la operații pe timp de pace, război și diverse situații de urgență
Facilități	Imobile, instalații industriale (facilități de producție muniții, centre de instruire)
Politică	Departamentul pentru apărare, formate interagenții sau politici internaționale care afectează celelalte elemente nemateriale

Întrucât punerea în aplicare a planificării bazată pe capabilități variază de la o țară la alta, există diferite abordări și în privința liniilor de dezvoltare a capabilităților. Tocmai de aceea vom realiza în continuare o analiză comparativă a liniilor de dezvoltare a capabilităților din mai multe țări membre NATO/UE, conform tabelului de mai jos:

Tabelul nr. 2: Linii de dezvoltare capabilități – comparație

ROM ⁴ DOPÎLPPI	SUA ⁵ DOTMLPFI	NATO ⁶ DOTMLPFI	UE ⁷	UK ⁸ TEPIDOIL
Doctrină	Doctrină	Doctrină	Doctrină	Concepte și Doctrină
				Informații
Organizare	Organizare	Organizare		Organizare
Pregătire	T Instruire	T Instruire	T Instruire	T Instruire
Înzestrare	Mijloace	Mijloace	Mijloace	Echipament Logistică
Leadership	Leadership	Leadership	Leadership	
Personal	Personal	Personal	Personal	Personal
Infrastructură	Facilități	Facilități	Infrastructură	Infrastructură
Interoperativitate		Interoperativitate	Interoperativitate	
	P Politică			

³ Neal D.J., Wells II L., *Capability Development in Support of Comprehensive Approaches*, Institutul pentru Studii Strategice Naționale, Universitatea Națională de Apărare, Washington, DC, decembrie 2011, pp. 41-46, URL: <https://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/Books/CTBSP-Exports/Capability-Development-in-Support-of-Comprehensive-Approaches.pdf?ver=2017-06-16-110221-453>, accesat la 11.11.2020.

⁴ ***, Carta albă a apărării, București, 2021, pp. 14-21, URL: <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2020/10/CARTA-ALBA-A-APARARII.pdf>, accesat la 11.11.2020.

Observăm un nivel ridicat de asemănare a seturilor de linii de dezvoltare a capabilităților, ceea ce reliefează, cu câteva excepții, standardizare și coerență în cadrul alianțelor, uniunilor și parteneriatelor existente. În plus, prezența constantă între liniile de dezvoltare, a doctrinei, instruirii, personalului și leadershipului, dovedește, încă odată, importanța acestora.

De asemenea, chiar dacă apare ca linie de dezvoltare a capabilităților doar în cazul SUA, ținând cont de influența acesteia asupra procesului de planificare a apărării, în general, considerăm important a analiza, pe viitor, oportunitatea introducerii politicii între liniile de dezvoltare a capabilităților, atât la nivel național, cât și în cadru aliat.

Putem aprecia, așadar, faptul că eficacitatea sistemului de planificare integrată a apărării depinde de integrarea eficientă a liniilor de dezvoltare a capabilităților și este direct proporțională cu asigurarea concordanței dintre obiectivele propuse și alocarea corespunzătoare a resurselor.

În concluzie, obiectivul general al planificării integrate a apărării îl constituie optimizarea procesului de alocare și utilizare a resurselor destinate armatei în vederea obținerii și menținerii capabilităților necesare îndeplinirii angajamentelor asumate de către România în cadrul NATO și UE, devenind astfel un element important în creșterea nivelului de eficacitate.

2. O altă abordare a planificării integrate

O altă abordare a planificării integrate poate fi oferită de analiza integrării tipurilor de planificare operațională, aspect neregăsit foarte clar în doctrinele naționale, cu excepția Manualului pentru organizarea de stat major și planificare a operațiilor navale, conform căruia „planificarea este alcătuită din două componente separate, dar interdependente: o componentă conceptuală și o componentă detaliată. Succesul planificării depinde de integrarea celor două componente.”⁹ Nu apar, însă, suficiente

⁵ ***, JP 1-02, Department of defense Dictionary of Military and Associated Terms, feb. 2016, p. A-52, URL: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf, accesat la 11.10.2020.

⁶ ***, „DOTMLPFI”, NATO, URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/search.htm?query=DOTMLPFI>, accesat la 11.10.2020.

⁷ Gahler M., González Pons E., Report on constitutional, legal and institutional implications of a common security and defence policy: possibilities offered by the Lisbon Treaty, European Parliament, 2017, p. 12, URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0042_EN.pdf?redirect, accesat la 20.10.2020.

⁸ ***, „Britain’s National Audit Office Focuses on Ministry of Defence Capability Delivery, Not Just Equipment”, WiredGov, URL: <https://www.wired-gov.net/wg/news.nsf/articles/Britains+National+Audit+Office+Focuses+on+Ministry+of+Defence+Capability+Delivery+Not+Just+Equipment+15042021042500?open>, accesat la 15.06.2021.

⁹ ***, FN-2, *Manualul pentru organizarea de stat major și planificare a operațiilor navale*, București, 2019, p. IV-2.

detalii utile înțelegerii complete a necesității integrării acestor componente.

Această abordare apare, încă din anul 2010, în doctrina forțelor terestre americane, care prezintă interdependențele dintre planificarea centrată pe design (*Army Design Methodology/ADM*), procesul de luare a deciziilor militare (*Military Decision-making Process/MDMP*) și procedurile de conducere a trupelor (*Troop Leading Procedures/TLP*) și legăturile cu leadershipul și managementul, urmărind modul în care analiza conceptuală a problemei și planificarea detaliată pot fi folosite pentru a identifica și a minimiza ineficiențele și pentru a maximiza eficacitatea.

ADP 5-0, *The Operations Process*, descrie ADM ca fiind „o metodologie pentru aplicarea gândirii critice și creative pentru a înțelege, vizualiza și descrie probleme necunoscute și abordări pentru rezolvarea lor”¹⁰, în timp ce MDMP este prezentată ca „o metodologie de planificare iterativă pentru a înțelege situația și misiunea, a dezvolta un curs de acțiune și a produce un plan sau ordin de operații”¹¹.

Așa cum reiese din Figura nr. 2, ADM creează cadrul conceptual pentru analiză, oferind personalului responsabil cu planificarea înțelegerea necesară a problemei și posibilitatea identificării abordărilor optime pentru a genera soluții. Definirea mediului și înțelegerea problemei permit, apoi, personalului responsabil cu planificarea să demareze planificarea detaliată.

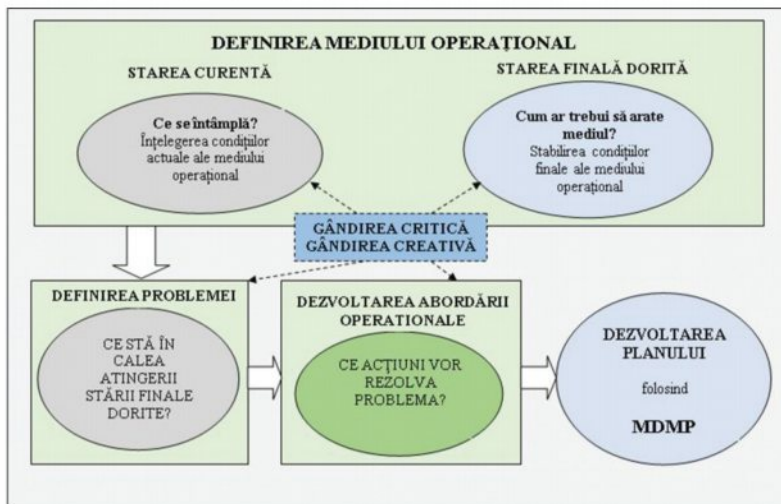

Figura nr. 2: Planificarea centrată pe design¹²

¹⁰ ***, *ADP 5-0, The Operations Process*, Department of the Army, Washington, DC, iulie 2019, pp. 2-16, URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN20305_ADP%205-0%20FINAL%20WEB.pdf, accesat la 20.11.2020.

¹¹ *Ibidem*, pp. 2-17.

¹² Traducere și completare din *ADP 5-0 The Operations Process*, Department of the Army, Washington, DC, iulie 2019, pp. 2-17, URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN18126-ADP_5-0-000-WEB-3.pdf, accesat la 20.11.2020.

MDMP este un proces flexibil, care asigură clarificarea continuă a situației și generarea de opțiuni pentru rezolvarea problemelor, ceea ce asigură cadrul pentru planificarea detaliată, care are ca rezultat planuri și ordine executabile.

Întregul demers este condiționat de un anumit nivel al gândirii critice și al gândirii creative. De aceea am considerat oportun completarea schemei originale a planificării centrată pe design, prin introducerea celor două dimensiuni ale gândirii, acestea fiind veritabile variabile moderatoare ale rezultatelor procesului de planificare.

Gândirea critică este o gândire reflexivă generată de necesitatea reacției la factorii de mediu, în vederea stabilirii veridicității acestora și a modalităților optime de răspuns, clarificând, totodată, obiectivele. De asemenea, alături de inteligența emoțională, îi ajută pe comandanți și personalul responsabil cu planificarea să minimizeze *biasurile* și să evite erorile. Complementar, gândirea creativă generează idei noi, pe care le combină cu cele vechi pentru obținerea unor soluții inovative. Este nevoie, însă, de un climat afectiv optim, de un anumit nivel de acceptare a schimbării și de perspective mai flexibile, ceea ce reprezintă o provocare pentru organizația militară.

Așadar, am introdus cele două concepte pentru că, în opinia noastră, reprezintă instrumente, nu neapărat noi, ci utile demersului de identificare a modalităților de răspuns la provocările specifice mediului caracterizat de VUCA (Volatilitate, Incertitudine, Complexitate, Ambiguitate)¹³.

Conform conceptelor prezentate mai sus, planificarea integrată asigură acțiunea sinergică a planificării conceptuale și a celei detaliate. Planificarea conceptuală permite definirea mediului operațional și a problemelor aferente, ceea ce creează cadrul favorabil dezvoltării acelor abordări operaționale care să conducă la rezolvarea acestor probleme. Planificarea conceptuală generează, astfel, intenția comandantului și permite personalului responsabil cu planificarea să înțeleagă situația dintr-o perspectivă cuprinzătoare, asigurând o punte teoretică spre planificarea detaliată, care permite apoi factorilor de decizie să gândească, să evalueze și să acționeze într-un cadru mai puțin volatil, incert și ambiguu, dar la fel de complex, toate aceste aspecte fiind foarte bine ilustrate în Figura nr. 3.

---

¹³ Kraaijenbrink J., „What Does VUCA Really Mean?”, URL: <https://www.forbes.com/sites/jeroenkraaijenbrink/2018/12/19/what-does-vuca-really-mean/#4e83e29217d6>, accesat la 05.07.2020.

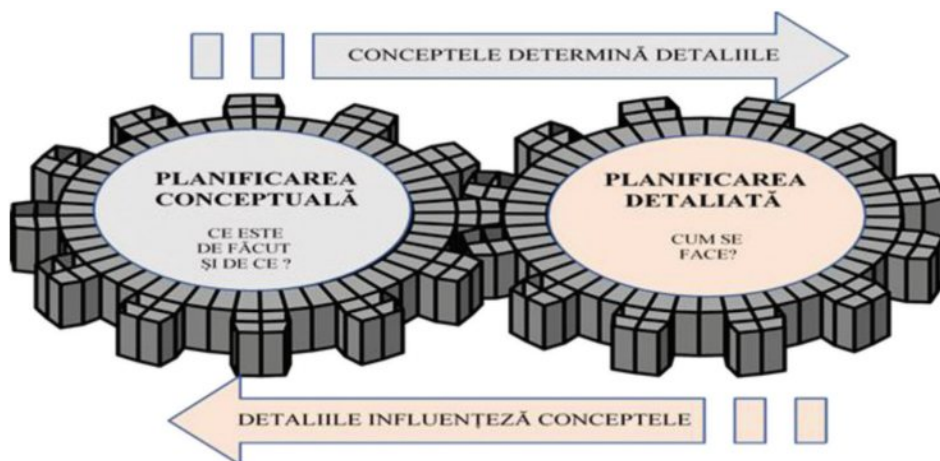

Figura nr. 3: Planificarea integrată¹⁴

Așa cum reiese din Figura nr. 3, planificarea conceptuală furnizează obiectivele materializate în setul de capacități necesar a fi dezvoltat, precum și o abordare cuprinzătoare pentru realizarea acestora, în timp ce planificarea detaliată elaborează detaliile de execuție pe baza obiectivelor deja stabilite, regăsindu-se în cadrul planificării apărării prin identificarea unor strategii implementate în programe și inițiative de dezvoltare a capacităților.

Astfel, această integrare a planificării conceptuale și detaliate asigură liderilor armatei capacitatea de a previziona și de a înțelege amenințările, de a stabili ce trebuie făcut și cum trebuie acționat, oferind soluțiile optime.

În concluzie, în cadrul acestei abordări, planificarea integrată reprezintă un model mai degrabă rațional de planificare, prin prisma componentelor sale conceptuale, precum și aspectul său detaliat, model care asigură eficiență și eficacitate, prin acțiunea sinergică a tuturor nivelurilor organizației militare.

Concluzii

În vederea obținerii și menținerii capacităților asumate, derularea optimă a *Programului privind transformarea, dezvoltarea și înzestrarea Armatei României până în anul 2026 și în perspectivă* devine primordială. Acest program asigură cadrul pentru dezvoltarea capacităților necesare pentru a putea răspunde riscurilor și amenințărilor curente, prin consolidarea unei structuri de forțe modernă, dotată, dislocabilă și interoperabilă, cu un sistem de comandă și control flexibil, eficient

¹⁴ Traducere și completare din *ADP 5-0 The Operations Process*, Department of the Army, Washington, DC, iulie 2019, pp. 2-16, URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN20305_ADP%205-0%20FINAL%20WEB.pdf, accesat la 20.11.2020.

și eficace. Pentru atingerea acestor ținte, apreciem ca foarte importantă focalizarea atenției asupra liniilor de dezvoltare a capacităților, în sensul integrării eficiente a acestora, în condițiile asigurării concordanței dintre obiectivele propuse și alocarea corespunzătoare a resurselor.

O altă abordare a planificării integrate a apărării poate fi reprezentată de integrarea planificării operaționale conceptuală cu cea detaliată, model care asigură eficiență și eficacitate, prin acțiunea sinergică a tuturor nivelurilor organizației militare. Eficacitatea acestei abordări depinde, însă, de nivelul capacității de previziune, al gândirii critice și creative și de integrarea tipurilor de planificare operațională, în cadrul unor scenarii adecvate viitorului. De aceea, dezvoltarea componentei umane a puterii de luptă, cu accent atât pe pregătirea profesională, cât și pe dezvoltarea personală rămâne o provocare importantă în perioada următoare.

Putem, deci, sublinia faptul că este necesar să găsim căile optime de aducere a abstractizărilor aproape de concret prin creșterea capacității de a previziona, în vederea adaptării capacităților la amenințări și integrării optime a planificării conceptuale și a planificării operaționale detaliate în cadrul procesului de planificare a apărării, dar fără a ignora problematica resurselor.

În concluzie, obiectivul general al planificării integrate a apărării îl constituie optimizarea procesului de alocare și utilizare a resurselor destinate armatei în vederea obținerii și menținerii capacităților necesare îndeplinirii angajamentelor asumate de către România în cadrul NATO și UE, devenind astfel un element important în creșterea nivelului de eficacitate.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „Britain’s National Audit Office Focuses on Ministry of Defence Capability Delivery, Not Just Equipment”, *WiredGov*, URL: <https://www.wired-gov.net/wg/news.nsf/articles/Britains+National+Audit+Office+Focuses+on+Ministry+of+Defence+Capability+Delivery+Not+Just+Equipment+15042020142500?open>
2. ***, „DOTMLPFI”, *NATO*, URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/search.htm?query=DOTMLPFI>
3. ***, *ADP 5-0, The Operations Process*, Department of the Army, Washington, DC, iulie 2019, URL: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/pdf/web/ARN20305_ADP%205-0%20FINAL%20WEB.pdf
4. ***, *Carta albă a apărării*, București, 2021, URL: <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2020/10/CARTA-ALBA-A-APARARII.pdf>
5. ***, *Direcția Planificare Integrată a Apărării*, URL: <https://dpap.mapn.ro/pages/view/100>

6. ***, Discursul secretarului general al NATO, Lord Robertson Earl Grey, „NATO: what have you done for me lately?”, februarie 2001, URL: <https://www.nato.int/docu/speech/2001/s010216a.htm>

7. ***, *FN-2, Manualul pentru organizarea de stat major și planificare a operațiilor navale*, București, 2019.

8. ***, JP 1-02, *Deptment of defense Dictionary of Military and Associated Terms*, feb. 2016, p. A-52, URL: https://fas.org/irp/doddir/dod/jp1_02.pdf

ROLUL SERVICIILOR DE INTELLIGENCE ÎN POLITICA EXTERNĂ AMERICANĂ. STUDIU DE CAZ: RĂZBOIUL DIN AFGANISTAN (1979-1989)

Daniel-Mihai DUȚU*

Teodor BADIU**

Această lucrare prezintă rolul serviciilor de intelligence în politica externă americană, utilizând ca studiu de caz conflictul din Afganistan din perioada 1979-1989. Astfel, lucrarea are în vedere acțiunile (și inacțiunile) serviciilor de intelligence americane, scoțând în evidență limitările serviciilor în acea perioadă. Pentru acestea, este important de prezentat atât contextul declanșării invaziei din Afganistan, cât și cele două perspective (americană și sovietică) asupra acestui conflict. Am considerat necesară și o analiză a perspectivei sovietice asupra conflictului și, mai ales, asupra intervenției americane în Afganistan, pentru a prezenta cât mai obiectiv contextul și desfășurarea evenimentelor. Folosind documente relevante, dar și poziții și mărturii ale unor oficiali care au lucrat în CIA (Central Intelligence Agency), în perioada conflictului din Afganistan, lucrarea arată modul în care deciziile de politică externă au fost luate de către administrațiile de la Washington, care s-au succedat în perioada 1979-1989, dar și modul în care serviciile de intelligence americane au influențat procesul decizional și, în mod evident, evoluția conflictului.

Cuvinte-cheie: *servicii de informații; politica externă a SUA; conflict; acțiuni acoperite, forțe de insurgență.*

---

* Daniel-Mihai DUȚU este masterand în domeniul Relații internaționale și studii europene, specializarea Relații internaționale, din cadrul Facultății de Științe Politice, Universitatea din București. E-mail: daniel.dutu@s.unibuc.ro

** Teodor BADIU este absolvent al masterului civil Relații internaționale și studii de intelligence din cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București. E-mail: teodobadiu01@gmail.com

Introducere

Există tendința ca, în prezent, să considerăm că arena internațională este mai instabilă și mai volatilă față de perioada Războiului Rece. Însă, chiar și în contextul bipolarității și a echilibrului de putere dintre estul comunist și vestul democrat, au existat momente critice care au avut potențialul de a distruge arhitectura de securitate internațională, cu perspectiva de a arunca națiunile în haos și distrugere.

În acest sens, este relevant să discutăm despre situația războiului din Afganistan din perioada 1979-1989, ca eveniment semnificativ și cu o evoluție surprinzătoare pentru perioada Războiului Rece. Evenimentul marchează un moment atipic în istorie, mai ales în contextul în care Uniunea Sovietică invadează un stat aliat cu care are o puternică tradiție a relațiilor bilaterale, favorizând, în mod neintenționat, implicarea politică și subversivă a Statelor Unite în Orientul Mijlociu. Ceea ce părea atunci pentru Statele Unite ca fiind o oportunitate de a crea o forță de insurgență antisovietică, avea să se transforme, în timp, într-un adversar nestatal și atipic cu care se va confrunta ulterior, mai ales după atentatele teroriste din 11 septembrie 2001.

Prezenta lucrare utilizează metode de cercetare de tip calitativ, analizându-se, printr-o cercetare documentară de tip *desk-based research*, contextul istoric, cauzele și factorii care au determinat evoluțiile și escaladarea conflictului din Afganistan. Pentru aceasta, s-au folosit atât lucrări relevante ale unor specialiști în domeniul relațiilor internaționale și a politicii externe americane, cât și documentele și rapoartele declasificate de către SUA și Federația Rusă. De asemenea, lucrarea a preluat mărturiile unor personalități istorice marcante din perioada conflictului, opinii care au fost adunate de către Tim Weiner în lucrarea „CIA. O istorie secretă”, prin analizarea unor documente oficiale, a unor relatări orale ale ofițerilor și oficialilor americani, precum și prin realizarea unor interviuri cu ofițeri și veterani ai CIA. Aceste declarații au rolul de a valida ipotezele lucrării de față și de a aduce o perspectivă unică, din interior, asupra evenimentelor și a modului în care CIA se implica în politica externă americană. Având în vedere tematica lucrării, metodele de cercetare cantitativă au fost folosite într-o manieră limitată, fiind folosite doar în analiza ajutoarelor financiare și militare furnizate de către SUA mujahedinilor.

1. Contextul politico-istoric al Afganistanului

Invazia sovietică a Afganistanului a fost o acțiune surprinzătoare atât pentru blocul comunist, cât și pentru Occident, mai ales dacă luăm în considerare relația bilaterală pe care Afganistanul și URSS-ul reușiseră să o construiască. Astfel, Afganistanul și Uniunea Sovietică au fost primele state care s-au recunoscut reciproc, oferindu-și, în mod regulat, asistență în domeniile economic, securitate

militară și agricultură.¹ Relațiile au devenit și mai strânse după succesul loviturii de stat din Afganistan, organizată în aprilie 1978 de către Partidul Democrat al Poporului, unde partidul, în frunte cu Nur Mohammed Taraki și Hafizullah Amin, a reușit să instaureze o conducere marxist-leninistă. În decembrie 1978, o delegație condusă de Nur Mohammed Taraki și formată din membri ai partidului și ai statului a ajuns la Moscova, având ca obiective întâlniri directe cu omologii de partid și de stat ruși, clarificarea trendului de dezvoltare a relațiilor dintre Afganistan și Uniunea Sovietică și împărtășirea opiniilor asupra politicii internaționale.² Vizita delegației a avut un efect pozitiv asupra omologilor de la Kremlin, iar Brejnev „(...) a evidențiat faptul că relațiile dintre Uniunea Sovietică și Republica Democrată a Afganistanului au devenit de altă natură. Aceste relații sunt acum bazate pe apartenența la clasă [muncitorească]; sunt impregnate de spiritul prieteniei și al solidarității revoluționare”³. În esență, întâlnirea și discuțiile au dus la semnarea unui acord/tratat de prietenie și de colaborare între cele două state. Premisele noii conduceri afgane păreau promițătoare pentru sovietici, dar, pentru occidentali, și, în special, pentru SUA, părea că URSS-ul obținuse o victorie în Orientul Mijlociu.

În pofida prezenței serviciilor secrete sovietice în Kabul timp de două decenii înainte de izbucnirea revoluției care avea să ducă la invazia sovietică a Afganistanului, nici KGB, nici Iuri Andropov, șeful serviciilor sovietice, nu au prevăzut revolta anticomunistă care avea să ia naștere. Mai mult decât atât, nici rușii, dar nici americanii, nu au acordat suficientă atenție Revoluției iraniene și ideologiei islamiste care avea să se propage în Orientul Mijlociu⁴ (pentru americani, „ideea că religia urma să se dovedească o forță politică de constrângere era de neacceptat la finalul secolului al XX-lea”⁵; deși CIA era perceput în Iran ca „o forță omnipotentă cu putere imensă asupra vieților lor”⁶, biroul CIA din Iran avea, de fapt, doar patru oameni, toți abia sosiți în Iran, fără experiență și fără cunoștințe relevante despre limbă și cutumele locale). Astfel, atunci când noua conducere comunistă de la Kabul a introdus educația pentru femei, a confiscat pământurile deținute de bătrânii triburilor, a legiferat libertatea de alegere în cadrul căsătoriilor și a proclamat educația universală conform dogmei marxiste, grupările radicale

---

¹ ***, „U.S.S.R. and Afghanistan sign «friendship treaty»”, în *History*, URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/ussr-and-afghanistan-sign-friendship-treaty>, republicat la 02.12.2019, accesat la 03.02.2021.

² ***, „Information about the visit of the Afghan party and state delegation, headed by prime minister of the Democratic Republic of Afghanistan Nur Mohamed Tarakhi to the USSR”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars*, Digital Archive. International History Declassified, URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112458>, accesat la 03.02.2021.

³ *Ibidem*.

⁴ Steve Coll, *Ghost Wars*, Penguin Books, 2005, pp. 36-37.

⁵ Tim Weiner, *CIA. O istorie secretă*, trad. Raluca Pușdercă, Editura Litera, București, 2019, p. 507.

⁶ *Ibidem*, p. 508.

islamiste s-au opus.⁷

În scurt timp, situația a început să se degradeze ca urmare a declanșării unei rebeliuni violente, la jumătatea lunii martie 1979, în Herat – localitate apropiată de granița cu Iran – în urma căreia aproximativ 5.000 de oameni au decedat, dintre care și 50 de consilieri sovietici împreună cu familiile lor.⁸ Din discuția din 18 martie 1979, dintre premierul sovietic Alexei Kosîghin și prim-ministrul Nur Mohammed Taraki, reiese faptul că forțele de insurgență reușiseră să obțină cantități însemnate de armament și să dețină controlul depozitelor („[Taraki:] Toată muniția și depozitele sunt în mâna lor”⁹). Mai mult decât atât, liderul afgan a precizat faptul că „nu avem sprijin activ din partea niciunei părți a populației. Aceasta se află în întregime sub influența sloganurilor șiiite (...)”¹⁰. Pentru premierul sovietic, situația din Afganistan reprezenta „o problemă politică și internațională complexă”¹¹. Odată cu trecerea lunilor, situația internă din Afganistan s-a deteriorat într-atât încât liderii afgani au început să se lupte între ei, Taraki încercând să-l asasineze pe Hafizullah Amin, fără a avea succes, fiind apoi arestat și executat la ordinul lui Amin. Acest moment este semnificativ, deoarece execuția lui Taraki îl supăra pe Brejnev (cu care avea o relație aproape de prietenie), iar la nivel strategic apar îngrijorări în rândul serviciilor de informații ruse referitoare la posibilitatea ca Amin, care studiasse în SUA, să lucreze cu CIA și să refuze orice ajutor sau intervenție sovietică, solicitând, în schimb, asistență din partea americană care, astfel, și-ar fi putut instala centre de control și informații chiar la granița URSS-ului.¹² În lumina acestor evenimente și perspective, intervenția sovietică în Afganistan devenea o certitudine și o necesitate.

2. Revoluția afgană și primele măsuri luate de către americani

Decizia invaziei sovietice asupra Afganistanului nu a fost foarte cunoscută în rândurile Biroului Politic de la Moscova, foarte mulți oameni de stat sovietici aflând informații despre desfășurarea campaniei militare din presă. Totuși, URSS nu-și permitea să nu intervină în Afganistan, în principal din cauza faptului că aproximativ 40 de milioane de musulmani trăiau în republicile sovietice din Asia Centrală, iar pierderea Afganistanului ar fi reprezentat un precedent periculos (Iuri

---

⁷ Steve Coll, *op. cit.*, p. 37.

⁸ John Lewis Gaddis, *Războiul Rece*, trad. Diana Pușcașu Țuțuianu, Editura RAO, București, 2009, p. 268.

⁹ ***, „Telephone conversation between Soviet premier Alexei N. Kosygin and Afghan premier Nur Mohammed Taraki”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars*, Digital Archive. International History Declassified URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/113141>, accesat la 03.02.2021.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Steve Coll, *op. cit.*, p. 38.

¹² John Lewis Gaddis, *op.cit.*, p. 269.

Andropov a declarat la 17 martie 1979 că „nu putem pierde Afganistanul”¹³).

Președintele Carter a fost informat de către CIA la începutul lunii martie 1979 despre situația din Afganistan, iar propunerea CIA a fost să înceapă o campanie de propagandă antisovietică prin care să susțină eforturile rebelilor afgani (acțiune pe care URSS oricum o imputa americanilor), propunere cu care Carter nu a fost de acord. Analistul șef asupra chestiunilor sovietice i-a transmis directorului CIA de la acea vreme, amiralul Turner, că o eventuală dezintegrare a regimului afgan ar putea determina URSS să intervină militar în Afganistan.¹⁴

Agenția suferea de pe urma audierilor din Congres care scosese la lumină intervenții sub acoperire în Cuba și America Latină, iar noile proceduri interne transferaseră controlul operațiunilor secrete către președinte și Congres; mai mult decât atât, bugetul serviciului clandestin din cadrul CIA fusese redus. În pofida acestor lucruri, CIA a putut să stabilească canale informale de comunicație cu Islamabadul și să obțină promisiunea susținerii rebelilor afgani de către Pakistan, dar numai dacă SUA ar fi protejat Pakistanul în eventualitatea unui atac sovietic.¹⁵ În ședința Comitetului pentru Coordonare Specială din 30 martie 1979, s-a precizat faptul că administrația Carter dorea să „inverseze trendul și prezența sovietică actuală în Afganistan, să demonstreze pakistanezilor interesul și îngrijorarea noastră cu privire la implicarea sovietică și să demonstreze pakistanezilor, saudiților și altora hotărârea noastră de a opri extinderea influenței sovietice în lumea a treia.”¹⁶

Totuși, nici o decizie nu a fost luată în acest sens. Intensificarea conflictului dintre rebelii afgani și trupele sovietice au dus la intervenția trupelor aeriene sovietice în Bagram, ceea ce l-a făcut pe președintele Carter să autorizeze, în iulie 1979, folosirea a puțin peste 500.000 de dolari pentru propagandă și acțiuni psihologice în Afganistan, precum și pentru furnizarea de echipamente radio, provizii medicale și bani lichizi rebelilor afgani, dar transportate în așa fel încât ajutorul american să nu fie evident.¹⁷

Răpirea ambasadorului american Adolph Dubs la Kabul, de către rebelii afgani (susținuți de către Pakistan în lupta contra regimului pro-sovietic de la Kabul), și apoi uciderea sa în timpul intervenției poliției afgane asupra hotelului în care acesta era sechestrat, a generat reale îngrijorări și discuții la Washington referitoare la o eventuală intervenție americană în zonă. Totuși, președintele Carter nu a fost informat de către CIA în legătură cu iminenta invazie a Afganistanului pentru că „Agenția avea o idee destul de exactă despre capacitățile sovietice, dar nu înțelegea

---

¹³ Tim Weiner, *op. cit.*, p. 502.

¹⁴ Steve Coll, *op. cit.*, pp. 38-39.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 39-40.

¹⁶ *Ibidem*, p. 40.

¹⁷ *Ibidem*, p. 40.

nimic din intențiile rușilor”¹⁸, iar raportul secret trimis Casei Albe, Pentagonului și Departamentului de Stat la 23 martie 1979, de către *National Intelligence Daily*, preciza faptul că sovieticii nu vor dori „introducerea unui mare număr de forțe terestre în Afganistan”¹⁹ (totuși, 30.000 de trupe sovietice se aflau la granița afgană în acea săptămână). Sursele de intelligence ale CIA în Afganistan erau puține, ceea ce explică imposibilitatea Agenției de a prezice lovitura de stat din 1978, dar și invazia sovietică din 1979 (un memorandum trimis de către CIA lui Zbigniew Brzezinski, *National Security Adviser*, în septembrie 1979, preciza faptul că CIA nu știa, de fapt, ce fac sovieticii în Afganistan²⁰).

Deși sovieticii continuau să trimită trupe în Afganistan, CIA îl anunța pe președinte că nu există nici o intensificare a intervenției sovietice, iar după un efort susținut de interceptare și analiză a informațiilor, experții Agenției „au ajuns la concluzia unanimă că Moscova nu avea să invadeze Afganistanul”²¹. Deși trupele sovietice continuau să intre în Afganistan, până în decembrie 1979, CIA a considerat că aceste acțiuni sunt doar pentru apărarea bazei aeriene sovietice din Bagram.

La ședința Comitetului pentru Coordonare Specială (format din cei mai experimentați consilieri ai președintelui, printre care și Zbigniew Brzezinski) din decembrie 1979, s-a discutat prezența a 5.300 de militari sovietici la baza aeriană din Bagram și faptul că CIA nu considera această prezență ca reprezentând o pregătire de atac, dar nu s-a discutat despre o invazie a sovieticilor. Mai mult decât atât, analiștii CIA au precizat (la 19 decembrie 1979), că „ritmul desfășurării trupelor sovietice nu sugerează... eventualitatea unei urgențe”²², deci nu prevesteau un eventual atac din partea URSS. Totuși, trei zile mai târziu, la Washington apărea informația că invazia Afganistanului este în desfășurare, ceea ce l-a forțat pe președintele Carter să semneze un ordin de acțiune secretă care să permită CIA să înnarmeze forțele afgane.²³

3. Invazia sovietică a Afganistanului și răspunsul american

Într-un memorandum din data de 26 decembrie 1979, adresat președintelui SUA²⁴, Zbigniew Brzezinski indica posibilele repere strategice care puteau fundamenta acțiunea sovietică: exercitarea presiunii asupra Pakistanului și Iranului

---

¹⁸ Tim WEINER, *op. cit.*, p. 502.

¹⁹ *Ibidem*, p. 502.

²⁰ Steve Coll, *op. cit.*, p. 43.

²¹ *Ibidem*, p. 503.

²² *Ibidem*, pp. 503-504.

²³ *Ibidem*, p. 504.

²⁴ Zbigniew Brzezinski, „Reflections on Soviet Intervention in Afghanistan”, *The White House*, Memorandum, Washington, 26 decembrie 1979, p. 1.

în ideea de a avea acces la Oceanul Indian și de a-și mări sfera de influență și apropierea prezenței sovietice de Golful Persic și Golful Oman. În baza acestui document, el recomandă ca Statele Unite să își schimbe politica față de Pakistan prin a-i oferi suport politic, mai ales în contextul ajutorului oferit de pakistanezi forțelor de insurgență din Afganistan; să ofere ajutor financiar și tehnico-militar (trimiterea de instructori și armament) forțelor de insurgență; să încurajeze China în a susține forțele de insurgență din Afganistan; atenționarea sovieticilor cu privire la efectele pe care acțiunile lor din Afganistan o pot avea asupra acordului SALT (Strategic Arms Limitation Talks) și utilizarea operațiunilor informaționale și a acțiunilor secrete pentru a ajuta forțele de insurgență, (operațiunile valorificând elementul musulman ca factor ideologic în defavoarea marxism-leninismului)²⁵. Într-un alt memorandum, Brzezinski preciza faptul că „scopul nostru final este retragerea trupelor sovietice din Afganistan. Chiar dacă acest lucru nu este realizabil, ar trebui să facem implicarea sovietică cât mai costisitoare posibil”²⁶.

Așa cum am menționat anterior, în urma briefingurilor primite de la CIA, referitoare la evoluția situației din Afganistan, administrația Carter a autorizat, pentru început, desfășurarea de acțiuni acoperite de către CIA. Totuși, aceste acțiuni au avut un început timid, deoarece acestea s-au limitat la oferirea unui suport non-lethal insurgenților mujahedini, constituit din operațiuni psihologice și propagandă, fără a furniza armament²⁷. Însă, pentru ca intervenția împotriva sovieticilor să aibă succes, era nevoie de coagularea statelor din proximitate într-un efort comun, ceea ce l-a împins pe Carter să încerce repararea relațiilor SUA-Pakistan, fapt concretizat prin modesta colaborare dintre CIA și ISI (serviciul pakistanez de informații)²⁸. Acțiunile de politică externă americane nu s-au rezumat doar la asta, având rezonanță și asupra Uniunii Sovietice prin anularea tuturor vizitelor programate și impunerea unor sancțiuni economice traduse prin întreruperea exportului de grâne către Uniunea Sovietică, anularea drepturilor de pescuit, impunerea de restricții în negocierile din domeniile cultură, comerț, schimb de bunuri etc. Pe fondul alterării relațiilor, administrația Carter a decis să autorizeze un nou set de măsuri acoperite conduse de CIA, de această dată incluzându-se și transferul indirect de armament către mujahedini, intermediat de către guvernul pakistanez²⁹. Din prisma finanțării, efortul urma să fie cofinanțat de SUA și Arabia Saudită; în 1980 deja erau alocați 30 de milioane de dolari, iar un an mai târziu suma ajungea la 50 de milioane de

---

²⁵ *Ibidem*, p. 3.

²⁶ Steve Coll, *op. cit.*, p. 45.

²⁷ Bruce Riedel, *What We Won. America's Secret War in Afghanistan, 1979–89*, Brookings Institution Press, Washington DC, 2014, p. 99.

²⁸ *Ibidem*, pp. 99-100.

²⁹ *Ibidem*, p. 103.

dolari, finanțarea insurgenților fiind, de asemenea, intermediată de Pakistan³⁰ (care, la rândul său, avea să adune, înarmeze și să formeze cele mai radicale grupuri combatante de insurgenți)³¹. Trebuie apreciat faptul că, deși acțiunile administrației Carter, în contextul războiului din Afganistan, au fost rapide și lipsite de o bază solidă de intelligence – având în vedere rapiditatea deteriorării relației sovieto-afgane –, americanii au reușit să fundamenteze o rețea de operațiuni acoperite care era compusă din CIA, ISI, GID (serviciul de intelligence din Iordania) și MI6, având ca scop general susținerea mujahedinilor afgani în războiul lor antisovietic.

Odată cu venirea administrației Reagan la Casa Albă, politica externă SUA în ceea ce privește problema Afganistanului continuă, pe de o parte, din considerente care țineau de interesul național și de încercarea de a opri o eventuală extindere a campaniei sovietice către Pakistan și Iran, iar, pe de altă parte, și din prisma atitudinii anticomuniste a lui Reagan. În această perioadă, CIA a acționat cu prudență; toate riscurile erau asumate de către ISI, iar CIA doar finanța operațiunile. Astfel, pakistanezii aveau acces complet la mujahedini, dar și control asupra evoluției conflictului; mujahedinii erau antrenați doar de către forțele pakistaneze, iar CIA putea antrena doar trupele ISI în folosirea unor noi echipamente, urmând ca acestea să transmită deprinderile necesare luptătorilor afgani.³² Robert Gates va afirma faptul că „CIA putea exercita presiuni, dar președintele Muhammad Zia ul Haq și ISI au fost cei care decideau”³³. La Washington, mai ales în prima jumătate a anilor ‘80, s-a decis ca, în politica externă, abordarea asupra războiului să nu fie una fățișă, permițând SUA să poată adopta la nevoie o narațiune a „negării plauzibile” pentru evitarea unei eventuale retalieri din partea sovieticilor. În acest sens, armamentul care urma să fie furnizat mujahedinilor afgani nu putea fi constituit din armament american, astfel că s-a optat pentru furnizarea de armament divers compus din baterii antiaerene europene, tunuri antiaerene elvețiene Oerlikon, rachete portabile britanice Blowpipe, rachete și armament chinezesc cu patent sovietic (inclusiv mitraliere de câmp Dashika 12.7 mm), armament de asalt sovietic (AK-47 Kalașnikov, rachete sol-aer SA-7, grenade anti-tanc) compus din capturi și din achiziții a modelelor, tot cu patent sovietic, fabricate în Egipt.³⁴ În privința Egiptului, trebuie menționat faptul că statul nu dispunea de resursele și tehnologia necesare pentru a replica armamentul întocmai după patentul sovietic, așa încât CIA a oferit statului egiptean suportul tehnic și fondurile necesare pentru a susține fluxul de armament către mujahedini și de a-și păstra acoperirea. Cu toate acestea, dacă

---

³⁰ Diego Cordovez, Selig S. Harrison, *Out of Afghanistan. The Inside Story of the Soviet Withdrawal*, Oxford University Press, New York, 1995, p. 53.

³¹ Rodric Braithwaite, *Afgantsy. The Russians in Afghanistan 1979-89*, Oxford University Press, New York, 2011, p. 114.

³² Bruce Riedel, *op. cit.*, p. 63.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Rodric Braithwaite, *op. cit.*, pp. 68-69, 155, 158-159.

din punct de vedere tactic o asemenea diversitate de armamente nu ajuta în mod eficient lupta anti-sovietică a insurgenților, la nivel politic marca sincronizarea de viziuni dintre administrația Reagan și șeful CIA, William Joseph Casey (fostul șef de campanie al lui Reagan și fost director pentru spionaj în cadrul OSS din Londra), prin implementarea, în câmpul tactic, a politicii externe americane, unde scopul nu se rezuma doar la „transformarea Afganistanului într-un Vietnam sovietic”, ci se urmărea înfrângerea totală a Uniunii Sovietice.³⁵

În această lumină, dar și la presiunile Congresului și a republicanilor, administrația Reagan semnează Decizia 166 privind securitatea națională (martie 1985), prin care se autorizează inițierea de acțiuni și activități care să conducă „prin toate mijloacele posibile” la retragerea sovieticilor din Afganistan.³⁶ Prin această directivă, politica externă americană face trecerea de la acțiunile prudente, rezervate, spre cele fățișe și directe, marcându-și ceva mai vizibil obiectivul și participarea la conflict. În teatrul afgan de operațiuni, CIA își redefinește și extinde programele de pregătire militară și instruire pentru un nucleu de 150.000 de mujahedini – adunați și aduși de ISI –, aceștia fiind inițiați în tactici de război de gherilă. La nivel de armament, insurgenții au primit armament american ușor (la acea perioadă fiind mai calitativ decât variantele sovietice originale sau copiate), cel mai reprezentativ fiind lansatorul sol-aer Stinger care le-a asigurat ulterior un avantaj semnificativ împotriva elicopterelor de asalt sovietice MI-24.³⁷ Extinderea programelor CIA și-au arătat eficacitatea, în special după înarmarea mujahedinilor cu lansatoarele Stinger, întrucât sovieticii încep să resimtă din ce în ce mai des pierderi materiale și umane. Conform unei analize a Armatei Statelor Unite, de la momentul echipării insurgenților cu lansatoarele Stinger și până la finalul conflictului, mujahedinii au reușit să doboare 279 de aeronave și elicoptere sovietice.³⁸

Creșterea bruscă a eficacității combatante a insurgenților afgani, după 1985, nu a fost ignorată de către conducerea de la Moscova, întrucât, pe lângă forțele obișnuite și cele ale GRU, KGB și MVD (forțele Ministerului de Interne), este trimis în teatrul afgan de operațiuni și un grup operativ al forțelor speciale care aparținea GRU și care era compus din soldați mult mai pregătiți, bine echipați și specializați în războiul de gherilă (războiul asimetric). În timp ce KGB și MVD se ocupau cu infiltrarea în rândurile mujahedinilor, cu culegerea de informații și capturarea consilierilor militari americani, scopul grupului special GRU era de a stopa, pe cât posibil, transferul de armament din partea CIA și ISI către mujahedini, precum și ambuscarea grupurilor de insurgenți.³⁹ Cu toate acestea, abia în martie 1988,

³⁵ Bruce Riedel, *op. cit.*, p. 63.

³⁶ Diego Cordovez, Selig S. Harrison, *op. cit.*, p. 160.

³⁷ Martin Ewans, *Conflict in Afghanistan. Studies in Asymmetric Warfare*, Routledge, New York, 2005, pp. 115-116.

³⁸ *Ibidem*, p. 116.

³⁹ Rodric Braithwaite, *op. cit.*, pp. 133-134.

GRU transmite la Moscova un memorandum privind ajutorul oferit mujahedinilor de către SUA. Documentul menționează acțiunile CIA de echipare a trupelor „contrarevoluționare” cu lansatoarele Stinger – în număr de 600, în anul 1987 – și instruirea rebelilor, transferul de armament făcându-se prin portul Karachi, iar de acolo fiind distribuit mai departe de subunitățile forțelor armate și a serviciilor speciale pakistaneze. De asemenea, documentul mai precizează și o intensificarea a transporturilor de armament provenite din SUA, odată cu 1988, și distribuite prin porturile și aeroporturile din Arabia Saudită, Oman și alte state învecinate, acțiunile de furnizare de armament fiind coroborate cu o largă activitate informațională ofensivă axată pe operațiuni psihologice și transmisă subversiv prin mai mult de 50 de posturi radio conduse de CIA și United States Information Agency (USIA).⁴⁰

Trecerea timpului și rezultatele tot mai neplăcute pe care Armata Roșie le avea în teren, coroborate cu sentimentul de aversiune al populației față de trupele de ocupație și cu eforturile serviciilor de informații arabe și americane în a susține insurgenții, au determinat conducerea de la Moscova să pună capăt campaniei militare în Afganistan. Între 15 mai 1988 și 15 februarie 1989, ultimele trupe sovietice s-au retras din Afganistan, războiul lăsând în urmă o victorie aparentă a SUA și a aliaților săi, o facțiune religioasă radicală care își va exprima sentimentul anti-imperialist și împotriva occidentalilor și o țară care trebuia să-și revină economic, politic și social din lunga confruntare, dar care nu a putut beneficia de o reconstrucție post-conflict nici până în prezent.

Referitor la modul în care acțiunile (sau inacțiunile) serviciilor de intelligence au influențat politica externă americană în perioada de început a războiului din Afganistan, trebuie menționat faptul că, în perioada 1981-1982, trei șefi s-au succedat la conducerea serviciului clandestin al CIA, ultimul dintre aceștia fiind Robert Gates. În 1982, acesta afirma că „CIA se transformă încet în departamentul de agricultură” și „era într-un stadiu avansat de ateroscleroză birocratică”⁴¹. De asemenea, în CIA existau doar funcționari mediocri și slab pregătiți, acesta fiind principalul motiv pentru „declinul calității străngerii și analizei de informații din ultimii cincisprezece ani” (inclusiv ratarea invaziei Afganistanului) și cauza pentru care CIA ratase aproape fiecare eveniment important din URSS și implicarea ei în statele din Lumea a Treia.⁴² Mai mult decât atât, concluziile analiștilor CIA erau rescrise astfel încât să se potrivească cu viziunea directorului Serviciilor Centrale de Informații de la acea vreme, William J. Casey.⁴³

---

⁴⁰ *** „Soviet Military Intelligence (GRU) memorandum, ‘About us aid to the counterrevolutionaries’ (Excerpt)”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars*, Digital Archive. International History Declassified, URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117276>, accesat la 03.02.2021.

⁴¹ Tim Weiner, *op. cit.*, p. 518.

⁴² *Ibidem*, p. 518.

⁴³ *Ibidem*, p. 518.

Concluzii

Războiul din Afganistan reprezintă unul dintre evenimentele majore ale perioadei Războiului Rece, însă acest fapt nu se datorează neapărat amplitudinii sale. Comparativ cu alte războaie regionale, precum cel din Peninsula Coreea sau din Vietnam, nu prezintă caracteristici combative foarte diferite, însă gestionarea conflictului de către actorii implicați a fost atipică. Intervenția militară a trupelor sovietice față de un aliat al său a scos în evidență lipsa de imaginație în a oferi, în contextul efervescentei interne a Afganistanului, o soluție complexă și dinamică care să prevină destabilizarea internă a statului afgan și, ulterior, rezultatul dezastruos al intervenției.

Pe de altă parte, în contextul acțiunilor de contracarare a intervenției sovietice asupra Afganistanului, politica externă a SUA a fost neglijentă și nu a avut la bază destule informații și analize. În acest sens, oamenii de stat americani au fost nevoiți să ia în grabă decizii cu relevanță geopolitică, bazându-se mai mult pe experiența proprie, intuiție și opiniile specialiștilor. Absența unei activități consistente de culegere de informații, dar și neînțelegerea pe deplin a diferențelor culturale, a obligat SUA să cheltuiască sume consistente care nu au determinat, în afară de retragerea sovieticilor din Afganistan, câștiguri geopolitice sau geostrategice însemnate. Acest episod a scos în evidență disfuncționalități ale serviciilor de informații americane care au livrat informații insuficiente și uneori incorecte decidenților referitoare la intențiile sovieticilor, particularitățile regionale, perspectivele de evoluție a conflictului. Nici serviciile de informații sovietice nu au dat dovadă de prea multă eficacitate, abordarea acestora fundamentându-se pe utilizarea extremă a forței. În această privință, nici KGB și nici CIA nu au reușit să obțină vreun avantaj semnificativ, ambele servicii lucrând mai mult cu estimări și mai puțin cu informații concrete culese din teren.

Absența unui plan tactic și strategic fundamentat pe particularitățile realității din teatrul de operații a determinat, în mod conjunctural, apariția unei forțe de insurgență care se radicaliza treptat, fiind înarmată de către Statele Unite, Pakistan și Arabia Saudită, și care, din prisma propriei ideologii religioase, percepea lumea în termeni hobbesieni. Astfel, politica brutală a Uniunii Sovietice asupra Afganistanului, dorința americană de a înfrânge cu orice mijloace trupele sovietice, precum și utilizarea ineficientă a intelligence-ului, au contribuit la popularizarea islamului radical și, în cele din urmă, la apariția terorismului global.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „How Afghanistan defeated the Soviet Union”, *DW Documentary*, 13 decembrie 2020, URL: https://www.youtube.com/watch?v=1joxBmBYZw0&t=518s&ab_channel=DWDocumentary&fbclid=IwAR1DIVGCe9MuglUqTpPNbFZ69R6juWX8SDH_rmwarfLsc1006RLwenXw8S8
2. ***, „Information about the visit of the Afghan party and state delegation, headed by prime minister of the Democratic Republic of Afghanistan Nur Mohamed Tarakhi to the USSR”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars, Digital Archive. International History Declassified*, URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112458>
3. ***, „Soviet Military Intelligence (GRU) memorandum, ‘About us aid to the counterrevolutionaries’ (Excerpt)”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars, Digital Archive. International History Declassified*, URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117276>
4. ***, „Telephone conversation between Soviet premier Alexei N. Kosygin and Afghan premier Nur Mohammed Taraki”, *Woodrow Wilson International Center for Scholars, Digital Archive. International History Declassified*, URL: <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/113141>
5. ***, „U.S.S.R. and Afghanistan sign «friendship treaty»”, în *HISTORY*, URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/ussr-and-afghanistan-sign-friendship-treaty>, republicat la 02.12.2019
6. BRAITHWAITE, Rodric, *Afgantsy. The Russians in Afghanistan 1979-89*, Oxford University Press, New York, 2011.
7. BRZEZINSKI, Zbigniew, „Reflections on Soviet Intervention in Afghanistan”, *The White House*, Washington, 26 decembrie 1979.
8. COLL, Steve, *Ghost Wars*, Penguin Books, 2005.
9. CORDOVEZ, Diego; HARRISON, Selig S., *Out of Afghanistan. The Inside Story of the Soviet Withdrawal*, Oxford University Press, New York, 1995.
10. EWANS, Martin, *Conflict in Afghanistan. Studies in Asymmetric Warfare*, Routledge, New York, 2005.
11. GADDIS, John Lewis, *Războiul Rece*, trad. Diana Pușcașu Țuțuianu, Editura RAO, București, 2009.
12. RIEDEL Bruce, *What We Won. America's Secret War in Afghanistan, 1979-89*, Brookings Institution Press, Washington DC, 2014.
13. WEINER, Tim, *CIA. O istorie secretă*, trad. Raluca Pușdercă, Editura Litera, București, 2019.

SEMINARUL ȘTIINȚIFIC INTERNAȚIONAL CU TEMA „EFECTE ALE PANDEMIEI ASUPRA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE”

20 mai 2021

În luna mai a anului curent, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) a organizat în regim online, în limba engleză, Seminarul internațional cu tema „Efecte ale pandemiei asupra securității internaționale”, evenimentul bucurându-se de participarea unor reprezentanți din Sistemul național de apărare, ordine publică și siguranță națională, precum: cadre didactice, cercetători, studenți, masteranzi, doctoranzi și postdoctoranzi cu preocupări în domeniu.

Activitatea științifică a fost onorată de participanți din cadrul Guvernului României, NATO IS, din Ministerul Apărării Naționale (MAPN) și cel al Afacerilor Interne (MAI), experți din centre de excelență NATO, cadre didactice și cercetători din mediul academic din România, Bulgaria, Polonia și Ungaria. Astfel, caracterul științific internațional al evenimentului a fost pe deplin realizat, ceea ce a demonstrat preocuparea majoră comună privind securitatea la nivel național și regional, precum și interesul pentru dezvoltarea cooperării internaționale și interinstituționale la nivel aliat.

Tematicile dezbătute în cadrul seminarului au fost specifice domeniului securității și apărării, principalele aspecte abordate făcând referire la efectele pandemiei de COVID-19 asupra mediului de securitate, la eficiența măsurilor pentru limitarea efectelor pandemiei implementate la nivelul statelor, precum și al unor instituții și organizații internaționale – NATO și UE. În continuare, vă prezentăm temele susținute și afilierea vorbitorilor.

- *Rolul Forțelor Armate în implementarea măsurilor de atenuare a efectelor pandemice*, locotenent-colonel Nikolay PARVANOV, șeful Secției Planificare și Proiecte din cadrul Centrului de Excelență pentru Gestionarea Crizelor și Răspunsul în Caz de Dezastre (CMDR COE – NATO), Bulgaria;

- *Impactul pandemiei de COVID-19 din perspectiva Forțelor Aeriene Române*, locotenent-colonel Gabriel GOAGĂ, Forțele Aeriene Române, MAPN;

- *Rolul GIES în managementul pandemiei de COVID-19 în România*, maior Adrian TICU, șef al Centrului Operațional Național, Sistemul de Management al Situațiilor de Urgență, MAI;

- *Politicile și strategiile UE pentru abordarea crizei generate de pandemia de COVID-19*, CS II dr. Șerban CIOCULESCU, Institutul de Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, MAPN;

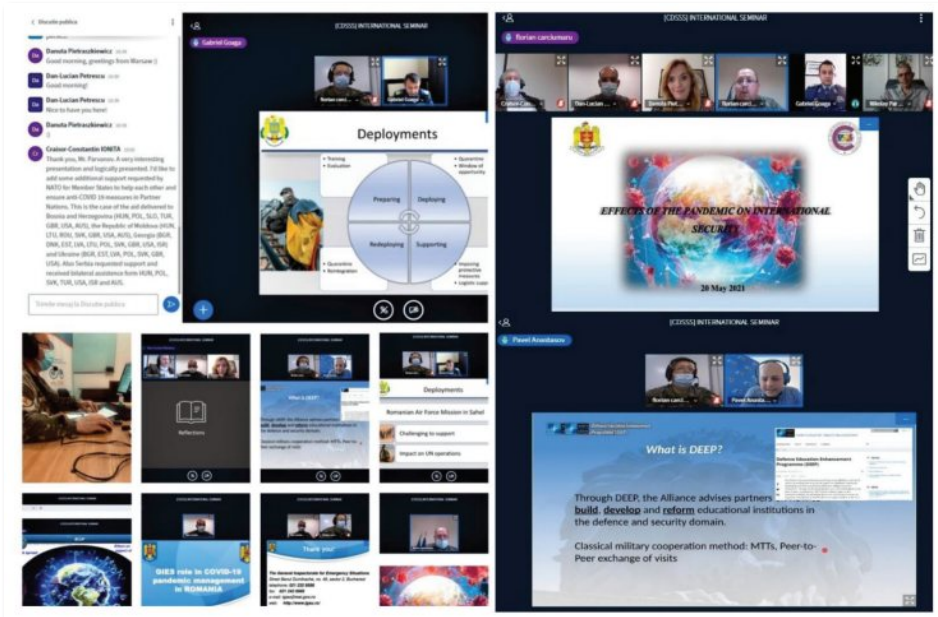

- *Evoluția sistemului educațional. Contextul Programului NATO DEEP*, Danuta PIETRASZKIEWICZ, NATO HQ, director adjunct al Programului NATO de consolidare (DEEP) e-Academy;

- *Modul în care NATO și-a adaptat programul de consolidare a instituțiilor de apărare pentru parteneri, în contextul pandemiei de COVID-19: Cazul DEEP*, Pavel ANASTASONV, NATO HQ, IS, coordonator DEEP;

- *Considerații privind impactul global al pandemiei de COVID-19*, colonel conferențiar universitar dr. László UJHÁZY, Universitatea Națională de Servicii Publice (NUPS), Ungaria;

- *Gestionarea crizelor în contextul pandemiei de COVID-19 în Ungaria – lecții învățate*, dr. Tamás CSIKI, Centrul de Studii Strategice și de Apărare, NUPS, Ungaria.

Fotografie eveniment

Evenimentul științific și-a atins obiectivul principal de realizare într-un cadru adecvat științific a unui schimb de idei și experiențe în buna guvernare privind, pe de o parte, efectele pe care pandemia de COVID-19 le-a avut asupra mediului de securitate, iar pe de altă parte, eficiența măsurilor de contracarare întreprinse la nivelul unor organizații, precum NATO și UE, dar și la nivelul statelor membre.

Informații despre activitățile științifice organizate de către CSSAS pot fi accesate la URL: <http://cssas.unap.ro/en/events.htm>

Raluca STAN*

* Raluca STAN își desfășoară activitatea la Compartimentul Manifestări științifice din cadrul CSSAS. E-mail: stan.raluca@unap.ro

GHID PENTRU AUTORI

Le mulțumim celor interesați să publice în revista științifică bilingvă *Impact strategic* și le supunem atenției, totodată, aspectele pe care trebuie să le aibă în vedere la redactarea articolelor.

PRINCIPALELE CRITERII DE SELECȚIE

- ✓ **Circumscrierea în aria tematică a revistei – studii strategice și de securitate** și în următoarele domenii: actualitatea politico-militară; tendințe și perspective în domeniile securitate, apărare, geopolitică și geostrategie, relații internaționale, societatea informațională; problematica păcii și a războiului; managementul conflictelor; strategie militară; securitate cibernetică.
- ✓ **Originalitatea** – argumentare proprie; caracter de noutate; să nu fi fost publicat anterior.
- ✓ **Caracter științific/academic** al lucrării – stil neutru, obiectiv, argumentarea afirmațiilor și precizarea tuturor resurselor bibliografice utilizate.
- ✓ **Bibliografie relevantă**, care să cuprindă lucrări de prestigiu și surse recente, redactată conform modelului prezentat în Ghid.
- ✓ **Redactarea în limba română și în limba engleză să corespundă standardelor academice.**
- ✓ **Adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă**, expuse în continuare.

DIMENSIUNEA ARTICOLULUI ȘI NORME DE EDITARE

- ✓ **Dimensiunea articolului** poate varia între **6 și 12 pagini (între 25.000 și 50.000 de cuvinte)**, inclusiv notele de subsol, bibliografia și figurile.
- ✓ **Setări pagină:** margini 2 cm, format A 4.
- ✓ Articolul se va scrie cu **font Times New Roman, dimensiune corp 12, spațiere la 1 rând, cu diacritice.**
- ✓ Denumirea fișierului în limba română trebuie să conțină numele autorului și titlul articolului și nu se scrie cu diacritice. Salvarea se va face ca document Word (.doc/.docx).

STRUCTURA ARTICOLULUI

- ✓ **Titlul** articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, font 24).
- ✓ **O prezentare de autor** succintă, care să cuprindă următoarele elemente (după caz): grad militar, titlu didactic/cercetare, titlu științific, prenume, nume,

funcția deținută la principala afiliere instituțională, în cazul doctoranzilor – domeniul cercetării, universitatea –, orașul, țara de reședință, e-mail.

- ✓ Un **rezumat** relevant, de circa 150 de cuvinte (caractere italice).
- ✓ 6-8 **cuvinte-cheie** (caractere italice).
- ✓ **Introducere/Considerații preliminare** (nu se numerotează).
- ✓ **Două-patru capitole**, eventual subcapitole.
- ✓ **Concluzii** (nu se numerotează).
- ✓ Opțional, dacă se consideră util pentru argumentare, pot fi incluse în articol **tabele/grafice/imagini**, cu trimitere din text către acestea. **Pentru a fi asigurată lizibilitatea, acestea vor fi expediate redacției și separat, odată cu articolul, în format .jpeg / .png / .tiff.**

În cazul tabelelor, deasupra se scrie, „**Tabelul nr. X: titlu**”, iar în cazul imaginilor eg. hărți etc., dedesubt se scrie **Figura nr. X: titlu**”. În ambele cazuri, se menționează sursa (dacă este cazul) dedesubt.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Conform cutumei academice, nu se inseresează referințe bibliografice în Rezumat (Abstract) și Concluzii.

Articolul va cuprinde note de subsol și bibliografie, după modelul ilustrat în cele ce urmează.

Toate sursele bibliografice citate se indică în limba în care au fost consultate, cu transliterație în caractere latine, unde este cazul (de ex., în cazul folosirii caracterelor chirilice, arabe etc.). Pentru versiunea articolului în limba engleză este recomandabil ca titlurile lucrărilor în limba română să fie traduse, între paranteze, în limba engleză.

NOTE DE SUBSOL

Titlul unui articol se marchează cu ghilimele, iar numele revistelor și al cărților se marchează cu caractere înclinate (cursive) /italice.

Exemplu de carte: Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevenhouse, *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007, pp. 37 - 45.

Exemplu de articol: Thomas Oatley, „Toward a political economy of complex interdependence”, în *European Journal of International Relations*, nr. 4/2019 (vol. 25), pp. 957-978.

Sursele electronice se citează cu toate elementele bibliografice disponibile, asemenea unei surse tipărite, la final regăsindu-se linkul întreg, și data accesării.

Exemplu de articol preluat de pe internet: John N. Nielsen, ”Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, 3.03.2011, URL: <http://geopoliticraticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 10.03.2019.

Exemplu de document oficial preluat de pe internet: Council of the European Union, *Council conclusions on the EU's comprehensive approach (Concluzii ale Consiliului privind abordarea cuprinzătoare a UE)*, Bruxelles, 2014, p. 1, URL https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142552.pdf, accesat la 06.01.2018.

NOTA BENE: la scrierea notelor, se începe cu prenumele autorului, iar la finalul notei, se menționează și nr. paginii/paginilor.

BIBLIOGRAFIE

Se vor menționa toate lucrările studiate. Sursele se ordonează alfabetic, după numele autorului, scris cu majuscule, și se numerotează.

Exemplu de carte: GOLDSTEIN, Joshua S.; PEVENHOUSE, Jon C., *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007.

Exemplu de articol: OATLEY, Thomas, "Toward a political economy of complex interdependence", în *European Journal of International Relations*, nr. 4/2019 (vol. 25), pp. 957-978.

Sursele electronice se citează cu toate elementele bibliografice disponibile, asemenea unei surse tipărite, la final regăsindu-se linkul întreg.

Exemplu de articol: NIELSEN, John N., "Strategic Shock in North Africa", în *Grand strategy: the View from Oregon*, 3.03.2011, disponibil la <http://geopoliticaticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>

EVALUAREA ȘTIINȚIFICĂ a articolelor se realizează, conform procesului *double blind peer review*, de către cadre didactice universitare și cercetători științifici specialiști în domeniul în care se circumscrie articolul. Identitatea autorilor nu este cunoscută de evaluatori, iar numele evaluatorilor nu este dezvăluit autorilor.

Concluziile raportului de evaluare sunt aduse la cunoștința autorilor, ele reprezentând argumentul pentru acceptarea/respingerea articolelor.

În urma evaluării, există trei posibilități:

a) *acceptarea articolului spre publicare ca atare sau cu modificări minore;*

b) *acceptarea articolului spre publicare cu modificări/completări de substanță sau*

c) *respingerea articolului.*

Aducem la cunoștința autorilor că, anterior evaluării, articolele sunt supuse unui proces de *analiză antiplagiat* (www.sistemantiplagiat.ro).

TRIMITEREA ARTICOLELOR

Articolele vor fi trimise în format electronic în limba română (spre a fi evaluate) la adresa de e-mail a redacției, impactstrategic@unap.ro.

Versiunea în limba engleză a articolului se predă redacției în termenul stabilit de comun acord (termen standard: două săptămâni) și va corespunde formei finale a materialului în limba română.

Traducerea în limba engleză (British English sau American English, respectând principiul consecvenței) trebuie să fie completă și corectă, corespunzătoare standardelor academice, întrucât ediția în limba engleză este indexată în baze de date internaționale și difuzată comunității științifice internaționale.

Primim articole pe tot parcursul anului.

NOTA BENE

Autorilor nu li se cer taxe pentru publicare și nici nu sunt remunerați.

Redacția își rezervă dreptul de a face sau de a solicita autorilor modificări ce se impun pe text.

Citatele din lucrări/documente oficiale (legi, tratate etc.) și din declarațiile existente în limba engleză ale unor personalități trebuie preluate ca atare din original.

Ghilimelele se notează astfel: în limba română „...”, iar în limba engleză: “...”.

Materialele nu vor conține informații clasificate. Personalul militar și civil angajat al MApN va trimite materialele destinate publicării însoțite de avizul structurii de securitate al unității în care este încadrat autorul.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor; în conformitate cu Legea nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare.

Articolele publicate sunt supuse legii copyright. Toate drepturile sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”, indiferent dacă se are în vedere întregul material sau numai o parte a acestuia, în special drepturile privind traducerea, retipărirea, reutilizarea ilustrațiilor, citatele, difuzarea prin mass-media, reproducerea pe microfilme sau orice alt mod și stocarea în baze de date. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, dacă este precizată sursa.

Nerespectarea acestor instrucțiuni va atrage respingerea articolului. Trimiterea articolului către redacție constituie, implicit, acordul autorului în privința celor expuse.

Pentru mai multe detalii despre publicație, puteți accesa site-ul nostru, <http://impactstrategic.unap.ro/index.html>, sau puteți contacta redacția la adresa de e-mail: impactstrategic@unap.ro

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Lucrarea conține 154 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
E-mail: editura@unap.ro
Tel: 021/319.40.80/215